VASILE DIACON

REÎNTREGIREA

Basarabia, Bucovina și Insula Șerpilor
în dezbateri ale Parlamentului României

EDITURA „UNIREA" IAȘI, 1992

Scanned with OKEN Scanner

VASILE DIACON

REÎNTREGIREA

VASILE DIACON

REÎNTREGIREA

Basarabia, Bucovina și Insula Șerpilor în dezbateri ale Parlamentului României

EDITURA „UNIREA“ IAȘI, 1992

Scanned with OKEN Scanner

MOLDOVA — EXCURS ISTORIC

Aflat la „răspîntia tuturor răutăților", așa cum afirma cunoscutul cronicar Miron Costin, neamul românesc, această insulă de romanitate într-o mare de popoare slave, a constituit secole de-a rîndul bastionul răsăritean al Europei, care a permis civilizațiilor continentale să se dezvolte departe de pericolele ce se profilau dincolo de stepele ruseşti.

Spațiul de desfășurare a procesului de etnogeneză românesc care, în răsărit, depășește malul stîng al Nistrului, a constituit ținta spre care și-au îndreptat atenția o serie întreagă de neamuri hrăpărețe, unul dintre ele fiind cel al rușilor dornici de a ocupa Bosforul și Constantinopolul și de a face din Marea Neagră o mare interioară.

Realizarea acestui deziderat era posibilă chiar cu concursul moldovenilor care căutau să se protejeze de pericolul semilunei văzînd în Moscova un protector al ortodoxismului, sperînd că numai așa își vor redobîndi teritoriile și cetățile cucerite de către turci (Chilia și Cetatea Albă, în 1484 ; Tighina și crearea raialei Benderului, în 1538 ; constituirea raialei Ismail, în 1595, căreia i-a fost anexat tîrgul Reni și cîteva sate învecinate în 1622 ; Hotinul, în 1713, care a fost transformat în raia, în 1715). Ca urmare a acestor speranțe, s-a încheiat de către voievodul moldovean Gheorghe Ștefan cu țarul Alexei Mihailovici, în 1656, un tratat în care se stipula că Rusia se obliga să respecte independența și integritatea Moldovei, iar cetățile situate

Scanned with OKEN Scanner

de-a lungul Nistrului erau considerate ca fiind ale Moldovei.

Expansiunea Rusiei spre apus determină pe Dimitrie Cantemir să se îndrepte către aceasta și să încheie cu țarul Petru I, la Luțk, la 2 aprilie 1711, un tratat în care se arată că „Moldova va dobîndi vechile ei fruntarii de la Nistru, între care și Bugeacul", indicîndu-i-se hotarele „după drepturile sale antice" care sînt „acelea ce se descriu cu rîul Nistru, Cameneț, Bender cu tot teritoriul Bugeacului, Dunărea, Muntenia, marele ducat al Transilvaniei și cu teritoriul Poloniei, după delimitarea făcută". Tratatul stipula în mod expres obligativitatea Rusiei de a recunoaște integritatea Moldovei în frontierele menționate.

Războaiele dintre cele trei imperii, care își delimitau o parte dintre granițe pe teritoriul românesc sau în imediata sa vecinătate — imperiile rus, austriac și otoman — au determinat grave amputări ale trupului Moldovei. Astfel, în urma războiului ruso-turc din 1768-1774, încheiat prin pacea de la Kuciuk-Kainargi (24 iulie 1774), Austria cere Porții Otomane o fîșie din pămîntul Moldovei pentru a-și deschide o cale de comunicație între Galiția (pe care Austria o dobîndise în urma împărțirii pentru a treia oară a Poloniei între Austria, Prusia și Rusia, ca urmare a păcii din 19 februarie 1772) și Ardeal (pe care Austria și-l anexase în 1691, după stingerea voievozilor indigeni). Acest drum avea să devină, în final, o suprafață de 10 441 km², care cuprindea 233 de sate, trei orașe și 75 000 de locuitori.

Austria găsește drept pretext pentru ocuparea Bucovinei reîntregirea hotarelor Pocuției, invocînd și măsuri de ordin sanitar pentru a împiedica răspîndirea ciumei. În realitate, a fost vorba despre o adevărată „Adler-Ausstreckung", iar data de 12 octombrie 1774 poate fi socotită ca dată de ocupare a Bucovinei.

Prin mașinațiuni oneroase, Austria reușește să-și anexeze partea „cea mai frumoasă a Moldovei, cuprinzînd o mulțime de ctitorii religioase, ridicate cu evlavie de către domnii țării, două cetăți de scaun și ocolul Cîmpulungului, mărturia începuturilor Moldovei" (T. Bălan). Protestînd, împotriva samavolniciei săvîr-

Scanned with OKEN Scanner

şite, voievodul Grigore Ghica, în depeşa sa către Poartă, din 4 ianuarie 1775, arată că : „partea ocupată a Moldovei întrece în îmbelşugare şi valoarea toată cealaltă parte a ţării". Este ţinutul pe care Wenzel Anton Kaunitz, cancelarul împărătesei Maria Tereza, într-o scrisoare adresată, la 7 februarie 1775, lui Johann Amadeus Franz de Paula baron de Thugut, ambasadorul Austriei la Constantinopol, o numea „cheia Moldovei". Toate protestele lui Grigore Ghica împotriva acestui rapt teritorial au fost zadarnice. „Domnul care a îndrăznit a protesta contra nerușinatei răpiri se asasinează prin influența morală a Austriei", scria M. Eminescu. (Grigore Ghica avea să fie decapitat în ziua de 1 octombrie 1777, la Iași, în vreme ce la Cernăuți se smulgea jurământul de credință al locuitorilor din Bucovina față de Austria).

Așadar, Bucovina avea să fie prima provincie moldovenească înstrăinată de către turci cu încălcarea flagrantă a capitulațiilor [1] încheiate de către Poarta Otomană prin care aceasta se obliga să apere Moldova contra oricărei agresiuni „fără să i se facă nici cea mai mică nedreptate și fără a suferi nici cea mai mică știrbire a teritoriului ei".

Pericolul rus se apropia tot mai mult de granițele Moldovei, Imperiul Țarist atingînd Nistrul în 1792 și, în curînd, Moldova este din nou ocupată de către trupele rusești ca urmare a războiului ruso-turc din 1806-1812. (Pînă în 1806 Principatele Române au mai fost ocupate de către ruși în 1739, 1769—1774 și 1788—1792). Războiul se încheie cu rușinoasa pace de la București din 16/28 mai 1812, de la Hanul lui Manuc, în urma căreia Poarta încălcînd din nou flagrant obligațiile asumate prin tratatele încheiate cu Țările Române și violînd statutul de autonomie al Principatelor (care se aflau sub suzeranitatea sultanilor, nefiind țări cucerite și înglobate în imperiu) cedează Imperiului Rus jumă-

[1] Primul teritoriu românesc înstrăinat de către Poartă a fost Banatul și Oltenia, pe care îl cedează Austriei, prin Tratatul de la Passarowitz din 1718. Ținutul Olteniei a revenit la Țara Românească în 1739 în urma păcii de la Belgrad.

Scanned with OKEN Scanner

tatea răsăriteană a Moldovei. Aşadar, „turcii cedau un teritoriu care nu le aparţinea şi care făcea parte dintr-o ţară căreia ei se angajează să-i respecte integritatea", scria N. Iorga.

Conform tratatului, „Prutul, de unde acest rîu pătrunde în Moldova, pînă la vărsarea lui în Dunăre, apoi din acest loc, malul stîng al acestui fluviu pînă la Chilia şi la vărsarea sa în Marea Neagră, va face hotarul între cele două împărăţii : Rusia şi Turcia". Partea răşluită de către ruşi însuma 45 630 km² şi era, după expresia boierilor moldoveni care protestau împotriva răpirii, „tot trupul şi inima ţării" [2].

Cît de perfidă, în raport cu românii, a fost politica ţaristă se poate constata şi din manifestul ţarului Alexandru I adresat Ţărilor Româneşti în care se declară solemn „că le va păzi de toate relele care ameninţă pămîntul lor", iar pe de altă parte, pentru a-şi realiza planurile sale expansioniste asupra celor două Principate, ţarul tratează în secret şi obţine, la Tilsit (1807) şi la Erfurt (1808), acordul lui Napoleon de a anexa Moldova şi Ţara Românească.

Mulţumindu-se, în final, cu partea răsăriteană a Moldovei, ţarul, pentru a preîntîmpina orice confuzie (dar şi din raţiuni politico-diplomatice care vizau ocuparea întregii provincii) îi schimbă denumirea, numind-o Basarabia [3].

---

[2] Din punct de vedere demografic, situaţia Basarabiei se prezenta, conform datelor statistice realizate de autorităţile ţariste în 1817, în felul următor : totalul populaţiei era de 482 630 de locuitori cuprinşi în 92946 gospodării, cinci cetăţi, 17 tîrguri şi 685 de sate. Din totalul populaţiei, 41º 240 erau români (86%), 30.000 ruteni (6,5%), 19.130 evrei (4,2%), 6.000 lipoveni (1,2%), 1 205 bulgari (0,25%), şi 1207 găgăuzi (0,25%).

Ca urmare a politicii de colonizare intensivă, în 1897 procentul românilor scăzuse vertiginos la 47,58%. Din totalul de 1.935.412 locuitori, doar 920. 919 erau români. Creşteri apreciabile înregistrează numărul ucrainenilor (382.169, adică 19,7%), al ruşilor (155.774, adică 8,05%), al evreilor (228.168, adică 11,79%), al bulgarilor (103.325, adică 5,35%) şi al găgăuzilor (57.045, adică 2,93%).

[3] Înainte de anexare, acest teritoriu făcea parte din împărţirea administrativă a Moldovei, după cum urmează : Moldova superioară, Moldova inferioară şi Basarabia propriu-zisă, care

Scanned with OKEN Scanner

Țarul Nicolae I, succesorul țarului Alexandru I, reușește ca în urma altui război ruso-turc, prin Pacea de la Adrianopole, din 1829, să mute frontiera pe brațul Sf. Gheorghe al Dunării și să anexeze Delta Dunării și Insula Șerpilor, situație care va dăinui pînă în 1856 cînd prin Tratatul de la Paris, încheiat în urma Războiului Crimeii, Moldova redobîndește județele Cahul, Ismail și Bolgrad. Războiul din 1877—1878, încheiat cu Tratatul de la Berlin, readuce cele trei județe sub ocupație rusească, situație care se va menține pînă în 1918, anul marilor realizări ale aspirațiilor neamului românesc.

Proclamată de către Sfatul Țării [4] pe data de 2 decembrie 1917 drept Republica Democratică Moldovenească, Basarabia se va declara independentă, la 24 ianuarie 1918, dată cînd Comitetul Național al Studenților români din Basarabia adresau o *Chemare* către tinerii din această provincie, în care se preciza : „Noi vrem o Românie a tuturor românilor" și se sublinia faptul că „De 106 ani, Basarabia a fost ruptă de la sînul mamei noastre Moldova și dată pe mîna străinilor, care ne-au asuprit și ne-au batjocorit cum au vrut, luîndune orice drept la viață națională și omenească".

Aproximativ două luni mai tîrziu, la 27 martie 1918, Sfatul Țării, adopta Declarația de Unire : „Republica

---

cuprindea sudul Moldovei, o bucată de pămînt cuprins între Prut, Nistru și Marea Neagră, la nord de Delta Dunării, cu cetățile Chilia și Cetatea Albă. Basarabia își trăgea numele de la voievodul Basarab I, (1310—1352) fiul lui Tihomir, care și-a afirmat pentru prima dată autoritatea absolută asupra unui vast teritoriu cuprins între Carpații Meridionali, depășind munții în Țara Făgărașului, incluzînd, în vest, Banatul de Severin, iar în est pînă la Nistru și Marea Neagră (ceea ce va constitui ulterior județele Cahul, Ismail și Cetatea Albă). Același teritoriu al Basarabiei avea să fie numit, mai tîrziu, de către tătarii care s-au stabilit aici, *Bugeac*, ceea ce înseamnă „colț de țară".

[4] Sfatul Țării fusese constituit la Congresul ostășesc ținut la Chișinău, între 20—22 octombrie 1917, ocazie cu care s-a hotărît autonomia teritorială și politică a Basarabiei. Sfatul Țării, organ de conducere, era format din 120 de deputați, mărit ulterior la 150 de deputați, din care 105 români, iar 45 de alte naționalități, conform structurii etnice a Basarabiei.

Scanned with OKEN Scanner

Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele sîngure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa România."

Iată că, opt luni mai tîrziu, la 28 noiembrie 1918, Congresul general al Bucovinei votează și adoptă în unanimitate o moțiune în care se arată: „Congresul general al Bucovinei, întrunind suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărîm: Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare, pînă la Ceremuș, Colacin și Nistru cu Regatul României". Este data la care România își întregea toate teritoriile moldovenești înstrăinate de-a lungul vremurilor ca urmare a politicii perfide a două imperii hrăpărețe.

Actele unirii votate la Chișinău și Cernăuți aveau să fie recunoscute în tratatele internaționale încheiate la Paris între 1919—1920. Doar Moscova nu s-a putut împăca cu gîndul de a renunța la Basarabia[5]. În sep-

---

[5] De reținut faptul că unele personalități ruse erau de o cu totul altă părere. Tikomirov, în *Rusia politică*, scria în 1885 că „Liberată, Rusia se va grăbi — este aproape sigur — de a înapoia românilor acest teritoriu, precum și o parte din Basarabia", iar celebrul general rus A.N. Kuropatkin, fost ministru de război al Rusiei, scria în 1910: „Populația românească a Basarabiei, anexată acum 100 de ani, trăiește astăzi separată și în afară de populația rusă. În viitor, fie pe cale pașnică, fie în urma unui război, unitatea poporului român este de neînlăturat".

Dacă pentru ucraineni, ruși, evrei, găgăuzi, bulgari, nemți și alte neamuri se ducea o politică de colonizare a Basarabiei, pentru moldoveni se ducea una de desnaționalizare prin emigrări forțate. Propaganda criminală făcută printre țăranii români de a se strămuta în regiunile nepopulate ale Siberiei, Caucazului, Amurului, Turkistanului etc. a determinat pe mulți basarabeni să se îndrepte spre „țara făgăduinței", pierind cu miile de-a lungul lunilor de călătorie spre mizerie, pînă în coastele Oceanului Pacific. O misiune militară română avea să găsească, în timpul primului război mondial, la Vladivostok,

Scanned with OKEN Scanner

tembrie 1924, guvernul sovietic declanşează răscoala de la Tatar-Bunar, iar în octombrie acelaşi an înfiinţează dincolo de Nistru aşa-zisa Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească cu capitala la Tiraspol, care cuprindea pe românii aşezaţi în Transnistria şi care trebuia să ţină trează în conştiinţa lumii că această republică, chiar şi fără teritoriile reîntoarse la România, este o realitate geografică, o componentă a hidosului imperiu sovietic care şi-a schimbat doar titulatura, dar nu şi poftele hrăpăreţe. În Memoriul cu privire la necesitatea creării Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti se menţiona că organizarea populaţiei moldoveneşti din stînga Nistrului „din punctul de vedere al U.R.S.S., este cu atît mai necesară, cu cît este posibilă eventualitatea, mai devreme sau mai tîrziu, a apariţiei conflictelor militare în timpul cărora este necesar un spate al frontului bine asigurat, lipsit de stări de nemulţumire.

Republica Moldovenească ar putea juca rolul de factor politico-propagandistic pe care-l joacă Republica Bielorusă faţă de Polonia şi cea Karelă faţă de Finlanda".

Că Moscova nu s-a putut împăca cu gîndul aparteneţei Basarabiei la România o dovedeşte şi semnarea la 23 august 1939 a ruşinosului Pact Hitler-Stalin, conform căruia teritoriul românesc dintre Prut şi Nistru (Basarabia), precum şi Bucovina de Nord au fost anexate cu forţa de către U.R.S.S. în urma notelor ultimative ale guvernului sovietic din 26—27 iunie 1940. Încă de la 29 martie 1940, Viaceslav Molotov, comisar al afacerilor externe, declara : „Printre ţările meridionale vecine, pe care eu le-am citat, este una cu care

---

circa 30 mii de agricultori români care doreau să se întoarcă spre locurile natale.

Interesante sînt rîndurile cunoscutului om politic al Rusiei, N.N. Durnowo, care în 1908 scria : „În curgerea unui secol, mii şi mii de hectare de pămînt s-au dat ruşilor, bulgarilor şi coloniştilor germani cu singurul scop de a sili pe moldoveni, autohtoni în această ţară, de a părăsi pămîntul lor de baştină. Şi chiar în anul 1908 sînt pornite în Siberia 885 familii moldoveneşti pentru a coloniza acolo pămînturile îngheţate din această parte a imperiului rusesc."

Scanned with OKEN Scanner

noi nu avem un pact de neagresiune, România. Aceasta se explică prin existența unei chestiuni litigioase nerezolvate, cea a Basarabiei, a cărei anexare de către România nu a fost niciodată recunoscută de către Uniunea Sovietică...".

Dacă Basarabia era pur și simplu cerută „acum cînd slăbiciunea militară a U.R.S.S. a trecut în domeniul trecutului", în schimb partea de nord a Bucovinei era solicitată deoarece „un astfel de act ar fi cu atît mai just cu cît transmiterea părții de Nord a Bucovinei către U.R.S.S. ar putea reprezenta, este drept, că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită U.R.S.S. și populațiunei Basarabiei prin dominația de 22 de ani a României în Basarabia". Mai nerușinată justificare nici că se putea !

Punerea în aplicare a notelor ultimative și ocuparea prin forța armelor, la 28 iunie 1940, a Basarabiei și a nordului Bucovinei a însemnat și o nouă răsluire a teritoriului Moldovei, anume ținutul Herței, care nu a fost înstrăinat niciodată pînă la această dată. Teritoriile ocupate — Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herței — aveau să totalizeze 50 762 km² și 3 915 000 locuitori, în majoritate români. Adîncă rană în trupul țării și în sufletul neamului nostru !

U.R.S.S.-ul, cu concursul criminal al S.U.A. și aliaților săi, reușește să fixeze, la Conferința de pace de la Paris, prin tratatul semnat la 10 februarie 1947, frontiera cu România conform cu ceea ce fusese stipulat în înțelegerile secrete dintre Hitler și Stalin, la 23 august 1939.

Cu ocazia semnării, la 4 februarie 1948, a Protocolului referitor la precizarea traseului liniei frontierei de stat între România și U.R.S.S., succesoarea în ambiții teritoriale a Rusiei țariste își mai adjudecă o palmă din sfîntul pămînt românesc : Insula Șerpilor, care, la încheierea Tratatului de pace de la Paris, rămăsese a României. Cu o suprafață de numai 17 ha, situată la circa 40 km în fața portului Sulina, Insula Șerpilor sau Leuce, cum este cunoscută în legendele mitologice, a împărtășit, pînă în secolul al XIX-lea,

Scanned with OKEN Scanner

soarta Dobrogei. Prin Tratatul de la Adrianopol (1829) şi cel de la Paris (1856), Insula Şerpilor a revenit Turboiului din 1877, Poarta cedează Insula Şerpilor ruşilor în contul unei părţi a despăgubirilor de război. Prin Tratatul de la Berlin (13 iulie 1878) ea revine la România, de unde va fi luată de sovietici, în 1948, prin protocolul menţionat. Lapidaritatea textului este extremă : „Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră la răsărit de gurile Dunării, intră în cadrul U.R.S.S."

După ocuparea teritoriilor româneşti, încălcîndu-şi propria Constituţie care permitea doar admiterea de noi republici în componenţa U.R.S.S. şi nicidecum de a le proclama sau crea, la 2 august 1940, Sovietul Suprem al U.R.S.S., în ciuda realităţilor etnice şi ignorînd unitatea teritorială, social-economică şi culturală de secole a Basarabiei, a hotărît, prin lege, includerea în componenţa R.S.S. Ucraina a judeţelor Hotin, cu 41,6% ucraineni, Cetatea Albă, cu 20,5% ucraineni şi Ismail cu doar 4,7% ucraineni. Dezmembrarea teritoriului a continuat pînă la 4 noiembrie 1940 cînd a fost adoptat Decretul Prezidiului Suprem al U.R.S.S. cu privire la stabilirea hotarelor dintre R.S.S. Moldovenească şi R.S.S. Ucraina.

Prima grijă a autorităţilor sovietice a fost sporirea elementul ucrainean în teritoriile româneşti ocupate. După evacuarea populaţiei germane (circa 120 000 de germani în Basarabia şi nordul Bucovinei), în toamna anului 1940 s-a decis colonizarea acestor teritorii cu zece mii de familii din Ucraina. Concomitent, a fost declanşat un lung şir de crime împotriva românilor ; cei dintîi vizaţi fiind intelectualii. Numai în perioada 28 iunie — 4 iulie 1940, în judeţele Cernăuţi, Chişinău, Cetatea Albă şi Bălţi au fost arestaţi 1 122 de foşti funcţionari ai statului, iar în noaptea de 13 iunie 1941 au fost ridicate şi deportate 5 mii de familii din Basarabia. În august 1940 au fost mobilizaţi şi trimişi la muncă forţată 53 356 de tineri, la care s-au adăugat alţi circa 80 mii mobilizaţi pînă în 1949.

După război, arestările şi deportările au fost reluate cu o frecvenţă mărită, apogeul înregistrîndu-se în perioada colectivizării forţate. La 28 iunie 1949, în ziua

Scanned with OKEN Scanner

cînd se împlineau nouă ani de la ocupare, Consiliul de Miniştri al R.S.S. Moldoveneşti a hotărît întocmirea de liste pentru circa 11 mii de familii care, în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, cu ajutorul NKVD-ului, trupelor Armatei Sovietice şi de grăniceri, au fost ridicate şi deportate. Foametea din 1946—1947 a secerat circa 200 mii de vieţi omeneşti, în timp ce U.R.S.S. făcea mari exporturi de cereale, multe luate de la gura celor ce se stingeau de inaniţie prin satele basarabene.

Dacă vom adăuga aici masacrele din Bucovina (spre exemplu, la 1 aprilie 1941, în satul Fîntîna Albă au fost ucişi de către „glorioasele" trupe ale Armatei Roşii peste cinci mii de români), deportările şi celelalte crime comise de sovietici asupra băştinaşilor, vom avea imaginea aproximativă a genocidului săvîrşit asupra neamului românesc din teritoriile ocupate. Dacă la anexare, în 1775, Bucovina înregistra 85% români din totalul populaţiei, astăzi numărul românilor a scăzut îngrijorător. În 1989, în toată Ucraina, inclusiv în regiunile Odessa şi Transcarpatia, locuiesc doar 459 350 români. În regiunea Cernăuţi, aceştia înregistrează 20% iar în oraşul Cernăuţi doar 6,7%. Pe raioane, situaţia se prezintă procentual astfel : Novoselita — 63%, Hliboca — 81,7%, Storojineţ — 34,2%, Hotin — 6,5%, Secureni — 2,8%, Vijniţa — 0,7%, Zastavna — 0,4%, Chelmeneţ — 0,7%, Chiţmani — 0,6%, şi Putila — 0,5%.

O altă direcţie de acţiune a autorităţilor ruso-sovietice a fost distrugerea limbii române în această parte a ţării prin inventarea unei limbi moldoveneşti artificiale. Obiditul grai moldovenesc este salvat prin retipărirea clasicilor moldoveni, iar opera lui Eminescu va constitui flacăra vie, izvorul dătător de speranţă pentru toţi românii de peste Prut. În bătălia pentru limbă, un rol important l-au jucat Cenaclul literar-muzical şi social-politic „Alexei Mateevici", şi Mişcarea Democratică pentru Sprijinirea Restructurării. Aceste două grupări au constituit germenele *opoziţiei* avînd ca revendicări principale ridicarea graiului moldovenesc la rang de limbă de stat, introducerea alfabetului latin şi recunoaşterea identităţii „limbii" moldoveneşti cu limba română.

Scanned with OKEN Scanner

Tezele Partidului Comunist al R.S.S. Moldova din noiembrie 1988 resping în bloc cele trei revendicări, dar apelul Uniunii Scriitorilor *Către toţi oamenii de bună credinţă*, semnat de zeci de mii de persoane, declanşează seria marilor manifestaţii stradale. La 25 decembrie 1988 are loc prima mare manifestaţie populară la Chişinău, urmată de altele la 8 şi 12 martie 1989, cînd se efectuează numeroase arestări. Pe data de 10 noiembrie 1989 se trage cu gloanţe oarbe. Sub presiunea străzii, autorităţile fac promisiuni că vor accepta revendicările opoziţiei.

Un rol deosebit în această acţiune l-a jucat apariţia, la 15 februarie 1989, la Riga, în Letonia, a revistei „Glasul". Era prima revistă care apărea ilegal cu caractere latine, într-un tiraj de 60 mii de exemplare. Adusă în Moldova ea s-a bucurat de un mare succes, primul număr epuizîndu-se în cîteva zile.

Prin constituirea, la 20 mai 1989, a Frontului Popular din Moldova (la care au aderat Cenaclul „Alexei Mateevici", Liga democratică a studenţilor din Moldova, Mişcarea ecologistă „Acţiunea Verde", Societatea istoricilor din Moldova, Societatea de cultură „Moldova" din Moscova) opoziţia se conturează clar şi devine o forţă care nu mai poate fi neglijată de autorităţi.

În Sovietul Suprem al Republicii rezultat în urma alegerilor din februarie-martie 1989, Frontul Popular din Moldova îşi regăseşte circa 120 de deputaţi. Acesta este Parlamentul care, sub presiunea maselor, a luat decizii de importanţă capitală pentru istoria contemporană a republicii. Prima bătălie s-a cîştigat în istorica sesiune din 29 august — 1 septembrie 1989. La 31 august 1989 a fost adoptată limba română ca limbă oficială şi s-a introdus alfabetul latin. Astfel, marea triadă din platforma opoziţiei — limba de stat, alfabetul latin şi identitatea limbilor moldovenească şi română — a devenit realitate. Este momentul care delimitează o nouă etapă în evoluţia vieţii politice a românilor din stînga Prutului care va culmina cu declanşarea independenţei Republicii Moldova.

Un factor esenţial în această etapă l-a jucat şi dărîmarea dictaturii ceauşiste în România, ceea ce a per-

Scanned with OKEN Scanner

mis o mai strînsă legătură a românilor de pe cele două maluri ale Prutului. De neuitat vor rămîne în istoria românilor momentele de regăsire frățească prilejuite de *Podul de flori de la Prut* din 6 mai 1990 (cea de-a doua ediție a avut loc pe 16 iunie 1991), cînd, peste Prutul, încă frontieră, s-au revărsat, în ambele sensuri, sute de mii de români. *Podul de flori de la Prut* a prilejuit Parlamentului de la Chișinău să schimbe fusul orar și să stabilească ora locală identică cu a Bucureștiului.

Conștiința unității de neam este subliniată, după recunoașterea limbii române ca limbă oficială și introducerea alfabetului latin și de către adoptarea tricolorului ca drapel de stat, la 27 aprilie 1990. Două luni mai tîrziu, la 23 iunie 1990, se adoptă, de către Parlament, Declarația cu privire la suveranitatea Republicii Sovietice Socialiste Moldova. În document se precizează că Sovietul Suprem al R.S.S. Moldova recunoscînd „adevărul că toți oamenii sînt egali și au dreptul inalienabil la viață, libertate și prosperitate, fiind conștient de responsabilitatea istorică pentru destinele Moldovei, cu istoria, cultura și tradițiile ei milenare, respectînd dreptul de suveranitate al tuturor popoarelor în scopul legalității, echității și stabilității sociale, exprimînd voința poporului, declară solemn : Republica Sovietică Socialistă Moldova este un stat suveran. Suveranitatea R.S.S. Moldova este condiția firească și necesară a existenței statalității Moldovei...". Prin cele 13 puncte ale sale, Declarația scoate republica de sub subordonarea exclusivă a Moscovei și creează premisele afirmării sale în comunitatea statelor suverane. Pe această linie a afirmării suveranității se înscriu și adoptarea stemei de stat la 3 noiembrie 1990, și schimbarea denumirii oficiale a republicii prin renunțarea le cei doi „S" (Sovietică Socialistă), la 23 mai 1991.

Parlamentul Republicii Moldova, hotărît să demonstreze lumii nedreptatea care s-a săvîrșit asupra României prin semnarea Pactului Hitler-Stalin, organizează la Chișinău, în zilele de 26—28 iunie 1991, Conferința internațională „Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele sale pentru Basarabia". Declarația adoptată prin

Scanned with OKEN Scanner

consens în finalul conferinței, document de referință pentru toate statele care au avut de suferit în urma acordului dintre cei doi mari dictatori, se pronunță „în favoarea unor soluții politice care să conducă la eliminarea actelor de injustiție și abuz comise prin recurgerea la forță, dictat și anexiuni, atît în perioada premergătoare, cît și în timpul desfășurării celui de-al doilea război mondial, în deplin consens cu principiile Actului Final de la Helsinki și ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă".

Se exprimă și speranța că transformările profunde care aveau loc în U.R.S.S. vor asigura posibilitatea „deplinei realizări a dreptului imprescriptibil de libertate și demnitate națională al românilor din Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herței".

Puciul de la Moscova din 19 august 1991 a oferit posibilitatea ca românii din stînga Prutului cuprinși în actuala Republică Moldova să-și declare independența la 28 august 1991. Act hotărîtor pentru realizarea unității românilor de pe cele două maluri ale Prutului, *Declarația de independență a Republicii Moldova* luînd act de documentul final al Conferinței internaționale Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele sale pentru Basarabia, precum și de documentele finale ale marilor Adunări Naționale de la Chișinău din 27 august 1989, 16 decembrie 1990 și 27 august 1991 cînd românii din această parte a țării și-au exprimat, fără echivoc, aspirațiile de libertate, independență și unitate, „proclamă solemn în numele întregii populații a Republicii Moldova și în fața întregii lumi : Republica Moldova este un stat suveran și independent, liber să-și hotărască prezentul și viitorul patriei, fără nici un amestec din afară, în conformitate cu idealul și năzuințele sfinte ale poporului în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale". Declarația de independență a fost considerată de toată suflarea românească ca fiind actul decisiv și premergător unirii cu Țara Mamă.

Tot în aceeași zi istorică de 27 august 1991 Parlamentul avea să adopte prin lege Imnul de stat al Republicii Moldova, același cu cel al Țării Mame : *Deșteaptă-te, române !*

Scanned with OKEN Scanner

După Revoluţia din Decembrie 1989 are loc pe întregul spaţiul românesc o amplă mişcare pentru sprijinirea intereselor românilor de peste Prut. Au luat fiinţă Asociaţia „Cultura Fără Frontiere“ la Iaşi, Societatea „Pro Basarabia şi Bucovina“ de la Iaşi (filiala din Bucureşti se înfiinţează la 11 ianuarie 1990), precum şi Societatea Culturală Bucureşti-Chişinău care îşi conjugă eforturile cu cele ale Ligii Culturale pentru Unitatea românilor de pretutindeni. Dacă în presă problema românilor basarabeni şi bucovineni este atacată frontal, noile autorităţi de la Bucureşti dovedesc reţineri faţă de colosul din răsărit, care, deşi dădea semne de slăbiciune, rămînea pentru România, cel puţin pentru moment, principalul furnizor de energie. Abia în Parlamentul rezultat din alegerile din 20 mai 1990 începe, încetul cu încetul, să se ridice cîte o voce din ce în ce mai hotărîtă în sprijinul moldovenilor de peste Prut şi pentru a menţine trează în conştiinţa românilor problematica teritoriilor ocupate prin forţă de către trupele sovietice în 28 iunie 1940.

Seria luărilor de poziţie în Parlamentul României asupra problematicii basarabene şi bucovinene a fost deschisă de către deputatul Petre Ţurlea, care, la 28 iunie 1990, ne propunea nouă, parlamentarilor „să ne oprim o clipă din înverşunarea luptelor politice şi să ne îndreptăm gîndul recunoscător către fraţii noştri din aceste provincii, fraţi care, în pofida tuturor greutăţilor, au ştiut să ţină sus steagul românismului“.

Nu mult mai tîrziu, la 5 iulie 1990, în Senat, cu ocazia discutării proiectului Legii privind regimul juridic al apelor maritime interioare şi al zonei contigue ale României se ridică problema Insulei Şerpilor, vorbindu-se despre „un furt calificat“, despre „insula noastră şterpelită“.

Prima declaraţie a Parlamentului României cu privire la aspectele politice ale vieţii din Republica Moldova a fost adoptată la 25 octombrie 1990 ca urmare a „Apelului adresat opiniei publice internaţionale, guvernelor şi parlamentelor statelor lumii şi organizaţiilor internaţionale“ de către Comitetul Executiv al Sfatului Frontului Popular din Moldova din 3 septembrie 1990 şi a „Apelu-

Scanned with OKEN Scanner

lui către românii din toată lumea" al Sfatului Popular din Moldova din 21 octombrie 1990 și în care se subliniază că „Unitatea teritorială a Republicii Moldova, locuită în majoritate de români, se află în pericol de a fi fărîmițată. Crearea de noi entități neligitime și neviabile, precum ar fi așa numitele republici găgăuză și transnistreană, nu poate fi în nici un fel justificată".

Momente importante ale vieții Parlamentului de la București le-au constituit adoptarea a încă trei istorice documente. Primul, *Declarația Parlamentului României privind Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele acestuia pentru țara noastră,* adoptată la 24 iunie 1991, condamnă în numele poporului român acest pact ca fiind *ab initio* nul și neavenit, subliniind faptul că „tot astfel trebuie să fie considerată și consecința directă a acestor înțelegeri secrete dintre Stalin și Hitler — Notele ultimative ale Guvernului sovietic din 26 și 27 iunie, urmate de ocuparea cu forța la 28 iunie 1940 a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herței, împotriva voinței populației din aceste străvechi teritorii românești, acțiune care a reprezentat o încălcare brutală a suveranității, independenței și integrității teritoriale a României".

Referindu-se la acest document, Frontul Popular din Moldova, în Declarația pe care a adoptat-o în aceeași zi de 24 iunie 1991, își exprimă „totala sa adeziune la această Declarație, în care află, cu profundă satisfacție, un răspuns direct și oportun la năzuințele de libertate ale românilor din teritoriile ocupate acum 51 de ani prin forță și dictat, aspirații ce s-au manifestat din plin în ultimii ani și vor continua să se manifeste cu vigoare neclintită pînă la lichidarea definitivă a consecințelor acestui odios pact".

Cel de-al doilea document este *Hotărîrea cu privire la proclamarea independenței Republicii Moldova,* care a fost adoptată, într-o atmosferă de profundă trăire patriotică, la data de 3 septembrie 1991, iar cel de-al treilea este *Declarația Parlamentului României privind Referendumul din Ucraina, din 1 decembrie 1991,* act prin care se spune nu numai Ucrainei, ci întregii lumi că Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Ținutul Hotin, pre-

Scanned with OKEN Scanner

cum şi judeţele din sudul Basarabiei sînt teritorii româneşti şi că România este dispusă să înceapă negocieri cu autorităţile de la Kiev în problema acestor teritorii cu scopul de a le readuce la trupul ţării din care au fost desprinse prin voinţa criminală a Moscovei.

Mutaţiile importante şi rapide care aveau loc în viaţa politică a Republicii Moldova au determinat înfiinţarea în cadrul Comisiei de Politică Externă a Parlamentului României a unui Grup de studii „Basarabia", format din parlamentari sub conducerea deputatului Vasile Diacon. Grupul a urmărit şi a informat prompt comisia asupra tuturor evenimentelor care s-au derulat în Republica Moldova.

Istoria contemporană a Basarabiei se derulează viu sub ochii noştri. Pe data de 6 decembrie 1991, la Iaşi, a luat fiinţă, din iniţiativa unui grup de parlamentari inimoşi (27 de la Chişinău şi 33 de la Bucureşti), Consiliul Naţional al Unirii al cărui Birou Operativ, condus de către deputatul moldovean Mircea Druc, şi-a asumat istorica responsabilitate de a aduna energiile din stînga şi din dreapta Prutului într-o nouă generaţie unionistă, după cele din 1859 şi 1918.

Prima Convenţie naţională a Consiliului Naţional al Unirii a avut loc la Iaşi în ziua sfîntă a Unirii, în 24 ianuarie 1992.

Numărul mare de aderări de formaţiuni politice, societăţi şi asociaţii apolitice, sindicate precum şi a unor personalităţi ale vieţii social-culturale din ţară şi din Basarabia, dar şi din diferite oraşe ale lumii au demonstrat audienţa largă pe care o are ideea reunificării ţării.

Sperăm că timpul va lucra în favoarea unirii.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

1 *Basarabia, 1940,* Chișinău, 1991.

2 *Basarabia românească,* Madrid, 1981.

3 Boldur, Al. V., *Basarabia românească,* București, 1943.

4 Brăteanu, G.I., *La Bessarabie, droit nationaux et historiques,* București, 1943.

5 Buzatu, Gh., *Secretele Protocolului secret von Ribbentrop-Molotov,* în „Moldova", An II, nr. 3, iunie, 1991.

6 Dobrinescu, V.F., *Bătălia diplomatică pentru Basarabia,* Iași, 1991.

7 Moșanu, Al., *Pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele lui pentru Basarabia,* în „Sfatul Țării", nr. 103—104, 27.06. 1991.

8 Nistor, Ion, *Istoria Basarabiei,* București, 1991.

9 Trandafilo, Franco, *Bessarabia, terra di dolore,* București, 1941.

Scanned with OKEN Scanner

NOTĂ

Lucrarea reunește în paginile aceluiași volum toate discursurile și referirile parlamentarilor români în cadrul dezbaterilor din forul legislativ, precum și hotărîri ale Parlamentului privitoare la problema Basarabiei, Bucovinei și Insulei Șerpilor, teritorii care actualmente nu se află în componența statului român.

Am urmărit să redăm cît mai fidel stenograma lucrărilor parlamentare, intervenind doar acolo unde s-au comis inadvertențe și erori de stenodactilografiere. În alte cazuri am eliminat problemele care nu aveau tangență cu subiectul lucrării, prin renunțarea la textul respectiv, fără a mai semnala aceasta, marcînd întreruperile prin puncte de suspensie.

Am eliminat, de asemenea, frazele protocolare, unele sublinieri ale textului stenogramei, precum *aplauze*, *vociferări*, *rumoare*, cît și unele mici intervenții nesemnificative ale persoanei care conducea ședința. Fiecare vorbitor și-a revăzut discursul, corectîndu-l în șpalt.

S-a respectat pe cît a fost posibil exprimarea și topica frazei vorbitorului, intervenindu-se numai acolo unde anume scăpări denaturau sensul frazei. Am corectat, de asemenea, citate sau nume de locuri și persoane.

În final am inclus datele principale ale fiecărui vorbitor, precum și calitatea acestuia.

Ordinea luărilor de cuvînt este cea cronologică : ziua, luna și anul fiind consemnate în paranteză sub numele vorbitorului.

În cazul unor dezbateri ale Parlamentului, dedicate exclusiv acestei problematici, data calendaristică este consemnată la început de capitol, ordinea articolelor fiind aceea în care li s-a oferit cuvîntul vorbitorilor.

În unele cazuri de formulări confuze sau în contradicție cu adevărul, am inclus la subsol, prin adnotări, opinia noastră.

Scanned with OKEN Scanner

DISCURSURI, INTERVENȚII, ACTE ALE PARLAMENTULUI

Petre Țurlea
(28.06.1990)

Vreau să vă spun numai cîteva cuvinte în limitele unui minut.

Astăzi, 28 iunie 1990, se împlinesc 50 de ani de la ocuparea de către URSS a două teritorii sfinte românești — Basarabia și Bucovina de nord. Vă propun să ne oprim o clipă din înverșunarea luptelor politice și să ne îndreptăm gîndul recunoscător către frații noștri din aceste provincii, frați care, în pofida tuturor greutăților, au știut să țină sus steagul românismului.

Romulus Vulpescu
(5.07.1990)

Înainte de a trece la discutarea oportunității unor paragrafe din proiectul de lege în dezbatere, vreau să pun o întrebare preliminară, menită să-mi limpezească o nedumerire sau să-mi spulbere ignoranța legată de o chestiune de politică internațională, mai bine-zis de drept internațional. Pentru ca, în urma eventualului răspuns și în cunoștință de cauză, să pot înțelege niște lucruri privind împărțirea administrativă a țării — o împărțire așa cum mi-o imaginez eu, de fapt, cum și-au imaginat-o și au și pus-o în lucrare înaintașii noștri, cei care au făcut istoria României Mari, care au făcut România Mare. Eu, cel de astăzi — fiind (vorba cronicarului) „supt vremi“ — sînt obligat să țin seama de niște triste și revoltătoare realități istorice. Sînt, adică,

Scanned with OKEN Scanner

obligat să nu iau în calcul toate teritoriile răşluite de ruşi şi de bulgari, adică tot ceea ce a dispărut, tot ceea ce a fost furat. Într-o vreme, prin 1961—1962, cred, mă mîndream că am găsit o formulă foarte expresivă, cînd spuneam că „singurul vecin în care puteam avea încredere este Marea Neagră". Numai că atunci nu ştiam încă unde dispăruse Insula Şerpilor. Şi-aş vrea să aflu. Poate că întrebarea mea naivă trebuie adresată Ministerului de Externe, pentru ca acesta să dispună declanşarea unor cercetări în Europa, unor investigaţii detective, să dea hoţii în urmărire la Interpol şi să afle care-i tîlharul care şi-a însuşit Insula Şerpilor. Pentru că eu aş vrea să ştiu ce regim administrativ are să aibă în organizarea noastră administrativă, de care judeţ are să depindă şi ce va fi — comună, aşezare, tîrg, teritoriu ? Pentru că, să ştiţi, Insula Şerpilor nu este populată cu şerpi — cred că zisele reptile (la propriu) au şi dispărut, ci, din informaţiile pe care le deţin (din surse de nemărturisit), e populată cu... populaţie, o populaţie avînd identitate statală certă...

Mihai Iacobescu

(în completare, în aceeaşi şedinţă)

La una dintre ultimele întîlniri pe care le-am avut noi, profesorii cu cadrele de istorie din învăţămîntul superior, domnul Ilie Ceauşescu, care avea uneori o atitudine foarte antisovietică, ne-a explicat — şi pe urmă explicaţia am găsit-o şi la alţi oameni politici ai vremii — că : printr-un telefon de la Moscova şi prin acceptul Anei Pauker, Insula Şerpilor a fost cedată ruşilor. Apoi faptul acesta a fost acceptat şi printr-o hîrtie semnată de Ana Pauker — de această cucoană — adusă, aşa cum spunea Marin Preda, în „furgoanele armatei sovietice". Da, această amantă a ofiţerilor ruşi şi această transfugă, care a stat cîtăva vreme acolo la Moscova, a cedat ruşilor Insula Şerpilor, fără acceptul guvernului şi fără consultarea poporului român.

Şi astfel, Insula Şerpilor a fost transformată în bază militară sovietică. Ar fi spre onoarea Senatului ca în acest climat nou în care imperiul lui Stalin pîrîie din toate încheieturile, să se pună la Haga sau la Geneva

Scanned with OKEN Scanner

problema retrocedării insulei, dacă este nevoie. Pentru că în problema Basarabiei și în problema Bucovinei de Nord se știe public de acel trist tîrg dintre Ribbentrop și Molotov, din 1939, dintre Hitler și Stalin ; Stalin, atunci, în 1939 credea că l-a prins pe Dumnezeu de un picior, de bucurie că a semnat Ribbentrop la Moscova pactul de la 23 august ratificat la 31 august și care explică tîrgul pentru luarea celorlalte teritorii (adică Țările Baltice și o parte din Polonia). Pentru Insula Șerpilor, însă nu există nici un act istoric, este pur și simplu un abuz, care trebuie înlăturat tocmai fiindcă ne aduce mari dificultăți în prezent. Căci, cum vom continua explorarea Mării Negre pentru obținerea petrolului, rămînînd Insula Șerpilor ca bază militară sovietică ? Vom avea mari dificultăți în apărarea propriu-zisă a teritoriului. Și cred că domnul Romulus Vulpescu a făcut un act foarte potrivit că a ridicat această problemă. Dacă dumneavoastră sînteți de acord, împreună cu colegii de istorie vom putea pregăti un document și, într-o formă sau alta, cu consimțămîntul dumneavoastră, să punem întrebarea : cînd se termină cu lichidarea acestor acte abuzive ? Pentru că noi, în fapt, prin ceea ce facem după 22 decembrie și în prezent, lichidăm cel de-al doilea război mondial, înlocuind tot regimul care a fost adus aici în vîrful baionetelor.

Romulus Vulpescu

Eu cam știam lucrurile astea : era o întrebare retorică, pur „academică". Le știam foarte bine. Voiam, de fapt, să știu cărei jurisdicții aparține armata sovietică din Marea Neagră, cu toate instalațiile ei de ascultare, de atac și de apărare atomică la toate cele 8 niveluri subterane din insula noastră șterpelită ? Țin ei de județul Tulcea ? Răspunde de ei prefectul de Constanța ? Ori primarul din Balcic ? Asta pe de o parte. Pe de alta, constat că frauda, escrocheria continuă și în celălalt capăt al lumii. Se încearcă același matrapazlîc și în chestiunea insulelor Kurile, pe care știți că le-au „rostuit" de la japonezi ; și-acum, cică, se caută căi de mediere, de administrare în comun : să mai vină nu știu cine ;

Scanned with OKEN Scanner

să mai plece nu știu cine... În ceea ce ne privește, lucrurile ar trebui să devină clare. Trebuie să punem piciorul în prag. Pentru totdeauna. Oricum, marea șandrama pîrîie, dar nu din cauza asta trebuie să fim fermi. Ci pentru că „anexarea" Insulei Șerpilor, ștergerea ei de pe hărțile românești, este un furt calificat. Nu pentru că celălalt, — cel de la 23 august 1939 — furtul Basarabiei și al Bucovinei — n-ar fi fost tot o hoție, dar măcar a fost luat cu „acte — false ! — în regulă" ! După cum se vede, 23 august a cam fost malefic în istoria românească. Și primul, cînd ne-au luat, și-al doilea, cînd ne-au adus : comunism pe tancuri.

Leonard Fințescu
(29.X.1990)

Domnilor, vin din Moldova de sud, de la Galați, care este al doilea oraș cu 400 000 locuitori, de unde în 20 de minute atingem granița. Dar nu cu Moldova, cu Ucraina. Trei județe din sudul Moldovei unde se află Ismail, Chilia, Cetatea Albă — acolo unde pămîntul este alb de oasele strămoșilor noștri — nu mai au nici 20% români. Comradul cu găgăuzii vor să creeze o republică națională pe teritoriul moldovenilor. Abia sîmbătă după-amiază au acceptat negocieri. Dar ce negociază ei acolo ? Tiraspolul, Benderul și Tighina nici nu vor să discute. Sînt trupe unionale în ambele zone care împiedică un conflict, dar cu cine, fraților ? Cu românii de peste Prut care vor să intre pe pămîntul care le aparține ? Și noi, Parlamentul, dăm declarații ? Păi noi nici nu am știut ce este acolo, deși o știe toată Moldova ! Dăm declarații de parcă am fi Irlanda sau Belgia, și nu România ! La mitingul de la Galați au venit peste 100 de basarabeni care se aflau la noi și m-au întrebat : „păi dacă voi, frații noștri, nu ne ajutați, atunci cine ?" Oamenii aceștia care au stat în genunchi cu lumînările în mînă în Decembrie și s-au rugat pentru noi, ne-au trimis ca ajutoare borcane cu mîncare — așa cum își pun românii pentru iarnă — că atîta au avut în sărăcia lor. Ce sprijin le dăm noi ? Ce ajutor ? În timp ce moldovenii se află în pragul războiului civil, ministrul de externe s-a dus la Sofia să discute probleme ecologice ? ! Este inadmisibil

Scanned with OKEN Scanner

așa ceva și, vă rog, am întrebări pentru Guvernul României. Nu se mai poate continua astfel ! Dar ce, noi sîntem Marea Adunare Națională ? Nu a pomenit Ceaușescu de problemă, deci ea nu există ? Da, recunoștem frontierele, recunoaștem unificarea Germaniei. Le recunoaștem așa cum le recunoaștem ! Am o primă întrebare pentru primul-ministru. Solicit să vină aici, astăzi, căci este vorba de români ! Înțelege Guvernul României să admită ca pe pămînturile unde trăiesc români, indiferent unde se află acestea, să se formeze entități independente pe criterii etnice ? O a doua întrebare către Guvern : cînd va prezenta un plan pe etape pentru unificarea României, dacă tot se unifică Europa ? Un plan privind Basarabia, Bucovina și Herța. Fac apel la senatorii de Moldova, Suceava, Botoșani, Iași, Neamț, Vaslui, Bacău, Vrancea, Galați să-și susțină frații. Așa să ne ajute Dumnezeu, dacă vom mai avea cu cine să stăm de vorbă, dacă vom continua așa !

Adrian Moțiu
(23.01.1991)

...După dezmembrarea României Mari, din ordinul lui Stalin a fost organizat un prim val de deportări în Siberia. Români, în special, intelectuali, din Basarabia și Bucovina au fost trimiși în gulagurile siberiene. Al doilea val de români exilați în Siberia a fost mult mai mare. Este vorba în special de ostași români, care neacceptînd să lupte împotriva României ca panduri în Divizia „Tudor Vladimirescu" au fost deportați în Siberia, al treilea val a fost cel mai mare între anii '45—'58, cînd românii au fost considerați ca o populație dușmănoasă, alături de tătari. Aceste deportări au luat caracterul unor campanii de exterminare în masă. De-a lungul transsiberianului au avut loc zeci de Katyn-uri. Au fost uciși zeci de mii de români. Cifrele estimative avansate de actualele autorități din Republica Moldova pentru victimele stalinismului sînt de circa 70 mii. În urma acestor valuri de strămutare a populației române, în Siberia se mai află astăzi o populație de 500 mii de

Scanned with OKEN Scanner

români, lipsită de orice asistență culturală, o populație care nu dispune de școli ori biserici în limba română.

În Republica Moldova, în anii din urmă s-a trezit interesul față de etnia din Balcani și Transnistria, mai puțin față de cea din Siberia. De altfel, capacitatea de asistență culturală a Republicii Moldova este modestă, în schimb entuziasmul factorilor de decizie este mare. Această situație lasă impresia, de altfel cît se poate de justificată, că România se dezinteresează de românii din jurul României ca și de cei din părți mai îndepărtate.

Deoarece m-am extins mai mult decît doream, de data asta, nu mă voi referi la românii din Ungaria, Slovacia, de la nord de Tisa, nici la cei aflați în emigrație din diverse motive și în diverse țări, din occidentul Europei, din cele două Americi sau Australia.

Domnilor, astăzi ne găsim în situația că România poate, trebuie și este datoare să cunoască măcar starea obiectivă a românilor de pretutindeni pentru ca în a doua fază să se procedeze la acțiunea de implementare și respectare a drepturilor omului, mă refer la drepturile elementare ca toți cei care vorbesc și simt românește să nu li se interzică practicarea acestor drepturi elementare.

În această problemă, în mod deosebit, contez pe sprijinul minorităților naționale din țara noastră, atît de preocupate de soarta conaționalilor lor.

Dacă ținem seama de faptul că populația românească a fost extinsă din vest, din Panonia, de unde din secolul al XIV-lea a fost alungată în proporție de masă în sudul Dunării, pînă în est, dincolo de Bug, unde a fost supusă unei intense slavizări, iar la sud pînă în Grecia, unde se păstrează încă zone de masivă populație românească, atunci avem o imagine a populației autohtone care în decursul ultimelor două milenii a suferit acțiunea brutală a veneticilor, fiind încetul cu încetul lipsită de ceea ce astăzi numim drepturi elementare și adusă din poziția de stăpîni ai acestor întinse zone, la starea de servitute și amenințați cu dispariția.

În fața acestei situații complexe, insuficient și cu totul superficial cunoscută și studiată, propun ca Parlamentul României să ia inițiativa înființării unei Fundații pentru cercetarea românității în scopul de a cunoaște

Scanned with OKEN Scanner

împrejurările devenirii și situația acelora pe care îi leagă unitatea de limbă, conștiința originii lor latine, obiceiurile, cultura, folclorul, credința religioasă. Această problemă există, cunoașterea ei științifică face parte din problemele generale românești. Fiindcă, domnilor, dincolo de tot ceea ce ne-ar putea despărți și mai presus de toate, România constituie singura cetate de tărie a întregii românități, a tuturor românilor de pretutindeni.

Țin să menționez că înființarea unei asemenea Fundații nu este un lucru neobișnuit. În Ungaria, de exemplu, există din 1992, un institut de cercetare a ungarității „Magyarságkutató intézet", care pe lîngă altele se ocupă și de naționalități și minorități.

Prin urmare, supun atenției dv., această inițiativă ca pe un imperativ pe care îl datorăm nu numai înaintașilor ci și urmașilor noștri, solicitîndu-vă să sprijiniți înființarea Fundației pentru cercetarea românității, act pe care existența românilor pe spații întinse, atît în trecut, cît și în prezent, precum și într-un viitor previzibil îl justifică deplin.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIA

Parlamentului României privind Apelul Sfatului Popular din Republica Moldova

Parlamentul României exprimă profunda sa îngrijorare cu privire la evenimentele menționate în „Apelul adresat opiniei publice internaționale, guvernelor și parlamentelor statelor lumii și organizațiilor internaționale", de către Comitetul Executiv al Sfatului Frontului Popular din Moldova, la 3 septembrie 1990, precum și în „Apelul către românii din toată lumea", al Sfatului Frontului Popular din Moldova, din 21 octombrie 1990.

Unitatea teritorială a Republicii Moldova, locuită în majoritate de români, se află în pericol de a fi fărîmițată. Crearea de noi entități nelegitime și neviabile, precum ar fi așa numitele republici găgăuză și transnistreană, nu poate fi în nici un fel justificată.

Parlamentul României, exprimînd voința întregii națiuni, își afirmă deplina solidaritate cu populația din Republica Moldova care se pronunță pentru menținerea integrității teritoriale a republicii și consideră binevenită poziția președintelui U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, prin care sînt condamnate aceste acte ca fiind anticonstituționale și generatoare de tensiuni.

În aceste momente grele, Parlamentul României sprijină poporul Republicii Moldova, iubitor de libertate, care dorește să trăiască și să se dezvolte după propria sa voință și conștiință, în înțelegere și armonie cu toți cetățenii republicii.

Parlamentul României hotărăște ca prezenta declarație să fie transmită parlamentelor și guvernelor tuturor statelor lumii.

Adoptată în ședința Parlamentului României din 25 octombrie 1990.

PREȘEDINTELE SENATULUI,
academician ALEXANDRU BÎRLĂDEANU

PREȘEDINTELE ADUNĂRII DEPUTAȚILOR,
MARȚIAN DAN

Scanned with OKEN Scanner

Mihai Iacobescu
(28.11.1990)

Se împlinesc astăzi 72 de ani de cînd Congresul general al Bucovinei, la 15—28 noiembrie, într-o adunare generală cu caracter plebiscitar, într-o manifestație impresionantă la care au luat parte locuitori din toate așezările Bucovinei a hotărît în mod solemn unirea acestui teritoriu cu patria de la care fusese smuls.

Timpul galopînd nu ne permite să punctăm, cum ar fi firesc, lupta temerară, permanentă pe care românii din Bucovina au desfășurat-o pentru apărarea limbii, a culturii, a facturii psihice, a datinilor, a obiceiurilor, într-un cuvînt a ființei lor naționale, pentru ca Marea Unire de la 28 noiembrie care prefața încheierea procesului la 1 Decembrie la Alba Iulia, prin unirea Transilvaniei, și care urma firesc Hotărîrii de la Chișinău din 27 martie, să capete o semnificație cu totul și cu totul aparte.

Reamintesc numai în acest context că, despre acest teritoriu, Mihai Eminescu, luceafărul poeziei românești, a avut cuvinte de o nespusă frumusețe asemuind Bucovina cu grădina, cu raiul Moldovei, iar istoricul A. D. Xenopol, unul dintre cei dintîi care a adus argumente implacabile, indubitabile în sprijinul caracterului românesc al acestui teritoriu, se întreba într-o primă sinteză despre Bucovina, cum ar fi posibil ca istoriografia habsburgică sau cea ucraineană sau de altă factură să conteste caracterul românesc al acestui teritoriu, cînd de fapt în acest teritoriu se află primele trei capitale ale statului incipient Moldova, cînd de fapt în acest teritoriu se află gropnițele domnești și ctitoriile voievodale cele mai importante, iar Kogălniceanu venea și întărea aceste argumente publicînd, cel dintîi, acel impresionant mănunchi de informații din arhivele vieneze care, de fapt, demascau întregul tîrg care a stat la baza răpirii acestui teritoriu.

Dacă ne-am întreba astăzi în ce s-a concretizat lupta românilor pînă la înfăptuirea Marii Uniri — pentru că am adeseori, ca profesor de istorie, senzația amară că cei mai mulți consideră că Marea Unire a fost rezultatul imediat al unei conjuncturi internaționale, ceea ce

Scanned with OKEN Scanner

este cu totul și cu totul eronat —, am putea răspunde într-o foarte sumară sinteză că pentru a înțelege cum și cît au luptat românii din Bucovina ar trebui să avem în vedere astăzi unele personalități despre care se vorbește mai puțin.

Ieri am vorbit despre Iorga și despre Madgearu, dar Bucovina a dat, deși este un teritoriu atît de mic, o pleiadă de istorici de mare valoare în frunte cu Eudoxiu Hurmuzaki, continuînd cu George Popovici, unul dintre istoricii aproape uitați, dar extrem de valoroși ai vechiului drept românesc, apoi Dimitrie Onciul, apoi Teodor Bălan, cel care a publicat documentele bucovinene și care are o salbă de lucrări, fără de care istoria Bucovinei nu poate fi abordată, și, în sfîrșit, un alt istoric valoros Ion Nistor, cel care a realizat și una dintre primele și cele mai valoroase sinteze asupra Basarabiei. Recent, Iașul a scos de sub tipar — cred că este încă proaspătă cerneala — cartea *„Istoria Bucovinei"* pe care Ion Nistor a terminat-o înainte de a fi arestat. Este o primă sinteză care va trebui să fie completată și care probează ceea ce am spus.

Bucovina s-a înscris apoi cu unul dintre cei mai mari folcloriști și etnografi pe care i-a cunoscut epoca modernă și pe care i-a admirat nu numai Europa, dar și centrele universitare din Statele Unite. Este vorba de Simion Florea-Marian, cel care a imortalizat, culegînd ca nimeni altul, cu hărnicia unei albine, toate datinile acestea privind nașterea la români, căsătoria la români, moartea la români și alte lucrări pentru care a și obținut premiul Academiei Române și a fost unul dintre primii membri ai Academiei, atunci cînd Bucovina se afla în afara frontierelor țării românești. Am putea aminti apoi pe compozitorii Carol Mikuli, pe Ciprian Porumbescu, atît de drag și renăscut în zilele noastre, și pe alții.

Dați-mi voie ca în încheiere să vă reamintesc Moțiunea Congresului general al Bucovinei care a fost votată de o adunare impresionantă, dar din cadrul căreia făceau parte 74 de delegați ai Consiliului Național Român aleși — ca și cei din Transilvania, pe baza votului universal —, 13 delegați ai comunelor și localităților rutene,

Scanned with OKEN Scanner

7 ai Consiliului Național German, 6 ai polonilor și așa mai departe.

„Congresul general al Bucovinei întrunit azi, 28 noiembrie 1918, în sala sinodală din Cernăuți, considerînd că de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, au făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat ;

— considerînd că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsește vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei ;

— considerînd că fii ai acestei țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea acelorași domnitori au apărat de-a lungul veacurilor ființa neamului lor împotriva încălcărilor din afară și a cotropirii păgîne ;

— considerînd că în 1774, prin viclesug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei habsburgilor ;

— considerînd că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferințele unei ocîrmuiri străine, care îi nesocotea drepturile naționale și care, prin strîmbătăți și persecuții, căuta să-i înstrăineze firea și să învrăjbească celelalte neamuri, cu care el voiește să trăiască astăzi în frăție ;

— considerînd că în scurgerea de 144 de ani, bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate cîmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menținerea, pentru slava și pentru mărirea asupritorilor lor și că ei, drept răsplată, aveau să îndure micșorarea drepturilor moștenite, izgonirea limbii lor din viața publică, din școală și chiar din biserici ;

— considerînd că, în același timp, poporul băștinaș a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogățiile izvoarelor de cîștig ale acestei țări și despoiat în mare parte de vechea sa moștenire ;

— considerînd că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mîntuirii așteptat cu atîta dor și suferință va sosi, și că moștenirea lor străbună, tăiată prin granițe nelegitime, se va reîntregi prin realipirea

Scanned with OKEN Scanner

Bucovinei la Moldova lui Ştefan şi că au nutrit veşnic credinţa că marele vis al neamului se va înfăptui cînd se vor uni toate ţările române dintre Nistru şi Tisa într-un stat naţional unitar,

Constată că ceasul acesta a sunat !

Astăzi, cînd după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a nobililor ei aliaţi, s-au întronat în lume principiile de drept şi umanitate pentru toate neamurile, şi cînd în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit din temelii şi s-a prăbuşit, şi cînd toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei şi-au cîştigat dreptul de liberă hotărîre de sine, cel dintîi gînd al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către regele României, de care întotdeauna am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea, noi, Congresul general al Bucovinei, întrupînd suprema putere a ţării şi fiind investiţi singuri cu putere legitimă, în numele suveranităţii naţionale hotărîm Unirea necondiţionată şi pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare, pînă la Ceremuş, Colacin şi Nistru, cu regatul României".

Leonida Lari
(4.XII.1992)

Dragi fraţi români, fraţii mei de suflet şi de sînge, n-am venit la dumneavoastră ca parlamentar, n-am venit la dumneavoastră nici ca poetă, am venit la dumneavoastră ca un om pe care îl doare soarta neamului nostru.

Sîntem un neam chinuit, trecut prin mari suferinţe, sîntem un neam atacat din toate părţile, care numai cu ajutorul lui Dumnezeu ne mai ţinem încă hotarele acestei ţări, deşi, parţial, tăiate.

Fraţi români, am fost la sărbătoarea naţională de la Alba Iulia şi mi s-a umplut sufletul de bucurie că am văzut, în sfîrşit, un semn de unire între români, între românii de pretutindeni. Dar, trebuie să vă comunic cu mare amărăciune că am avut parte şi de a comunica cu oameni ce dădeau dispoziţii războinice, ce aveau tendinţe de a provoca noi vărsări de sînge.

Trebuie să vă spun că vrem noi sau nu vrem, crede cineva sau nu crede, dar există o putere supremă asupra

Scanned with OKEN Scanner

noastră, există un Dumnezeu, care a născut cuvîntul și de la cuvînt a venit lumea, lumea în care trăim noi.

Prooroci străini, din Tibet, din Rusia chiar, ne-au prezis că neamul românesc are un mare viitor, că România care se aseamănă cu o inimă va fi un mare centru de viață spirituală pentru întreaga lume. Mai mult chiar, au prezis că poporul românesc, la finele secolului, se va apropia de demiurgul său. Avem șansa de a cîștiga grația divină. Primul semn de unire între noi, repet încă o dată, au fost evenimentele de la Alba Iulia. Am putea să pierdem această șansă de a cîștiga grația divină numai prin omucidere între frați. Dumnezeu tolerează războaiele de apărare, dar Dumnezeu nu va ierta niciodată războaiele fratricide.

Vin din Basarabia, din nenorocita de Basarabie în care trăim niște realități crunte. Precum bine știți, în '40 acolo a fost comis un genocid — despre care însă trebuie să afle Europa — după cum prea bine știți au fost deportați sute de mii de oameni în Siberia, au fost aruncați preoții în sfintele țoale în gropile cu var, au fost trimiși tinerii pe întîia linie a frontului. Acum, prin mijloace mai subtile, se încearcă a se rupe încă niște teritorii din trupul Basarabiei.

Și așa nu ne-am recuperat vechile teritorii, și așa trebuie să luptăm pentru a recîștiga Ismailul, Chilia, Hotinul. Însă, centrul imperial este mult prea lacom de pămînturi și averi străine și trebuie să o spun cu mîna pe inimă, dacă și în România va fi destabilizare, dacă și în România nu vă veți înțelege între voi, nouă ne va fi și mai greu în Basarabia.

Am venit la dumneavoastră să vă spun și să vă rog: uniți-vă, fraților, lăsați gîndurile de răzbunare! Răutatea nu construiește, răutatea distruge! Numai bunătatea construiește. Credeți dumneavoastră că nouă, românilor din Basarabia, ne plac chiar toate cîte le fac unii oameni de stat de la noi! Credeți dumneavoastră că nu observăm slăbiciunile conducătorilor noștri?! Dar, există o bună credință care cere măcar un an, doi, trei, să dăm șansa oamenilor de a lucra în pace și bună înțelegere. Și țăranul întîi seamănă, după aceea culege roada, nimic nu răsare deodată.

Scanned with OKEN Scanner

Fraţi români, se cere un termen de aşteptare, se cere un timp al răbdării sau al concilierii.

Iertaţi-mă, nu am venit aici să vă dau sfaturi. Sînt bărbaţi luminaţi, cu părul alb, în sala aceasta, dar am venit să vă spun că eu personal am avut o viziune pur şi simplu divină în ce priveşte destinul Ţării Româneşti.

Domnilor deputaţi, fără îndoială că pentru unii care ţin de raţiunea seacă, şi nu de raţiunea inspirată, ceea ce spun eu ar putea pare deplasat, dar vor trece timpurile, se vor uni totuşi odată şi odată românii şi ne vom da seama cu toţii că ascensiunea noastră spre Duh, spre spiritul suprem, se face prin unire, credinţă şi dragoste de frate.

În viziunea de care vă vorbeam era un templu în spirală, cu o scară în spirală şi pe scara aceasta în spirală, urcau patru fiinţe pămînteşti din diferite ţări. Eu eram a cincea şi, în timp ce urcam pe această scară în spirală, într-un spaţiu astral metafizic, la jumătatea scării, mi s-au rupt treptele în faţă şi am zis „Doamne, de ce mi-ai rupt treptele în faţă ?!“, la care o voce a răspuns : „S-au rupt treptele în faţa voastră de aceea că la jumătatea veacului aţi pierdut credinţa. Tîrîţi-vă în genunchi pentru a o recăpăta ! Şi vor creşte treptele în urma voastră“. M-am tîrît în genunchi şi, într-adevăr, treptele creşteau în urma mea şi am înţeles că neamul românesc se va salva prin credinţă, unire şi dragoste de frate.

Vă doresc sănătate, viaţă lungă şi inspiraţie divină, întru a apuca clipele de bucurie şi de înălţare ale acestui neam !

Scanned with OKEN Scanner

Şedinţa comună a Senatului şi Adunării Deputaţilor, din ziua de 12 februarie 1991, prilejuită de vizita domnului Mircea Snegur, Preşedintele Republicii Moldova, în România.

Alexandru Bîrlădeanu

Avem deosebita plăcere de a saluta sub cupola încărcată de istorie a Parlamentului României, pe Preşedintele Republicii Moldova, domnul Mircea Snegur. Nu mă îndoiesc că veţi fi de acord în a aprecia că prezenţa acum şi aici, a domniei sale, deţine mai presus de aspectele protocolare, o valoare simbolică şi o puternică legătură emoţională. Chiar dacă exprimarea sentimentelor de care sîntem animaţi, trebuie să ţinem seama de realităţile general politice, ca şi de raţiuni de stat, nu pot fi eludate sau înăbuşite legăturile sufleteşti care leagă pe românii de pe cele două maluri ale Prutului.

De aceea, salutînd pe Preşedintele Republicii Moldova în Parlamentul României, adresăm în acelaşi timp, salutul de inimă întru firească unitate de cuget şi simţire tuturor fraţilor noştri din stînga Prutului.

Ideea unităţii naţionale, a apartenenţei la acelaşi popor, se regăseşte în cele mai importante fapte din trecutul neamului nostru. Venind din adîncurile istoriei, ea a rămas mereu vie în conştiinţa locuitorilor acestui pămînt, în pofida tuturor circumstanţelor de moment. Aceste învăţăminte ale istoriei noastre ne călăuzesc şi astăzi, în vremurile pline de dramatism şi frămîntări, pe care le trăim.

În relaţiile cu toate statele europene, deci şi cu Uniunea Sovietică, ţara noastră se orientează ferm după principiile Actului Final al C.S.C.E. de la Helsinki reafirmate şi în Carta de la Paris pentru o nouă Europă.

De asemenea, împărtăşim pe deplin Hotărîrea Congresului Poporului al U.R.S.S. din 24 decembrie 1989, potrivit căreia Protocolul Adiţional Secret la Pactul

Scanned with OKEN Scanner

Ribbentrop-Molotov referitor la împărțirea sferelor de interese în Europa de Est și Vest din 23 august 1939 sînt lipsite de fundament juridic și de valabilitate în însuși momentul semnării lor.

Ținînd cont de aceste considerente și avînd în vedere comunitatea istorică de origine etnică, de limbă, tradiție, cultură cu populația majoritară autohtonă din Republica Moldova, relațiile noastre cu această republică, care și-a proclamat la 23 iunie 1990 suveranitatea, capătă dimensiuni și valențe speciale.

Fără a ne amesteca în treburile interne ale altor state, nu putem să nu ne exprimăm și cu această ocazie profunda îngrijorare în legătură cu încercările de dezmembrare a teritoriului Moldovei de peste Prut și, totodată, să nu ne manifestăm încrederea că aceste probleme vor fi soluționate în conformitate cu adevărul istoric.

Sprijinim, de asemenea, împlinirea aspirațiilor moldovenilor, de a trăi și a se dezvolta după propria lor conștiință, de a-și apăra drepturile ce decurg firesc din suveranitatea republicii.

Cea mai bună cinstire a jertfelor aduse de-a lungul secolelor, de generații întregi în slujba idealului de unitate națională o constituie în prezent afirmarea spiritualității și culturii românești, a comuniunii de cuget și simțire, de către românii de pretutindeni.

„Podul de flori de la Prut", „Podul de conștiință Mihai Eminescu", „Podul de verb românesc", sărbătorirea Zilei Naționale a României la noi și în Chișinău, se constituie în tot atîtea acțiuni menite a ține aprinsă făclia unirii, în spiritualitate și cultură, a românilor de pe ambele maluri ale rîului de lacrimi și suferință.

Sîntem convinși că este de datoria noastră de a face mai mult pentru cultura și spiritualitatea din Republica Moldova, mai mult decît ceea ce am fost în stare să facem pînă astăzi.

În același timp, și cei de pe malul stîng al Prutului pot să aducă în viața noastră spirituală un element prețios. Aveți, domnule Președinte, monumente istorice și de cultură vechi, tradiții care în ciuda împrejurărilor istorice și-au menținut nealterată specificitatea autohtonă

Scanned with OKEN Scanner

și mai aveți și limba noastră. Dacă le veți cultiva pentru a dăinui în continuare, viitoarea Românie democratică vă va fi recunoscătoare pentru prinosul adus la tezaurul sufletesc general al națiunii.

În sfîrșit, este momentul de a instaura și dezvolta legăturile noastre economice.

În încheiere, dați-mi voie să dau glas în acest cadru convingerii că vom ști să ne situăm la înălțimea înțelegerii profunde a sensului devenirii noastre istorice, care transcede timpul, și ne vom putea dovedi continuatorii demni ai luptei pentru afirmarea unității noastre în spiritualitate și cultură.

Vă asigur, domnule Președinte, că aici vă găsiți printre frați !

Mircea Snegur

În primul rînd, mă adresez cu o rugăminte : să-mi iertați emoțiile, pentru că, nu mai puteam să visez vreodată, eu fiu de simplu țăran basarabean, să ajung la tribuna Parlamentului României, să țin o cuvîntare și de aceea, dacă se va greși ceva, încă o dată vă rog să mă iertați și acum, vreau, în numele Parlamentului Republicii Moldova, primului Parlament ales în mod democratic, un Parlament care, după părerea mea, acționează mai mult sau mai puțin „productiv", să vă transmit un salut fierbinte, frățesc.

Am spus mai mult sau mai puțin „productiv", pentru că eu, într-o măsură, mă mîndresc cu parlamentarii noștri, pentru că sînt îndrăzneți, pentru că susțin conducerea Republicii, pentru că, reieșind din cele spuse de domnul președinte al Senatului, au avut îndrăzneala să proclame suveranitatea Republicii Moldova în anul ce s-a scurs, a avut îndrăzneala să ia hotărîrea de a reveni la simbolica națională, reieșind din istoria neamului nostru, la tricolor și stema care simbolizează unitatea neamului.

Bineînțeles, noi înțelegem că sîntem numai la început de cale în obținerea suveranității depline și ne străduim să echilibrăm emoțiile și să ducem o politică consecventă, în așa fel ca, fără prea multe dificultăți, dat

Scanned with OKEN Scanner

fiind faptul că noi acționăm în condiții cînd avem și mulți oponenți de o altă categorie, cu o altă mentalitate, ca pas cu pas să mergem spre o adevărată suveranitate și în acest cadru, Parlamentul Moldovei acționează în dezlegarea acelorași „noduri", aș zice, ca și dumneavoastră, de trecere la economia de piață. Nu știu cum e ea — e blestemată, sau nu. Un scriitor de-al dumneavoastră a spus : „mai repede, las-o să fie blestemată, dar să trecem mai repede, să vedem ce este". Deci, aceste „noduri", am în vedere grupajul de legi despre demonopolizare, dezetatizare, legea despre proprietate care este adoptată de-acum în prima lectură, pe curînd, deputații urmează să accepte legea despre împroprietărire. Un mare rol îl joacă legile cu privire la reforma agrară, codul funciar, (cum am aflat din întrevederile scurte cu conducerea dumneavoastră, și pe dumneavoastră vă frămîntă aceleași gînduri), legea despre autoadministrarea locală, vasăzică adevărata administrare și economia locală, despre noul sistem de împărțire teritorială, revenirea la județe, revenirea la tot ceea ce vasăzică nu s-a uitat, revenirea iarăși la istorie, legea despre cetățenie și vreau să vă comunic că în aceste direcții, în acest domeniu, parlamentarii fac cît pot. Dacă se ivesc dificultăți în rezultatul consultărilor, în rezultatul analizelor detaliate, adăugătoare, totuși, pînă la urmă se ajunge la consens, deși avem și greutăți.

Eu mulțumesc domnului președinte și aplauzelor dumneavoastră pentru susținerea în păstrarea integrității Republicii.

Pentru noi, desigur că-i tot atît de scump, și Republica în actuala componență, cît și Sudul Basarabiei, cît și județele de Nord, din Bucovina, îi scumpă pentru noi și Transnistria, pentru că avem în Transnistria 40% de locuitori, băștinași moldoveni, care, în cadrul dezbaterilor, în toată vremea ni se adresează cu rugămintea : „nu ne lăsați fraților, și noi sîntem toți ai voștri", deci noi avem probleme și de acest fel, probleme de obținere a integrității Republicii Moldova.

Acestea fiind spuse, aș avea dorința ca între Parlamente, deși o colaborare între parlamentari în parte,

Scanned with OKEN Scanner

între comisii, între conducerea Parlamentelor a şi început, această colaborare să fie mai fructuoasă, să fie lărgită. Cred eu că o astfel de colaborare ne-ar ajuta să rezolvăm mai repede problemele ce ţin de perfecţionarea legislaturii, pentru că fără legi nu se poate efectua ceea ce ne-am planificat.

Acum îmi permiteţi să vă fac o scurtă informaţie despre situaţia de azi în Republică, reieşind din proclamarea suveranităţii. Vreau să vă comunic că nu numai Republica Moldova, dar şi multe alte republici unionale, şi-au proclamat suveranitatea, ceea ce le-a dat posibilitatea ca să încheie contracte directe pe orizontală.

Vă pot comunica că, pînă în prezent, acorduri economice pe orizontală avem încheiate cu toate republicile şi vă pot spune că se primeşte, vrasăzică, nu mai rău, decît după un model centralizat de planificare, de dirijare. Deci, hotărîm întrucîtva problemele asigurării Republicii, aprovizionării şi cu combustibil, cu diferite materiale, în cadrul acestor acorduri pe orizontală. Ne vine mai greu, dar facem totuşi încercări şi vrem să devenim îndrăzneţi, în a încheia astfel de acorduri şi cu alte ţări.

Concepţia Parlamentului Republicii Moldova este concepţia ca Republica să participe în comunităţi de ţări suverane, deci intenţionăm ca să încheiem tratate în primul rînd în cadrul economic, tratate politice şi cu alte ţări şi deci ar fi o nedumerire dacă noi am căuta aceste legături să zicem cu alte ţări şi n-am activa în această direcţie în lărgirea şi întărirea legăturilor cu România.

După cum ştiţi, multe ministere şi departamente au şi purces pe această cale, au acorduri, însă părerea mea, ca Preşedinte al Republicii, este că a apărut necesitatea de a da un nou imbold.

Dacă în cadrul aşa-zisei Confederaţii Culturale, după cîte pricep eu, la noi se primeşte mai mult sau mai puţin bine, se primeşte eu cred că bine, pentru că artiştii, scriitorii acţionează demult şi pînă la „Podul de flori de la Prut", şi mai ales după „Podul de flori", dacă pe domnul Crăciun, pe care-l văd la balcon, va-

Scanned with OKEN Scanner

săzică îl cunosc, pot să-l întîlnesc atît de des la Chișinău, ca și aici în Parlament, înseamnă că Confederația pentru care a pledat domnul ministru Ion Ungureanu, Uniunea Scriitorilor din Moldova și din România (îl văd pe academicianul și scriitorul din Republica Moldova, domnul Vieru aici, plecat de la Chișinău). Plecînd de la Chișinău am urmărit o emisiune foarte interesantă, la televiziunea națională, despre un colocviu sau un seminar al unui grup mare de scriitori români la Uniunea Scriitorilor din Moldova, dacă regizorii din România, vasăzică, montează piesele lui Ion Luca Caragiale și a lui Ion Druță, adică a dramaturgilor contemporani în teatrele din Moldova, și regizori din Moldova se ocupă cu aceleași piese în România, înseamnă că Confederația culturală este în acțiune și e de dorit ca și în cadrul economic, dat fiind faptul că avem foarte multe interese comune, să acționăm tot așa de activ și iată de aceea, am binevoit, la invitația Președintelui, domnul Ion Iliescu, să fac o vizită scurtă de lucru, ca să facem un schimb de păreri în toate direcțiile. Am avut cu domnul Președinte două întîlniri, urmează ca să fie prelungite și mîine, am avut două întrevederi și cu domnul prim-ministru Petre Roman, și vreau să vă comunic că eu consider că aceste întîlniri au fost fructuoase, vasăzică, ne revine ca să găsim căile de lărgire a legăturilor interdepartamentale, interministeriale, căile de creare a întreprinderilor mixte, eu îs pe deplin încredințat că asta-i calea principală, pentru că în toamnă la noi vine, dacă mă exprim drept în românește, „picu", cînd vine vremea recoltării legumelor și nouă nu ne ajung vasăzică capacitățile de a le prelucra, atunci ne pot veni în ajutor, după cum am aflat, unele întreprinderi, unele unități din România și astfel se pot crea întreprinderi. Și, mergînd pe aceste căi, ajungem și la un acord interguvernamental și te pomenești cu o altă Confederație, vasăzică, din alt domeniu. Eu cred că acestea sînt chestiuni în care sîntem cointeresați cu toții, mai ales noi, în Republica Moldova.

Eu am rămas, vă spun drept, impresionat, de convorbirile și întrevederile care le-am avut cu conducă-

Scanned with OKEN Scanner

torii României. Rămîne ca toate acestea să fie transpuse prin diferite acorduri în fapte concrete.

Pînă cînd situaţia la momentul actual în Republică se menţine mai mult sau mai puţin calmă, deşi avem probleme de ordin politic, necătînd la dizolvarea de două ori de-acum a „republicilor", totuşi, „aşa-zişii conducători" continuă să-şi mai facă mendrele, cred că totuşi, prin raţiune, prin convorbiri, noi vom izbuti să hotărîm această problemă, care ne frămîntă la ziua de astăzi cel mai mult.

În aşa fel, domnilor senatori, domnilor deputaţi, aş vrea să vă comunic că eu am sosit în România nu numai pentru a mă cunoaşte cu conducătorii ţării, dar pentru a-i ajuta pe toţi cei care vor să lucreze împreună din stînga Prutului şi din dreapta Prutului ca, cît mai repede să facă legături concrete. Care vor fi ele? Probabil că ele vor fi trecute şi prin Parlamentul dumneavoastră, vor fi discutate în Guverne, în Guvernul nostru, dar cred că de la aceasta avem de cîştigat noi, cu toţii.

Iată, de celelalte „sărăcii" nu vă mai povestesc, vasăzică, ele-s asemănătoare cu ale dumneavoastră. Aceleaşi probleme cu asigurarea, vasăzică, a iernatului, aceleaşi probleme, am în vedere complexul agroindustrial, aceleaşi probleme cu umplerea „coşului de consum" necesar şi, deci, cu cît mai degrabă vom primi legile, cu cît mai degrabă vom face regulă în sistemul de preţuri — de achiziţie, cu ridicata, cu amănuntul — cu atît mai degrabă vom hotărî aceste probleme.

Dar, socot că dacă legăturile dintre România şi Republica Moldova se vor lărgi, se vor adînci, atît în domeniul economic, adică nu numai în domeniul economic, în domeniul cultural, dar şi în cel parlamentar, împreună vom izbuti ca să scăpăm mai degrabă de sărăcie, să ajungem totuşi la economia de piaţă şi să răspundem astfel concret încrederii poporului, pentru responsabilitatea care ne-o acordă totuşi, fiind aleşi în Parlament, fiind aleşi la conducere, poporul şi-a legat cu numele deputaţilor, şi-a legat destinul, şi-a legat soarta, şi cum îmi place mie să spun, „ne rabdă, pînă cînd... ne rabdă, ne rabdă şi aşteaptă".

Scanned with OKEN Scanner

Domnilor deputaţi, hotărîţi, hotărîţi mai repede cu codul funciar că se apropie primăvara şi deci treceţi măcar la prima etapă. Prima etapă la noi, vasăzică, e inventarierea şi lărgirea sectorului auxiliar de două ori de la 0.25 ha pînă la 0,50 ha, iar pentru familiile mari pînă la 0,75 şi pe urmă, trecerea la etapa a doua, la împroprietărirea propriu-zisă. Deci, pînă cînd „poporul ne rabdă, ne susţine", noi sîntem datori să facem totul, ca să îndestulăm măcar cît de cît cerinţele popoarelor noastre, mult pătimitoare şi răbdătoare.

Eu vă doresc dumneavoastră multă sănătate, fericire, doresc să vă aud vocea şi în Parlamentul Republicii Moldova şi cum o spun eu totdeauna, măcar şi la recepţie, măcar şi la Parlament, „să ne ţinem de neamuri".

Alexandru Bîrlădeanu

Permiteţi-mi, în numele dumneavoastră, să mulţumim domnului Preşedinte Snegur.

Domnia sa a spus că a început discursul cu emoţie. Eu cred că o egală emoţie am avut cu toţii şi nu numai cei de aici, din această sală, dar cred că toată suflarea românească, de pe ambele maluri ale Prutului, de pe ambele părţi în care trăim a avut aceleaşi emoţii şi vom considera, domnule Preşedinte, acest moment, ca un moment care se va înscrie în istoria neamului nostru, şi-l vom considera ca o etapă pe un drum pe care avem încă să-l parcurgem.

Ştiu că de aici, din Bucureşti, vă veţi duce pe alte plaiuri, pe plaiuri moldovene, veţi fi la mormîntul lui Ştefan cel Mare, dar întorcîndu-vă acasă, vă rugăm, domnule Preşedinte, duceţi cu dumneavoastră, pentru toţi moldovenii din stînga Prutului, îmbrăţişarea noastră.

Scanned with OKEN Scanner

Vasile Diacon

27 martie 1918, ziua începutului împlinirii speranțelor de a realiza firescul rotund al pămîntului românesc, readuce în sufletele milioanelor de români răsfirați pe diferitele meridiane ale globului pămîntesc sentimente de profundă tristețe. Basarabia, provincia care a revenit prima la sînul Țării Mame la această dată, avea să rămînă, după semnarea Pactului Ribbentrop—Molotov și ocuparea ei de către URSS, alături de Bucovina de Nord, Doina, Dorul și Jalea poporului nostru.

Datele istorice ale anexării Basarabiei se cunosc. La 28 mai 1812, prin „pacea rușinoasă" de la București, între Imperiul Otoman și cel Rus, trupul unitar al Moldovei a fost sfîrtecat în două, rușii luîndu-ne o suprafață de 45 630 km^2, cu 482 630 locuitori, din care 86% erau români. Prin pacea de la Adrianopole din 1829 Rusia anexează Delta Dunării și Insula Șerpilor, stabilind frontiera pe brațul Sf. Gheorghe, situație ce va dăinui pînă în 1856 cînd, după războiul Crimeii, prin Tratatul de la Paris, au fost restituite Moldovei Delta Dunării și trei județe din sudul Basarabiei : Ismail, Cahul și Bolgrad.

În urma războiului din 1877—1878, prin Tratatul de la Berlin, aceste trei județe au fost încorporate iarăși Rusiei, situația rămînînd neschimbată pînă la 27 martie 1918, ziua proclamării de către Sfatul Țării de la Chișinău a „Declarației de Unire", în care se arată : „Republica Democrată Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru și Marea Neagră, ruptă de Rusia

Scanned with OKEN Scanner

acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România".

Situația a rămas neschimbată pînă la 28 iunie 1940, dată „cumplită și cumpănă a pămîntului nostru și nouă", cum ar fi zis Miron Costin cronicarul, cînd, în urma notelor ultimative din 26 și 27 iunie 1940, trupele române au trebuit să se retragă din Basarabia și din Bucovina de Nord.

Deși istoriografia a vorbit la un moment dat despre cedarea acestor teritorii, trebuie să afirmăm, fără putință de tăgadă, că acapararea de către URSS a Basarabiei și Bucovinei de Nord a constituit un act tipic de agresiune și că la ora actuală aceste provincii au statut de teritorii ocupate.

Se impune făcută o distincție din punctul de vedere al justificării anexării între situația Basarabiei și a Bucovinei de Nord. Dacă Basarabia a fost luată în baza pactului Ribbentrop—Molotov, anexarea Bucovinei de Nord a fost motivată ca un act care: „ar fi cu atît mai just cu cît transmiterea părții de nord a Bucovinei către URSS ar putea reprezenta, este drept că numai într-o măsură neînsemnată, un mijloc de despăgubire a acelei mari pierderi care a fost pricinuită URSS-ului și populației Basarabiei prin dominațiunea de 22 ani a României în Basarabia", se spune în nota ultimativă a Guvernului Sovietic din 26 iunie 1940.

Consider că soarta teritoriilor românești din afara granițelor de astăzi ale României, care în mod arbitrar au fost „repartizate" altor state, în loc să fie lăsate în componența Republicii Moldova, cum era firesc, ar trebui discutată. Mă refer atît la Bucovina de Nord cît și la ținutul Herței, la Bugeac, la satele maramureșene, la pămîntul dintre Nistru și pintenii Bugului și nu în ultimul rînd la Insula Șerpilor care, în urma semnării Tratatului de pace de la Paris din 1947, a continuat să rămînă a României. Insula Șerpilor ne-a fost luată în urma semnării la 4 februarie 1948 a Protocolului referitor la precizarea traseului liniei frontierei de stat dintre România

Scanned with OKEN Scanner

şi URSS. Lapidaritatea textului ne lipseşte de orice replică : „Insula Şerpilor, situată în Marea Neagră, la răsărit de gurile Dunării, intră în cadrul URSS". Trebuie să facem precizarea că acest protocol nu a fost ratificat niciodată de către Parlamentul României şi, ca atare, *de jure* Insula Şerpilor este pământ românesc.

Consider că motivarea punerii în discuţie a acestei probleme se regăseşte în ceea ce se întîmplă astăzi în URSS, în acest proces de trezire a conştiinţelor naţionale şi de eliberare naţională, proces care a fost declanşat, este manifest, actual şi univoc. Susţin această afirmaţie şi cu cele spuse de către purtătorul de cuvînt al Comitetului Salvării Naţionale al URSS care, cerîndu-i preşedintelui Gorbaciov să introducă starea de necesitate şi să dizolve parlamentele din republicile baltice precum şi pe cel de la Chişinău spunea că doar armata „este singura forţă care mai rezistă dezintegrării statului". Termenul de „dezintegrare" a fost folosit şi de şeful KGB-ului, care făcea precizarea că vorbeşte în numele preşedintelui Gorbaciov.

Sîntem semnatari ai Actului final de la Helsinki, din 1 august 1975, care a consfinţit principiul inviolabilităţii frontierelor statelor semnatare, care nu pot fi modificate prin forţă. Apoi URSS-ul ne este un vecin şi un prieten bun. Nu dorim să punem în discuţie Tratatul de pace din 1947, statu-quo-ul, deşi nu uităm că Europa postbelică a fost clădită pe pacte secrete între Stalin şi Hitler, pe de o parte, şi Roosvelt, Stalin şi Churchill, pe de altă parte. Nu dorim să ne amestecăm în treburile interne ale nici unui stat, nu dorim să supărăm pe nimeni, din contră noi contăm pe sprijinul multiplu al URSS-ului.

Preşedintele Gorbaciov, fiind un campion al păcii, o atestă acest lucru înaltul titlu de laureat al Premiului Nobel pentru pace şi altele pe care le-a primit nu prea de mult, iar pacea fiind totală şi globală, ar trebui să dovedească disponibilitatea pentru un dialog asupra acestui subiect, după cum noi trebuie să arătăm interesul nostru ca toate aceste teritorii să fie puse sub suveranitatea care revine de drept Chişinăului, ca o garanţie în plus a stabilităţii în regiune şi ca o speranţă că românii din aceste zone nu-şi vor pierde fiinţa naţională.

Scanned with OKEN Scanner

Mă întreb cînd și cine trebuie să îndrepte această eroare istorică ? Astăzi Moscova, care este responsabilă de această nedreptate, sau mîine Kievul, cînd va fi, probabil, mult mai dificil, dacă nu chiar imposibil ? Eu cred că de pe acum răspunzătorii în fața națiunii noastre pentru destinele și viitorul ei, respectiv Parlamentul, Președintele și Guvernul, trebuie să se gîndească și să procedeze după cum va fi mai potrivit cu interesele supreme ale poporului român.

Fac precizarea că cele afirmate de mine reprezintă un punct de vedere strict personal și nu angajează pe nimeni.

Petre Țurlea

De ziua unirii vechiului pămînt de etnogeneză românească al Basarabiei cu România este bine să ne reamintim momentele mai importante, care au dus la această mare realizare națională, nu pentru că ele, aceste momente, nu ar fi cunoscute, ci pentru a sublinia o idee : unirea Basarabiei, ca și unirea Bucovinei, Transilvaniei și Banatului, a fost un act plebiscitar, democratic, o expresie a voinței liber exprimate de marea majoritate a locuitorilor acestei provincii. Putem urmări cu documente lupta românilor împotriva stăpînirii străine în regiunea dintre Prut și Nistru, chiar din momentul instaurării acestei stăpîniri.

În condițiile favorabile definite de sfîrșitul primului război mondial și de revoluția din Rusia, basarabenii și-au ales, în octombrie 1917, prin vot universal un parlament numit Sfatul Țării. În acest parlament, Sfatul Țării, 70% erau români și 30% reprezentanți ai naționalităților trăitoare în Basarabia, proporția aceasta fiind o oglindă fidelă a raportului numeric dintre grupurile etnice existente.

Primul pas major către unire a fost proclamarea, la 2 decembrie 1917, a Republicii Democratice Moldovenești ca stat autonom, al doilea pas, la 24 ianuarie 1918, cînd Sfatul Țării, cu unanimitate de voturi, a proclamat independența Republicii Moldovenești. Și aici îndrept puțin ceea ce spunea colegul meu dinainte, al treilea pas, 27 martie 1918, cînd Sfatul Țării, cu 70% din voturi, hotă-

Scanned with OKEN Scanner

răşte unirea cu România, „în conformitate cu dreptul istoric şi cu dreptul etnic, pe baza principiului potrivit căruia singure popoarele pot decide asupra soartei lor".

Aşadar, celor care neagă valabilitatea acestui act din 27 martie 1918, le putem răspunde :

1. Cu România nu s-a unit o provincie a Rusiei Sovietice, ci un stat independent.

2. Unirea s-a făcut conform unui principiu recunoscut de toate forurile internaţionale de după 1918, principiul autodeterminării popoarelor, al cărui autor este chiar preşedintele american Wilson.

3. Unirea a avut un caracter plebiscitar, democratic.

Din păcate, avatarurile românilor de peste Prut nu s-au încheiat o dată cu Unirea, ele mai continuă şi astăzi.

La aniversarea Unirii din 27 martie 1918, trimitem fraţilor noştri din Basarabia, o caldă îmbrăţişare şi un îndemn. Îndemnul este cel exprimat de Nicolae Iorga în 1912, în finalul cărţii sale intitulată : *Basarabia noastră* : „În aşteptarea vremurilor cînd viaţa românească din Basarabia va porni de la toate amintirile ei, pentru a-şi urmări toate drepturile naţionale, nu numai umane, încheiem această carte cu un îndemn călduros spre acea muncă încordată şi bine orînduită, care singură poate grăbi sosirea acelor vremi". Prin „muncă încordată şi bine orînduită", noi — cei de dincoace de Prut şi fraţii noştri — cei de dincolo de Prut, vom putea, mai devreme sau mai tîrziu să ne atingem toate ţelurile. Deci, să ne spunem iarăşi şi iarăşi că viitorul depinde mai ales de noi.

Octavian Dan Căpăţînă

Consider că este momentul să ne aducem aminte nu numai de stipulaţiile din Tratatul dintre Dimitrie Cantemir şi Petru I, potrivit cărora Rusia nu se va amesteca în afacerile ţării şi nici unui rus nu-i va fi permis să se căsătorească şi să dobîndească moşii în Moldova, sau, de ceea ce spunea Mihai Eminescu, la 1 martie 1878, în „Timpul" : „Cu sabia n-a fost luată însă nici Bucovina de austrieci, nici Basarabia de ruşi, ci prin fraudă. Pentru Bucovina s-au cumpărat delegaţii turci şi un general

Scanned with OKEN Scanner

rus, pentru Basarabia asemenea, căci delegaţii Rusiei primiseră ordin de la Petersburg să încheie pace cu orice preţ, de vreme ce intrase Napoleon I în Rusia. Dragomanul porţii, fanariotul Moruzi, cumpărat şi sperînd a veni la domnie prin ajutorul Rusiei a încheiat Pacea de la Bucureşti. Moldova întreagă n-o putea ceda rușilor, că atunci n-ar fi avut unde domni. Ceda deci jumătatea ei, dintre Prut şi Nistru. O flotă engleză stătea în Bosfor şi sili pe sultan să încheie Pacea de la Bucureşti".

Şi, mai ales, să ne aducem aminte de ce spunea profesorul universitar Filonov, şeful sovietelor din Ismail, în iarna anului 1917—1918 : „Tovarăşi, acest pămînt al Basarabiei este pămînt moldovenesc din moşi-strămoşi. Noi n-avem ce căuta aici. Avem pămînt destul în Rusia. Nu avem braţe destule ca să-l putem lucra. Nu ne trebuie şi alt pămînt străin. Să ne ducem la noi acasă şi să lăsăm pe moldoveni să-şi stăpînească în pace pămîntul lor strămoşesc".

Trebuie să ne mai aducem aminte, cu ruşine şi cu necaz, că cel mai mare luptător din Basarabia, Ion Pelivan, care a făcut puşcării şi exil în Rusia ţaristă, a murit în închisoarea comunistă de la Sighet. Un alt corifeu al acelui timp eroic, Pantelimon Halipa, a fost umilit şi el, la Sighet.

Primul ministru al Republicii Moldoveneşti independente, Daniil Ciuhureanu, a murit de inimă rea, în drum spre acelaşi Sighet.

Doamnelor şi domnilor, vă propun un moment de reculegere, în memoria marilor personalităţi ale neamului, a miilor de eroi necunoscuţi, de dincolo şi de dincoace de Prut, care s-au jertfit pentru libertate, pentru dreptul de a spune celor care ţi-au dat viaţă : „mamă" şi „tata". Şi, în acest minut, să ne jurăm nouă înşine, că nu vom mai accepta niciodată ca alţii să facă jocurile politice în România.

(Se păstrează un moment de reculegere)

Doamnelor şi domnilor, consider că nu trebuie să privim numai înapoi. Trebuie să avem curajul, destoinicia, inteligenţa de a privi spre viitor. Cred că şi la Moscova, şi la Kiev, trebuie să fie oameni cumpăniţi, oameni cu

Scanned with OKEN Scanner

vederi europene, care nu sînt înșelați de „viziuni imperialiste“, care își cunosc bine interesele reale.

Interesele reale ale Moscovei și ale noastre sînt aceleași și anume : raporturi sigure, durabile, prietenești, pentru că, pe veci, ne este dat să fim vecini. Or, pentru ca aceste raporturi să fie o realitate, o certitudine, este foarte important ca între aceste țări să nu mai existe nici un motiv de neîncredere. Or, atîta timp cît tezaurele României nu vor fi aduse acasă, nu se va stabili suveranitatea asupra Insulei Șerpilor și a Ținutului Herței și nu va fi respectat dreptul moldovenilor de a hotărî singuri în Republica Suverană Moldova, aceste raporturi senine și prietenești, care nu pot să aducă decît satisfacția ambelor părți, vor fi umbrite și otrăvite.

De aceea, consider că este de datoria parlamentelor și guvernelor noastre să lucreze în anii ce vin în beneficiul unui tratat global, în care să se rezolve toate urmele și consecințele unei vecinătăți otrăvite de pretenții feudale sau imperiale și, în speță, de Pactul Hitler—Stalin.

Ștefan Cazimir

Hotarele de astăzi ale statului român sînt acelea care sînt. Hotarele națiunii române sînt acelea care au fost. E o realitate pe care nu o schimbă nici un război și nici o pace.

Pentru semnarea noului Tratat cu Uniunea Sovietică, a cărui valoare o vom aprecia în timp, Guvernul României a ales momentul cel mai nepotrivit din întregul cuprins al anului : a doua zi după așa-zisul „referendum“, ca o consfințire tacită a rezultatelor lui, și în pragul aniversării de la 27 martie, ca o umbrire anticipată a ei.

Există în politică, adică trebuie să existe, un simț al oportunității și unul al decenței. La aceste două materii, Guvernul României a rămas corigent.

Ziua de 27 martie este o sărbătoare a amintirii și a speranței. Semnificația ei începe, întreagă, în cuvintele lui Mihail Kogălniceanu : „Dreptatea nu piere. Ca trupul lui Hristos ea se poate îngropa, dar întocmai ca și Hristos Dumnezeu, ea va reînvia“.

Scanned with OKEN Scanner

Sînt încredințat că secolul nostru, care ne-a ciuntit de mai multe ori harta, se va încheia prin rotunjirea ei. Așa să ne ajute Dumnezeu !

Victor Surdu

Din toate punctele de vedere, teritoriul dintre Prut și Nistru e clar, este pămînt românesc. Acest teritoriu a fost răpit Moldovei, cum bine se știe, în anul 1812, în urma războiului ruso-turc. După destrămarea imperiului țarist, Basarabia s-a proclamat „stat independent", care printr-o hotărîre liber exprimată a Parlamentului său — Sfatul Țării, a decis la 27 martie 1918, realipirea la Patria-Mamă.

Prin punctul 3 al Protocolului secret anexat Pactului Molotov—Ribbentrop, Germania și-a manifestat neopoziția la anexarea Basarabiei de către Uniunea Sovietică. Ca urmare acestui acord, Uniunea Sovietică a trimis două note ultimative Guvernului Român, care sub amenințarea forței, a cedat acest teritoriu, împreună cu nordul Bucovinei, la 28 iunie 1940.

Din nefericire, actuala frontieră româno-sovietică a fost consfințită prin Tratatul de Pace semnat de marile puteri în 1947 și recunoscut de comunitatea internațională ; această frontieră face parte din frontierele europene consfințite prin Acordul de la Helsinki, din 1975.

Actuala luptă a republicilor sovietice, inclusiv a Republicii Moldova, pentru suveranitate, face parte din lupta țărilor dependente pentru autodeterminare, care a dus în ultimii ani la prăbușirea sistemului colonial mondial. Opinia publică românească nu poate fi și nici n-a fost indiferentă la ceea ce se petrece în Republica Moldova, în care, majoritatea populației este formată din români. Apreciem că autoritățile liber alese a Republicii Moldova au dreptul de a decide asupra destinelor țării.

În același timp, considerăm necesare extinderea relațiilor umane prin facilitarea schimburilor valutare pentru persoanele care călătoresc din România în Basarabia, și din Basarabia în România, dezvoltarea relațiilor culturale, prin schimburi reciproce de publicații și manifestări culturale, precum și, în primul rînd poate, a re-

Scanned with OKEN Scanner

laţiilor economice, prin legături directe între întreprinderi şi schimburi directe de mărfuri, ceea ce doresc şi fraţii noştri de peste Prut, la care apreciem că se impune o intensă activitate diplomatică.

Urmărim cu multă dragoste lupta curajoasă a românilor de la est de Prut, pentru menţinerea şi afirmarea fiinţei naţionale, precum şi pentru respingerea oricărei imixtiuni din afară. Ca patrioţi români, sîntem şi vom fi întotdeauna, alături de fraţii noştri basarabeni, îi vom sprijini din toate puterile noastre, pentru a-şi înfăptui justele lor idealuri de libertate şi suveranitate. Un lucru este clar : teritoriul dintre Prut şi Nistru este pămînt românesc !

Ion Diaconescu

Generaţia noastră, a celor mai vîrstnici, am avut privilegiul de a deschide ochii pe harta României Mari şi de a trăi tinereţea noastră în această ambianţă specială, de ideal naţional împlinit. Nu era o mîndrie imperialistă, de cuceritori, ci era pur şi simplu satisfacţia unei îndreptări a unor mari nedreptăţi ce se făcuseră poporului român.

Dar, tot generaţia noastră a avut şi durerea să trăiască evenimentele din 1940, care au dus la fărîmarea acelei hărţi, la toate suferinţele pe care le cunoaşteţi şi de care s-a amintit aici.

Am avut prilejul să vorbesc de mai multe ori cu Pantelimon Halipa, Pan Halipa, unul din ctitorii Unirii din 27 martie 1918. El povestea, între altele, că înainte de a veni la Chişinău, el cu alţii din luptătorii români, au fost la Lenin şi Lenin, atunci, la începuturile revoluţiei le-a spus lor, ca şi celorlalte delegaţii din alte regiuni ale Rusiei ţariste : „Mergeţi în provinciile voastre, organizaţi congrese, sfaturi şi, cum va decide poporul, aşa va fi. Veţi voi să fiţi independenţi — veţi fi independenţi, veţi voi să vă alipiţi altor ţări — nimeni nu se va amesteca asupra voinţei voastre". Aşa gîndeau atunci, în acest spirit corect, în acest spirit perfect democratic iniţiatorii revoluţiei din Rusia.

Scanned with OKEN Scanner

Desigur, pe urmă, mentalitatea s-a schimbat, însuși Lenin n-a mai gîndit la fel, iar succesorii lui au fost mai rapaci decît însăși guvernele țariste.

Acum, se pare că acest curs al istoriei s-a schimbat. Roata se învîrte în sens invers. Și este de sperat că însăși la vecinii noștri din răsărit, această mentalitate politică se va schimba suficient de mult, ca să se poată repara ce s-a stricat atunci și, cu toate greșelile noastre, dintre care, cea care a amintit-o domnul Ștefan Cazimir este foarte gravă, această lipsă totală de tact, această lipsă de oportunitate privind acordul semnat la Moscova, cu toate aceste greșeli, sperăm că generația noastră, acum, la amurg, va avea iarăși șansa să vadă harta României Mari, reîmplinit vechiul ideal național.

Să ne ajute Dumnezeu !

Dan Lăzărescu

Acum 73 de ani, la 27 martie 1918, într-o zi fericită întrutoate în calendarul istoric al neamului românesc Sfatul Țării de la Chișinău, sub președinția lui Ion Inculeț, vota cu majoritatea deputaților Unirea pe veci a Basarabiei cu România. Primul ministru, reprezentînd continuitatea Guvernului Român, Alexandru Marghiloman era prezent, și s-a îmbrățișat cu cel mai energic dintre fiii Basarabiei, care era înlăcrămat, Constantin Stere.

De atunci, șirag, anii au trecut și, la 23 august 1939, cea mai cumplită înscenare istorică, Pactul Molotov—Ribbentrop, a ciuntit de trei ori frontierele românești. Am trăit, ca student, această atmosferă de jale și de panică și-mi amintesc un cîntec pe care l-am auzit atunci și care exprima toată jalea sufletului românesc :

„Frunzuliță, frunză neagră de cicoare,
Răsădită într-o zi de sărbătoare.
Versul știe, versul știe, neagră frunză,
Peste dealuri, peste ape să pătrunză.
Plînge-o țară văduvită azi cu sabia,
Pentru Basarabia, pentru Basarabia".

Astăzi, cînd conjunctura europeană s-a schimbat și se schimbă sub ochii noștri, ce-i mai rămîne neamului

Scanned with OKEN Scanner

nostru văduvit de Basarabia ? Ne mai rămîn numai ochii ca să plîngem, cum spunea un general al țarului Nicolae I, venit cu trupele lui în țările noastre. Ne rămîne în adîncul sufletelor, nădejdea românească, nădejdea reîntregirii neamului, nădejdea reconstituirii istorice a României ca o medalie, așa cum a voit-o Adunarea de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918.

Să așteptăm cu deplină încredere românească și cu însuflețire, ca filele istoriei să se întoarcă iarăși într-un ritm din ce în ce mai iute, ca să aducă tuturor popoarelor europene dreptate, libertate și reîntregirea tuturor neamurilor Europei sub o formă națională, pentru că numai astfel putem realiza în cadrul Europei formula mîntuitoare a generalului De Gaulle „Europa patriilor reîntregite".

Constantin Andreescu

Un mare patriot, cu un veac și mai bine în urmă, spunea că „oricît s-ar face pentru luminarea poporului român, niciodată nu va fi prea mult". Voi spune și eu aici că oricît se va vorbi pentru Basarabia și Bucovina de Nord, niciodată nu va fi prea mult ! Și cuvîntul meu nu se adresează dumneavoastră și nici chiar poporului român, fiindcă, de la cel mai mic și pînă la cel mai vîrstnic, sîntem convinși de drepturile sfinte asupra Basarabiei și a Bucovinei.

Cuvîntul meu se adresează conducerii statului sovietic și istoricilor lor. Și voi folosi trei argumente : primul: rog pe domnul Președinte Gorbaciov să ceară consilierilor săi să-i prezinte Tratatul de prietenie încheiat de fondatorul statului rusesc, de Țarul Petru cel Mare, cu preaînvățatul nostru voievod Dimitrie Cantemir. Și, după ce-l va citi și va vedea mai ales harta care este atașată la acest Tratat, domnul Gorbaciov va avea probabil minute de reflecție și se va gîndi la faptul că a sosit vremea să ni se restituie Basarabia. A circulat printre noi un film foarte interesant : „Viața lui Dimitrie Cantemir" și regizorul probabil... în mod cert, fie că este un bun român, fie un istoric sau om politic, a atașat harta, după ce vorbește în filmul său despre viața voievodului și avea ce să vorbească, fiindcă Dimitrie Cantemir și cu spăta-

Scanned with OKEN Scanner

rul Milescu au fost cei doi sfătuitori ai lui Petru cel Mare, despre care un mare român spunea că „nu Petru cel Mare a întors faţa Rusiei către apus, ci Dimitrie Cantemir şi cu Milescu". Regizorul, spuneam, a ataşat această hartă foarte vizibilă şi anume hotarul este clar trasat... Nistrul — şi copiii şi oricine observă, va constata că Nistrul a fost, este şi va rămîne hotarul dintre România şi Rusia. Şi recomand sau cer cinematografiei române să aducă din nou acest film în faţa tineretului şi mai ales, să-l trimită în Basarabia, pe baza legăturilor culturale pe care le avem, să vadă toată lumea, că dreptul nostru a fost recunoscut cu multe secole în urmă, iar dacă iniţiatorul Casei Comune a Europei vrea să fie, şi noi îi dăm acest titlu de „Gorbaciov cel Mare", aşa cum a fost şi Petru cel Mare, dacă se va convinge de dreptatea cauzei noastre şi ne va restitui Basarabia şi Bucovina.

Al doilea argument, care este cel mai de seamă pentru toate popoarele lumii, îl formează limba. Limba e cea care dă dreptul unei entităţi să stăpînească un anumit teritoriu. Cea mai frumoasă limbă, cea mai frumoasă formă a limbii româneşti ne-a dat-o Basarabia ; Mateevici — basarabean, ne-a spus :

„Limba noastră-i limbă sfîntă,
Limba vechilor Cazanii,
Care-o plîng şi care-o cîntă
Pe la vatra lor ţăranii".

Iată argumentul de care trebuie să ţină seama cel pe care-l dorim „Gorbaciov cel Mare" !

Şi al treilea argument este cantitatea de sînge, care s-a vărsat de-a lungul veacurilor, pentru apărarea Basarabiei. Marele Voievod, sfîntul Ştefan cel Mare, atletul lui Hristos, avea pe unii dintre cei mai buni căpitani şi ostaşi ai săi pe soroceni şi pe orheeni şi el, cu sabia lui, a făcut ordine la răsăritul Europei, pe care noi de veacuri am apărat-o şi n-avem nevoie s-o cerşim astăzi. Oare să cerşim dreptul de a face parte din ea, fiindcă noi sîntem ctitori ai Europei ?!

Ştefan cel Mare, care constituise un stat puternic, în timp ce cneazul de la Moscova săruta mîna hanului tătărăsc, el, — Voievodul nostru, consfinţeşte prin sacrificiile

Scanned with OKEN Scanner

care le-a făcut, drepturile noastre sfinte asupra Basarabiei.

Şi ultima dovadă o formează zecile de mii de morţi şi răniţi pe care i-am însoţit pe tot pămîntul Basarabiei în 1941 ca să ne luăm şi astfel să obţinem dreptul pe care-l aveam asupra Basarabiei.

Am dovedit, şi aceasta este încă un argument puternic, căci nu se luptă nimeni pentru morile de vînt, decît pentru drepturile sale sfinte.

Noi ne-am luptat şi am murit în 1941 pentru Basarabia şi sîntem gata să mai murim şi în viitor pentru a o dezrobi !

Şi vreau să aduc aminte tineretului ţării cuvintele spuse de un mare voievod : „Ori sînteţi toţi fraţi împreună, ori toţi murim“ şi aceasta se înscrie pe linia concepţiei despre Patrie a mamelor dacilor, care rugau, în noaptea cînd se năştea feciorul lor „să-i dăruiască Zamolxis norocul de a lupta şi a muri pentru apărarea patriei“ !

Mihai Iacobescu

Îndrăznesc încă să mai abuzez de răbdarea dumneavoastră pentru ca numai în cîteva minute să dau glas cîtorva dintre gîndurile grele care mă copleşesc în această zi în care cu toţii am avea extrem de multe lucruri de spus, în această zi în care cu toţii sîntem alături de fraţii noştri din Basarabia, în această zi în care s-au evocat datele principale ale dramei. Şi, dacă istoria lumii este „tribunalul“ lumii, daţi-mi voie să vă invit să medităm împreună asupra faptului că pentru noi această zi, una dintre cele mai triste, înseamnă de fapt demascarea întregii politici şi ţariste şi sovietice. Spun „şi ţariste“ pentru că Rusia a venit sub masca crucii ca apărătoare a creştinilor şi ne-a despuiat de teritoriile noastre, de jumătate din Moldova în 1812, atunci cînd România trăia o mare tragedie pentru că peste jumătate din teritoriile sale, adică Transilvania, Banatul şi partea de nord a Moldovei se aflau sub dominaţie habsburgică în timp ce Moldova şi Muntenia erau sub suzeranitatea Porţii şi protectoratul acesta fals al Rusiei după pacea de la Cuciuc-Cainargi.

Scanned with OKEN Scanner

Daţi-mi voie să vă invit să mergem cu gîndul şi să aducem un prinos de recunoştinţă atîtor generaţii de martiri, preoţi, învăţători, cărturari ai Basarabiei, care pentru cutezanţa lor de a fi fost şi de a fi încercat să rămînă apărători ai fiinţei naţionale, ai limbii, ai culturii, ai credinţei, ai datinilor şi ai obiceiurilor, au sfîrşit undeva departe în cea mai neagră dintre închisorile pe care lumea le cunoşte, Siberia. Puţini au fost cei care au îndrăznit să vină la noi, şi aş cita un Alexandru Donici, un Bogdan Petriceicu Hasdeu, un Constantin Stere şi nu putem uita că preşedintele Senatului nostru este tot fiu al Basarabiei.

Daţi-mi voie să vă invit să medităm că dacă statul sovietic de astăzi doreşte cu adevărat o renaştere democratică, aşa cum se învîrte roata istoriei înainte — zic eu — şi nu înapoi, înapoi numai pentru imperii şi pentru imperii este foarte actuală zicala că „Tot ce ne învaţă istoria este că popoarele şi imperiile n-au învăţat nimic de la istorie, pentru că încearcă să menţină aceste teritorii cotropite cu forţa". Spun şi pun sub semnul întrebării în această zi : „Ce preţ are titlul de laureat al Premiului Nobel pentru un om care acceptă să trimită tancurile în ţările baltice şi în Basarabia, să mistifice voinţa poporului ? Cum poate fi întrebat un popor dacă vrea să rămînă în frontierele unui imperiu, cîtă vreme niciodată nu şi-a dat consimţămîntul şi a fost cotropit cu forţa ? Oare generaţia de astăzi, care vrea să facă această „perestroikă" are o memorie atît de scurtă că în urmă cu vreo doi ani la Moscova a fost reprobat, a fost criticat, a fost demolat chiar de către ruşi acest tratat odios dintre Stalin şi dintre Hitler ?

Aş vrea să închei cu ideea că noi memorăm, rememorăm această zi sfîntă a unirii cu convingerea că în Basarabia de astăzi, în ciuda colonizărilor care s-au făcut şi care mai păstrează încă 64—68% din populaţia majoritară românească, românii sînt deja pe drumul cel bun şi istoria este de partea lor. Ei au obţinut recunoaşterea limbii româneşti ca limbă maternă şi oficială, introducerea grafiei latine, recunoaşterea aceluiaşi simbol sacru : drapelul tricolor ; ei luptă acum ca încet-încet să preia conducerea firească a treburilor economice şi

Scanned with OKEN Scanner

politice în fruntea cărora au fost pînă nu demult politrucii veniți cu armele sovietice în spate.

Și eu vroiam să vă spun cu amărăciune că săptămîna trecută cînd am fost acasă m-au întrebat niște țărani, pe care nu-i avem în Parlament dar pe care ar fi trebuit să-i avem, dacă Germania, domnilor, își cumpără unirea Germaniei cu atîtea milioane de mărci sau miliarde de mărci, dacă Japonia vrea același lucru, să-și cumpere teritoriile care i-au fost cotropite cu nu știu cîte miliarde de yeni, de ce să fim în continuare puși pe compromis, să încheiem un tratat cu cei care ne-au mîncat 45 de ani și ne-au luat tot ce au putut, doar sufletul nu ni l-au luat, de dragul de a ne cere cel mai rușinos lucru : recunoașterea frontierelor de după cel de-al doilea război mondial, care în fond sînt niște frontiere clădite pe forță, pe înțelegeri secrete dintre marile puteri și așa mai departe. Iată o judecată a țăranilor simpli, pe care o aduc ca un prinos aici, în Senat, pentru că ei se întreabă : „Cît ne-au luat 45 de ani, încotro au trecut trenurile, mai sperăm să ne dea ei ceva acum ? Sau putem fi demni să ne organizăm singuri, cu puținul pe care-l avem, pentru că am avut grîu udat cu lacrimi să facem blid pentru două imperii, cel otoman și cel habsburgic, și sperăm să mai găsim în acest pămînt blid, să facem praznic și pentru cel de-al treilea imperiu".

Constantin Sorescu

Filozoful Constantin Noica afirma că există două feluri de limite : limite care într-adevăr limitează și limite care, din diverse motive, nu limitează, limite care închid, limite care deschid. Granițele care au sfîrtecat geografia românească ar fi trebuit să fie, după proiectul imperiilor, dimprejur care s-au slujit ca toate imperiile de principiul „Dezbină și stăpînește !", limite care limitează, limite care închid, adică limite care ar fi urmat să înstrăineze frații de frați, pînă acolo încît să-i facă de nerecunoscut unii de către alții, să-i determine să-și uite și să-și renege originea comună, să-și obnubileze conștiința comuniunii lingvistice și spirituale și, în cele din urmă, să se transforme în entități etnice diferite.

Scanned with OKEN Scanner

Dar poporul român a făcut din granițele care i-au sfîrtecat trupul limite care deschid, anulîndu-le semnificația negativă de închidere, transformîndu-le din forme pure, în forme goale și respectîndu-le ca pe niște convenții de ochii lumii.

La timpul potrivit, cînd ceasul istoriei i-a devenit prielnic, el a desființat și formele al căror conținut îl desființase sistematic, a înlăturat și limitele pe care le deschisese. Așa a făcut în 1859, printr-un act diplomatic de o superbă virtuozitate, cînd Țara Românească a Munteniei și Țara Românească a Moldovei au devenit una. Așa a făcut în 1918 printr-o combinație de jertfă și de efort diplomatic, cînd a șters și limita care împrejmuia Țara Românească a Ardealului înlăuntrul organismului românesc.

Din păcate, Țara Românească a Moldovei fusese hărtănită de imperiile vecine. În 1775 Imperiul Habsburgic ocupase Bucovina, iar în 1812 Imperiul Rus își anexa ținutul dintre Prut și Nistru, astfel că în 1859 numai o parte a Țării Românești a Moldovei istorice se unea cu Țara Românească a Munteniei. Bucovinei și Basarabiei le-a fost hărăzită o suferință care nu-și are asemănare decît în suferința Ardealului.

La 2 decembrie 1917 a fost creată Republica Democratică Moldovenească, iar la 24 ianuanie 1918 Sfatul Țării a declarat independența Republicii Democratice Moldovenești. La 27 martie același an, Sfatul Țării a hotărît, prin vot, unirea Basarabiei cu patria mumă, România, pentru ca în toamnă, la 28 noiembrie 1918, Congresul Național al Bucovinei să voteze unirea acesteia cu patria mumă, România.

Din nefericire, vieţuirea tuturor românilor în aceleași granițe n-a durat decît ceva mai mult de două decenii. La 28 iunie 1940, Stalin ocupa, în spiritul înțelegerilor cu Hitler și prin amenințarea cu folosirea forței, teritoriul românesc al Basarabiei și nordul Bucovinei. Timp de aproape o jumătate de veac, aceste teritorii românești au fost separate de trupul din care fac parte prin granițe pe care nu le penetrau decît păsările cerului și poate jivinele pămîntului. Românii au fost des-

Scanned with OKEN Scanner

părțiți de români timp de aproape cinci decenii prin ceea ce se numește „limite care într-adevăr limitează".

Astăzi, prin concursul istoriei și prin eforturi diplomatice de ambele părți, aceste granițe au devenit limite care deschid. Sîntem iarăși în situația în care am fost atîta vreme cît pe lume au existat mai multe țări românești în Evul Mediu.

Dacă pînă nu de mult românilor din Basarabia și Bucovina nu li se recunoștea romanitatea și românitatea, latinitatea limbii și latinitatea spiritului, dacă erau considerați a forma un popor distinct, care n-ar avea nimic comun cu poporul român, astăzi românilor de dincolo de Prut li se recunoaște tot ce li s-a făgăduit, și romanitatea și românitatea și latinitatea limbii și latinitatea spiritului și, în fond, apartenența la același popor. Astăzi se vorbește chiar în limbajul oficial despre existența a doua state românești. Adevărul istoric a învins și nici nu se putea altfel, pentru că Bucovina și Basarabia reprezintă, asemenea Ardealului, un izvor al românității care se cristalizează în valoare culturală eternă.

Adevărul istoric străvechi nu se poate exprima decît în funcție de adevărul istoric contemporan al tratatelor postbelice care stabilesc inviolabilitatea granițelor. Cine ignoră această condiționare riscă să pună în pericol însuși adevărul, care ne doare, ne frămîntă și ne iluminează. Noi n-avem voie ca, prin afirmații intempestive și prin acte necugetate, să punem în primejdie ceea ce deja am cîștigat. Unele forțe din opoziția extraparlamentară și chiar unii parlamentari acuză reprezentanții Frontului Salvării Naționale și Guvernul său că nu pun tranșant chestiunea revendicării Moldovei de peste Prut, acuzîndu-i pînă la urmă că nu sînt buni români, dar un bun român, mai ales dacă e și om politic, se caracterizează prin inteligență, echilibru și realism, prin înțelepciune.

Singura politică pe care ne-o putem îngădui noi în acest ceas istoric este politica limitei care deschide, politica îmbrățișării peste graniță ; cu adevărat importantă

Scanned with OKEN Scanner

este unitatea de fond pe care o putem edifica la nivel economic și cultural. Unitatea în formă urmînd să fie, ca și altădată, apanajul unui ceas istoric prielnic. Să fim vrednici de sosirea lui.

Romulus Vulpescu
(10.04.1991)

(...) Și acum să vin la întrebarea cu pricina. Este, cu sinceritate spun, o întrebare pentru că nu sînt foarte sigur dacă nu cumva s-a făcut lucrul acesta, din cîte știu nu s-a făcut și vreau să știu : dacă mai stăm mult pe gînduri ca să denunțăm pactul Ribbentrop-Molotov ? pentru că, din cîte sînt eu informat, guvernul sovietic acasă la el l-a denunțat. În orice caz Guvernul Republicii Moldova a făcut-o ! Și noi ce așteptăm ? Guvernul nostru ce așteaptă ?

Deci, de aceea spuneam, nu sînt foarte sigur dacă guvernul sovietic a făcut-o ; din cîte sînt informat a făcut-o și a făcut-o acum două săptămîni, numai noi, Guvernul nostru, nu face acest lucru. Lucrul acesta nu înseamnă că se pune în discuție acum chestiunea de frontieră, dar pactul trebuie denunțat pentru că este o rușine. Și legat de aceasta, dacă vă amintiți că anul trecut printre primele întrebări pe care le-am pus eu aici, în această sală, — am întrebat : cine e hoțul care a furat Insula Șerpilor și atuncea am făcut aluzie și la Kurile, la japonezi ș.a.m.d. Iată că japonezii nu încheie tratatul de pace cu Uniunea Sovietică pînă cînd nu rezolvă chestiunea Kurile-lor și rușii or să dea înapoi Kurile, știți că asta este situația ! Noi ce păzim cu Insula Șerpilor, nu e vorba, încă o dată spun de Basarabia, de Bucovina și de Ținutul Herței, care de bine de rău au fost luate în urma unor acte abuzive. Insula Șerpilor este pur și simplu furată, adică șterpelită ca de niște borfași ordinari.

Aceasta este întrebarea !

Vasile Diacon
(13.05.1991)

Intervenția mea de astăzi este determinată de numărul mare de solicitări de a obține cetățenia română,

adresate de către unii dintre fraţii noştri din Republica Moldova autorităţilor române, precum şi de publicarea în ziarul „Sfatul Ţării", cotidian al Parlamentului din Chişinău, a două scrisori deschise către Parlamentele de la Chişinău şi Bucureşti, semnate de doi veri, unul născut şi trăit în România, altul născut şi trăit în Basarabia. Cel din Basarabia cere cetăţenie română, cel din România cere cetăţenia Republicii Moldova.

După cum dvs. prea bine ştiţi, alineatul 2 al art. 37 din Legea cetăţeniei române dă posibilitatea celor „cărora li s-a ridicat cetăţenia română fără voia lor sau din alte motive neimputabile lor, precum şi descendenţilor acestora" să redobîndească, la cerere, cetăţenia română. În această categorie intră şi cetăţenii români care au fost nevoiţi să devină cetăţeni sovietici după ocuparea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord de către URSS. După legea noastră, aceşti oameni ar putea redobîndi, la cerere, cetăţenia română. Numai că dispoziţia legală la care ne-am referit nu poate fi aplicată lor din cauza prevederilor unei Convenţii între guvernul României şi guvernul URSS privind soluţionarea şi prevenirea cazurilor de dublă cetăţenie, care stipulează în art. 10 că „După intrarea în vigoare a prezentei convenţii, nici una dintre părţile contractante nu va acorda cetăţenia sa unei persoane care are cetăţenia celeilalte părţi contractante, decît dacă această persoană prezintă dovada că nu mai este cetăţean al părţii contractante a cărei cetăţenie a avut-o anterior".

Deci, din acest motiv, statul român nu poate acorda cetăţenia sa fraţilor noştri basarabeni care o solicită, exceptînd cazul cînd se face dovada renunţării la cetăţenia sovietică. Prin urmare, consider această convenţie care intră în conflict cu Legea cetăţeniei române ca perimată, fiind marcată de considerente ideologice şi politice care au prevalat în epoca nu demult apusă şi solicit Ministerului de Externe ca printr-o cît mai grabnică discuţie cu Moscova, să încerce să pună capăt efectelor acestei convenţii printr-o înţelegere între guvernele celor două ţări.

Scanned with OKEN Scanner

Trebuie să facem precizarea că această convenție semnată la Moscova, la 28 iunie 1978 și care a intrat în vigoare la 30 de zile după schimbul instrumentelor de ratificare, mai exact la 15 aprilie 1979, pentru o perioadă de 5 ani, își prelungește valabilitatea în mod automat pe noi perioade de cinci ani, dacă nu a fost denunțată cu cel puțin 6 luni înainte de expirarea valabilității ei. Or, termenul de valabilitate expiră la 15 aprilie 1994 și dacă Moscova nu va accepta să pună capăt efectelor ei acum, atunci va trebui să o denunțăm cît mai grabnic cu putință, dar cu efect, din păcate, abia de la 15 aprilie 1994.

Este bine să cunoașteți că o astfel de Convenție avem și cu Bulgaria, dar pe care partea bulgară a denunțat-o la 21 noiembrie 1990, cu efect de la 21 iunie 1991.

În acest context, rog Ministerul de Externe să prezinte, fie și în scris, o scurtă informare asupra modului cum gîndește să rezolve problema.

Octavian Dan Căpățînă
(4.06.1991)

Noi, românii, sîntem în mod particular interesați în relații corecte cu vecinul de la răsărit. Noi sîntem sincer interesați. Cu ocazia zilei de 27 martie am susținut, în fața dv., ideea unei tratări globale a tuturor problemelor cu URSS, între care și problema Herței, a Insulei Șerpilor, a tezaurelor și așa mai departe.

Dar avem partener de discuții ? Se găsesc între noi oameni pregătiți pentru astfel de demersuri diplomatice și juridice ? Este Guvernul capabil să se angajeze la o asemenea sarcină ? Este opinia publică românească pregătită să susțină Guvernul într-o asemenea întreprindere ? Iată numai cîteva întrebări care se pun imediat, legat de ideea deosebit de grea a unor tratative globale cu URSS.

Și atunci trebuie luată în studiu o politică a pașilor mărunți sau o politică pe etape. O primă etapă ar fi aceea a restituirii părților neretrocedate din tezaurele României. Confiscarea valorilor tezaurelor României este în contradicție cu principiile dreptului internațional, este

Scanned with OKEN Scanner

în contradicție cu principiile moralei și în sfîrșit restituirea tezaurelor este o chestiune de onoare pentru URSS.

Valorile confiscate nu au aparținut vreunui guvern român, ci aparțin poporului român. De aceea, doamnelor și domnilor, vă propun să semnați un document prin care cerem Guvernului și guvernatorului Băncii Naționale să înceapă tratative cu Guvernul URSS pentru restituirea integrală a tezaurelor României.

DOCUMENT

Cerem Primului ministru al României și guvernatorului Băncii Naționale :

1. Să instituie o comisie de experți care să studieze problema recuperării integrale a tezaurelor României și

2. Să înceapă tratative cu guvernul URSS imediat ce comisia de experți are un plan de acțiune.

Vasile Diacon
(10.06.1991)

Acum cîteva zile, Televiziunea Română a preluat din emisiunea „Mesager" a Televiziunii Moldovenești și a transmis știrea că trupe sovietice cu pregătire specială au început să se reverse din nou peste pămîntul moldav fără acordul instituțiilor suverane, de conducere ale republicii. Lucru știut, activitatea Parlamentului și a celorlalte instituții de conducere de la Chișinău atestă clar angajarea organismelor legale și legitime în procesul de democratizare a vieții social-politice din Moldova, de căutare a unor căi juste de soluționare a problemelor naționale din republică. Or, prezența acestor trupe constituie o nouă tulburare a procesului de democratizare a vieții social-politice din această republică, o nouă piedică în calea normalizării relațiilor interetnice, în ultimă instanță o periculoasă sursă de tensiune.

Asemenea demonstrații de forță, care au loc cu doar două săptămîni înaintea planificatei Conferințe organizate în zilele de 26—28 iunie a.c. de Parlamentul din Chișinău asupra efectelor Pactului Ribbentrop-Molotov asupra Basarabiei, cu o impresionantă participare inter-

Scanned with OKEN Scanner

națională, ne pun pe gînduri. Cred că este firesc să ne întrebăm dacă este posibil un concubinaj între germenii democrației care se fac simțiți la Chișinău și această continuă manifestare dictatorială prin amenințarea periodică cu forța. Consider că nu, deoarece se încalcă în mod flagrant principiile Cartei de la Paris, document care a fost semnat inclusiv de URSS și în care se afirmă dreptul fiecărui popor de a-și determina singur soarta mergînd pînă la a deveni țară liberă, suverană și independentă, rupîndu-se chiar din componența acelor state care le-au anexat, cu atît mai mult cu cît teritoriul actualei Republici Moldova a fost înglobat în Uniune prin amenințarea cu forța și utilizarea forței.

Considerăm, asemeni Ministerului Afacerilor Externe al României, care a luat o poziție promptă și fermă în legătură cu acest aspect, că intrarea neautorizată și nejustificată a trupelor sovietice în Republica Moldova constituie o lovitură dată aspirațiilor cetățenilor acestei republici de a-și consolida suveranitatea și neatîrnarea.

Cred că sînt în asentimentul dumneavoastră să afirm că acum și oricînd dezaprobăm fără echivoc aceste deplasări de forță și să ne exprimăm speranța că delegația parlamentară care se va deplasa la Chișinău în zilele de 26—28 iunie a.c., la amintita Conferință, va putea să constate un climat de deplină destindere în Republica Moldova.

Dacă România și URSS s-au declarat țări prietene conform tratatului semnat la Moscova la 5 aprilie a.c., atunci noi, Parlamentul României, așteptăm cu îndreptățire ca autoritățile centrale de la Moscova să se comporte cu prietenie nu numai față de românii din România ci și față de românii din Republica Moldova. Dacă ești prieten cu mine, fii atunci, te rog, prieten și cu frații mei !

Octavian Dan Căpățînă
(13.06.1991)

Semnarea tratatului Molotov—Ribbentrop, la 23 august 1939, la Moscova, a întrerupt tratativele franco-anglo-sovietice și a surprins o lume la acea vreme, dar a demonstrat indubitabil o trăsătură de unire între cele două

Scanned with OKEN Scanner

puteri discreționare, între Hitler și Stalin. La numai cîteva zile după semnarea Pactului de către Viaceslav Molotov și Ioachim Von Ribbentrop, Germania atacă Polonia. La 18 septembrie, cînd cea mai mare parte a forțelor poloneze luptau pe frontul de vest, Armata Roșie atacă din spate statul polonez. Un comunicat sovieto-german din 18 septembrie atestă „comunitatea de interese a celor două state și voința de a instaura în Polonia ordinea revoluționară prin distrugerea statului polonez". La 19 septembrie 1939 Hitler declara la Danzig : „Rusia a trebuit să intervină pentru a proteja grupurile etnice bieloruse și ucrainene din Polonia". Iar Molotov spunea în fața Sovietului Suprem o lună mai tîrziu : „A fost de ajuns ca Polonia să primească lovitura rapidă întîi a armatei germane apoi a armatei sovietice pentru ca să nu rămînă nimic din această stîrpitură creată de Tratatul de la Versailles și care nu trăia decît din împilarea naționalităților nepoloneze". La 28 septembrie 1939, la Moscova, s-a semnat un alt tratat : Tratatul de prietenie și frontieră germano-sovietică. Acest tratat, în afara faptului că amenința celelalte țări europene spunînd că cei care nu vor primi pacea oferită vor răspunde de consecințe, conține și o referire care ne privește direct și care reconfirmă anexa secretă a tratatului Molotov-Ribbentrop, și anume este vorba de cedarea regiunii Lublin Reich-ului în schimbul susținerii intereselor rusești în România și în general în Balcani.

In sfîrșit, semnarea pactului Molotov-Ribbentrop a însemnat, de fapt, semnalul verde pentru începerea celui mai distrugător conflict pe care l-a cunoscut omenirea. La 7 noiembrie 1939 Ungaria atacă Slovacia, la 30 martie 1940 Rusia atacă Finlanda, în mai Germania invadează Franța, în iunie Rusia ocupă țările baltice, la 22 iunie Franța capitulează și odată cu aceasta se năruie pentru moment, și speranțele lumii civilizate. În aceste împrejurări, în seara zilei de 26 iunie, Stalin a transmis ultimatumul României.

Am vrut să evidențiez tabloul consecințelor imediate, directe și stricte al tratatului de la 23 august 1939 dintre cele mai atroce și inumane regimuri și personaje is-

Scanned with OKEN Scanner

torice ale secolului nostru. Totodată, am obligaţia morală să subliniez şi că ceea ce şi-a permis Germania şi Rusia atunci, s-a datorat şi complicităţii marilor puteri occidentale care încercau să-şi asigure liniştea sacrificînd, victimă după victimă, ţările mici din Europa, căci ce altceva au fost înţelegerea de la München, primul dictat de la Viena şi pactul Molotov-Ribbentrop ? Ce a urmat se ştie : milioane şi milioane de vieţi de femei şi copii, de bătrîni şi oameni în floarea vîrstei nimicite, popoare întregi distruse sau strămutate, lagărele morţii, holocaustul.

Relaţiile dintre România şi URSS se bazau în acea vreme, juridic, pe pactul Ligii Naţiunilor, pe pactul Briand-Kellog, pe Convenţia de la Londra pentru definirea agresorului şi agresiunii şi pe principiile adoptate de Nicolae Titulescu şi Maxim Litvinov cu ocazia reluării relaţiilor diplomatice. Prin tratatul Molotov-Ribbentrop, această bază juridică a fost spulberată şi s-a impus în locul ei, disprețul legii, forţa, ura, violenţa.

Acest tratat nu a avut şi nu are nici o bază juridică, şi cu atît mai mult nu a avut şi nu are nici o bază morală, nu are nici o justificare politică, militară, economică sau socială. Acest lucru a fost consacrat în ultima vreme în Polonia, în ţările Baltice, la Moscova, la Chişinău şi acum vă propun dumneavoastră adoptarea unui document prin care să îndeplinim o formalitate : să declarăm nul acest tratat împreună cu toate protocoalele sale.

Nimeni nu mai îndrăzneşte astăzi să susţină un astfel de tratat, nici măcar la Moscova. În domeniul relaţiilor externe, un astfel de document ar trebui să fie primul adoptat de Parlamentul liber ales al României. Nu am făcut-o acum un an, să o facem acum.

Scanned with OKEN Scanner

Discursuri rostite în şedinţa comună a celor două Camere consacrată analizei Pactului Ribbentrop-Molotov şi a consecinţelor sale asupra României.

Adrian Năstase

Semnat la 23 august 1939, de către miniştrii de Externe ai Germaniei hitleriste şi Guvernului stalinist al U.R.S.S., Pactul Ribbentrop-Molotov, prezentat opiniei publice europene ca un simplu pact de neagresiune între cele două state, s-a dovedit, la scurt timp după încheierea sa, a fi unul dintre principalele instrumente diplomatice, prin care cele două părţi îşi delimitau sferele de influenţă în zona Europei de Est.

Modificările de graniţe intervenite în respectiva zonă în anii 1939—1940, ca urmare a anexării parţiale sau integrale a teritoriilor unor state suverane, precum şi invadarea, la 22 iunie 1941, a U.R.S.S. de către trupele germane, au relevat că nici de o parte, nici de cealaltă, finalitatea pactului nu era aceea a asigurării păcii şi cooperării între cele două state.

Cu toate că, încă din perioada războiului s-a vorbit de existenţa unui protocol adiţional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov, documentul în cauză, găsit în arhivele germane capturate de aliaţi, a fost publicat abia în 1948, de către Departamentul de Stat al S.U.A. Pînă în 1989, autenticitatea sa a fost negată sistematic de istoriografia sovietică. După cum se ştie, acest protocol secret conţine o referire expresă la teritoriile româneşti. Redau integral punctul 3 al textului său : „În privinţa Europei Sud-Estice, partea sovietică accentuează interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană îşi declară totalul dezinteres politic faţă de aceste teritorii".

Scanned with OKEN Scanner

Se impune notat faptul că, încă înainte de punerea în aplicare a politicii de forță, consfințită prin acest protocol, deci chiar din momentul semnării sale, el a reprezentat o gravă încălcare a normelor elementare ale raporturilor dintre state, o sfidare la adresa acordurilor internaționale din epocă, îndeosebi a Pactului Ligii Națiunilor, care codificaseră dreptul inalienabil al popoarelor de a-și decide singure soarta. Afirmația este cu atît mai valabilă pentru actele ce au decurs din el, mai ales că ultimatum-ul prin care, la 26 iunie 1940, U.R.S.S. soma România să-i cedeze teritorii, asupra cărora cea dintîi nu avea nici un drept, încălca grosolan nu numai convențiile internaționale în vigoare, ci chiar angajamente asumate anterior de puterea sovietică.

Uniunea Sovietică recunoscuse *de jure* granițele României, prin semnarea Convenției pentru definirea agresiunii din 3 iulie 1933 de la Londra și ratificată de partea sovietică la 16 octombrie 1933, prin care „actul de agresiune" era definit și înțeles în raport „cu teritoriul unui stat asupra căruia era îndreptată agresiunea". Or, teritoriul unui stat era definit în conformitate cu raportul Comitetului de Securitate al Conferinței pentru Dezarmare, din 24 mai 1933, ca „...teritoriu asupra căruia un stat își exercită în fapt autoritatea sa". Mai mult, la 17 septembrie 1939, președintele Consiliului Comisarilor Poporului și comisar al Afacerilor Străine, Molotov, a declarat formal ministrului României la Moscova — Davidescu, că : „va respecta integritatea teritorială a României". În cuvîntarea sa din 29 martie 1940, în fața Sovietului Suprem al U.R.S.S., Molotov a declarat că : „...Guvernul său nu a ridicat niciodată problema recîștigării Basarabiei prin mijloace militare".

Manifestarea de către Guvernul român a disponibilității de a se ajunge la o înțelegere prin mijloace pașnice, a fost respinsă cu brutalitate. Tocmai pentru că nu exista un obiect al negocierii, ci doar dorința dobîndirii prin forță a unor teritorii străine.

Aflat în imposibilitatea de a se opune exigențelor conținute în nota ultimativă sovietică, din 26 iunie 1940, în care se formulau, utilizîndu-se false argumente de ordin etnic, istoric și juridic, pretenții nejustificate asu-

Scanned with OKEN Scanner

pra teritoriilor Basarabiei și Bucovinei de Nord, guvernul român a fost nevoit să le accepte. El nu a recunoscut însă, prin aceasta, drepturile regimului stalinist asupra respectivelor teritorii românești. Nota prin care s-a răspuns, celui de-al doilea ultimatum sovietic, din 28 iunie 1940, ținea să menționeze că singurul motiv în virtutea căruia s-a procedat la decizia în cauză a fost cel al menținerii păcii în zonă. „Guvernul român, pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recurgerea la forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei, se vede silit să primească conditiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic". Deci, Guvernul român al vremii vorbea de „evacuarea" acelor teritorii, și nu de „cedarea lor". În același spirit, comisiunile de politică externă ale Camerei și Senatului, în ședința lor din 2 iulie 1940 declarau că, „Basarabia și Bucovina sînt și rămîn românești, pe deasupra vicisitudinilor care s-au abătut vremelnic asupra lor, și care nu sînt cele dintîi".

Se impune subliniat faptul că, chiar în raport cu prevederile protocolului adițional al Pactului Ribbentrop-Molotov, anexarea de către guvernul stalinist, a unor teritorii românești, a depășit cadrul convenit inițial, extinzîndu-se la teritorii care nu s-au aflat niciodată în componența statului sovietic, sau a imperiului țarist.

Istoricul britanic P. M. H. Bell, autor al lucrării : *Originile celui de al doilea război mondial în Europa,* apărută în 1987, la Editura Laughman, notează în acest sens, că, încălcarea acordului germano-sovietic, în 1939, a declanșat fricțiuni între cele două părți contractante. „La 23 iunie, Molotov l-a anunțat pe ambasadorul german la Moscova că Uniunea Sovietică și-a propus să ocupe simultan provinciile Basarabia și Bucovina. În timpul negocierilor grăbite din august 1939, U.R.S.S. își declarase interesul față de Basarabia. Bucovina însă, nu fusese menționată, deși Ribbentrop făcuse unele remarci vagi despre lipsa interesului politic al Germaniei în zona Balcanilor, în general. Germanii i-au convins pe sovietici să-și limiteze ocupația la partea de nord a Bucovinei, după care au sfătuit România să accepte ultimatum-ul sovietic din 26 iunie".

Scanned with OKEN Scanner

Punerea în aplicare a ultimatum-ului a fost însoțită de numeroase abuzuri. Trupele sovietice nu au respectat condițiile impuse de guvernul sovietic României, încercînd, prin atacarea unităților armatei române, să provoace un conflict deschis cu țara noastră, cu consecințe grave pentru statul român, amenințat să piardă noi teritorii. Mai mult, ele au împiedicat populația civilă românească, ce trăia o adevărată dramă națională, să se refugieze pe teritoriul rămas sub autoritatea guvernului român, și au depășit linia de demarcație impusă de cererile sovietice.

Adăugăm la toate acestea faptul că, în același timp cu Basarabia și Bucovina de Nord, a fost ocupat și ținutul Herței, care nu numai că nu fusese inclus niciodată în teritoriul unor state învecinate cu România, dar nici nu apare menționat ca atare, în nici unul din documentele privitoare la actul de anexiune, este mai mult decît evident că în ansamblul lor, consecințele protocolului adițional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov asupra României sînt, *ab initio*, nule și neavenite.

Căutînd să legitimeze anexarea prin forță a teritoriilor Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținutului Herța, istoriografia sovietică a prezentat constant România anilor 1918—1944 drept :

a) participantă la intervenția antisovietică, prin ocuparea, în 1918 a Basarabiei ;

b) promotoarea unei politici antisovietice, ca urmare a alianței cu Polonia, colaborării cu Franța și Anglia și participării la Mica Înțelegere ;

c) dornică de o apropiere de Germania nazistă, legat de încheierea Tratatului economic din 23 martie 1939.

Ceea ce se denumea „ocuparea Basarabiei" nu a fost, de fapt, un act de agresiune și anexare, similar celui la care procedase Rusia țaristă, în 1812, care ocupase estul Moldovei, pentru că la 28 martie 1918, populația din acest străvechi teritoriu românesc a hotărît, în mod liber, unirea acestei provincii cu Țara. În acest fel, se punea capăt injustiției de peste un secol, la care fusese supusă cu forța populația dintre Prut și Nistru, fără ca statul român să fi recurs la vreo formă sau vreun mijloc de

acțiune contrar legislației internaționale în vigoare. Revenirea acestui teritoriu, în granițele țării, a fost rezultatul unui act de voință populară, înfăptuit în mod pașnic și democratic, prin exercitarea dreptului la autodeterminare.

În ceea ce privește antisovietismul României, la care făceam aluzie în tezele menționate, arhivele Ministerului de Externe conțin numeroase și convingătoare documente care atestă, dimpotrivă, preocuparea și grija permanentă a guvernelor ce s-au succedat între 1918 și 1940, de a nu leza în nici un fel interesele U.R.S.S. și de a promova relațiile de bună vecinătate.

Astfel, într-o telegramă datată 22 iunie 1938, semnată de ministrul român de externe din acea vreme, Comnen, și adresată reprezentantului României la Moscova, se pot citi următoarele : „Am dat asigurări formale domnului Litvinov, că România nu înțelege să se înregimenteze în nici un bloc ideologic de dreapta sau de stînga, și că nici nu va participa nici direct, nici indirect, la nici o acțiune inamicală sau de provocare împotriva Rusiei. Vă rog a face un nou apel la simțul politic al domnului Litvinov și a-l ruga să nu persevereze în această atitudine negativă, care nu este nicidecum de natură a încuraja sforțările noastre permanente, de ameliorare a raporturilor dintre țările noastre".

La 8 aprilie 1939, o telegramă adresată de Legația din Moscova a Ministrului de Externe al României, în care se relatează discuția dintre șeful Legației Române și șeful diplomației sovietice, Litvinov, asupra conținutului Tratatului economic, încheiat între România și Germania, la 23 martie 1939, semnalează : „Am insistat asupra frazei — *România nu se va face niciodată unealta unor mari puteri împotriva vecinilor săi* — s-a vorbit de ultimatum, de clauze secrete, a răspuns Litvinov și a reînceput să mă chestioneze. L-am asigurat mai ales asupra faptului că nu există acord secret, că și alte state pot obține de la noi acorduri similare și că de zonele libere vor putea profita și alții".

În sfîrșit, atitudinea de reținere, pe care a manifestat-o România, față de alte țări vecine, mult mai mici decît U.R.S.S., chiar în condițiile în care acestea dădeau

Scanned with OKEN Scanner

tot mai vizibil semne ale unei politici revizioniste, oferă o dovadă de netăgăduit că, în ce o privește, țara noastră s-a achitat cu bună credință de obligațiile bunei vecinătăți.

Este grăitor în acest sens, conținutul telegramei adresată de Ministerul român al Afacerilor Externe, ambasadelor din Belgrad și Ankara, la 21 martie 1939, semnată de Grigore Gafencu. Ea consemnează următoarele : „Voința României de pace este îndeobște cunoscută. România nu urmărește nici un țel politic sau teritorial, dincolo de hotarele ei.

Cu prilejul evenimentelor din urmă și îndeosebi cu prilejul ocupării de către trupele maghiare a Rusiei subcarpatice, România a dovedit spiritul ei pașnic și binevoitor față de vecinii ei, prin atitudinea cumpătată a Guvernului. Ungaria nu are a se teme de o agresiune din partea noastră. În schimb, Ungaria nutrește sentimente revizioniste, pe care în vremurile din urmă le-a manifestat pe față, prin campanii de presă și întruniri.

Aceste argumente se potrivesc și pentru raporturile noastre cu Bulgaria, față de care nu avem, de asemenea, nici o revendicare, și pe care am dori s-o vedem luînd parte la colaborarea statelor balcanice".

Rezultă din toate acestea că nimic din conduita României nu a justificat actul de ocupare de către trupele sovietice a teritoriilor românești din Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței. În schimb, politica expansionistă a Germaniei hitleriste și Guvernului stalinist al U.R.S.S. au încurajat guvernele revizioniste din Ungaria și Bulgaria, care, cu aprobarea Berlinului au ocupat la scurt timp după consumarea actului sovietic de anexiune, alte părți ale teritoriului românesc. Acestea sînt faptele istorice.

În retrospectiva timpului, Pactul Ribbentrop-Molotov apare în contextul mai larg al politicii marilor puteri ale vremii, ca unul din actele inspirate de politica de concesii față de țările revizioniste. Cu datele pe care le deținem astăzi, ne apare clar că acest act a permis lui Hitler să declanșeze cel de-al doilea război mondial.

Reținem opinia Sovietului Suprem al U.R.S.S. cu privire la aprecierea politică și juridică a Tratatului so-

Scanned with OKEN Scanner

vieto-german de neagresiune din 1939, potrivit căreia, pentru Stalin „...principalul motiv l-a constituit nu tratatul ca atare, ci tocmai ceea ce a devenit obiect al protocoalelor secrete, adică posibilitatea de a introduce trupele în republicile baltice, în Polonia și în Basarabia și în perspectivă chiar în Finlanda, adică, motivul central al tratatului a constat în ambițiile imperiale".

Ultimatum-ul sovietic din 26 iunie 1940 și introducerea trupelor în Basarabia, realizate în baza Pactului Ribbentrop-Molotov, au constituit, după toate standardele un caz clar de agresiune. Acest act a constituit nu numai o lovitură împotriva poporului român, ci și împotriva spiritului de bună vecinătate și respect reciproc, care începuse să se închege, datorită eforturilor unor personalități politice de seamă ca Nicolae Titulescu și Maxim Litvinov, precum și a unor personalități proeminente ale vieții culturale și sociale.

Prin ocuparea Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținutului Herței, Stalin a declanșat procesul de dezmembrare teritorială a României, care s-a continuat cu răpirea unei părți din Transilvania și pierderea sudului Dobrogei. Au fost create condiții pentru venirea la putere a unui guvern legionar și a dictaturii militare, precum și pentru intrarea țării în război, în alianță cu Germania lui Hitler și participarea la război împotriva [1] Uniunii Sovietice.

Guvernul nostru a salutat hotărîrea Congresului Deputaților Poporului ai U.R.S.S. din 24 decembrie 1989. în care se arată : „Congresul Deputaților Poporului ai U.R.S.S. condamnă semnarea protocolului secret adițional din 23 august 1939 și a altor înțelegeri secrete cu Germania. Congresul recunoaște că protocoalele secrete sînt, din punct de vedere juridic, lipsite de temei, de valabilitate, din momentul semnării lor. Protocoalele nu au creat o nouă bază juridică pentru relațiile Uniunii Sovietice cu terțe țări, dar au fost folosite de Stalin și anturajul său pentru a da ultimatum-uri și a exercita

[1] Este vorba de războiul Germano-Sovietic. Moscova (URSS) nu poate fi compătimită, pentru că a contribuit în aceeași măsură ca și Germania, Ungaria, Italia la declararea celui de-al doilea război mondial.

Scanned with OKEN Scanner

presiuni asupra altor state, prin recurgerea la forță, încălcînd obligațiile juridice asumate față de acestea".

Guvernul României și-a exprimat în mai multe rînduri poziția, pe care o reafirm în fața dumneavoastră, astăzi, de a vedea în Pactul Ribbentrop-Molotov un act ilegal, de încălcare flagrantă a principiilor dreptului internațional, nul și neavenit încă din momentul semnării sale. De aici decurge caracterul ilegal al tuturor consecințelor sale, inclusiv în ceea ce privește Basarabia și celelalte teritorii românești, încorporate cu forța în U.R.S.S., în baza prevederilor sale.

Din păcate, întrăinarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținutului Herței a devenit una din realitățile Europei postbelice, consacrată prin Tratatul de Pace, încheiat între România și puterile aliate, în 1947. Această realitate a fost agravată de politica stalinistă de deznaționalizare și de utilizare a elementului etnic pentru consolidarea imperiului, care a creat, la rîndul ei, noi realități. Una dintre ele este aceea că teritoriile românești dezlipite prin ultimatum-urile din iunie 1940 din trupul țării, au intrat în componența unor republici diferite, din teritoriul Uniunii Sovietice.

O altă realitate, este politica stalinistă deliberată, de alterare a compoziției demografice a acestor teritorii, care au făcut astăzi ca ponderea elementului românesc să scadă, potrivit statisticilor de care dispunem, pînă la 65% în actualul teritoriu al Republicii Moldova și pînă la 20% în teritoriul Bucovinei de Nord.

Noi, ca guvern și ca țară, nu putem ignora toate aceste realități și de la ele pornim atunci cînd ne definim poziția și politica față de soluționarea consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov. Cuvîntul de ordine este, din punctul nostru de vedere, — înțelepciunea.

Desigur că simpla evocare a Basarabiei, Bucovinei de Nord și Herței ne provoacă tuturor o emoție dintre cele mai firești, dar dacă este vorba de politică, la nivel de stat, emoția trebuie să cedeze locul lucidității, răspunderii și inteligenței.

Realitatea europeană postbelică, stabilită la Yalta, și prin acordurile ulterioare, este în plină evoluție. Cele mai remarcabile schimbări în această realitate sînt uni-

Scanned with OKEN Scanner

ficarea Germaniei şi revoluţiile din Estul Europei, care au pus capăt războiului rece şi diviziunii continentului în ţări cu „sisteme social-politice diferite", inaugurînd tranziţia la democraţie şi la economia de piaţă în aceste ţări.

Uniunea Sovietică însăşi cunoaşte schimbări profunde.

Republica Moldova a adoptat în urmă cu un an o Declaraţie de suveranitate în cadrul U.R.S.S. şi şi-a propus ca obiectiv strategic, dobîndirea suveranităţii depline şi a independenţei politice. Trebuie să respectăm această opţiune.

Înţelepciunea politicii noastre, legată de repararea consecinţelor Pactului Ribbentrop-Molotov va fi dată de măsura în care ea ţine seama de realităţile geo-politice şi istorico-politice în care şi cu care trăim. Astăzi este o altă realitate decît cu cinci decenii în urmă şi ceea ce s-a întîmplat în aceste decenii, pentru a se ajunge la această realitate, fie că ne place, fie că nu, nu o putem ignora.

Politica noastră trebuie să fie aceea de a înţelege limitele în care trebuie să acţionăm şi, în acelaşi timp, de a nu le accepta şi de a face ceea ce este posibil pentru un viitor mai bun.

Repararea consecinţelor Pactului Ribbentrop-Molotov nu este astăzi de conceput decît în cadrul principiilor dreptului internaţional şi al evoluţiilor generale pe plan european. Principiile dreptului internaţional sînt consacrate în Carta O.N.U., în Declaraţia Adunării Generale a O.N.U. privind principiile de drept internaţional, referitoare la relaţiile prieteneşti între state, precum şi Actul final de la Helsinki, din 1975 şi în Carta de la Paris, din 1990. Aceste principii sînt obligatorii pentru România, ca şi pentru celelalte state europene. Ele ne dau cadrul şi măsura în care putem acţiona.

Putem înţelege abordările emoţionale ale unor forţe politice de la noi, dar nu le împărtăşim, deoarece implicaţia lor imediată este aceea de a emite pretenţii teritoriale asupra Basarabiei şi a celorlalte teritorii româneşti, considerate la timpul anului 1940. O asemenea

Scanned with OKEN Scanner

abordare nu este în spiritul principiilor pe care le-am amintit şi, mai mult decît atît, este şi utopică şi contraproductivă. Ea este, atît din punct de vedere politic cît şi sub aspect concret, nerealistă.

Nimeni, în rîndul ţărilor participante la C.S.C.E., nu susţine o asemenea abordare. Nici chiar pentru ţările baltice, care au fost state independente şi a căror încorporare în teritoriul U.R.S.S. nu a fost recunoscută de o serie de state, între care Statele Unite, ceea ce nu este cazul Basarabiei. Opţiunea noastră, a Guvernului, este abordarea pragmatică şi ni se pare mai eficientă în planul istoriei viitoare. Lamentărilor în jurul trecutului le-am preferat organizarea cît mai bună a prezentului, fără a introduce servituţi faţă de eventuale opţiuni viitoare.

Trebuie să acceptăm ideea a două state româneşti evoluînd fiecare pe propria sa traiectorie în contextul geo-politic dat. Acceptînd această realitate, să construim în jurul ei, cu speranţa că drumul pe care cele două state îl vor face împreună, realizînd o interferenţă economică şi culturală din ce în ce mai strînsă, va putea să întreţină prezentul în perspectiva unui viitor, care să ne permită să ne gîndim la un asemenea grad de spiritualizare a frontierelor, în care România şi teritoriile Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Herţei să nu se mai simtă înstrăinate.

Tratatul de colaborare, bună vecinătate şi amiciţie semnat la 5 aprilie cu U.R.S.S. permite stabilirea unor relaţii directe cu republicile sovietice şi implicit cu românii din teritoriile încorporate în 1940 în Uniunea Sovietică. Să folosim această posibilitate printr-o politică înţeleaptă a paşilor mici, care ni se pare infinit preferabilă unei acţiuni brutale şi lipsite de perspectivă, făcînd o distincţie netă între politică şi sentimente.

Exprimîndu-ne firește sentimentele, să trecem efectiv la construirea interferenţei economice şi culturale pe care am evocat-o mai sus, aşadar stabilirea unor legături durabile cu populaţia din teritoriile româneşti înstrăinate ca urmare a înţelegerilor prilejuite de Pactul Ribbentrop-Molotov.

Guvernul nostru, pe această cale, s-a angajat preferînd poziţiei radicale şi violente, la care unii ne îndeamnă, cu

Scanned with OKEN Scanner

efecte imprevizibile în contextul general al normelor europene și al raportului de forțe pe continent, într-o politică de asigurare a premiselor necesare pentru ca legăturile populației din teritoriile românești cu țara să se desfășoare în mod fructuos. Acesta este mesajul pe care, în numele Guvernului, îl aduc astăzi în fața dumneavoastră, a forului legislativ al țării.

Aș mai sublinia, în încheiere, importanța unei acțiuni concertate a forțelor politice din țară și armonizării pozițiilor lor atunci cînd, așa cum este cazul în chestiunea pe care o discutăm astăzi, este vorba de interese supreme ale țării și ale poporului nostru. Nimic nu mi s-a părut mai potrivit pentru a-mi sprijini acest apel decît cuvintele lui Iuliu Maniu rostite în ședința Adunării Deputaților Parlamentului Român din 4 aprilie 1934, într-o dezbatere consacrată poziției României față de revizuirea frontierelor : „Dacă în atîtea și atîtea chestiuni interne ne desparte unii de alții o lume întreagă, doresc măcar în chestiunile externe să ne unim cu toții în gînd și hotărîre de a păstra ceea ce este al nostru, de a nu ataca pe nimeni, dar a nu lăsa ca nimeni să ne atace patrimoniul național."

Marian Enache

Niciodată nu vom simți mai mult ca în aceste împrejurări de evocare a tragismului românesc, nevoia organică a existenței unui Parlament în care să vezi și să auzi cum prinde a se renaște prin marele spirit al ancestrației noastre, năzuința căpătării dreptului întreg românesc.

Divizarea brutală a teritoriului României prin înțelegeri oculte și conjuncturale între părți străine intereselor și aspirațiilor poporului, are semnificația unei încălcări flagrante a suveranității, dar mai ales reprezintă o mutilare sfîșietoare a ființei naționale românești.

Tocmirea Protocolului adițional secret al Tratatului sovieto-german de neagresiune din 23 august 1939, prin care URSS și Germania își împărțeau sferele de influență de la Marea Baltică la Marea Neagră constituie o operațiune politico-juridică inopozabilă României, întrucît nici un stat suveran nu poate fi obligat să cedeze din

Scanned with OKEN Scanner

independenţa sa prin voinţa altor state, oricît de tari ar fi ele în istorie la un moment dat.

Existenţa şi persistenţa Pactului Ribbentrop—Molotov ilustrează fără putinţă de tăgadă că în unele părţi ale lumii oamenii şi popoarele nu au reuşit, firește prin bună înţelegere şi raţiune politică, să înlocuiască dreptul forţei intervertit în norme cu puterea de lege, cu forţa dreptului consacrat în normele scrise sau nescrise ale dreptului internaţional.

În acest sens, subliniem şi salutăm în contextul procesului de democratizare a relaţiilor din estul şi centrul Europei, atitudinea loială adoptată în cel mai înalt forum din URSS, Congresul deputaţilor poporului, la 24 decembrie 1989, prin care se recunoaşte că din punct de vedere juridic semnarea Protocolului adiţional şi a altor înţelegeri secrete cu Germania sînt lipsite de temei şi valabilitate din momentul semnării lor.

Şi în acest context, pe bună dreptate spunea un ilustru înaintaş filozof şi politician român : „Nu prin revizuire de tratate se poate ajunge la schimbarea lumii. A se vorbi de revizuirea tratatelor este o inepţie tot aşa de mare şi de lipsită de viaţă ca şi ipocrizia celor care vorbesc de respectarea tratatelor. Ce este oare un tratat decît constatarea unor stări de fapt şi a unui raport de forţe ?“

Deducem din această aserţiune că teritoriile româneşti nu fac parte din statul român în virtutea şi graţie vreunui tratat, ci în virtutea faptului că în mod firesc şi natural ele trebuie să facă parte din statul român, întrucît sufletul acestui popor dăinuie în ele „ilo tempore“, deodată cu pămîntul lui Dumnezeu.

Politica românească însă a fost întotdeauna amiabilă şi înţeleaptă. Din aceste motive, pentru a ne dobîndi dreptul nostru întreg aşa cum a fost, trebuie să fim consecvenţi cu realismul organic de care a dat dovadă cugetarea românească în forma ei cea mai aleasă. A venit un timp în care buna credinţă şi negocierea soluţiilor drepte şi viabile între popoare şi oamenii lor politici sînt singurele metode de rezolvare a diferendelor şi de valorificare a drepturilor perene şi irevocabile. Avem încredere în oamenii şi popoarele care sînt vecine

Scanned with OKEN Scanner

cu noi și credem că putem cu toții întrevedea pulverizarea crepusculului și ivirea razelor dreptății istorice.

Este firesc ca abordînd o asemenea problematică acum să ne întrebăm ce sîntem noi, Parlamentul României ? Ce rol avem într-o asemenea excepțională chestiune ? Pentru a putea răspunde cît mai aproape de realitate, mă voi folosi de răspunsul marelui Nicolae Iorga care a spus : „Noi sîntem doar crainicul care merge înainte de anunță că vine neamul care se pregătește ; că va hotărî mai mult sau va hotărî mai puțin, că va hotărî într-o formă sau va hotărî în altă formă, cine știe. Un singur lucru știu, că singurele hotărîri pe care nimeni nu le poate ataca și critica sînt hotărîrile pe care le iau un neam întreg ca să-și deschidă calea lui". Și vom încheia cu spusa lui Petru Rareș, fiul lui Ștefan : „Vom fi iarăși ce am fost și mai mult decît atîta".

Ion Rațiu

Este un moment solemn, este un moment care se încadrează în istoria noastră, care începe în mod formal de la Tratatul de la Lublau, în 1412, cînd pentru prima dată Nistrul a fost recunoscut drept frontieră de răsărit a Moldovei. Toți știm ce s-a petrecut după aceea, toți știm cum Ștefan cel Mare a marcat această frontieră și a întărit-o prin cetățile de la Hotin pînă la Cetatea Albă — Akkerman dacă doriți.

Rusia a ajuns pe frontiera Nistrului în 1711 și să-și facă frontiera de sud pe Nistru abia la 1792. În anii care au urmat s-a pregătită pentru al cincilea război pentru dominarea Mării Negre. A urmat acest război, a urmat TILSIT-ul, întîlnirea dintre Napoleon și Alexandru I. Apoi Napoleon a comunicat prin Caulaincourt că : „Împăratul nu se opune la ocuparea Moldovei și Valahiei de către Rusia, pentru că e bineînțeles și acceptat ca țarul să aibă domenii în mîna lui pentru a le putea distribui ofițerilor săi. E de înțeles și acceptabil ca țarul să poată să se mîndrească precum înaintașii săi că a mărit imperiul rusesc". Deci, a fost un gol de putere. Știm ce a urmat.

Același lucru s-a întîmplat în 1940 după victoriile fulgerătoare pe care Hitler le-a repurtat în Occident.

Scanned with OKEN Scanner

Golul de putere s-a ivit, dar golul de putere a fost creat în momentul în care Pactul Ribbentrop—Molotov a fost semnat. Cu această ocazie Hitler l-a informat pe Stalin prin Schulenburg că Führerul Reichului german nu este interesat în problema Basarabiei. E adevărat că nici atunci nu s-a pomenit nici Bucovina de Nord și nici Ținutul Herței, dar implicația era clară. Cu alte cuvinte, ori de cîte ori a fost un gol de putere în această parte a Europei, noi am fost „țapii ispășitori". Noi am fost cei care am pierdut.

Teritoriile de peste Prut sînt teritorii ale neamului românesc, sînt parte din trupul țării noastre. După cîte știu, nici una din marile puteri n-a recunoscut pierderea acestor teritorii de către Moldova întîi, de către Principatele Unite, pe urmă de către România pe bază bilaterală, decît numai prin diversele pacte care au fost semnate în 1812, la București, în 1816 la Paris și în 1878, la sfîrșitul războiului ruso-turc, la Berlin, iar, mai apoi, în 1947, la Paris.

Deci, noi avem nu numai prin componența populației acestor teritorii dreptul istoric de a le considera românești, dar și prin întreaga sa istorie modernă. Deci, recunoașterea suveranității asupra acestui teritoriu de la răsărit de Prut este o datorie a noastră ca reprezentanți ai poporului român. Noi nu sîntem guvernul Țării Românești care trebuie să țină seama de tratate, de obligații, de convenții. Noi sîntem reprezentanții poporului român și, ca atare, nu numai că avem dreptul s-o facem, avem datoria să afirmăm categoric că aceste pămînturi sînt parte din trupul țării și pe care noi le dorim.

Partidul pe care am onoarea să-l reprezint de la această catedră, această tribună, a fost întotdeauna clar în această problemă. Începînd cu Nicolae Dianu, la începutul anilor '20, în tratativele pe care le-a avut atunci cu Cicerin; în perioada noastră de guvernare, '28—'29, cînd s-a semnat Pactul Briand-Kellogg în 1929, pentru definirea agresorului care, implicit, a fost o recunoaștere că țările baltice sînt independente și că Basarabia este românească.

Toate negocierile lui Titulescu cu Litvinov în anii '30 n-au fost nimic altceva decît o afirmare a acestui drept pe care noi îl avem. Dar în tot acest timp, partidul nostru

Scanned with OKEN Scanner

a avut o poziţie demnă, o poziţie clară, o dorinţă vie şi profundă de prietenie cu vecinul de la răsărit şi de înţelegere pe bază paşnică, de obţinere pe bază paşnică din partea lor a recunoaşterii dreptului nostru strămoşesc.

În timpul Conferinţei de pace de la Paris din 1946—'47 echipa neoficială a poporului român care dubla pe cea a guvernului comunist, condusă de Grigore Gafencu, Alexandru Creţianu şi Viorel Tilea, a produs un document impresionant care va rămîne în analele istoriei româneşti, în care se afirma, din nou, dreptul nostru la aceste teritorii în acelaşi fel în care s-a prezentat şi un alt document, mai mare, în care am afirmat drepturile noastre asupra Transilvaniei. Ei bine, nu e nevoie să vă spun că în acel moment ar fi fost imposibil ca punctul nostru de vedere să prevaleze.

De cînd am început activitatea în acest parlament, în ultimul an, partidul nostru a luat o poziţie netă în problema Basarabiei dintru început. În 31 august, cînd aici, în parlament s-au marcat 50 de ani de la pierderea Transilvaniei de Nord, noi am ridicat problema de ce nu am făcut acelaşi lucru şi în iunie, pentru pierderea Basarabiei ? La fel, atunci cînd trupele sovietice au intrat în ţările baltice, noi, Partidul Naţional Ţărănesc, am atras atenţia parlamentului asupra pericolului care paşte pe basarabeni, care ne-au cerut nouă să intervenim în parlament. La 5 martie 1991, am dat curs apelului care ne-a venit de la Chişinău, din partea Academiei de acolo, ca să încercăm să facem, simbolic, o şedinţă comună a celor două parlamente — cel de la Chişinău şi cel de la Bucureşti — la Iaşi.

Cu alte cuvinte, eu vreau doar să afirm încă o dată că partidul nostru este pentru caracterul românesc al acestor teritorii şi că sîntem în întregime de acord cu această declaraţie a Parlamentului.

Ştefan Cazimir

După cum ştim, oraşul de pe Neva, fosta capitală a Imperiului Rus, şi-a recăpătat zilele trecute denumirea de Sankt Petersburg. Se reface astfel un fir al continuităţii şi se trezesc amintiri instructive.

Scanned with OKEN Scanner

Relatînd vizita lui Petru cel Mare la Iași, Ion Neculce scrie : „Iară împăratul era om mare, mai înalt mai decît toți oamenii, iară atîta dragoste arăta către Dumitrașco Vodă, unde văzusă că s-au închinat de bunăvoia lui, că se tinde cu amîndouă mînule și cuprinde pe Dumitrașco Vodă de grumaz și-l săruta pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pre un fiu al său."

Cu ce s-au ales țările române de pe urma acestor sărutări ? Cu instaurarea, pe mai bine de un veac, a domniilor fanariote. Imaginea fixată de cronicar închide în ea un adevăr permanent : îmbrățișarea afectuoasă a gigantului vecin implică pentru noi pericolul sufocării.

Secole de-a rîndul, țările române s-au aflat în zona de ciocnire a intereselor unor state expansioniste : Imperiul Habsburgic la apus, Imperiul Otoman la miazăzi și Imperiul Rusesc la răsărit. Cele mai grave încălcări ale suveranității și integrității ni le-a adus acesta din urmă. Habsburgii și otomanii au ieșit între timp din scenă, dar ceilalți se mențin. Din trei pericole am rămas doar cu unul, ceea ce, evident, este mult mai rău.

Ar fi naiv să credem în anularea riscului prin mijloace diplomatice sau de altă natură. Credem în schimb în reducerea lui prin inteligență și fermitate :

„De-o fi una, de-o fi Malta, ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război".

Din Proiectul de declarație reținem și subliniem pasajul care cere președintelui țării, guvernului României și tuturor forțelor politice să acționeze pentru împlinirea năzuințelor legitime ale populației din teritoriile românești anexate. În acest spirit, pozițiile fiecăruia trebuie definite cu rigoare și claritate.

Făcînd analiza critică a unor fapte consumate de mult, reprobăm totodată persistența consecințelor și ne angajăm într-o acțiune de viitor, vizînd restabilirea definitivă și integrală a drepturilor noastre legitime. Inima îmi spune că sosirea mileniului trei ne va găsi cu hotarele întregite. Așa să ne ajute Dumnezeu !

Scanned with OKEN Scanner

Sergiu Cunescu

Prima remarcă pe care trebuie să o fac este aceea că toţi am făcut un progres : acum aproape un an, cînd s-a mai discutat o dată un mesaj pe care trebuia să-l transmitem Basarabiei, Comisia de Politică Externă a refuzat o propunere pe care am făcut-o cîţiva deputaţi, ca să ne referim şi la Pactul Ribbentrop-Molotov. Deci, este un progres al întregului Parlament în această direcţie de adevărat patriotism.

Al doilea lucru pe care vreau să-l spun este acela că, indiferent de faptul că nu am ştiut dinainte care este obiectul întîlnirii noastre, a ambelor camere, sînt sigur că toţi, la orice oră din zi sau din noapte am fi treziţi să discutăm problema Basarabiei, sîntem la fel de pregătiţi şi că ştim exact ceea ce avem de spus.

Poate că unii colegi o să-mi reproşeze că sînt emotiv astăzi, poate că sînt, dar astăzi sînt chiar emoţionat şi o să spun de ce. Eu fac parte, cu puţini, poate, din această adunare, dintre cei care am trăit, tineri fiind, dar la o vîrstă conştientă pentru faptele istorice şi politice, ca elev de liceu, drama pierderii temporare a Basarabiei. Eram în liceu, dar pe vremea aceea, în preliminariile războiului de est — ca să folosesc expresia lui Grigore Gafencu —, eram conştienţi că se apropie un dezastru, care era rezultatul acţiunilor celor două oribile totalitarisme : comunismul şi nazismul. Şi am trăit această dramă ! Gîndiţi-vă : tineri care eram încă sub impresia unirii ţării, după primul război mondial, şi care a trebuit să asistăm cum era sfîrtecată pentru cîtva timp. Parcă am fost tăiaţi o dată cu o sabie, pentru Basarabia, şi după aceea, pentru celălalt dictat, o altă sabie ! Parcă am fost crestaţi în cruce, în sufletul nostru !

Deci nu o să reiau datele de istorie şi datele de politică şi diplomaţie, care au fost atît de bine prezentate, şi de domnul ministru, şi de ceilalţi colegi, dar am vrut să mă fac să înţelegeţi drama pe care am trăit-o noi, generaţia care am văzut aceste grave întîmplări. În acest spirit, nu mai revin, dar mă voi opri la documentul pe care îl avem în faţă.

Scanned with OKEN Scanner

Generația noastră ne-am făcut ca ideal acela ca să ajungem să mai vedem România așa cum a fost ea constituită în cadrul României Mari. Am avut speranțe, am avut cîteodată dubii, dar iată că ne apropiem de acest lucru.

Spunea domnul ministru că trebuie să despărțim politica de stările emoționale. E adevărat, de stările emoționale care sînt create de moment și care pot induce în eroare. Dar de marile emoții nu putem să o despărțim ! Politica fără dragoste nu se face, doar cu dragoste de idealuri și acuma în special față de idealurile noastre, ale țării. De aceea este bine ca totdeauna să ne pronunțăm precis în anumite privințe. Documentul pe care îl avem în față este judicios, dar nu este suficient și în anumite privințe e neclar. Și am să precizez, ca să fac o propunere concretă.

În primul rînd, și cel mai important lucru este că documentul se referă la faptul că Pactul Ribbentrop-Molotov a fost repudiat de cancelariile multor țări și mai tîrziu de Congresul deputaților poporului din U.R.S.S. Și declară documentul că împărtășim aprecierea din hotărîrea Congresului deputaților din U.R.S.S. Dar documentul nu declară că Parlamentul Român face ceea ce a făcut Parlamentul Rus, adică condamnă semnarea acestui act. Deci, solicit ferm ca în document să fie introdusă condamnarea și de către poporul român a acestui pact. Nu trebuie, ca să vorbesc popular, că poate ne aude toată țara, nu trebuie să ne ascundem după piersici și în special după piersici sovietici ! Să spunem ferm care este părerea noastră în această privință ! Acesta este un punct.

De asemenea, în paragraful final se spune că : „Guvernul României și toate forțele politice să acționeze în spiritul acestei declarații, în vederea împlinirii năzuințelor legitime ale populației din teritoriile românești anexate cu forța în urma înțelegerilor secrete.“ Dar iarăși este prea vag. Să spunem, și reiau numai sfîrșitul frazei : „...în vederea împlinirii năzuințelor legitime ale populației din teritoriile românești, pentru independență și apoi pentru revenirea la situația dinainte de 1940.“

Scanned with OKEN Scanner

Mă scuzați că am întîrziat un minut, dar m-am referit numai la lucruri precise și vă rog să le acceptați și să le aprobați.

René Radu Policrat

Pactul Ribbentrop—Molotov se înscrie, ca toate celelalte acte abuzive și imorale, în concepția veche a istoriei de pînă acum. Pînă acum zic, pentru că sîntem cel puțin la începutul noii optici a istoriei, al cărei orizont îl descrie tocmai contestarea șirului abuzurilor fără de sfîrșit împotriva omului și a tot ce-i condiționează viața. Și imediat apoi, viața lui socială și națională, ca o înlățuire firească, din ordinea naturală a lucrurilor dintr-un început în desfășurare.

Veți spune, doamnelor și domnilor, că privită astfel problema teritoriilor noastre românești poate părea ca o abordare prea generală și vagă. Chiar dacă ați interpreta-o așa, socot că în acest moment nu este o greșeală, pentru că acum se conturează o nouă viziune a istoriei, mai generoasă în perspectivele ei. Noi, românii, și toți ceilalți de pe acest pămînt atît de divizat și frămîntat va trebui, pe de o parte, să fim atenți și foarte circumspecți față de umbrele istoriei vechi, care încă mai persistă sub amenințările erorilor pe care le-a avut și din care n-a ieșit încă, dar, pe de altă parte, am fost capabili să fim deschiși la perspectivele noului orizont pe care istoria și-l dobîndește cu valori la care sîntem chemați cu toții a contribui. Pe baza acestor valori, istoria se depărtează de istoriografie pentru a deveni o știință. Dar o știință legată în general de ceea ce știința își definește ca finalitate : de om și ființa lui umană, în slujba cărora se află.

Există priorități la care, după atîtea nenorociri, omenirea este chemată să răspundă. În primul rînd, teza universalității umane, la care se lucrează. Sub titlul acesta, pe care îl urmăriți, desigur, în occident se spune : „Ce grand débat sur le siècle“. Este imposibil ca să nu o urmăriți ! Ea caută temeiuri nu pentru a găsi o soluție de moment politic, dictată de interese imediate, deci prin excelență efemere, ci pe baza drepturilor

Scanned with OKEN Scanner

suverane și naturale ale ființei umane, exprimate prin opera ei completă, care este realizarea individualității, ca o consecință a ordinii universale.

Aceasta este și concepția noastră liberală, ca o obligație de a respecta drepturile supreme ale unui proces universal în care omul consacră noua filozofie concepției reașezării noastre în ordinea firească a lucrurilor în desfășurare. De aici, în primul rînd, obligații și apoi drepturile care se nasc din ele. Numai așa nu va mai exista o problemă a Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a Herței, precum și a altor teritorii care să constituie mărul discordiei, cu atîtea drame și erori pe care le-au generat.

De altfel, ceea ce ne îndrituie — și cu aceasta închei expunerea de față — este tocmai progresul drepturilor omului, față de care eu sînt un entuziast. Și cu riscul de a mă repeta, nu voi obosi niciodată să amintesc că aceste drepturi se nasc din obligații. Ele nasc din obligații pentru că se impun din ordinea universală, de care toate depind. De aceea, orînduirile sociale, ca și orînduirile statale nu vor trebui să aibă nevoie de ceea ce dictatorii considerau simple petice de hîrtie, ci de respectul evident al realităților construite de ordinea universală. Din același motiv, rivalitatea concepțiilor, interesele conjuncturale, pasiunile, patimile, sentimentele și resentimentele, teama și ezitările, toate acestea vor trebui să cedeze arena nesfîrșită a frămîntărilor, trebuie să cedeze rațiuni. Sau cum ați spus dumnevoastră, domnule ministru, expresie mult mai adecvată, înțelepciunii. Numai ea ne poate reconstitui și călăuzi viața între oameni, națiuni și state. Ziua de mîine va judeca faptele și confuziile pe o scară de valori mai generoasă.

Și închei cu speranța că toți cei de azi vom fi judecați după măsura în care vom dovedi că am înțeles noua optică a istoriei. Numai astfel vom trece cu toții de condițiile geopolitice, atît de chinuitoare, pînă la concepția universalității umane, în care românul își are locul și aportul lui constructiv. Cu această concepție cred că sîntem în măsură să ajutăm la edificarea noii

Scanned with OKEN Scanner

Europe și să ne aducem contribuția la politica noastră externă.

Vasile Șuta

Va rămîne înscrisă pentru totdeauna, cu profunde semnificații pentru prezent și viitor, această ședință solemnă a celor două camere care compun Parlamentul României, cînd pentru prima dată în istoria postbelică a țării se cere anularea Pactului criminal Ribbentrop-Molotov, pact cu urmări grave, de fapt incalculabile, pentru poporul român.

Reprezint Partidul Unității Naționale Române, care a avut inițiativa, cu sprijinul celorlalte grupări parlamentare, ca în plenul Adunării Deputaților, în urmă cu o săptămînă, să ceară anularea Tratatului Ribbentrop-Molotov, semnat la 23 august 1930 și ratificat la 31 august același an, cînd omenirea se găsea în preziua unei noi conflagrații mondiale.

Astăzi adoptăm o declarație prin care Parlamentul României își afirmă deschis poziția și cere anularea unui act care a creat repulsie întregii lumi civilizate, iar poporul român, indiferent de perioadele grele prin care a trecut, și-a exprimat întotdeauna revolta față de barbaria țarismului bolșevic împotriva fraților noștri din Basarabia și Bucovina. Poate că nici un alt popor european nu s-a văzut supus unei atît de frecvente și de masive despărțiri între cei ce-l alcătuiesc ca popor român, de-a lungul secolelor, în zbuciumata sa istorie. Dar dacă în cei 50 de ani de dictatură comunistă ne-a fost teamă de consecințe dacă spuneam adevărul, am ajuns să trăim astăzi această zi, în care forul suprem legislativ al țării ia atitudine față de acest tratat care a rupt din trupul țării teritorii dintotdeauna românești.

În acest context, trebuie să precizăm că în baza Tratatului Ribbentrop-Molotov forțele fasciste și revizioniste, care au pîndit peste două decenii granițele României Mari, au trecut la acțiuni, Uniunea Sovietică ocupînd pămîntul strămoșesc al Basarabiei, Bucovinei de Nord și ținuturile Herței. După un an, Hitler și Mussolini forțează guvernul român să semneze odiosul dic-

Scanned with OKEN Scanner

tat fascist de la Viena, prin care partea de nord-est a țării este oferită Ungariei horthyste. La 10 septembrie 1940, sudul Dobrogei, adică Cadrilaterul, este ocupat de Bulgaria fascistă. Tragedia mutilării teritoriului național se extinde asupra întregii țări, România devine o țară cu trupul schilodit, din care i se amputase în mod banditesc o treime din suprafață. Cu granițele prăbușite, cu sistemul de apărare cedat țărilor cotropitoare, cu sutele de mii de refugiați pe drumuri, cu sufletul îndoliat de geamătul celor aproape 7 milioane de fii ai săi rămași în teritoriile cotropite, supuși genocidului, expulzărilor și deportărilor, România încearcă și reușește să supraviețuiască.

În această situație deosebit de grea preia conducerea țării generalul Ion Antonescu, care a înțeles din prima clipă că pericolul revanșard și revizionist asupra României nu luase încă sfîrșit nici prin acest masacru teritorial și uman. Uniunea Sovietică concentra trupe pe rîul Prut cu intenția, declarată sau nu, de a ocupa întreaga Moldovă, pînă la Carpați, țintind și zona petrolieră a Văii Prahovei și mai departe, spre Balcani. În aceste momente de cumpănă pentru poporul român, generalul Ion Antonescu, deși un anglo-francez prin formație și convingere, este nevoit să joace cartea germano-italiană, în speranța reîntregirii României Mari.

Astăzi, legăturile noastre cu Republica Moldova, mai strînse ca niciodată, între ambele maluri ale Prutului, sînt prea actuale și prea cunoscute ca să stăruim asupra lor. Despărțirea istorică și politică între noi nu a avut puterea să împiedice unitatea poporului român, comunicarea vie, organică și spirituală într-un adînc pămînt național, pînă unde nu au ajuns stîlpii artificiali ai granițelor. Românii de dincolo de Prut să fie conștienți de faptul că în această perioadă facem eforturi mari pentru reîntregirea tuturor teritoriilor românești, și aceasta este o speranță care trebuie să ne dea încredere într-un viitor mai bun al neamului românesc.

Cu această speranță evocăm de fapt aceste dureroase evenimente, iar Partidul Unității Naționale Române își exprimă convingerea că deplina afirmare a aspira-

Scanned with OKEN Scanner

țiilor legitime ale românilor se va înfăptui într-un timp cît mai apropiat. Senatorii și deputații Partidului Unității Naționale Române susțin textul declarației în forma prezentată.

Radu Cîmpeanu

Nu fără emoție, și justificată emoție, iau cuvîntul în această mare adunare și importantă adunare românească, pentru a aminti unul din actele cele mai grave care s-au petrecut și care a avut consecințe incalculabile în viața poporului nostru. Tot într-o zi de 23 august, numai că în anul 1939, a fost semnat acest act adițional, printr-o înțelegere între două totalitarisme egale în abjecțiunea lor, două totalitarisme egale în scopul și în obiectivele odioase și în metodele pe care le-au folosit. S-au înțeles pentru a rupe din trupul țării noastre o parte care era integrantă a lui, Basarabia. Printr-un abuz, s-a continuat cu Bucovina de Nord și cu ținutul Herței.

Dacă noi astăzi, în această ședință solemnă, considerăm actul ca nul și neavenit nu sîntem singurii să o facem, dar eu aș cere ca în același timp nu numai să condamnăm actul, dar să condamnăm consecințele lui, pentru că aceste consecințe au adus durerea enormă în care ne-am găsit. Iară dacă n-am face-o așa cum înaintașii noștri au făcut-o, înseamnă că ar fi o demisiune în fața istoriei. Cînd Mareșalul Antonescu, sprijinit de cele două mari partide de pe vremea aceea, Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc, a ordonat să fie trecut Prutul, în momentul acela toată suflarea românească era în spatele lui și toată suflarea românească, întreaga națiune română era în spatele armatei române. Și acesta este un adevăr pe care trebuie să-l spunem pentru că este fundamental !

Iară cine ne-ar putea critica de această atitudine, cineva poate ar spune : „De ce v-ați aliat cu X sau cu Y ?“ Răspunsul vine de la sine : „Pentru ca să cerem ceea ce era al nostru, nu mai mult !“ Declarația de război a fost făcută nu pentru un sentiment de dușmănie împotriva Uniunii Sovietice, ci exclusiv pentru recupe-

Scanned with OKEN Scanner

rarea unui teritoriu care era al nostru. Prin ea, prin sacrificiul părinților noștri, al fraților noștri, poporul român s-a înscris, a știut să se înscrie în destinul său național.

Și cred că astăzi noi, aici, semnînd împreună această declarație, cu care Partidul Național Liberal este de acord, noi nu facem altceva decît să continuăm ceea ce înaintașii noștri au făcut în cele bune. Un popor care nu știe să-și apere drepturile cu orice risc e un popor sortit la pieire.

Dar aș spune ceva înainte de a părăsi această tribună. Poporul român mai are încă mari dificultăți în fața lui. Pot să fie multe greutăți, multe rezerve, multe îndoieli, dar oricare ar fi îndoielile, oricare ar fi greutățile, în nici un caz poporul român nu va trebui să uite sau să piardă din vedere linia mare a destinului național, Parlamentul este în drept, este dator să-și spună punctul de vedere răspicat, așa cum o face în declarație, în legătură cu acest act de samavolnicie istorică.

Acesta cred că este adevăratul răspuns la devenirea noastră istorică pe acest pămînt.

Victor Surdu

Sînt cîteva lucruri clare, realități ce nu mai pot fi ținute în spatele ușilor închise. Pactul Ribbentrop-Molotov a fost o alianță între două puteri — Germania nazistă și U.R.S.S. —, prin care s-a ajuns la o delimitare a sferelor de ocupație.

România a intrat în război alături de Germania cu scopul declarat de a elibera teritoriile românești ocupate cu forța de U.R.S.S. în 1940, readucînd la Patria Mamă aceste teritorii, în august 1941, pactul Ribbentrop-Molotov a fost de fapt anulat. Ceea ce a urmat în război nu se mai încadrează în acest pact nici istoric, nici juridic. Dar un alt lucru este clar : peste 6 milioane de români au rămas în afara granițelor țării.

Juridic, după 23 august 1944 și mai ales după armistițiul din 12 septembrie 1944, teritoriul României a

Scanned with OKEN Scanner

fost ocupat de Națiunile Unite și acest regim a durat pînă la 10 februarie 1947, cînd a fost semnat Tratatul de pace de la Paris între puterile aliate pe de o parte și România pe de altă parte.

Prin acest tratat, România a fost considerată beligerant învins, iar Uniunea Sovietică a obținut ca Basarabia, Bucovina de Nord, de fapt nordul Bucovinei, și ținutul Herței să fie parte integrantă din teritoriul său, ca să nu mai vorbim de datoriile de război și multe altele pe care noi le știm. Tratatul de Pace de la Paris a fost semnat de toți membrii coaliției Națiunilor Unite — Statele Unite, Marea Britanie, Franța și U.R.S.S. Deci Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herței, nu în virtutea Pactului Ribbentrop-Molotov sînt și actualmente parte integrantă a U.R.S.S., ci în temeiul prevederilor de ordin teritorial înscrise în Tratatul de Pace pe care România a trebuit să-l semneze la Paris, în anul 1947. De aceea, diplomația americană spune că ea nu a recunoscut niciodată Pactul Ribbentrop-Molotov, dar nu este clar dacă recunoaște astăzi Basarabia și Bucovina ca parte integrală a U.R.S.S., ca stat independent sau ca parte ruptă din România.

Ulterior, știm cu toții că în 1975 a fost semnat Actul de la Helsinki, iar în 1990, documentul de la Paris în cadrul C.S.C.E., prin care s-a recunoscut inviolabilitatea frontierelor actuale din Europa. Dar, prin același document, s-a prevăzut că și frontierele pot fi modificate numai pe cale politică, prin negocieri între state.

Germania a rezolvat tragedia. Am rămas noi și coreenii.

Așa că lucrurile, din punct de vedere istoric și juridic, poziția P.D.A.R. pornește de la reafirmarea adevărului că Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herței sînt din toate timpurile pămînturi românești, cu care avem legături de neam și sînge. Grupul nostru parlamentar susține adoptarea de către noi a Declarației în proiect, declarăm nul și neavenit Pactul Ribbentrop-Molotov și anexele sale secrete și cerem anularea consecințelor care au decurs din el.

Avînd în vedere cele spuse mai sus —, considerăm că poziția cea mai realistă este să cerem recunoașterea

Scanned with OKEN Scanner

existenței statului suveran și independent Republica Moldova. Desigur, în cadrul asigurării independenței Republicii Moldova, trebuie rezolvată și problema revenirii la aceasta a nordului Bucovinei și ținutului Herței.

România trebuie să dezvolte în această viziune o politică consecventă de integrare cu Republica Moldova, pe toate planurile, — economic, cultural, științific, legislativ. Numai pe asemenea premise, în condițiile existenței statului independent al Moldovei, integrat amplu cu România, putem lua în considerație deschiderea unor negocieri politice cu U.R.S.S. pentru unificarea politică și teritorială a celor două state — România, independentă și suverană, și viitorul stat suveran Moldova. Această perspectivă trebuie pregătită prin acțiuni diplomatice intense și inteligente în toate direcțiile și prin relații corecte cu U.R.S.S.

Sper că într-un timp util vom convinge în prealabil și statele semnatare ale Tratatului de pace de la Paris din '47 de justețea cauzei noastre.

Vasile Rădulescu

Nu trebuie să uităm că ceea ce discutăm astăzi este strîns legat și de Tratatul româno-sovietic ce ne va fi prezentat spre ratificare și care trebuie să cuprindă obligatoriu și aspecte — dacă nu în totalitate — aspecte ale problemelor Tratatului Ribbentrop-Molotov.

Declarația Parlamentului României privind Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele acestuia pentru țara noastră nu include nici o referire privitoare la retrocedarea teritoriilor românești, ocupate prin agresiune, către țara noastră. De asemenea, nu include nici o prevedere referitoare la încorporarea prin forță și amenințarea cu forța a Deltei Chiliei, a trei grinduri pe Brațul Chilia este în contrazicere cu prevederile regulilor internaționale care obligă ca granița de apă să fie pe talveg, prevederi la care a subscris și Uniunea Sovietică, iar în această zonă, în 1940, nu s-a efectuat bornarea granițelor și, în consecință, nu s-au aplicat prevederile

Scanned with OKEN Scanner

Tratatului de la Trianon. Astfel că graniţa între U.R.S.S. şi România din 1948 trebuia să se facă după această regulă internaţională unanim recunoscută.

Conform tezelor Constituţiei noastre aprobate aici, aceste prevederi se regăsesc practic în toate constituţiile statelor, teritoriul nu este şi nu poate constitui obiect de tratative la orice nivel statal de reprezentare. În consecinţă, orice aranjament din partea oricărui organism privitor la teritoriul ţării este anticonstituţional şi, deci, lovit de nulitate juridică.

Legitimarea invocată de Uniunea Sovietică asupra teritoriilor româneşti ocupate prin acte de război, prin forţă sau ameninţare cu forţa nu poate avea nici o valabilitate juridică, întrucît se invocă legitimitatea graniţelor Imperiului colonial ţarist, constituit tot prin acte de război şi sistemele coloniale au fost şi sînt declarate, prin toate reglementările internaţionale, de către toate statele lumii, inclusiv de către Uniunea Sovietică, ca fiind formaţiuni ce nu au nici un fel de bază legitimă şi, ca atare, trebuie să fie desfiinţate, statele constituente declarîndu-se independente.

De reamintit faptul că teritoriile româneşti încorporate prin forţă de Uniunea Sovietică nu se identifică cu teritoriul Moldovei ca urmare a ciuntirii Basarabiei, Bucovinei şi ţinutului Herţei de către Stalin şi atribuire de teritorii româneşti Republicii Unionale Ucrainene, În ceea ce priveşte populaţia din zonă, trebuie făcută remarca unor modificări prin acte criminale, exterminări şi deportări de populaţie etnică românească şi aducerii în zonă de populaţie de altă etnie.

Despăgubirile pretinse de ruşi pentru perioada cît România — 1918—1940, perioadă invocată de Molotov, — a avut în componenţa sa Basarabia, sînt, pe cît de nejustificate, pe atît de revoltătoare. Normal, România ar trebui să pretindă despăgubiri materiale şi morale pentru toate consecinţele raptului de teritorii şi crimelor săvîrşite asupra populaţiei româneşti în teritoriile ocupate şi întreg teritoriul României, precum şi reţinerii tezaurului ţării noastre în băncile ruseşti.

Scanned with OKEN Scanner

În concluzie, Grupul parlamentar de uniune social-democrată susține Declarația și este pentru includerea unor prevederi în sensul celor arătate în textul pe care l-am citit mai sus.

Cornel Nica

Prin adoptarea Declarației privind nulitatea absolută a Pactului Ribbentrop-Molotov, Parlamentul României exprimă voința de netăgăduit a românilor la demnitate națională. Înțelepciunea înnăscută a poporului român, atît de greu încercat de istorie, a demonstrat resursele inepuizabile pentru păstrarea ființei naționale. Fiind o țară mică, dar o mare națiune, am știut întotdeauna să obținem, cu răbdare, cu diplomație, ceea ce nu am putut și nu putem apăra prin forță armată. Iată de ce Partidul Socialist Democratic Român apreciază ca deosebit de pozitivă politica promovată de președintele României, domnul Ion Iliescu, de Guvernul României, prin Ministerul Afacerilor Externe.

Politica pașilor mici și siguri concretizată și în intensificarea relațiilor economice, politice, culturale cu Republica Moldova, suverană și independentă, va conduce la revenirea, pe cale pașnică, a României la starea ei firească, naturală.

Considerăm că este momentul ca toate forțele politice responsabile să înțeleagă că numai printr-o astfel de politică se poate realiza marea Românie.

Viorel Faur

Această clipă, care devine prin consistență prezență particulară, noutate și curaj, de-a dreptul reprezentativă pentru spiritul în care Parlamentul României își înțelege menirea, trebuie să recunoaștem cu sinceritate că ar fi fost bine să se fi consumat ceva mai demult, dar, precum ni se întîmplă nouă, totuși, pînă la urmă, ne vine mintea cea necesară și acționăm ca atare.

Este bine că ne referim și noi la un document dintre cele două războaie mondiale, incriminat, pe bună dreptate, criticat, discutat în termeni științifici și, în fine,

Scanned with OKEN Scanner

anulat în fel și chip. Este necesar ca să ne pronunțăm asupra lui, pentru că el, de fapt, conținea atunci, la 23 august '39, originile celui de al doilea război mondial. El atunci a început, — războiul —, prin aranjamentele subterane dintre cei doi lideri fasciști și comuniști, atunci România era supusă amenințării și chiar dacă faptul numit „rapt teritorial" s-a produs ceva mai tîrziu, tensiunea evenimentelor determină România la un joc politic pe care astăzi cu mare dificultate îl putem aprecia.

Trebuie, însă, să coborîm pe verticala timpului, în spiritul acelei generații de atunci, care a avut într-adevăr de înfruntat adversități — le putem califica impresionante, cumplite. Trebuie să retrăim împreună cu această generație de la '40, care a fost nevoită să suporte pedeapsa aceasta nenorocită a timpului istoric atunci și care a însemnat pentru România pierderi teritoriale pentru moment.

Conștiința celor de atunci, însă, era extraordinar de interesantă sub un alt raport : al convingerii că este ceva care se consumă într-un timp scurt, că este ceva tranzitoriu, că nu este ceva definitiv, că nu se încheie nimic și încercăm să traversăm dificultățile momentului. Acesta a fost spiritul și prin el înțelegem ulterior gestul României de a-și elibera teritoriile de la răsărit prin forțe proprii, înțelegem reparația istorică, justificarea ei și atîtea alte lucruri.

Trebuie, însă, totodată, cu acest prilej, să aducem un elogiu fraților noștri de dincolo de Prut, care, încă de vreo zece ani au deschis această chestiune, au produs o elită intelectuală și combatanți excepționali care au meditat pentru independența țării, chiar dacă ea trece printr-o stare de suveranitate, așa cum se află acum.

Este acest lucru din partea noastră un semn de recunoștință și de recunoaștere a calităților excepționale ale acestor bărbați ai neamului nostru care s-au afirmat în alte condiții istorice mult mai grele, și-au spus crezul lor de acolo și, în fond, crezul poporului român.

Scanned with OKEN Scanner

Noi adăugăm, prin gestul nostru, un element de sprijin al demersurilor lor și cred că acesta este lucrul cel mai important.

Domokos Géza

Grupul parlamentar al meu, democratic-maghiar din România, își exprimă deplinul acord cu expunerea ministrului de externe, domnul Adrian Năstase, și condamnă Pactul Ribbentrop-Molotov și-l consideră nul și neavenit. Ne închinăm în fața memoriei sutelor de mii de români din Basarabia care au suferit, au fost deportați, exterminați în condițiile dictaturii staliniste. Ne exprimăm omagiul generațiilor de români din Basarabia care, în pofida presiunilor șovine de a-și pierde identitatea națională, de a fi lipsiți de instituții, de școli proprii, de a fi slăbită, sărăcită limba lor maternă, și-au păstrat ființa și valorile naționale, conștiința de apartenență la poporul român. Salutăm lupta lor consecventă pentru obținerea independenței și suveranității depline a Republicii Moldova care va ști cînd, cum și sub ce formă să-și realizeze idealurile sale democratice și naționale.

Propunem Parlamentului României o variantă mai concisă a textului prezentat spre aprobare. Cu voia domniilor voastre, voi citi :

„Parlamentul României, luînd act de Declarația Guvernului României, consideră că Pactul Ribbentrop-Molotov, prin care U.R.S.S. și Germania își stabileau sferele de interese de la Marea Baltică la Marea Neagră, hotărînd, cu de la sine putere, destinele unor state suverane, printre care și România, contravin în mod flagrant principiilor și normelor fundamentale ale dreptului internațional, fiind, *ab initio*, nul și neavenit.

Noile realități și evoluțiile pozitive ce au loc în Europa și în lume, statuate de actul final de la Helsinki și Carta pentru o nouă Europă de la Paris, creează premise favorabile pentru identificarea modalităților vizînd înlăturarea pe cale pașnică a consecințelor nefaste ale actelor nedrepte, ca au la bază protocoalele secrete ale

Scanned with OKEN Scanner

Pactului Ribbentrop-Molotov, corespunzător cu normele moralei şi dreptului internaţional.

Parlamentul României îşi exprimă convingerea că deplina afirmare a aspiraţiilor legitime ale românilor, astfel cum istoria, justiţia şi morala le consacră de drept, trebuie să reprezinte o misiune nobilă şi înălţătoare pentru instituţia prezidenţială, pentru guvern şi pentru toate forţele responsabile ale ţării."

Octavian Dan Căpăţînă

Cred că este cazul, cu acest prilej, să amintim de bunele relaţii care tocmai se stabileau între România şi U.R.S.S., concretizate în Tratatul Litvinov-Titulescu, semnat la 21 iulie 1936, care prevedea : „Trupele sovietice nu vor trece Nistrul fără o cerere formală adresată Guvernului României ; în acelaşi timp, trupele române nu vor forţa Nistrul fără o cerere similară adresată Guvernului Sovietic. 2. La cererea Guvernului României, trupele sovietice se vor retrage imediat la est de Nistru ; de asemenea, la cererea Guvernului Sovietic, trupele române se vor retrage imediat la vest de Nistru.

Din păcate, acest tratat nu a fost ratificat din considerente de miopie politică, din considerente de micime a unor oameni, întrucît guvernul s-a schimbat, Titulescu a fost schimbat, fiind titular al portofoliului Ministerului Afacerilor Externe, şi politica noastră a cunoscut o altă turnură prin Victor Antonescu. Profit de acest fapt în a cere ca noi să întemeiem o astfel de politică de perspectivă, de lungă durată, în care, ceea ce construim astăzi să nu fie dărîmat mîine de alte forţe politice, tocmai în acest context al pluralismului politic.

O altă consecinţă a Tratatului Ribbentrop-Molotov a fost semnarea la 28 septembrie 1939, la Moscova, a unui alt tratat. Este vorba de Tratatul de prietenie şi frontieră germano-sovietică. Acest tratat reconfirmă anexa secretă a Tratatului Molotov-Ribbentrop, şi anume este vorba de cedarea regiunii Lublin Reichului, în schimbul susţinerii intereselor ruseşti în România. La acea dată, Polonia, după cum ştim, a fost ocupată de Germania şi de Armata Roşie.

Scanned with OKEN Scanner

Îmi permit să vă semnalez că în Tratatul de la Paris, semnat la 10 februarie 1947, în articolul 1, în cuprinsul a două fraze, cît cuprinde acest articol, referitoare la frontiera româno-sovietică, există și persistă o anumită confuzie. Deci, pe parcursul acestor două fraze, referindu-se la frontiera româno-sovietică, se fac trei referiri. Deci, conform unei hărți alăturate, care a avut o asemenea scară încît nu a putut să identifice exact traseul sau nu permite identificarea exactă a traseului ; doi : se face referire la situația, deci granița va fi cea conformă cu realitățile la 1 ianuarie 1941 — deci după Pactul Molotov-Ribbentrop — și trei : se referă, tot în acest articol, că granița este în conformitate cu Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940. Or, un asemenea acord nu a existat.

Legat de caracterul etnic al Basarabiei, probabil că sursele rusești vorbesc cel mai bine și mai convingător. Îmi permiteți să citez trei dintre acestea :

generalul rus al Basarabiei, Timkovski, în 1827, într-un raport, spunea : „Provincia Basarabiei se compune din două categorii de locuitori : moldovenii indigeni și vagabonzii, care s-au introdus în diferite rînduri și a căror moralitate nu s-a schimbat.“ Ofițerul de stat major rus Alexandru Savciuk scria în 1862 : „Moldovenii formează partea principală a populațiunii Basarabiei, aproape trei sferturi din totalul general“. Iar generalul Kuropkin, fost ministru de război, comandantul armatei rusești în Manciuria, în războiul contra Japoniei, scria în 1910 : „Poporul român din Basarabia anexată acum o sută de ani, trăiește încă astăzi separat și în afară de populațiunea rusă. În viitor, fie pe căi pacifice, fie în urma unui război, unitatea poporului român este de neînlăturat“.

Și, în sfîrșit, o statistică din 1897, care spunea că numărul rușilor și al ucrainenilor din Basarabia se ridică la numărul de 15.000.

Doamnelor și domnilor, permiteți-mi să cer un moment de reculegere în memoria miilor, sutelor de mii de victime de dincolo și de dincoace de Prut. (Se păstrează un moment de reculegere). Vă mulțumesc.

Scanned with OKEN Scanner

Doamnelor și domnilor, cum gîndim și lucrăm curat românește, așa să ne ajute Dumnezeu !

Gheorghe Dumitrașcu

Aștept clipa aceasta în care să pot vorbi deschis în fața unui asemenea auditoriu și în fața țării despre Basarabia și Bucovina, de cînd am deschis ochii științei și conștiinței mele de român. Generații de elevi și de studenți de la marea cea mare știu că sînt 25 de ani de cînd eu vorbesc așa cum se cuvine despre Basarabia, despre Bucovina, despre pămîntul nostru românesc.

În acest context, nu voi face istorie în ceea ce vă spun aici. Voi fi robul momentului, pentru că istoria este suma unor momente, iar momentul acesta este unul dintre cele mai înălțătoare pe care le trăiește poporul român de la revoluție încoace și cel mai înălțător pe care îl trăiește Parlamentul României. S-a vorbit aici despre drepturile noastre asupra Basarabiei. Este limpede că rușii, ca imperiu, nu ne-ar mai fi dat un asemenea vecin, au ajuns la Nistru la sfîrșitul secolului XVIII. În 1817, la 5 ani după ce Basarabia a fost luată de ruși, conform unei statistici ruseşti, românii constituiau 87 la sută. În 1918, în cazul cel mai rău, ei reprezentau 70 la sută. Iar pentru că vorbirăm de Herța, în 1930, conform recensămîntului, pentru că în 1940 nu am avut un altul pentru aceste teritorii, la o populație de 12. 000 de locuitori, numai 7 locuitori — repet, 7 locuitori — din 12.000 erau ruși.

De aici, de unde vorbesc eu acum, au vorbit oameni de mult mai mare suprafață politică și de mult mai înalte responsabilități decît mine. Mă simt, fără îndoială, electrocutat într-un anume fel de amintirea acelor nume. Aici și în problema Basarabiei și a Bucovinei, cu o deosebită luciditate, au vorbit Ionel Brătianu și Vaida Voevod, și Duca, și Titulescu, și Victor Antonescu, și Gafencu, și Tătărăscu și atîția alții. Aici, în 1920, s-a discutat această problemă, în 1934 și mai ales în 1936, cînd Titulescu și-a ținut extraordinarul său discurs legat de încheierea unui tratat cu statul despre care este vorba.

Scanned with OKEN Scanner

Îmi pare rău, ca istoric nu pot să accept că în tratatele încheiate în perioada 1918—1933, s-a pronunţat între noi şi alţii, s-a pronunţat o singură dată în scris sau aiurea cuvîntul Basarabia. Nici în protocolul de la Moscova şi nici în definirea agresorului.

În 1940, cînd a avut loc tragedia, între motivaţiile pe care ruşii le-au adus acestui act, s-a spus că slăbiciunea militară a Uniunii Sovietice ţine de domeniul trecutului. Aşadar, venirea Basarabiei la România a fost expresia unui raport de forţe militare într-un anume moment, iar aceasta ţine de trecut. Dar să înţelegem precis care sînt motivaţiile.

Domnilor, românii au trebuit să înveţe din nou — nici nu uitaseră, dealtminteri „poidu na Sibir", care s-a completat acum cu trimiterea celor din Basarabia şi spre republicile din sud, o altă Siberie, fierbinte, de data aceasta, unde s-a crezut că neamul românesc va fi desfiinţat. N-a fost. Conform statisticilor sovietice, românii constituie în Basarabia aproximativ 66 la sută.

Am fost împinşi în războiul din răsărit. Lucrurile sînt limpezi. Istoria ne-a împins acolo. Dar trebuie să apreciez că ceea ce s-a spus aici, mareşalul Antonescu, trecînd Prutul, a fost sprijinit de întreg poporul român.

Întreg poporul român a fost în spatele lui, şi lucrul acesta a fost spus de către istoricii perioadei acesteia, istorici care au scris, mai ales, în ultimii 25 de ani.

Tratatul de pace din 1946—1947 a consfinţit ceea ce-au impus cei mari şi puternici : Malta, Yalta sau ştiu eu cum se mai cheamă, sau cum se vor mai chema aceste Malte şi Yalte... Este naiv să credem că o delegaţie extra-guvernamentală ar fi putut să facă ceva. Reţinem patriotismul acelor oameni politici şi, în acelaşi timp, zbaterea inutilă.

În acelaşi timp, faptul că o parte a istoriografiei aruncă greutăţi nemeritate şi păcate nemeritate asupra lui Tătărăscu şi asupra şefului Statului Român din 1946—1947, pentru faptul că nici măcar nu s-a pus problema aceasta a Basarabiei, este greşită. Nici nu se putea pune în acel context. Trebuie să fim lucizi şi să vedem lucrurile acestea aşa cum au fost.

Scanned with OKEN Scanner

Apropo de asta, nu era vorba de Viorel Tilea, era vorba de Vespasian V. Pella, ceea ce este altceva.

Ce va fi de-acum încolo ? Există două state românești. Nimeni nu poate să-și pună acum, fără a fi lipsit de responsabilitate, o problemă legată de transformări teritoriale, dar cred că trebuie să mergem, și vom merge pe această idee, a sprijinirii rezistenței intelectualității și a întregului popor român de la stînga Prutului, în crearea unei unități culturale, înaintea refacerii statului unitar românesc în granițele sale, trebuie să refacem statul românesc în unitatea sa culturală. Acesta este sîngele noului organism.

Pe plan economic, legăturile economice vor trebui să meargă în ideea refacerii unui organism economic, care să ducă în ultimă instanță și-n condițiile care, cine știe care vor fi, la unirea de fapt.

Cartea istoriei viitorului este închisă, în această problemă. Nu știu cum se scrie în această carte : de la stînga la dreapta, sau de la dreapta la stînga... Nu știu dacă literele care compun cuvintele sînt englezești, sînt scrise în chirilică, în arabă, în chineză sau în ebraică... Dar ceea ce știu precis, și la asta îmi dă dreptul o viață întreagă de citire a istoriei, e că în cartea aceasta scrie SPERANȚA !

Mulțumesc Ție, Doamne, că mi-ai dat acest privilegiu pe care nu-l consider măcar un drept, ci un privilegiu, de a mă afla într-un asemenea moment în fața dumneavoastră, în această zi, poate nu e chiar zi, poate e numai dimineață, dar, oricum, ziua bună se cunoaște de dimineață...

Noi sîntem aici români, într-un moment important al istoriei noastre, și avem nevoie neapărat de simbolul pe care ni l-a trimis Brîncuși, de cumințenie, de teribilă cumințenie, pentru că, dincolo de forța fantastică a armelor, pe care n-o avem, există o forță, care a dat întotdeauna cîștig de cauză neamului nostru, a inteligenței și a înțelepciunii.

Dacă pentru prima forță ne trebuie cheltuieli incomensurabile, ne trebuie cheltuieli mari și nu le putem face, pentru a doua nu trebuie să facem nici un efort. Neamul românesc este mult prea deștept, este mult

Scanned with OKEN Scanner

prea lucid, este mult prea realist, pentru ca să nu înțeleagă că istoria își are legile ei și că noi putem să contribuim doar la accelerarea lor. Pe acest fundal, pe ceea ce se întîmplă azi aici, vom putea trece în viitor la discutarea unui Tratat, dar numai pe acest fundal, al unui Tratat, care să întărească poziția noastră, în această parte de lume și în lume.

Ion Diaconescu

Și eu fac parte din generația, care am încercat durerea, atunci cînd s-a încheiat acest Tratat Ribbentrop—Molotov și, mai ales atunci, cînd am cunoscut consecințele lui. Iar acum, avem privilegiul ca să vedem începutul, să spunem așa, al reparărilor marilor nedreptăți care s-au făcut poporului român. Singurul regret este că acest gest al nostru vine puțin cam tîrziu. Adică, a trebuit să așteptăm un an și jumătate de la Revoluția din Decembrie, după ce însuși Congresul Uniunii Sovietice făcuse acest gest, acest act, ca, în sfîrșit, să îndrăznim și noi, să facem acest lucru, ceea ce consider că nu e un exces de curaj.

S-au spus, de către antevorbitori, toate aspectele acestei probleme. Aș dori să evidențiez doar un lucru, anume : Pactul Molotov—Ribbentrop a fost considerat nul de însuși Congresul Uniunii Sovietice, însăși efectele lui au fost considerate nule, dar, totuși, noi nu cîștigăm nimic din aceasta, pentru că, mai departe, prin Tratatul de la Paris, noi continuăm să avem granița pe Prut, să fim în situația în care sîntem.

Întreb chiar : dacă n-ar fi fost Tratatul de la Paris, care să creeze noi drepturi Uniunii Sovietice, dacă ar mai fi fost anulate cu atîta ușurință efectele acestui Pact?

De aceea, aș propune, dat fiind că războiul nostru împotriva Uniunii Sovietice nu a început în 1941, printr-o inițiativă a noastră, printr-un gest de agresiune al României față de U.R.S.S., ci a început în 1940, prin agresiunea Uniunii Sovietice față de Țara Românească, aș cere ca, în această Declarație, să apară undeva acest aspect, că, o consecință clară a Pactului Molotov—Ribbentrop a fost și acest aspect, anume, că România a fost

Scanned with OKEN Scanner

tîrîtă în tabăra antisovietică, de însăşi Uniunea Sovietică. Ea este cea care a făcut agresiunea. Sigur că noi nu vom schimba prin aceasta consecinţele Tratatului de la Paris. Dar, scoate în evidenţă nedreptatea care s-a comis poporului român, adică e un prim pas. În momentul în care arăt că un tratat este imoral, este nedrept, prin aceasta creez premisele pentru o viitoare îndreptare a lui. Nu ştiu cum vor evolua lucrurile, dar acest lucru este drept, este moral, şi nu-i de prisos, dacă noi îl menţionăm în această Declaraţie.

Sper, sînt convins, că vom ajunge să vedem, cel puţin generaţiile mai tinere, pînă la urmă, reparaţia totală a acestei nedreptăţi, dar, pentru moment, n-ar fi de prisos să se menţioneze şi acest aspect, că noi ne-am văzut tîrîţi în tabăra antisovietică, anti-aliaţilor din timpul războiului, datorită agresiunii sovietice din 1940, consecinţa acestui Tratat.

Aurelian Gulea

În acest moment, mă adresez dumneavoastră în egală măsură în care mă adresez fraţilor mei de sînge din Basarabia, din Bucovina şi din Herţa !

Fraţi ai mei ! Termenii juridici sînt depăşiţi. Tratatul, aşa-zisul „tratat de neagresiune“ Ribbentrop-Molotov a fost „un avorton juridic“, al istoriei, într-un moment de alienare. Dar nu a fost alienarea unor popoare ci a unor persoane, care au semnat în numele unor popoare, fără să ştie ce simt acele popoare. Acest „avorton juridic“ a fost „o substanţă străină în corpul mamei“. Mama noastră comună, fraţi ai mei, a fost glia strămoşească şi eternă ! Acest pămînt sfînt, care a fost otrăvit atîta amar de ani, de acest „avorton juridic“, fiindcă el a creat un nemărginit gulag de suferinţe şi de dureri omeneşti, care s-a întins de la bătrînul Istros, pînă-n adîncurile Siberiei...

Dar, fraţi ai mei ! Istoria curge. Istoria curge la fel ca şi bătrînul Danubiu ! Şi dacă bătrînul fluviu, niciodată nu se întoarce la izvoare, el întotdeauna porneşte de la izvoare. Şi acele izvoare sînt comune pentru noi toţi.

Scanned with OKEN Scanner

Aşa simte această Adunare, nemărginit mai mult decît cuvintele, care sînt scrise în Declaraţie, şi cu care, sigur că sîntem cu toţi de acord, pentru că este o Declaraţie a înţelepciunii, a înţelepciunii unui mare voievod şi tocmai această istorie va face, fraţi ai mei, ca să se apropie ziua cînd bătrîna Europa, aşezată în graniţele ei firești, va aduce clopotul de la Putna să bată, nu la margine, la un hotar, pe care-l vrem atît de transparent, ca şi aerul pe care-l respirăm, nevăzut, dar fără de care nu putem trăi, ci va bate, acel clopot, în mijlocul unei ţări, aşa cum bătea pe vremea Marelui Ştefan, cel viteaz şi sfînt !

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

privind Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele acestuia pentru țara noastră

Evocăm în aceste zile momentele tragice trăite de România în iunie și august 1940, la numai două decenii după împlinirea aspirației de veacuri a poporului român — reîntregirea neamului prin Marea Unire din 1918 și crearea Statului național unitar român în hotarele lui firești, din punct de vedere istoric, etnic, social, politic, juridic și cultural.

Evocăm acele dureroase evenimente, cînd părți importante din trupul țării au fost rupte cu forța și anexate samavolnic prin implicarea directă sau complicitatea puterilor semnatare ale pactului, a politicii lor agresive, de revizuire a tratatelor de la Versailles, de schimbare a ordinii politice europene instaurate după primul război mondial.

În contextul acestor evoluții din Europa, de la sfîrșitul deceniului al patrulea, nu doar sistemul de tratate și alianțe ale României, construit cu migală și inteligență românească și ilustrul său exponent, Nicolae Titulescu, dar și sistemul general al Societății Națiunilor s-au dovedit fragile.

În fața forței brutale, a politicii agresive din Est și din Vest, încercarea de înțelegere și de preîntîmpinare a conflictelor s-a dovedit inoperantă sau fără efect.

Scanned with OKEN Scanner

Atitudinea de cedare a unor țări în fața politicii statelor agresive a făcut posibile Pactul Ribbentrop-Molotov și Dictatul de la Viena. În baza lor, Uniunea Sovietică anexa Basarabia, Ținutul Herței și Nordul Bucovinei, iar Ungaria horthystă anexa o treime din Transilvania — sfinte pămînturi românești.

Prin jertfa de sînge a poporului român, unul din aceste odioase aranjamente — Dictatul de la Viena — a fost abolit. Celelalte teritorii românești continuă să fie înstrăinate.

Nici un fel de politică, nici chiar cea stalinistă de înstrăinare a populațiilor din aceste teritorii, nu a putut anihila conștiința apartenenței Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herței la România.

Pactul Ribbentrop—Molotov, prin care U.R.S.S. și Germania își stabileau „sferele de interese" de la Marea Baltică la Marea Neagră — hotărînd, cu de la sine putere, destinele unor state suverane, între care și România —, contravine în mod flagrant principiilor și normelor fundamentale ale dreptului internațional.

În consecință, în numele poporului român, Parlamentul condamnă acest pact ca fiind *ab initio* nul și neavenit. Tot astfel trebuie să fie considerată și consecința directă a acestor înțelegeri secrete dintre Stalin și Hitler — Notele ultimative ale Guvernului sovietic din 26 și 27 iunie, urmate de ocuparea cu forța la 28 iunie 1940 a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herței, împotriva voinței populației din aceste străvechi teritorii românești, acțiune care a reprezentat o încălcare brutală a suveranității, independenței și integrității teritoriale a României.

Pactul Ribbentrop—Molotov a fost și este repudiat de cancelariile multor state. La 24 decembrie 1989, Congresul Deputaților Poporului din U.R.S.S. a condamnat „semnarea Protocolului adițional al Tratatului din 1939... și a altor înțelegeri secrete cu Germania" și a recunoscut că acestea sînt, din punct de vedere juridic, lipsite de temei și valabilitate, din momentul sem-

Scanned with OKEN Scanner

nării lor", venind „în contradicție cu suveranitatea și independența unor state terțe".

Împărtășim aprecierea din Hotărîrea Congresului Deputaților din U.R.S.S., potrivit căreia protocoalele sovieto-germane „au fost folosite de Stalin și anturajul său pentru a da ultimatumuri și a exercita presiuni, prin recurgerea la forță asupra altor state, încălcînd obligațiile juridice asumate față de acestea".

Privite retrospectiv, aceste acte constituie o pregnantă manifestare a politicii imperiale de anexiuni, a dictatului și agresiunii fățișe, expresia cea mai gravă a încălcării moralei internaționale și a dreptului internațional, cea mai condamnabilă conduită în relațiile internaționale.

Noile realități și evoluțiile pozitive ce au loc în Europa și în lume creează premise favorabile pentru identificarea modalităților vizînd înlăturarea pe cale pașnică a consecințelor nefaste ale actelor nedrepte ce au la bază protocoalele secrete ale Pactului Ribbentrop—Molotov, în consens cu principiile statuate în Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, cu normele moralei și dreptului internațional.

Parlamentul României afirmă hotărît poziția sa de a aborda cu deplină responsabilitate această problemă. În acest sens, solicită Președintelui țării, Guvernului României, tuturor forțelor politice din țara noastră să acționeze în spiritul acestei declarații, în vederea împlinirii năzuințelor legitime ale populației din teritoriile românești, anexate cu forța în urma înțelegerilor secrete stabilite prin Pactul Ribbentrop—Molotov.

Parlamentul României își exprimă convingerea că deplina afirmare a aspirațiilor legitime ale românilor — astfel cum istoria, justiția și morala le consacră de drept — trebuie să reprezinte o misiune nobilă și înălțătoare pentru toate forțele responsabile ale țării, indiferent de opțiunea lor politică.

Scanned with OKEN Scanner

Această declarație a fost adoptată de Parlamentul României în ședința din 24 iunie 1991, cu unanimitate de voturi.

PREȘEDINTELE SENATULUI

academician ALEXANDRU BÎRLĂDEANU

PREȘEDINTELE ADUNĂRII DEPUTAȚILOR
MARȚIAN DAN

București, 24 iunie 1991.

Scanned with OKEN Scanner

Varujan Vosganian
(8.07.1991)

(...) În altă ordine de idei, nu am aflat nici un cuvînt în legătură cu tezaurul român. România a ajutat țări cum este Polonia în situații dramatice și s-a achitat în mod onorabil de datoria morală și istorică pe care o avea. La noi se discută din ce în ce mai mult în ultima vreme în legătură cu tezaurul plecat în timpul primului război mondial.

Aici n-am aflat nimic despre aceasta. Este vorba de o sumă considerabilă, dacă este să apreciem datele pe care le avem în ultima vreme. Oare nu ar putea fi o soluție ? Care să ne ajute... Nu se spune absolut nimic aici despre aceasta. Deci, aș vrea foarte mult, într-un termen foarte apropiat, guvernul sau poate chiar cineva de la președinția României să ne arate modul în care înțeleg să contacteze pe prietenii noștri sovietici în rambursarea acestui tezaur care face parte integrantă nu din avuția națională, ci din istoria națională a României.

Vasile Diacon
(30.07.1991)

Aș fi dorit să fac, în timp util, o scurtă informare cu referire la prima Conferință internațională asupra Pactului Ribbentrop—Molotov și consecințele sale pentru Basarabia, care a avut loc la Chișinău în perioada 26—28 iunie 1991, dar programul extrem de încărcat al ultimelor săptămîni nu mi-a permis acest lucru. A făcut-o, în schimb, televiziunea, care nu s-a dezmințit nici de data aceasta, programînd un subiect de o astfel de importanță tîrziu, după ora 24,00, cînd telespectatorii erau plecați, în mare parte, în lumea fabuloasă a lui Oniros.

Astfel, doresc să precizez că Declarația Parlamentului României cu privire la Pactul Ribbentrop—Molotov și consecințele sale pentru România a provocat reacții diverse. Frontul Popular din Moldova își exprima, chiar la 24 iunie, „totala sa adeziune la această de-

Scanned with OKEN Scanner

claraţie, în care află, cu profundă satisfacţie, un răspuns direct şi oportun la năzuinţele de libertate ale românilor din teritoriile ocupate acum 51 de ani prin forţă brută şi dictat".

Puţin mai tîrziu, pe 5 iulie 1991, Sovietul Suprem al Ucrainei a adoptat o Declaraţie de răspuns de o insolenţă surprinzătoare, care prezintă în mod deformat conţinutul şi sensul Declaraţiei Parlamentului României.

Se susţine, în respectiva Declaraţie, că Parlamentul Român ar formula pretenţii teritoriale faţă de Ucraina", precizîndu-se că este vorba despre teritorii ucrainene, „locuite din vremuri străvechi de către strămoşii noştri", unde nu a fost recunoscută „niciodată ocupaţia română". Este vorba de nordul Bucovinei, şi de ceea ce se numeşte în respectiva declaraţie „partea ucraineană a Basarabiei" sau „teritorii ucrainene dunărene".

Declaraţia are la bază tezele Kremlinului cu privire la înlăturarea consecinţelor Pactului Ribbentrop-Molotov, exprimate de către delegatul Moscovei la Conferinţa de la Chişinău, poziţie care a fost aspru criticată de către istoricul Gheorghe Buzatu de la Iaşi. Se susţine că frontiera de stat dintre cele două ţări este rezultatul reglementărilor de pace postbelice, care au fost confirmate de Actul final de la Helsinki şi alte documente C.S.C.E., cu care declaraţia noastră ar fi în contradicţie, că recunoaşterea ilegalităţii Pactului Ribbentrop—Molotov nu poate justifica includerea „pămînturilor ucrainene în componenţa României, a oricăror încercări de a atenta la ele în prezent şi în viitor" şi că restituirea respectivelor teritorii către Ucraina „a intrat în conştiinţa poporului ucrainean, în istoria lui şi în contemporaneitate ca un act de dreptate". Paragraful se încheie cu o propoziţie care se vrea o sentinţă definitivă, imuabilă : „Aşa va rămîne pentru totdeauna".

Aş dori să le sugerez politicienilor de la Kiev, care nu pot fi confundaţi cu poporul ucrainean, să reanalizeze şi, în consecinţă, să se renunţe la asemenea idei, căci nu există român, indiferent pe ce meridian al globului trăieşte, care să se împace cu gîndul că o singură palmă din pămîntul sfînt al Moldovei lui Ştefan cel Mare ar

Scanned with OKEN Scanner

putea rămîne sub ocupaţie străină. Declaraţia respectivă încearcă să ridice minciuna la rang de adevăr, vorbind de o aşa-zisă politică de „românizare forţată", sau face afirmaţii care ne duc cu gîndul la argumentul forţei, atunci cînd declară că Ucraina nu a renunţat, „la linia sa principială, privind eliberarea teritoriilor ucrainene menţionate de sub dominaţia străină".

Nu este locul aici să argumentăm pe baza datelor istorice şi statistice cît de aberante sînt susţinerile replicii comuniştilor ucraineni. O vor face, sînt sigur, istoricii şi ziariştii. Vreau să subliniez doar că este surprinzător faptul că Sovietul Suprem al Ucrainei a putut formula o astfel de declaraţie, care nu corespunde Cartei de la Paris, care prezintă în mod denaturat evenimente istorice şi politice şi care, în fine, pune în discuţie elemente controversate şi concepte depăşite, precum, „stat pravoslavnic unitar".

Declaraţia Parlamentului României a pus accentul pe ilegalitatea şi nulitatea Pactului Ribbentrop—Molotov şi a consecinţelor sale şi nu formularea unor pretenţii teritoriale faţă de Ucraina. Problema apartenenţei acestor teritorii nu se pune în discuţie şi, oricum, nu este de competenţa Sovietului Suprem ucrainean. Ea va trebui rezolvată la nivelul Uniunii Sovietice, deoarece Moscova, în mod arbitrar, în 1940, a rupt părţi din trupul Moldovei dintre Prut şi Nistru, părţile de nord şi de sud, pe care le-a înstrăinat, dîndu-le Ucrainei. Deci, cel care trebuie să repare nedreptatea istorică este Moscova, care a luat de la noi şi a dat Ucrainei, iar astăzi va trebui să ia de la Ucraina şi să pună, pentru început, sub jurisdicţia Chişinăului aceste teritorii.

Dacă am fost de acord, mari şi mici, că Pactul Ribbentrop—Molotov este nul şi consecinţele sale trebuie înlăturate, este timpul să se treacă de la vorbe la fapte. Poporul ucrainean, care doreşte să-şi clădească un viitor bazat pe independenţă şi dreptate şi care, la rîndu-i, a avut de suferit nedreptăţi istorice, nu poate să aspire la realizarea acestor idealuri procedînd el însuşi la săvîrşirea unor acte injuste. Dacă Ucrainei i s-au amputat o parte dintre teritoriile sale tradiţionale, istorice din ordinul celui care a comis acelaşi lucru asupra integri-

Scanned with OKEN Scanner

tăţii teritoriale a României, atunci cu atît mai mult Ucraina nu are nici un motiv să procedeze ea însăşi la comiterea unor nelegiuiri similare.

Dacă ar fi să se urmeze poziţia exprimată în declaraţia Kievului, ar însemna practic conservarea unui mamut al unei perioade revolute, Pactul Ribbentrop—Molotov, adică ridicarea ilegalităţii la rang de legalitate, or o asemenea poziţie este în contradicţie cu propriul interes al Ucrainei, cu mersul general al istoriei. Nu dorim să polemizăm cu Parlamentul de la Kiev. Între cele două popoare puntea trebuie făcută prin dialog şi nu prin declaraţii polemice. Nu trebuie închise porţile înţelegerii între două popoare care au avut de suferit ca urmare a vicisitudinilor istoriei, vicisitudini avînd aceleaşi surse, aceiaşi făptaşi.

Acum, cînd România şi Ucraina, scăpate din chingile aceluiaşi opresor, îşi croiesc un drum nou în lume, este bine ca acest lucru să-l facă eliberîndu-se de tarele trecutului. Ucraina ar putea avea în poporul român un aliat de nădejde, asigurîndu-şi flancul de vest. Aceasta o susţin legăturile istorice, durabilitatea lor în timp. Să ne gîndim doar la ce a reprezentat Petru Movilă pentru Kiev. Este în interesul ambelor popoare să-şi edifice relaţiile pe încredere reciprocă, lipsite de umbrele întunecate ale istoriei. A proceda altfel ar însemna că ţara vecină nu a învăţat nimic de la istorie.

Pentru aceste considerente, aş dori să fac un apel colegilor noştri din Parlamentul ucrainean de a reanaliza, în spiritul adevărului istoric şi al noilor vremuri, acest subiect atît de delicat, de a cărui soluţionare depinde în viitor stabilirea de relaţii firesti între ţările noastre, capabile să înfrunte norii negri ai unei vecinătăţi nefavorabile, amintindu-le, totodată, acel adevăr al Evangheliei pe care, ca nişte adevăraţi pravoslavnici, trebuie să-l cunoască : „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face !“

Scanned with OKEN Scanner

ŞEDINŢA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI CONSACRATĂ PROCLAMĂRII INDEPENDENŢEI REPUBLICII MOLDOVA
(3.09.1991)

HOTĂRÎRE

cu privire la proclamarea independenţei Republicii Moldova

Membrii celor două Camere legiuitoare ale Parlamentului României, reprezentanţii aleşi ai poporului român, s-au întrunit marţi, 3 septembrie 1991, într-o atmosferă de profundă trăire patriotică pentru a-şi exprima atitudinea faţă de evenimentul istoric al proclamării independenţei Republicii Moldova şi a se pronunţa asupra Declaraţiei Birourilor permanente ale Adunării Deputaţilor şi Senatului, adoptată la 28 august 1991 în această problemă.

În urma dezbaterilor, Parlamentul României hotărăşte :

Adoptă Declaraţia Birourilor permanente ale Adunării Deputaţilor şi Senatului României ca document oficial ce recunoaşte hotărîrea Parlamentului din Chişinău, din 27 august 1991, prin care acesta a proclamat independenţa Republicii Moldova.

Consideră proclamarea independenţei Republicii Moldova ca un eveniment de însemnătate covîrşitoare în viaţa fraţilor români de peste Prut, care marchează începutul unei firești, necesare şi legitime restaurări istorice.

Îşi declară întreaga hotărîre de a sprijini Parlamentul, Preşedintele şi Guvernul Republicii Moldova în acţiunile de apărare a identităţii naţionale, a limbii şi cul-

Scanned with OKEN Scanner

turii românilor de peste Prut și în înlăturarea consecințelor Pactului Ribbentrop—Motolov.

Își exprimă convingerea că prin acest act istoric se creează condiții favorabile unei strînse colaborări și conlucrări în toate domeniile vieții politice, economice și spirituale, în interesul românilor de pe ambele maluri ale Prutului.

În acest sens solicită Președintelui țării, Guvernului României, tuturor forțelor politice naționale să acționeze cu consecvență în această direcție.

Parlamentul României face un apel către parlamentele țărilor din Europa și din întreaga lume să acționeze pe lîngă guvernele lor pentru recunoașterea independenței Republicii Moldova.

Totodată, Parlamentul României se adresează Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și Parlamentului European pentru a recunoaște independența Republicii Moldova, în spiritul adevărului istoric, al principiilor și normelor dreptului internațional.

Această hotărîre a fost adoptată de Parlamentul României în ziua de 3 septembrie 1991.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIA

Birourilor permanente ale Adunării Deputaților și Senatului României în legătură cu proclamarea independenței Republicii Moldova

Birourile permanente ale Adunării Deputaților și Senatului României, întrunit în ședință comună extraordinară, au luat act cu deosebită satisfacție de hotărîrea istorică a Parlamentului de la Chișinău, din ziua de 27 august 1991, prin care a proclamat independența Republicii Moldova.

Decizia Parlamentului Moldovei consacră aspirația profundă de libertate și independență a românilor de dincolo de Prut, hotărîrea și spiritul patriotic manifestate în cadrul Marii Adunări Naționale, care a precedat sesiunea extraordinară a Parlamentului Republicii.

Proclamarea independenței Moldovei încununează anii îndelungați și grei de luptă a frații noștri moldoveni pentru apărarea identității naționale, a limbii și culturii lor românești, pentru înlăturarea vicisitudinilor la care au fost supuși în timpul dominației țariste și al regimului totalitar comunist, impus în urma aplicării prevederilor Pactului Ribbentrop—Molotov din august 1939, act pe care Parlamentul României l-a declarat *ab initio* nul și neavenit. Ea apare, totodată, ca o firească și necesară restaurare istorică, o împlinire a unei legitimități fundată pe dreptul popoarelor la autodeterminare, pe principiile și normele dreptului internațional.

Scanned with OKEN Scanner

Crearea statului independent moldovean materializează marea mişcare democratică şi populară care a luat naştere în Republica Moldova în ultimii ani, acţiunea hotărîtă a forţelor şi formaţiunilor politice devotate cauzei suveranităţii, independenţei şi demnităţii naţionale, precum şi curajul, realismul şi înţelepciunea politică a actualilor conducători ai Republicii Moldova.

Totodată, această mare izbîndă istorică a fraţilor noştri se înscrie în procesele democratice, de lichidare a regimurilor comuniste şi de schimbări structurale înfăptuite sau în curs de desfăşurare în ţările din centrul şi estul Europei. Ea a fost favorizată de transformările înnoitoare iniţiate în Uniunea Sovietică, după anul 1985, precum şi de eşuarea recentei tentative de lovitură de stat a forţelor conservatoare de inspiraţie stalinistă, care urmăreau perpetuarea dominaţiei imperiale sovietice.

Sînt demne de remarcat vocaţia democratică şi deschiderea umanistă a Declaraţiei de independenţă de la Chişinău, care garantează exercitatea drepturilor politice, sociale, economice şi culturale pentru toţi cetăţenii Republicii Moldova, pentru toate grupurile naţionale, etnice, religioase şi lingvistive de pe teritoriul acesteia, în conformitate cu principiile şi normele statuate pe plan internaţional.

Proclamarea independenţei Republicii Moldova încheie o epocă zbuciumată din istoria sa şi deschide o perioadă nouă pentru moldoveni şi pentru românii de pretutindeni.

Birourile permanente ale celor două Camere ale Parlamentului României salută şi împărtăşesc spiritul Declaraţiei de independenţă care afirmă voinţa Republicii Moldova de a dezvolta relaţii de colaborare cu toate statele lumii.

Sîntem convinşi că, în noile condiţii create de declararea independenţei, se deschid perspective favorabile dezvoltării colaborării şi legăturilor multiple dintre cele două state vecine, ce descind din trunchiul unic al poporului român, aşa cum acesta s-a format istoriceşte. În dinamizarea şi lărgirea acestor raporturi, Parlamentele ţărilor noastre au datoria să-şi asume întreaga responsabilitate ce le revine.

Scanned with OKEN Scanner

Birourile permanente ale celor două Camere ale Parlamentului României cheamă Parlamentele tuturor statelor din Europa și din lume să facă demersurile necesare pe lîngă guvernele lor pentru recunoașterea independenței Republicii Moldova.

Totodată, Birourile permanente își declară întreaga lor disponibilitate de a sprijini Prezidiul Parlamentului Republicii Moldova și de a acționa în spiritul comunității noastre de neam și destin.

BIROUL PERMANENT
AL ADUNĂRII DEPUTAȚILOR

BIROUL PERMANENT
AL SENATULUI

București, 28 august 1991.

Scanned with OKEN Scanner

Luări de cuvînt :

Alexandru Bîrlădeanu

Consacrăm această şedinţă comună a celor două Camere ale Parlamentului României evenimentului istoric al declarării independenţei Republicii Moldova.

La ordinea de zi figurează luările de poziţie ale reprezentanţilor grupurilor parlamentare şi ale parlamentarilor faţă de acest mare eveniment pentru neamul nostru şi aprobarea Declaraţiei Birourilor permanente ale celor două Camere, adoptată în şedinţa extraordinară din ziua de 28 august 1991.

Aş dori să vă dau o mică explicaţie în legătură cu faptul că a trebuit să adoptăm această Declaraţie înainte de convocarea Camerelor legislative. Momentul era nu numai solemn, ci şi critic pentru fraţii noştri din Basarabia. Ei aşteptau — s-au şi exprimat în acest sens — o declaraţie imediată de sprijin din partea fraţilor de pe malul drept al Prutului. Ştiţi că atît Preşedintele României cît şi Guvernul au luat imediat hotărîrea de a recunoaşte actul de independenţă proclamat la Chişinău.

Noi ne găseam în situaţia să convocăm Parlamentul, care însă, aflat în vacanţă, nu se putea aduna decît în maximum cîteva zile ; chiar Birourile n-au putut fi reunite a doua zi în plenul lor — cîţiva membri au lipsit, neputînd fi contactaţi — şi atunci am preferat formularea unei declaraţii imediate în sprijinul fraţilor din Basarabia. Există prevederea legală ca Birourile să suplinească provizoriu hotărîrile din Parlament, pînă

Scanned with OKEN Scanner

ce forul legislativ se reunește, rămînînd ca la prima ședință a plenului să se confirme actul. Așadar, sîntem aici să declarăm, să exprimăm și hotărîrea și sentimentele noastre față de acest act.

N-am cutezanța să-mi exprim acum sentimentele proprii, din moment ce ele se contopesc în sentimentele și hotărîrea exprimate în Declarația Birourilor permanente. Am să citesc însă, declarația ce urmează să fie ratificată de dumneavoastră. Înainte de aceasta, permiteți-mi să salut prezența ca martor la adunarea noastră atît de importantă, istorică pentru neamul românesc, a reprezentantului unei comisii a Parlamentului Europei, care se află într-o vizită oficială în România, domnul Bruno Stegagnini.

Nu doresc să exagerez cu căutările de simboluri, totuși nu pot trece peste faptul că un reprezentant al latinității se află aici în momentul în care noi ne exprimăm sentimentele față de frații care sînt la frontiera cea mai îndepărtată a latinității, la frontiera ei de răsărit.

Vă rugăm pe cei care veți lua cuvîntul ca, o dată cu exprimarea sentimentelor și gîndurilor legate de acest eveniment, să nu uitați că ratificăm această Declarație a Birourilor permanente. Întrucît sînt mulți doritori, noi vă propunem să împărțim ședința în două părți : în prima, să dăm cuvîntul reprezentanților grupurilor parlamentare reprezentate în Parlament. Prin aceasta vom dovedi unitatea de hotărîre și de sentiment, indiferent de apartenența de partid, unitatea izvorînd din starea noastră, din situația noastră, din sentimentele comune de români. În partea a doua, să dăm cuvîntul parlamentarilor care doresc să-și exprime poziția lor personală.

Marian Enache

Prin grația destinului ne-a fost dat generațiilor noastre, români de pretutindeni, să trăim revelația istoriei străvechiului și pașnicului popor român. Din această perspectivă, proclamarea independenței Republicii Moldova reprezintă un act de restabilire a

Scanned with OKEN Scanner

adevărului istoric escamotat vremelnic de prestidigitația ideologiei comunist-staliniste care, prin puterea unor regretabile circumstanțe, a substituit voința internă reală a popoarelor cu una străină, artificioasă, autoritară și dezavuată în prezent de toate țările care au vocația democrației.

Dorința de independență a Republicii Moldova a izvorît din adîncul istoriei oamenilor acelor meleaguri și ea demonstrează că dreptatea comunităților umane năpăstuite de tribulațiile unor timpuri întunecate nu se poate prescrie niciodată.

Plecînd de la temeiurile Declarației de independență adoptată la Chișinău de Parlamentul Republicii Moldova la 27 august 1991, poporul român, toate forțele politice și democratice din țară, culminînd cu Declarația solemnă a Președintelui României, Declarația Birourilor permanente ale Parlamentului României, pe care vrem s-o ratificăm astăzi, și-au manifestat sentimentul de recunoaștere a actului decis, admirația și solidaritatea cu măreața faptă a fraților moldoveni pentru voința și curajul de a fi ei înșiși, trăind liberi și independenți pe pămîntul strămoșesc.

Istoria, care este netăgăduit cea dintîi carte de învățătură a unui neam, ne învață totodată că marile treceri care modifică structurile și configurația unor sisteme politice, ideologice și mentale ale lumii, noile aspirații ale oamenilor, toate au nevoie de mare echilibru și înțelepciune din partea conducătorilor politici și a popoarelor pentru a putea traversa fără suferințe, discriminări și victimizări această perioadă decisivă spre democrația definitivă.

De aceea, credem că acum, în fața unui asemenea moment istoric, toți românii, indiferent de locul unde trăiesc, de nuanțele convingerilor lor politice ori de altă natură, trebuie să întrunească spiritul de luciditate și unitate națională, înlăturînd manifestările de neîncredere, teamă, răfuială, vendetă și competițiile sterile transformabile în nonsensuri ale intereselor noastre unitare.

O dovadă splendidă a coeziunii românești au făcut-o cu patriotism, la momentul oportun, liderii partidelor

Scanned with OKEN Scanner

politice din țară, care s-au consultat într-un climat cooperant și constructiv atunci cînd au simțit că valorile sau potențialitățile valorilor democratice românești ar putea fi periclitate de evenimentele iminente externe. Numai pe un asemenea fond de cooperare internă, firește cu păstrarea profiturilor de convingeri diferențiate, vom putea crea posibilitatea reală și nu retorică de a sprijini noi, ca români, în primul rînd, pe toate planurile actul istoric din Republica Moldova.

Noi nu dorim ca isprava fraților noștri să constituie obiectul unei emulații incontinente a declarațiilor, deoarece o faptă înălțătoare de suflet nu trebuie transformată în propagandă de partid, ci într-o angajare responsabilă, faptică, a credinței de neam, pentru că istoria este a oamenilor și nu a unor indivizi sau grupuri cu interese restrînse.

Trebuie să fim convinși că deasupra declarațiilor noastre solemne, mult mai sus se află deci simțirea românească în integralitatea ei, a cărei unică motivație este împlinirea întregii ființe românești.

În ceea ce ne privește, noi considerăm că Republica Moldova, după proclamarea independenței sale, are dreptul natural și imprescriptibil de a fi recunoscută ca atare de toate statele și guvernele lumii și nu să devină o simplă anexă sau un stat clientelar al altor state.

Partidului de guvernămînt din România îi revine îndatorirea istorică de a milita și coopera activ cu toate forțele progresiste din țară, cu forurile internaționale pentru a sprijini recunoașterea plenipotenței voinței Moldovei.

Față de poziția adoptată de România în raport cu evenimentele internaționale extraordinare din Uniunea Sovietică, se poate afirma în mod univoc că poporul român, toate instituțiile sale statale supreme, cît și constelația partidelor politice, salutînd independența Moldovei, s-au pronunțat prin atitudinea lor definitiv pentru instaurarea democrației în țară.

Noi credem că înaintarea rapidă către procese democratice se va putea realiza prin evitarea metodelor și mijloacelor pe care le-a folosit comunismul în nu-

Scanned with OKEN Scanner

mele instaurării democrației populare. Astfel, să evităm ca în numele instaurării democrației adevărate să facem politică malefică, potrivit căreia scopul de a ajunge la putere scuză mijloacele pe care le întrebuințăm.

În acest sens, am văzut cît de neavenită și periculoasă poate fi o asemenea stratagemă prin dovada evenimentelor recente din Uniunea Sovietică.

Singura învățătură pe care o putem desprinde din evenimentele din Uniunea Sovietică este faptul că politica se face cu oamenii, și nu numai cu unii dintre ei contra altora. Un asemenea mod de a proceda în politică ar putea risca divizarea și tensionarea societății, revolta faptelor împotriva îngustului joc politic, care duce întotdeauna la decompensarea democrației și nu la afirmarea ei.

Considerăm că folosind numai mijloacele democratice, constînd în opinia liberă, neobstrucționată a convingerilor întemeiate pe forța argumentelor viabile în funcționarea instituțiilor de stat și respectul sacru al drepturilor naturale ale fiecărei ființe umane, ale oricărui cetățean, vom putea consacra trăsăturile unui sistem democratic în țara noastră, reliefat prin toleranță și conciliere națională, în scopul menținerii bunei vecinătăți cu celelalte popoare și a păcii în lume.

Esențială este caducitatea sistemului și a matricei ideologiei comuniste și nu anihilarea omului care a căzut sub incidența acestora într-un fel sau altul. Dacă am proceda împotriva rațiunii acestor susțineri, noi înșine am da o lovitură democrației noastre, care se află în stadiul nașterii sale, și am contrazice silogismul istoriei contemporane al cărei sens unic este devenirea tot mai intensă pentru democrația lumii.

Prin urmare, credem că este necesar ca toți să reflectăm mereu la înțelepciunea potrivit căreia „prin unire cresc lucrurile mici, prin vrajbă pier și cele mai mari."

Moldovenii de peste Prut au pus în aplicare această înțelepciune pe care ne-au oferit-o ca pildă prin cîștigarea independenței lor, resimțită de noi ca o sărbătoare a neamului întreg, ca un început de împlinire a idealului nostru, zbuciumat și dureros, de renaștere.

Scanned with OKEN Scanner

Ca moldovean, provenind dintr-un județ limitrof Republicii Moldova, personal îmi exprim satisfacția și bucuria nețărmurite pentru fapta de aur a fraților noștri și le urez voință neclintită și păstrarea pămîntului strămoșesc prin dragostea de limbă română.

Dan Lăzărescu

Trăim zile istorice, zile înălțătoare de suflete, zile cînd cătușele prinse de secole de gleznele popoarelor se prăbușesc cu zgomot. Popoarele oropsite de istorie ies din mormînt asemenea lui Lazăr și își cer dreptul la existență pe sfărîmăturile unei ideologii pustiitoare de minți și pustiitoare de suflete.

Basarabia, cel mai iubit copil al neamului nostru, și-a proclamat definitiv independența. Datori sîntem, doamnelor și domnilor, să fim vrednici de aceste zile glorioase din istoria neamului nostru, care încheie în acest deceniu final al mileniului înălțătoarea reîntregire a neamului din al doilea mileniu al neamului nostru.

Ca și Take Ionescu în celebrul lui discurs în această Cameră la 16 decembrie 1915, putem, și se cuvine să spunem cu toții : „Vedem deschizîndu-se pentru neamul nostru porțile raiului și o teamă superstițioasă mă îndeamnă să închid ochii. Este prea frumos".

Basarabia nu a fost niciodată a celor care au stăpînit-o vremelnic.

În anul 1812, cînd s-a încheiat la 12 mai cumplitul tratat de pace ruso-turc de la București, în Basarabia dăinuiau la Hotin și la Bender cucerite de trupele țarului Alexandru I, două cetăți turcești : Benderul, transformat în raia în 1538 de sultanul Suleiman Magnificul, și Hotinul luat în 1711 de turci și transformat în raia, și sudul Basarabiei — Cetatea Albă și Chilia —, cucerite de sultanul Baiazid al II-lea în 1484. Și mai erau acolo tătarii din Buceag. Nu era nici un rus și nici un ucrainean la acea dată în Basarabia. Erau molodoveni, pentru că toate ținuturile de centru erau încă ale Moldovei ; erau garnizoane turcești și erau tătari în Bugeac.

Scanned with OKEN Scanner

Istoria noastră nu a lămurit însă și n-avea dreptul să nu lămurească pentru că aceste lucruri sînt însemnate în colecția Hurmuzachi, în celebrul jurnal al generalului Conte Andrauet de Langeron, general-colonel în armata țarului Alexandru I, comandantul unor mari unități rusești de ocupație în țara noastră. Langeron a fost trimis de ultimul guvernator militar al țărilor noastre, celebrul Kutuzov, să trateze pacea în condiții dramatice, pentru că marea armată a lui Napoleon înainta spre frontierele Rusiei, cu marele vizir Iusuf Chiorul. Și Iusuf i-a spus : „Acum Napoleon vine asupra voastră, pe urmă se va îndrepta împotriva noastră, vă acord pacea cu condiția să vă mulțumiți cu Basarabia". Langeron nu se aștepta nici măcar la acest lucru, pentru că a însemnat în memoriile lui : „Dacă nu ne-ar fi dat Basarabia, tot trebuia să ne retragem de teama lui Napoleon". Dar, pe urmă, tot Langeron ne spune că autorii cedării Basarabiei au fost arhonții greci de la Constantinopol, care dominau politica externă otomană și conștienți că Napoleon, după ce-l va înfrînge pe Alexandru I, se va întoarce și va distruge Imperiul Otoman, se temeau că-și vor pierde Perú-l grecilor, Moldova și Țara Românească, de unde își obțineau ei marile cîștiguri. Și așa, cu complicitatea arhonților greci fanarioți, a fost cedată Basarabia.

În 1856, Anglia și Austria au vrut să ne restituie întreaga Basarabie, dar Napoleon al III-lea, care a simțit nevoia să încheie o alianță strînsă cu țarul Alexandru al II-lea înfrînt în Crimeea, împotriva părerii Austriei și Angliei, s-a mulțumit pentru Moldova cu județele de sud : Cahul, Bolgrad și Ismail, care ne-au fost luate de țarul Alexandru al II-lea prin preliminarele de la San Stefano și apoi prin tratatul de la Berlin.

În 1918, Sfatul Țării de la Chișinău a votat unirea cu patria mamă.

În 1940, după cum știți, am trăit aceste momente dramatice. S-a pus în Consiliul de coroană, la palat, problema să rezistăm și să murim pe poziții. Generalul Coroamă a afirmat că putem rezista numai trei săptămîni maximum ; au fost unii, în frunte cu Iuliu Ma-

Scanned with OKEN Scanner

niu, cu profesorul Gheorghe Brătianu, cu Dinu Brătianu și cu Nicolae Iorga, care au cerut să murim pe poziție. A prevalat înțelepciunea, ca și în 1918, cînd a fost adus la putere Marghiloman ca să salveze cele două pîrghii esențiale ale unui stat : dinastia și armata.

Atunci, în mizeria cea cumplită, în restriștea cumplită a poporului român, cu frontierele cioplite de dușmani pe trei laturi, Nicolae Herescu a compus celebra poemă care a fost, firește, interzisă :

Frunzuliță, frunză neagră de cicoare
Răsădită într-o zi de de întristare,
Versul știe, versul știe, neagră frunză,
Peste dealuri, peste ape să pătrunză
Și pe urma versului va merge sabia
Pentru Basarabia, pentru Basarabia.

Sabia a mers mînuită de mareșalul Antonescu.

Mi s-a reproșat la Washington, acum două săptămîni, de ce am acceptat reabilitarea mareșalului Antonescu. Am răspuns că nu primim lecții și că mareșalul Antonescu a intrat în istoria României ca un erou al neamului nostru. „Vă ordon treceți Prutul !“ — a fost o exaltare pentru întregul popor român.

Să aprindem acum o candelă de veghe pe mormintele martirilor din ultimii 50 de ani și să simțim că avem datoria să uităm de măruntele noastre dezbinări politice și să ne înălțăm cu toții sufletele în cinstea acestei mari zile de sărbătoare, cînd începe marea, definitiva reîntregire a neamului românesc.

Gabriel Țepelea

Dacă e adevărat că dăinuirea prin veacuri a poporului român, așezat aici, în calea tuturor răutăților, e un miracol istoric, explicația nu poate fi decît aceea creștină a renașterii prin suferință și prin credință.

Mult încercata Basarabie este exemplul cel mai concludent. Descendenții arcașilor lui Ștefan cel Mare, răriți sistematic prin deportări și lagăre, înghesuiți de coloniști aduși din largul împărăției, siliți să-și deslu-

Scanned with OKEN Scanner

şească limba după abecedare cu slove străine au ridicat capul în lupta pentru libertate, ca şi în 1918, înaintea noastră, a tuturor.

La 17 februarie 1918, Sfatul Ţării din Chişinău adresa Guvernului Român de la Iaşi o notă prin care vestea că : „Republica noastră a rupt orice raporturi de dependenţă cu Rusia şi s-a declarat cu totul neatîrnată". Pentru ca, la 27 martie 1918, acelaşi Sfat al Ţării să adopte hotărîrea unirii Republicii Moldoveneşti cu România, precizînd că : „pe baza principiului ca noroadele singure să-şi hotărască soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna Basarabia se uneşte cu muma sa România." Republica Moldova se unea cu România după ce armata ţării noastre fusese silită să accepte, în condiţii umilitoare, preliminariile păcii de la Buftea semnate de Al. Averescu la 20 februarie şi cînd la cîrma ţării venise Marghiloman în speranţa obţinerii unor condiţii mai avantajoase faţă de puterile centrale ; glasul sîngelui fusese mai presus de orice interese şi pericole, de orice ambiţii locale. Basarabenii îşi arătau prin acest gest încrederea în destinul României, în capacitatea ei de a se ridica din pulberea umilinţei.

După 1986 priveam cu admiraţie manifestările culturale, priveam filmele moldovenilor, ne minunam de parabolele curajoase, de intervenţiile directe ale poeţilor, care parcă ne întrebau : voi ce mai aşteptaţi ? Iată noi, aici, în ţara lui Roşu Împărat, am înţeles ceea ce se încrusta pe pereţii tuturor puşcăriilor — cine ştie să moară nu va fi rob niciodată ! Era pentru a doua oară cînd basarabenii ne dădeau o lecţie de rezistenţă şi de curaj. Istoricii vor face, desigur, legătura subtilă între renaşterea basarabeană din ultima perioadă şi revoluţia noastră din decembrie.

Acum basarabenii şi-au proclamat din nou independenţa. Au făcut-o în momente cînd soarta luptei pentru putere de la Moscova nu înclinase balanţa în favoarea democraţiei. Au făcut-o cu aceleaşi riscuri majore, mizînd pe cartea libertăţii.

În numele Partidului Naţional Ţărănesc — creştin şi democrat mă închin cu admiraţie în faţa luptei po-

Scanned with OKEN Scanner

porului român din Basarabia, care în condițiile unei opresiuni fără seamăn a reușit să-și păstreze ființa națională și cultura și a înregistrat prima biruință.

În această zi memorabilă, cînd plenul Parlamentului României este chemat să recunoască, să ratifice solemn, marele act al independenței, ne raliem cu emoție la această proclamație și la Declarația Birourilor permanente ale Adunării Deputaților și Senatului României și propunem următoarele : pentru ca independența proclamată la 27 august să beneficieze de un suport internațional, este necesară intervenția neîntîrziată a Guvernului României pe lîngă Consiliul Suprem al Uniunii Sovietice, pentru ca acest for, împreună cu președintele acestei țări, să recunoască actul popular și statutar al proclamării independenței Republicii Moldova.

Partidul pe care-l reprezint propune ca reprezentanții diplomației, reprezentanții diplomatici ai țării noastre să desfășoare o activitate susținută pe lîngă guvernele față de care sînt acreditați, în vederea recunoașterii independenței Republicii Moldova. Propune, de asemenea, să se trimită emisari speciali, adică intelectuali de renume, buni cunoscători ai istoriei și ai principalelor limbi străine, care să creeze un climat de informare și susținere a cauzei Moldovei, mai ales în capitalele marilor puteri ale lumii și în capitalele țărilor latine.

Nu trebuie să uităm, în același timp, nici soarta românilor din Bucovina de Nord, ținutul Herței și teritoriile înglobate în Ucraina. Indecizia, lipsa de promtitudine în a susține actul de independență și drepturile românilor din teritoriile amintite, pe deasupra oricăror interese de partid, vor fi condamnate cu asprime de generațiile viitoare. Nu este momentul să ne asumăm aici merite în numele unor formațiuni politice. Reiterăm, în încheiere, ceea ce spunea marele martir și bărbat de stat, Iuliu Maniu : „politica externă nu aparține partidelor, ci aparține țării". Și care ar putea fi concluzia mai potrivită dictată de măreția acestui moment și de gîndul la pasul următor, decît aceasta ? Pentru ca să se realizeze unirea e nevoie de unire.

Scanned with OKEN Scanner

Domokos Géza

De la ultima şedinţă a celor două Camere au avut loc schimbări fundamentale în partea de est a continentului. În Uniunea Sovietică, încercarea de lovitură de stat a forţelor restauratoare, totalitariste a declanşat o adevărată revoluţie. Schimbări, procese reformatoare, care se derulau contradictoriu, cu dese opreliști şi evidente devieri în ultimii ani, au devenit categorice şi de o uluitoare profunzime.

Ca urmare, partidul atotputernic al lui Lenin a fost pus sub interdicţie, a început demolarea rapidă a structurilor comuniste, iar republicile componente ale U.R.S.S. şi-au declarat independenţa. În acest context, Uniunea Democrată Maghiară din România salută cu bucurie proclamarea independenţei Republicii Moldova.

Considerăm că am ajuns la un moment crucial în procesul de îmbinare a aspiraţiilor poporului român cu tendinţele de democratizare a ţărilor din Europa de Est. În acest proces, una din ideile sfinte este dreptul popoarelor la autodeterminare. Acest eveniment dovedeşte că şi în această zonă a Europei, adevărul istoric se impune şi spulberă toate tratatele şi dictatele care contravin mersului natural al istoriei, cum a fost şi Pactul Molotov-Ribbentrop.

Ne exprimăm satisfacţia privind schimbările democratice din această parte a lumii, care duc la prăbuşirea sistemului comunist totalitar şi datorită cărora li s-au deschis căile pentru realizarea năzuinţelor popoarelor la libertate.

Declaraţia de independenţă dată la Chişinău proclamă, ca principiu de bază al noului stat, respectarea dreptului omului şi garantarea dreptului minorităţilor naţionale şi a grupurilor etnice care trăiesc în Republica Moldova — idee reţinută în Declaraţia pe care noi astăzi o adoptăm.

Daţi-mi voie, pentru a demonstra acest adevăr, să citez din Legea cu privire la limba română în Moldova : titlul 5, articolul 18 : „Republica Moldovenească garantează dreptul la educaţie preşcolară, la sudii de cultură generală, medii şi de specialitate, tehnico-profesio-

Scanned with OKEN Scanner

nale şi superioare în limbile moldovenească şi rusă şi creează condiţiile necesare pentru realizarea dreptului cetăţenilor de alte naţionalităţi, care trăiesc în republică, la educaţie şi instruire în limba maternă — găgăuză, ucraineană, bulgară, idiş etc.". Articolul 19 : „Instituţiile preşcolare şi şcolile de cultură generală se creează după principiul monolingvismului. În cadrul lor, lucrările de secretariat, adunările, şedinţele, informarea audiovizuală se realizează în limba de educaţie şi instruire. Instituţii preşcolare şi şcoli de cultură generală bilingve se creează în localităţile în care numărul de copii şi elevi nu permite să fie deschise instituţii şcolare şi şcoli de cultură generală monolingve. În aceste instituţii, adunările, şedinţele, informaţiile audio-vizuale se realizează în egală măsură în limbile de educaţie şi instruire respective, iar lucrările de secretariat se realizează în limba de stat".

Iată, domnilor, experienţa amară a moldovenilor de dincolo de Prut, deceniile în care limba lor, tradiţiile lor, cultura lor au fost primejduite. Această experienţă face să fie înţelese năzuinţele tuturor, mici sau mari, spre păstrarea valorilor proprii. Eu cred că este un patrimoniu scump şi acest patrimoniu trebuie cunoscut şi la noi şi trebuie respectat ca atare.

Vremea discursurilor trece. Patetismul se stinge. Noi ştim cu toţii că Republica Moldova va fi expusă în viitorul apropiat unor mari încercări şi mari primejdii. Eu cred că cel mai important lucru este să ne exprimăm stima şi preţuirea faţă de calmul, de clarviziunea conducătorilor Republicii Moldova, faţă de curajul acestui popor, faptul că a ştiut şi ştie să aleagă momentul cel mai potrivit pentru deciziile esenţiale. Şi, mai ales, este important ca noi toţi să fim pregătiţi să ajutăm acest stat independent românesc.

România se află într-o situaţie economică foarte grea. Dar va trebui să-şi asume răspunderea ajutorului fraţilor noştri moldoveni. Vreau să vă aduc la cunoştinţă, domnilor, că în zilele premergătoare marilor schimbări din Republica Moldova, o delegaţie a Uniunii Democrate Maghiare din România s-a aflat la

Scanned with OKEN Scanner

Chișinău pentru a stabili primele contacte cu oficialitățile din această țară. Cred că toate forțele politice din România, în primul rînd Guvernul României, sînt gata să strîngă aceste legături, să dea ajutor pe toate planurile ; pe măsura posibilităților sale, U.D.M.R. este gata să participe la acest efort al întregii țări.

Urăm Republicii Moldova și să ne urăm nouă, tuturor, în viitor, curaj, înțelepciune politică, pentru ca, Republica Moldova să-și făurească aspirațiile de libertate, de independență și de făurire a idealului său național.

Ioan Ițcu

Deopotrivă cu țara, ecologiștii români și-au exprimat și în alte momente de răscruce credința în idealurile naționale române, iar recentele evoluții sovietice, care au zguduit lumea, au facilitat concretizarea în formă a ceea ce, de fapt, basarabenii năzuiau și cuceream pas cu pas de cîteva decenii — independența de stat a Moldovei. Relații tot mai largi în toate domeniile vieții economice și social-culturale au fost edificate cu grijă, gîndind mereu la azi, dar mai ales la nevoile de mîine ale fraților noștri, care și-au pus în mod firesc mari nădejdi în fratele mai mare, și azi afirmăm aici că vom susține amplificarea și consolidarea acestor relații.

Ecologia transfrontieră s-a materializat în schimburi bilaterale de delegații, informații ecologice și publicații. La Suceava am semnat un protocol de unificare a revistei mișcării ecologice din Bucovina „Pro Natura" — cu revista „Natura" din Basarabia. Avem, în fond, atîtea probleme comune. În multe orașe ale țării învață tineri din Basarabia, în școli și universități românești ocrotiți cu grijă și dragoste părintească. Munți de carte românească au trecut peste Prut în virtutea acelor admirabile poduri de flori, încă un simbol al afinităților și unității de neam al latinității noastre „în al cărei arbore — spunea marele Blaga — poporul român a fost fructul care s-a copt ceva mai tîrziu, dar acolo

Scanned with OKEN Scanner

unde se află are rosturi mari de îndeplinit." E rîndul nostru, deci, să fim la înălțimea istoriei ! Sîntem martori la acest eveniment istoric de o importanță pe care numai perspectiva istoriei o va înfățișa în adevărata măreție. Ne exprimăm toată admirația față de înțelepciunea și curajul fraților basarabeni, care, cu un admirabil simț al istoriei, au folosit prilejul și condițiile favorabile luptînd cu vicisitudini și forțe potrivnice, îndurînd cu demnitate umilințe, pe care noi abia le intuiam, pentru a-și afirma suveranitatea, dreptul la cultură și limba maternă în propria-i țară, apărarea neamului românesc și, în cele din urmă, declararea independenței la 27 august. Îi felicităm din toată inima și cu emoție participăm la izbînda lor, în deplin acord cu Declarația Birourilor permanente ale Senatului și Adunării Deputaților din Parlamentul României în legătură cu proclamarea independenței Moldovei.

Să fie aceasta în cel mai bun ceas al istoriei !

Victor Surdu

Am deosebita cinste să-mi alătur glasul și votul Declarației Parlamentului României, urmașul de drept al Divanului ad-hoc, constituit în marile evenimente istorice ale Unirii, care-și exprimă astăzi, prin votul celor de față, recunoașterea Republicii Moldova ca stat suveran și independent, legat ireversibil prin istorie, origine, grai, cultură și obiceiuri cu frații de dincoace de Prut.

Alături de alți parlamentari români mi-am exprimat puncte de vedere clare în perioade mult mai grele pentru moldovenii de peste Prut și oarecum ireversibile și riscante pentru noi. Poate era mai bine să ne fi întrunit imediat într-o sesiune specială a Parlamentului nostru, dar poate este mai bine astăzi să exprimăm și mai clar voința poporului român prin aleșii săi, cu atît mai mult cu cît alte popoare între timp nu s-au grăbit s-o facă.

Deși din 28 august și noi, agrarienii, prin mesajul adresat președintelui Mircea Snegur ne-am exprimat bucuria și atașamentul față de acest act istoric de mare

Scanned with OKEN Scanner

importanță pentru întregul popor român, ne reînnoim și cu această ocazie voința și acordul în legătură cu hotărîrea luată de Parlamentul Moldovei. Ne exprimăm convingerea că, în urma marelui eveniment, românii de dincolo și de dincoace de Prut, printr-o colaborare și cooperare frățească, vom găsi soluții care să ne ducă la depășirea greutăților impuse de trecerea la economia de piață, părăsind fără echivoc structurile și practicile comuniste, pe care le-am cunoscut deopotrivă.

În încheiere aș vrea să continui cu ultima frază a mesajului de care am pomenit, expediat în ziua de 28 august la ora 12,00 : „Domnule președinte al Republicii, Moldova în care sînt frații noștri de peste Prut v-a încredințat o misiune de înaltă responsabilitate istorică, patriotică și națională. Sîntem alături de întregul popor român și noi, agrarienii din România. Am fost, sîntem și vom rămîne nestrămutați în hotărîrea noastră de a lupta împreună pentru înfăptuirea unui ideal național scris de secole pe sfîntul nostru tricolor — unirea tuturor românilor într-o țară, care ne-au lăsat-o ca zestre Traian și Decebal".

Vasile Văcaru

Îmi exprimam ieri, la deschiderea lucrărilor Senatului, credința că actuala sesiune parlamentară începe sub auspicii bune. Iată că adunarea comună de azi vine să confirme mai repede decît oricînd această credință, pentru că, trebuie să recunoaștem, a pune o întreagă perioadă de lucru a Parlamentului sub semnul dorit, ceas de ceas, de către toți românii, oriunde s-ar afla ei, independența Moldovei de dincolo de Prut este un asemenea auspiciu.

S-ar putea ca imaginația mea să nu fie prea bogată, dar nu cred că ar fi putut exista un eveniment cu mai mari rezonanțe, inclusiv sentimentale, decît acela la care am fost martori și participanți în 27 august. Sigur, eu vorbesc aici de o imaginație dirijată de rațiune. Actul din 27 august este prin excelență un act politic. Politica, se știe nu de azi, nu de ieri, ci de

Scanned with OKEN Scanner

foarte multă vreme, se face prin decizii bine judecate, bine cumpănite. Decizii, în care investiția de sentiment este filtrată, ponderată de rațiune. Iată de ce, doamnelor și domnilor, aș vrea să-mi dați voie să mulțumesc proniei cerești că Moldova, acum independentă, are la cîrmă asemenea oameni mintoși — cum zicea poetul — asemenea oameni ca domnul președinte Snegur, ca domnul Alexandru Moșanu, ca domnul Valeriu Muravschi și toți ceilalți. Dar, mai mintos decît dînșii s-a dovedit a fi poporul. Oamenii, care dorindu-și ani de zile libertatea, iubindu-și mereu și mereu, neostoit graiul, au apărat zile și nopți în perioada tentativei de lovitură de stat de la Moscova, au apărat deci, fără arme, clădirea Parlamentului.

Trebuie să recunoaștem că, în asemenea condiții, deciziile bune se iau mult mai ușor. Așadar, frații noștri de peste Prut, intrînd în istoria neamului românesc pe poarta cea mare, ne-au oferit și nouă prilejul de a fi alături de ei. Le rămînem pentru acest fapt datori. Datori cu înțelegerea exactă, rațională a întregii situații, conexată cu tot ce se întîmplă în lume și mai ales la ei și în împrejurimi. Datori cu înțelegerea, odată pentru totdeauna, a faptului că aici, în diversitatea opțiunilor noastre politice, dincolo de ideologii, dincolo de doctrine politice, avem un dar primordial : calitatea de român. Titlu de noblețe primit la naștere.

Prin urmare, feriți-vă, domnilor politicieni, de blestemul mamelor, dacă veți încerca să faceți capital politic prin exagerări, prin cereri îndrituite la scara istoriei, dar hazardate în anumite momente.

Spuneam că sîntem datori față de frații noștri. Din traista grea a datoriilor voi mai scoate doar una. Aceea a obligației de a avea, fiecare dintre noi, urechea aplecată la suspinul ce vine dinspre Prut.

Președintele Mircea Snegur, la sărbătoarea limbii noastre cea română, a spus-o clar — nu au abecedare, nu au cărți, să cerem Ministerului Culturii să facă ceea ce se pare că nu prea a făcut nici pentru noi. Este penitența la care trebuie supus. Și poate că funcționarii acestui minister, cel mai dornic să intre în Europa, își

Scanned with OKEN Scanner

vor afla a oarecare izbăvire, trecînd mai des Prutul încărcaţi cu cărţi, asemeni lui Badea Cîrţan, cîndva.

Sîntem chemaţi aici de un generos destin istoric să ratificăm Declaraţia Birourilor permanente privind independenţa Republicii Moldova. Credem că ea exprimă în conţinut tot ceea ce fiecare dintre noi ar fi vrut să spună. Tocmai de aceea încă nu m-am referit la ea.

Mulţumindu-le celor care, în vacanţă fiind, s-au aplecat asupra ei, trebuie să fac publică invidia, invidia frumoasă a unor colegi, care şi-ar fi dorit neodihna acelor ceasuri. Îi înţeleg şi îi iubesc. Declaraţia îi exprimă, dar nu are înglobată şi sudoarea lor. Acceptaţi, vă rog, ideea că Declaraţia este muncită de noi toţi, că fiecare cuvînt, fiecare literă are înglobată sudoarea şi sufletul fiecăruia dintre noi, sudoarea şi sufletul fiecăruia dintre alegătorii noştri, sudoarea şi sufletul fiecărui român, oriunde s-ar afla el.

Emil Tokacs

Actul istoric de la 27 august a fost în inima, a fost în sufletul şi în creierul întregii simţiri româneşti. Dar nu trebuie să uităm nici o secundă că acest moment de înaltă tensiune istorică ascunde o jumătate de veac de eroism. Acest eroism al basarabenilor care, sub o dură opresiune străină, au putut să-şi păstreze sentimentele, spiritualitatea, limba, să se ridice la cotele la care s-au ridicat, şi astăzi să fie fanionul suflării româneşti, cel puţin pentru zilele acestea. Această trăire, această realizare, această tenacitate şi acest curaj trebuie să ne insufle un profund exemplu. În ceea ce ne priveşte, nu i-am putut ajuta, pentru că nici noi n-am fost liberi, dar acum cînd sîntem, cînd ne aflăm în situaţia de a face ceva pentru ei, avem datoria să o facem, cel puţin şi în primul rînd pe plan spiritual, dar de fapt, nu numai atît.

Mă gîndesc că ar trebui, pe lîngă multe altele, să facem eforturi pentru ca lumea să creadă, să înţeleagă marea problemă şi ansamblul tuturor problemelor neamului românesc. Sînt mirat, sînt surprins în mod neplăcut de atitudinea unor cancelarii foarte importante

Scanned with OKEN Scanner

din punct de vedere al politicii mondiale care, din cele patru țări lovite de Tratatul Ribbentrop-Molotov, pe care ele de altfel îl incriminează în termeni duri, din aceste patru țări, ele văd doar trei. Nu înțeleg de ce. Și nu înțeleg de ce să n-o spunem tare și deschis. De ce, atunci cînd acest tratat a îngropat complet trei țări și o parte din a patra țară, de ce acum acele trei țări baltice sînt privite într-un fel și Moldova noastră altfel ? Nu este drept și am fi lipsiți de curaj și demnitate dacă n-am spune-o în fața lumii întregi, și nu numai pe un ton de rugăminte. În definitiv, e dreptul nostru și e dreptul istoriei. Cum vor putea justifica atitudinea lor în fața propriilor națiuni și în fața istoriei cei care procedează atît de discriminatoriu și atît de nemotivat ?

Consider că, în această ordine de idei, noi, românii de la vestul Prutului, putem să-i ajutăm prin vocea noastră, prin influența noastră mare sau mică, așa cum este ea, pe cei care se află la răsărit de Prut. Și, în fine, domnilor, să ne reamintim că șirul nenorocirilor românești a început în acel Est, în acel trist an 1940, sfîrșitul lunii iunie. Șirul a început cu Basarabia, a început cu mutilarea frontierelor, iar apoi a început un război la sfîrșitul căruia noi am fost declarați învinși, deși e discutabil dacă s-a avut sau nu dreptate atunci cînd s-a procedat așa. Eu cred că nu.

Apoi a urmat ceea ce știm toți că a urmat : o beznă de peste 40 de ani ; totul a început prin îngroparea Basarabiei.

Astăzi, cînd Basarabia iese la lumină, fie ca acesta să fie începutul renașterii tuturor românilor !

Gheorghe Manole

Istoria ne-a demonstrat că luna august este predestinată marilor surprize politice. Concludente în acest sens sînt și numai cîteva rememorări de date istorice din ultimele patru decenii : Pactul Ribbentrop-Molotov, instaurarea comunismului în România, atacul nuclear asupra Japoniei, invazia Cehoslovaciei de trupele sovietice, invazia Kuweitului din august 1990. Toate sînt concludente în acest sens.

Scanned with OKEN Scanner

În sfîrşit, ultima decadă a lunii august 1991, prin evenimentele petrecute în U.R.S.S., a marcat începutul unei noi orînduiri istorice, care probabil va fi denumită post-comunistă.

Începutul acestei orînduiri în România a fost vestit prin glasul sîngelui vărsat în decembrie '89 şi definitivat în 27 august al acestui an prin declararea independenţei Republicii Moldova. Cu acest prilej, scoaterea în afara legii a partidului comunist în Moldova, comunismul practic s-a autodesfiinţat pe întreg teritoriul românesc.

Pentru românii basarabeni, ca şi pentru toţi românii, ziua de 27 august, devenită din acest an Zi Naţională a Republicii Moldova, semnifică ziua noii renaşteri româneşti. În această zi, în ultimii ani, s-a declarat limba oficială limba română. S-a reintrodus în Republica Moldova alfabetul latin şi tricolorul românesc ca drapel de stat, iar imnul de stat a fost adoptat „Deşteaptă-te române". Sînt paşi mari înfăptuiţi de românii basarabeni sub conducerea unor conducători politici fermi, consecvenţi, pildă pentru modul cum guvernează. În această fermitate, doză temperamentală de echilibru a conducătorilor Republicii Moldova, sperăm şi în aceste clipe, cînd în Republică de 24 de ore s-a proclamat independentă Republica Sovietică Socialistă Nistreană, ce prin însăşi denumire este dispusă la compromis chiar cu comunismul, prin adoptarea de însemne ca secera şi ciocanul, dar şi la şantaj, ameninţînd Republica Moldova prin suspendarea aprovizionării cu gaze şi petrol.

Iată, deci, de ce paşii înfăptuiţi de fraţii basarabeni se conturează oarecum firavi şi fragili în timp. Există astfel pericolul apariţiei şi unui alt obstacol, artificial de data aceasta, acela al recunoaşterii internaţionale doar a independenţei celor trei ţări baltice. Apreciem că sînt de bun augur declaraţiile din urmă cu aproape 24 de ore ale preşedintelui Statelor Unite ale Americii, prin care recunoaşte independenţa Lituaniei, Estoniei şi Letoniei, arătîndu-şi disponibilitatea recunoaşterii diferenţiate şi pentru alte republici unionale.

Membrii Grupului de uniune social-democrat din Adunarea Deputaţilor apreciază însă că aceste măsuri sînt totuşi discriminatorii, mai ales în declaraţiile unor mari

Scanned with OKEN Scanner

oameni politici contemporani. Se cuvine ca, o dată cu recunoașterea țărilor baltice și a independenței lor, să fie recunoscută și Republica Moldova, cu suveranitatea și independența-i declarate, iar nerecunoașterea concomitentă a acestora apreciem că este doar consecința unei insuficiente cunoașteri a istoriei anilor '39—'40 și nicidecum poate o rea-voință.

Salutăm inițiativa președintelui Bush privind recunoașterea țărilor baltice. Credem că se impune să reamintim încă o dată că Pactul Ribbentrop-Molotov a furat după 22 de ani independența nu numai a țărilor baltice, ci și a întregii provincii românești, astăzi Republica Moldova. Mi se pare astfel un act de justiție morală în istorie ca acestor patru teritorii ce au suferit împreună să li se recunoască independența concomitent.

Acest element istoric comun Lituaniei, Estoniei, Letoniei și Moldovei, dar și strict specific acestor țări, se adaugă principiilor și normelor statuate pe plan internațional și îndreptățesc încă o dată ca aceste republici să fie repuse în drepturile lor istorice.

Aderînd la conținutul Declarației Birourilor permanente ale celor două Camere, credem că prin demersuri diplomatice care trebuie intensificate, prin trimiterea de emisari guvernamentali, în actuala situație din Republica Moldova, complicată de independența declarată de Republica Nistreană, se justifică orice efort politic și financiar pentru a se cunoaște adevărul istoric, în fața căruia sperăm că logica își va spune cuvîntul.

Se cuvine, astfel, a reaminti lumii întregi, prin aceste demersuri, că pămîntul Basarabiei, Bucovinei de Nord și Herței nu au aparținut decît cu intermitență Rusiei și doar cu puțin peste 160 de ani din întreaga istorie, și aceasta doar numai după 1812.

Vasile Șuta

În istoria fiecărui popor există evenimente cruciale de care depinde viitorul lui. Asemenea momente au existat suficient și în istoria poporului român, iar ziua de 27 august 1991, cînd Parlamentul de la Chișinău a adop-

Scanned with OKEN Scanner

tat o hotărîre istorică prin care a proclamat independenţa Republicii Moldova, a întregit şirul acestor momente cruciale.

Fără îndoială că acest eveniment a umplut de bucurie sufletul tuturor românilor, deoarece el marchează încă un pas sprea realizarea României Mari.

Partidul Unităţii Naţionale Române, al cărui reprezentant sînt, şi-a precizat încă de la înfiinţarea sa poziţia faţă de realizarea unităţii tuturor românilor, acesta fiind însuşi fundamentul existenţei sale. Reprezentanţii acestui partid în Parlamentul României, liderii lui politici, membrii şi simpatizanţii Partidului Unităţii Naţionale Române şi-au spus întotdeauna deschis părerea faţă de marile acte istorice care stau şi au stat în faţa românilor de dincolo de Prut, influenţînd pas cu pas procesul care a culminat la 27 august 1991 cu proclamarea independenţei Moldovei. Această hotărîre istorică finalizează, de fapt, mulţi ani de luptă a fraţilor noştri moldoveni pentru apărarea identităţii naţionale, a limbii şi culturii lor româneşti, aşa cum ne precizează şi în Declaraţia Birourilor permanente ale Adunării Deputaţilor şi Senatului României în legătură cu proclamarea independenţei Republicii Moldova.

În acest context, trebuie să precizăm că am sprijinit şi aprobat din toată fiinţa noastră declararea limbii române ca limbă oficială, adoptarea alfabetului latin şi mai ales trebuie să evidenţiem poziţia deschisă a Partidului Unităţii Naţionale Române în cadrul Parlamentului României faţă de Tratatul Ribbentrop-Molotov, care a vrut şi a rupt din trupul ţării teritorii dintotdeauna româneşti.

Ceea ce s-a întîmplat la 27 august 1991 în Moldova nu este cu nimic mai prejos faţă de ceea ce s-a întîmplat în 1918. Aceasta exprimă conştiinţa unui neam capabil să-şi strîngă la nevoie rîndurile, să arate lumii întregi cu fermitate şi responsabilitate unirea tuturor românilor în fruntariile vechii Dacii.

Comunitatea noastră de neam şi destin, în condiţiile independenţei Republicii Moldova, deschide larg perspectivele colaborării între cele două state româneşti vecine în folosul poporului român. Iată de ce acest act istoric se înscrie în procesele democratice din Centrul şi Estul

Scanned with OKEN Scanner

Europei, care urmăresc schimbări fundamentale de natură economică şi social-politică, de lichidare a vechilor structuri centraliste şi dictatoriale.

Sîntem convinşi că ziua de 27 august 1991 va rămîne înscrisă cu litere de aur în istoria neamului nostru, că ea va înnobila orice suflet de român şi va deschide drumul propăşirii României Mari.

Stimăm pe românii din Basarabia pentru tot ce au realizat, pentru pasul făcut în vederea reîntregirii neamului. Deputaţii Partidului Unităţii Naţionale Române susţin din toată inima conţinutul Declaraţiei Birourilor permanente ale Adunării Deputaţilor şi Senatului României în legătură cu proclamarea independenţei Moldovei şi alături de fraţii noştri de dincolo de Prut facem eforturi mari pentru reîntregirea tuturor teritoriilor româneşti. Este o speranţă care să ne dea încredere într-un viitor mai bun al neamului românesc.

Partidul Unităţii Naţionale Române face un apel de suflet către toate popoarele şi ţările care fac parte din ginta latină să recunoască independenţa Republicii Moldova.

Andrei Echim

Doresc mai întîi să afirm adeziunea grupului nostru parlamentar la Declaraţia Parlamentului României cu privire la proclamarea independenţei Republicii Moldova. Considerăm că acest act cu profunde implicaţii asupra destinului poporului român reprezintă materializarea unui principiu, azi cu vocaţie universală, şi anume a dreptului popoarelor la autodeterminare. De asemenea, acest act se înscrie în suita marilor transformări ale continentului nostru, inaugurate de politica reformatoare a lui Mihail Sergheevici Gorbaciov. Aici poate este cazul să subliniem un fapt evident pentru toată lumea, dar nespus expres, că proclamarea independenţei Republicii Moldova datorează mult politicii reformatoare a acestui om de stat deja devenit simbol al epocii. Şi dacă ne referim la contextul concret în care a fost posibilă proclamarea acestei independenţe, toate celelalte premise fiind exis-

Scanned with OKEN Scanner

tente, atunci nu vom putea pierde din vedere acțiunea viguroasă, plină de curaj și răspundere, a lui Boris Elțin în contracararea puciului elementelor conservatoare.

Noi știm că Elțin nu a fost singur în fața puciștilor. El reprezenta numai o atitudine politică a moscoviților și a poporului rus în general și a reprezentat o oglindă a marilor mutații ce au loc pe planul conștiinței majorității civice a poporului rus, a celorlalte popoare din Uniunea Sovietică.

Mi-aș permite să afirm că acțiunile celor doi bărbați de stat pe care i-am amintit reînnoadă o tradiție mai veche rusească, democratică și umanistă, reprezentată, dacă ne referim numai la secolul al XIX-lea, de asemenea mișcări cum a fost aceea a decembriștilor, de gîndirea social-politică și filozofică a unui Herzen, Cernîșevski, Dubroliubov, Dostoievski sau Tolstoi.

Fiind un grup al minorităților naționale din România, dorim să subliniem acea parte din Declarația de independență a Moldovei în care se reafirmă și în acest act solemn respectul pentru drepturile omului și ale minorităților naționale ce trăiesc pe pămîntul Moldovei. Credem că această înțelegere și sensibilitate pentru drepturile minorităților naționale este rezultatul propriei condiții a populației majoritare. De altfel, am putut constata din intervențiile reprezentanților grupurilor etnice participante la mitingul din Piața Parlamentului din Chișinău, din 27 august, că aceștia sînt perfect conștienți de drepturile inerente persoanei umane, de raporturile care trebuie să existe azi între stat și cetățean, de necesitatea respectării integrale a demnității ființei umane. Este și acesta un motiv în plus pentru noi de a exprima satisfacția și sprijinul grupului nostru parlamentar pentru acest act istoric de independență a Republicii Moldova.

Alături de întregul popor român, și minoritățile naționale înțeleg imperativul național de a se căuta pe toate planurile relațiile frățești între cele două state românești, care să reprezinte o contribuție la prosperitatea poporului român, la pace și progres, la apropierea și unitatea tuturor popoarelor europene.

Scanned with OKEN Scanner

Doamnelor și domnilor senatori și deputați, reprezentînd voința noastră națională, a întregului nostru popor românesc.

Este titlul dumneavoastră, la care țin conștient cînd mă exprim astfel.

Luna august trebuia să fie o vacanță și pentru corpurile noastre legiuitoare, așa ca pentru toată lumea. Dar n-a fost așa, a fost o lună de coșmar, amenințător, aceasta pe de-o parte ; iar pe de alta, o rază luminoasă și promițătoare, iarăși pentru toată lumea, lume diferită și răspîndită pe întreg pămîntul, cum o știți.

Ceea ce s-a întîmplat în Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice de pînă acum, cu toate consecințele care urmează să-și continue cursul, într-un fel a fost pentru unii surprinzător iar pentru alții previzibil, dar niciodată definit previzibil pentru că viitorul este prin natura lui nervos, căutător de drumuri, și deci aleatoriu. Din acest motiv nu-mi permit să fac nici o prevedere și nici o apreciere asupra acestui viitor, afară de una singură. Orice se va întîmpla, consecințele ne privesc pe toți, de pe toate punctele cardinale, în așa măsură încît istoria ori ne va trezi pe toți la obligațiile pe care le avem unii față de alții, de unde să ne și culegem drepturile ori aceeași operă istorică își încetează cariera. Iată-ne, deci, vrînd-nevrînd, uniți în unitatea noastră umană, fără a mai fi nici izolați, nici abandonați.

Cu această introducere sper ca declarația pe care o fac să intereseze nu numai politic, social, economic, moral, juridic, ci și vital, mințile responsabile ale guvernelor și parlamentelor în exercițiu. Numai așa, reîntorcîndu-mă la subordonările minților cultivate și responsabile față de bunul simț al realităților întemeiate pe adevăr, cred că în fraza aceasta a intrat aproape tot, mă îndrituie să cer și să sper că toate parlamentele lumii și guvernele țărilor respective vor cere vecinului nostru de la Răsărit, căruia îi dorim liniștea necesară și succesul deplin în reorganizarea statului său care este o mare putere, o superputere, să respecte și să asigure, spre onoarea sa, în primul rînd românilor noștri de dincolo

Scanned with OKEN Scanner

de Prut, independența Republicii Moldova pe care și-au declarat-o în Parlamentul de la Chișinău, în ziua de 27 august 1991. Cum însă în complexitatea noastră de viață organizată trebuie să avem în vedere și aspectele juridice care ne călăuzesc, nu văd cum un act declarat „ab initio" nul și neavenit, așa cum a fost Pactul Ribbentrop-Molotov din august 1939, mai poate face vreo deosebire de fond, sau chiar și de formă între țările baltice și Republica Moldova. Eu nu văd.

În această privință, Statele Unite, care nu au recunoscut niciodată Pactul Ribbentrop-Molotov, ar fi, cred, primele chemate să-și exercite autoritatea lor morală în politica lor globală.

Aceasta este, doamnelor și domnilor, declarația pe care o fac în numele Grupului parlamentar de orientare liberală, pe care am cinstea de a-l prezida, și care se reazemă mai mult pe obligații decît pe drepturi ; este o foarte frumoasă teorie la care țin și la care vă mărturisesc că și lucrez, deoarece numai așa și le poate obține ; este o filozofie politică valabilă atît în viața internațională, cît și în cea internă a unui stat, dacă vrea să își merite titlul de a fi în primul rînd un stat de drept.

„Un înțelept — spunea La Bruyére, și cu asta închei — nici nu se lasă condus, nici nu caută să conducă pe alții și ține ca numai rațiunea să conducă de-a pururi pe toate și pe toți".

Verestoy Attila

M-am născut și am crescut într-o Europă divizată, închisă prin granițe care însemnau izolare, ziduri, sîrmă ghimpată, străini, dar am sperat cu toții că se va putea ieși din acest coșmar.

Pentru noi, proclamarea independenței Republicii Moldova înseamnă o verigă de nelipsit în procesul de schimbare a feței Europei. Sîntem conștienți că declararea independenței de la Chișinău a accelerat nemăsurabil atît de mult dorita cădere a ideologiei comuniste, a totalitarismului, a deschis perspectiva reală a democrației, pentru existența statelor care se pot apropia ne-

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

îngrădit, a căror existență comună va fi un izvor comun de bucurie pe drumul către libertatea atît de mult dorită de toți locuitorii teritoriilor românești.

Vom trăi, în continuare, cu speranța și convingerea că gardurile de sîrmă ghimpată, instituite de regimul stalinist-comunist pe toată suprafața Europei de Est, s-au prăbușit odată pentru totdeauna și fostele închisori ale popoarelor vor deveni leagănul viitoarei Case Comune Europene.

Nicolae Simescu

Șansa ne-a oferit ocazia ca, împreună cu doamna deputat Smaranda Ionescu din partea Frontului Salvării Naționale — eu din partea Grupului de orientare liberală — să participăm, în perioada 19—25 august, la ceea ce trebuia să fie Conferința interparlamentară intitulată „Libertatea țărilor baltice și noua Europă".

Condițiile în care puciul s-a declanșat a transformat, de fapt, această conferință într-o misiune istorică, și anume aceea de a participa la declararea independenței fiecăreia din țările baltice, respectiv la Tallin, Riga, Vilnius.

Documentele încheiate și adoptate prin consens cu această ocazie vor fi puse la dispoziție și judecate de către Comisia de Politică Externă și de către Birourile Camerelor Parlamentului, întrucît ne revin din acestea o serie întreagă de acțiuni de întreprins. De aceea nu mă voi referi la ele. Nu mă voi referi nici la momentele fierbinți pe care le-am trăit, în sensul de permanentă stare de război, de asediu, sub protecția sau sub amenințarea armelor și vreau să vă relev cîteva chestiuni și anume :

în primul rînd, participarea României a constituit o surpriză, și o surpriză plăcută, alături de celelalte opt țări europene, alături de reprezentantul Statelor Unite. În acest fel vreau să spun că s-a mai spulberat una din părerile care sînt și din nefericire sînt susținute și de români, și mai din nefericire și de parlamentari, în sensul că România este o țară comunistă, condusă de comuniști, complet aservită Moscovei și imperiului sovietic.

În al doilea rînd, prin declararea independenței celor trei țări baltice, sigur că s-a făcut un pas înainte în rezolvarea pachetului de probleme generat de Pactul Ribbentrop-Molotov, din care pachet face parte și rezolvarea independenței, ca primă fază, a Moldovei. Legat de aceasta s-a discutat acolo că Moldova nu este pregătită să-și declare independența. Probabil că o altă privire, cum să vă spun eu, o altă lumină proastă aruncată asupra românilor fie că sînt dincoace sau dincolo de Prut. Acest lucru a fost infirmat.

Vreau să vă spun că viteza de reacție a Guvernului, a Președinției și a Parlamentului Român, atît în ceea ce privește recunoașterea celor trei țări baltice, recunoașterea Moldovei cît și condamnarea puciului au creat o impresie deosebit de favorabilă în rîndul parlamentarilor din Europa, reprezentanților Consiliului Europei.

Legat de Declarația solemnă și istorică pe care o adoptăm astăzi vreau să vă exprim cîteva gînduri. Așa cum au arătat antevorbitorii, pe lîngă aspectele istorice foarte frumos expuse, considerațiile de suflet și de neam, totuși, din nefericire, datorită a fel de fel de împrejurări, țările care ar trebui să vină în întîmpinarea acordării recunoașterii independenței Moldovei nu se grăbesc.

În această situație, Moldova este recunoscută de către două state dintre care România este statul garant. Dar un stat, ca să poată să fie plenipotențiar garant trebuie să îndeplinească el niște condiții. Or, prima condiție pe care o poate și trebuie s-o dovedească este aceea de unitate fermă, dincolo de orice interese de partid, dincolo de propaganda electorală, dincolo de, aș putea zice, micimile vieții politice. Trebuie să fim uniți toți așa cum au fost și moldovenii, cum au fost și cei din țările baltice. În al doilea rînd, trebuie să ținem noi înșine la propriul nostru prestigiu, la prestigiul țării, pentru că, așa cum foarte înțelept spunea cineva aseară la Senat, de fapt Moldova a fost recunoscută și dorește sprijinul României nu sprijinul unuia sau altuia din partidele politice. În această situație, noi va trebui să devenim o Românie tare, o Românie fermă și o Românie despre care noi înșine să nu vorbim în nici o împrejurare de rău.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru aceasta va trebui să accelerăm procesul elaborării și aprobării Constituției, pentru aceasta va trebui să respectăm ceea ce am votat, respectiv programul guvernului de liberalizare și de reconstruire a României, pentru aceasta va trebui să ne temperăm declarațiile, să nu facem rău Moldovei noastre dragi prin unele declarații care, chiar dacă izvorăsc din suflet, totuși poate nu sînt făcute la un moment oportun și pot să dăuneze.

De asemenea, noi despre noi să nu mai facem afirmații gratuite, să nu mai strigăm toată ziua „Jos Președintele", „Jos Guvernul", „Jos președinții Parlamentului", „Jos Parlamentul". Nu facem o impresie bună. Și de aceea poate că și modul în care sîntem priviți este un rezultat al „eforturilor" noastre.

Eu, în concluzie, în numele Partidului de Reconstrucție Națională, ader din tot sufletul, din toată conștiința mea la Declarația prezidiului Camerelor Parlamentului și doresc numai bine, pace și realizarea tuturor dorințelor care știu că sînt în capul și în inima fiecăruia dintre noi.

Sergiu Cunescu

Antevorbitorii au relatat cu emoție gîndurile legate de evenimentul din 27 august de la Chișinău. De asemenea, s-a făcut și evocarea istorică de cîțiva dintre colegi și de aceea nu voi reveni asupra acestor gînduri. Din partea Partidului Social Democrat Român exprim și eu aceeași emoție, și, pe zi ce trece, pe măsură ce gîndim mai mult la evenimentul care s-a petrecut, cu atît îi găsim o semnificație mai mare, mai luminoasă. În adevăr, frații noștri dintre Prut și Nistru, care au trăit și ei sub ocupație comunistă, dar mai lungă și mai dură, au luptat în condiții mai grele. Trebuie să recunoaștem : noi am avut libertatea de limbă și de scris, ei n-au avut-o ; noi am avut libertatea să ne folosim alfabetul nostru, ei n-au avut-o ; noi am avut libertatea să ne arborăm tricolorul, ei n-au avut-o. Și totuși, în anumite privințe ne-au luat-o. înainte. De pildă, cu stema ; au avut-o înaintea noastră. Lupta pe care au dus-o frații noștri dintre Nistru și Prut este cu atît mai extraordinară.

Scanned with OKEN Scanner

Figurile tuturor din această parte românească și figurile deputaților care au declarat independența rămîn niște figuri de statură istorică în perioada acestui secol al românismului. În această privință îmi permit să spun că în declarația care a fost elaborată de Birourile celor două Camere și în spiritul celor spuse înainte fac, pentru început, două propuneri de ameliorare ca să se exprime mai clar sentimentele pe care le-am exprimat cu toții aici, și anume : în primul alineat, unde se spune „corpurile legiuitoare au luat act cu deosebită satisfacție de hotărîrea istorică a Parlamentului", ei propun — este mult prea puțin acest lucru — să spunem că „au luat act cu emoție, admirație și speranță". Acestea sînt adevăratele sentimente. „Satisfacție" e o exprimare prea mică față de ceea ce am trăit noi. De asemenea, la pagina 2, în paragraful de sus, propun acolo unde se spune „crearea statului independent moldovean materializează mișcarea democratică și populară care a luat naștere în Republica Moldova în ultimii ani" să corectăm. Această mișcare nu a luat naștere în ultimii ani, ea a apărut numai în ultimii ani, ea a fost continuă, deci trebuie să dăm o exprimare să se vadă că lupta pentru democrație, deși era mocnită ca un jăratec ascuns, dar ea era continuă în această parte a Moldovei.

O să vă rog să fiți de acord să aprobați aceste ameliorări ale textului. Și acum trec mai departe. Actul de la Chișinău ne creează nouă o serie de obligații. Unele sînt directe prin ajutorul pe care trebuie să-l dăm ca această legătură să se consfințească, să se strîngă cît se poate de tare. Dar, în al doilea rînd, trebuie ca de la început să sprijinim pe toate căile recunoașterea Republicii Moldova de către statele lumii.

În această privință vă informez, pentru cei care nu știți, că Partidul Social Democrat Român, prin poziția pe care o are în Internațională, a transmis zilele trecute un apel către toate partidele și formațiile, organizațiile social-democratice și socialiste, care sînt afiliate la Internaționala socialistă de la Londra, organizație care este a doua ca mărime și ca putere politică din lume după Organizația Națiunilor Unite, am transmis, repet, un apel

Scanned with OKEN Scanner

prin care am cerut ca partidele noastre de guvernămînt — sau dacă se găsesc chiar în opoziție — să sprijine pe toate căile recunoașterea independenței Moldovei, un stat și un popor care doresc să se dezvolte în libertate și să-și creeze singure destinul.

Mai departe, trebuie în acest moment să ne mai gîndim la ceva. Ca la orice fenomen care declanșează, la un moment dat, explozie de lumină, cum a fost acest eveniment de la Chișinău, apar și umbrele. Trebuie să ne gîndim și la întunericul care totdeauna devine un pericol. Moldova, Republica Moldova, ca și țara noastră, trebuie să meargă ferm pe linia unei democratizări și a unui stat de drept. Dar pericolele sînt încă mari. Sechelele comunismului, resturile comunismului care mai continuă, și le știm cu toții, trebuie să fie stîrpite, oprite, mai ales că ele, cîteodată, pot declanșa extremisme și de cealaltă parte. Trebuie să luptăm contra extremismelor. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să facem vînătoare de vrăjitoare, așa cum s-a spus acum cîteva zile la televizor, ieri în Cameră. Nu caută nimeni vînătoare de vrăjitoare, dar trebuie să știm care au fost vrăjitoarele, unde sînt, să se retragă în grotele lor și să păzim democrația. Asta este un crez, pentru că tot poporul nu dorește decît să trăiască în demnitate, să-și suflece mînecile și să treacă la adevărata perioadă de construire a unui stat democratic.

Așa să ne ajute Dumnezeu !

Ștefan Cazimir

Despre zilele menite să rămînă în istorie se spune că sînt pietre de hotar. 27 August 1991 este, dimpotrivă, negarea unui hotar și o poartă deschisă către timpul anulării lui.

Acum o săptămînă, Parlamentul din Chișinău a proclamat independența Republicii Moldova. Parlamentul din București proclamă astăzi interdependența celor două state. Un străin ar putea exclama : „Ce bogați sînteți voi, românii, dacă vă permiteți luxul a două parlamente ! În Germania s-a pus capăt acestei risipe". Ce să-i răspundem ? Eventual să deschidem Marea Enciclopedie

Scanned with OKEN Scanner

Sovietică, volumul 37, pagina 344, și să-i arătăm harta care prezintă modificările teritoriale ale României între 1913 și 1947. Simpla parcurgere a legendei este pe deplin grăitoare : „România după al doilea război balcanic (1913) ; Bucovina de sud după Tratatul de la Saint-Germain (1919) ; Banatul și Transilvania de sud după Tratatul de la Trianon (1920) ; Transilvania de nord după Tratatul de la Trianon (1920), anexată Ungariei între 1940 și 1945 ; Dobrogea de sud după Tratatul de la București (1913), restituită Bulgariei în 1940 ; Basarabia (cotropită — sic ! —) în ianuarie 1918 și restituită * U.R.S.S. la 28 iunie 1940 ; Bucovina de nord după Tratatul de la Saint-Germain (1919), predată U.R.S.S. în 1940 ; Granițele României în 1947".

Evident, nu putem cere unei hărți istorice să ne prezinte și viitorul. Este de ajuns că ni-l sugerează. În cazul despre care vorbim sugestia e extrem de clară : împărățiile pier, popoarele rezistă ; granițele se schimbă, națiunile dăinuie „Iar noi locului ne ținem, / Cum am fost, așa rămînem", asemeni codrului din poezia lui Eminescu. Și putem spune cu toții, asemeni bătrînului Arbore : „De unde Tisa mîndră prin stîncile-i tresare / Pîn'unde marea-n valuri atinge țărmul său, / E un popor, o limbă, un singur Dumnezeu. / Prin nouri sparți, prin umbra a oamenilor cari / Frămîntă lumea-ntreagă în visele lor mari, / Eu văd o stîncă albă, o stîncă de argint, / Lucind prin veacuri negre, prin moarte mări lucid. / Acea sublimă stîncă ce stă cu capu-n cer / E-unirea românimii. E visul meu de fier".

Cornel Nica

Am luat cu toții act cu deosebită satisfacție de hotărîrea istorică a Parlamentului de la Chișinău, din ziua de 27 August 1991, prin care a proclamat independența Republicii Moldova.

Proclamarea independenței Moldovei, favorizată de transformările care au avut loc după 1985 în Uniunea

---

* Basarabia și Bucovina au fost cotropite, nu restituite și nici predate. Aceeași situație și cu Sudul Dobrogei.

Scanned with OKEN Scanner

Sovietică, precum și de eșuarea recentei tentative de lovitură de stat a forțelor conservatoare de esență comunist-stalinistă, încununează lupta fraților noștri moldoveni de dincolo de Prut, luptă începută în august 1939 în urma aplicării prevederilor tratatului totalitar Ribbentrop-Molotov. Întrucît criminalul pact a fost declarat de Parlamentul României, „*ab inito*" nul și neavenit, hotărîrea Parlamentului Moldovei apare ca o firească restaurare, legitimă de dreptul popoarelor la autodeterminare, de principiile și normele dreptului internațional.

Nu trebuie însă considerat că proclamarea independenței Republicii Moldova, o dată afirmată, devine un fapt împlinit. Așa cum la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, marile puteri au trădat națiunea română, națiune care a dat grele jertfe pentru înfrîngerea fiarei fasciste, așa pare a o trăda și acum.

Proclamarea așa-zisei Republici Nistrene este o dovadă că lupta pentru recunoașterea internațională a independenței Moldovei va fi grea și plină de neprăvăzut.

Iată de ce Partidul Socialist Democratic Român cheamă toate forțele politice responsabile la acțiuni comune, realiste, în consens cu aspirațiile națiunii române de pe ambele maluri ale Prutului.

Sînt convins că, așa cum s-a dovedit de altfel și în alte cazuri, Parlamentul României, Președintele României, Ministerul Afacerilor Externe vor găsi, în consens cu conducerea Republicii Moldova, acele măsuri și acțiuni care să aibă eficiență maximă în atingerea scopului ce reprezintă dreptul firesc al națiunii române.

Vă propun, stimați colegi, să adoptăm Declarația Birourilor permanente ale Camerei Deputaților și Senatului și să facem totul pentru ca cele cuprinse în această Declarație să devină realitate.

Petrișor Morar

Simpla rostire a numelor Basarabiei și Bucovinei, străvechi teritorii românești, ne-a provocat și ne provoacă fiecăruia dintre noi adînci emoții. De peste 50 de ani o parte a poporului român a fost obligată să tră-

Scanned with OKEN Scanner

iască separat, într-o altă țară. cu obiceiuri și legi străine, îndurînd greutăți inimaginabile. O mare parte a românilor au fost omoriți, închiși sau deportați pentru că nu au acceptat consecințele pactului Ribbentrop—Molotov, pentru că nu au acceptat comunismul sau pentru simplul motiv că erau români. Patrioții români, oameni de bună-credință din România, supuși ei înșiși la mari greutăți, nu au putut să facă aproape nimic mulți ani pentru frații lor de dincolo de Prut.

Lupta forțelor democratice, a populației române din Moldova, în contextul profundelor transformări din Europa centrală și de est, a făcut posibilă parcurgerea mai multor etape ce au culminat cu declararea independenței. Mă plec cu smerenie și admirație în fața curajului bravilor moldoveni, a sacrificiului lor, a dorinței lor de libertate, a speranței în unitatea poporului român. Tuturor românilor ne revine obligația morală de a nu înșela speranțele fraților noștri, de a nu-i abandona, de a găsi căile cele mai bune pentru un sprijin moral și material necondiționat. Pentru că trebuie să fim conștienți că, după proclamarea independenței, Moldova va trebui să reziste unor mari presiuni economice și politice, iar fără ajutorul nostru imediat Declarația de independență ar rămîne pur formală.

Colegiul director al Frontului Democrat Român solicită Guvernului României să elaboreze un plan concret pentru ajutorarea imediată a Republicii Moldova, exprimîndu-și în același timp speranța că toate forțele politice din România vor face tot ce este posibil, atît în țară, cît și în străinătate, pentru sprijinirea fraților moldoveni.

Pe de altă parte, considerăm că, înainte de înaintarea spre ratificare a tratatului cu U.R.S.S., Președintele României, Ministerul de Externe ar trebui să reanalizeze acest tratat ținînd cont de trasformările care au loc în aceste momente în Uniunea Sovietică. Închei în speranța că generația noastră va fi generația întregirii neamului.

Așa să ne ajute Dumnezeu !

Scanned with OKEN Scanner

Adrian Moțiu

În leagănul existenței sale, poporul român a înfruntat vitregiile istoriei cu demnitate, dîrzenie și calm. În ciuda celor ce se pot afirma și se afirmă, ne aflăm într-un moment al evoluției noastre cînd distorsiunile datorate ingerinței abuzive a marilor puteri la începutul celui de-al doilea război mondial au impus poporului român soluții aberante, pe care mersul firesc al istoriei le corectează acum.

Independența Republicii de dincolo de Prut reprezintă începutul unui proces normal, de însănătoșire a organismului național, la a cărui consolidare sîntem chemați să veghem cu hotărîre. Înțelegem fără dificultate entuziasmul ce ne cuprinde în momentul de față, cînd asistăm la evenimentul ce marchează pornirea pe calea cea bună. Nu trebuie însă ca, luați de valul acestui entuziasm, să uităm de primejdii grave ce amenință înfăptuirea actului de independență.

Frații noștri au nevoie acum de tot sprijinul economic, cultural și politic, pe care-l putem da. Prezența noastră alături de ei este decisivă. Nimeni, nici marile cancelarii, nu pot ignora hotărîrea celor peste 30 de milioane de români — căci și românii din diasporă sînt alături de noi — de a sprijini prin toate mijloacele acțiunea fraților de dincolo de Prut.

Noi, ardelenii, nu am uitat și nu vom uita niciodată că regimentele de voluntari moldoveni și-au vărsat sîngele pentru eliberarea Transilvaniei. Să fim deci calmi și hotărîți, alături de românii de pe malul stîng al Prutului, decișI să învingem în această clipă istorică, a devenirii noastre.

Ion I. Brătianu

„Uniunea Liberală Brătianu“ felicită din toată inima populația dintre Prut și Nistru, precum și Parlamentul Republicii Moldova, pentru adoptarea actului istoric de proclamare a independenței acestei provincii românești. Rod al fermității, curajului și inteligenței populației

Scanned with OKEN Scanner

înpilate de ocupaţia străină nedreaptă, actul de independenţă a teritoriilor de origine română din Nordul şi Estul României se înscrie ca un pas hotărîtor spre năzuinţa legitimă, de întregire a patriei-mamă.

Independenţa acestor teritorii româneşti constituie o expresie vie a hotărîrii urmaşilor lui Ştefan cel Mare şi Sfînt, de a nu îngădui nimănui ciuntirea moşiei strămoşeşti, lăsată nouă de înaintaşi, pentru a o preda întreagă urmaşilor noştri.

Exprimîndu-ne acordul cu Declaraţia Birourilor permanente ale Parlamentului privind independenţa Republicii Moldova, nu putem să nu marcăm îngrijorarea privind situaţia din Transnistria. Cred că o contribuţie la calmarea situaţiei îşi poate aduce unele minorităţi etnice din România, minorităţi ce s-au dovedit credincioase şi care au fraţi de sînge în această regiune.

O altă problemă care nu mai poate fi amînată, datorită precipitării evenimentelor din Uniunea Sovietică, este problema Insulei Şerpilor. Diplomaţia noastră trebuie să întreprindă de urgenţă acţiuni pentru o soluţionare a acestei probleme pînă ce statutul ei juridic actual se va schimba. Problema poate fi soluţionată respectînd Convenţiile internaţionale, deoarece nu este vorba de o modificare a graniţelor stabilite prin Tratatul de la Paris, ci, pur şi simplu de încadrarea în litera acestuia.

„Uniunea Liberală Brătianu“ asigură fraţii noştri, prinşi de o istorie haină pe meleagurile Basarabiei, Bucovinei şi Ţinutul Herţei, că va folosi toate posibilităţile ce-i sînt la îndemînă pentru a grăbi, în conjunctura actuală, îndeplinirea întregirii totale a tuturor celor de gînd şi simţire românească.

Aşa să ne ajute Dumnezeu !

Ion Raţiu

Comunismul, pentru noi, românii, a însemnat o dublă suferinţă. Trupul ţării a fost sfîrtecat şi poporul de ambele părţi ale frontierei, samavolnic stabilite, a fost supus unor cazne demne de infernul lui Dante.

Scanned with OKEN Scanner

Cîți oameni au pierit în închisori, la canal, la stuf în Deltă ? Cîți oameni, cîte familii au fost deportați, împrăștiați de-a lungul și de-a latul vastei Siberii ? Viața socială a fost dislocată, așezămintele țării au fost distruse, istoria neamului a fost întreruptă.

Dar iată că miracolul s-a produs !

Absurda, inumana teorie marxist-leninistă s-a prăbușit în mrejele propriei incapacități. În loc să asigure omenirii faza următoare, inexorabil și științific stabilită, a adus mizerie, cumplită mizerie omului de rînd. În loc să aducă egalitate între oameni a creat o clasă parazitară, a cărei singură rațiune de a fi a fost biciuirea masei poporului întru sclavie. În loc să se împărtășească adevărul-adevărat între neamuri, să aducă mîntuirea omenirii, a instaurat cel mai crunt imperialism din analele istoriei.

Dar iată că miracolul s-a produs. Moscova însăși a denunțat comunismul. Moscova însăși recunoaște părților componente ale Uniunii Sovietice dreptul de a-și decide singure soarta.

Trei din ele —— țările baltice — au fost deja recunoscute deplin independente și suverane. Alte opt republici — Moldova printre ele — s-au declarat independente.

Dacă-mi permiteți, cu două zile înainte de orice alt ziar din lume, „Cotidianul“ a anunțat cu litere de-o șchioapă : „U.R.S.S. nu mai există“.

Ce formă de asociere va urma între statele succesorale ? Va rămîne de văzut : confederație, poate o aliniere de tip „Commenwelth“ britanic sau, după indicațiile dezbaterilor de ieri și de astăzi, de la Moscova, o alianță caracteristică, probabil, Pactului Nord-Atlantic. Toate sînt posibile, dar Moscova a renunțat de bunăvoie și din proprie inițiativă la imperialism și proclamă, cu voce limpede și tare, determinarea de a merge neîntrerupt spre democrație, ceea ce, prin însăși natura lucrurilor, prin definiție, este negarea imperialismului.

Toată suflarea românească se bucură : Moldova este independentă !

Scanned with OKEN Scanner

Îmi exprim profunda satisfacţie ce-mi este oferită de a vorbi de la această tribună a sanctuarului neamului românesc, de unde înaintaşii noştri, prin inteligenţa de care au dat dovadă, au ştiut să menţină fiinţa poporului nostru, demonstrînd superioritatea raţiunii în faţa forţei.

Conştienţi fiind că fiecare judecă pe cei din jur după mintea sa, permiteţi-mi să vă ofer acest prilej şi să vă rog respectuos să mă trataţi cu aceeaşi consideraţie, făcîndu-mă să vă rămîn recunoscător. De la o zi la alta am sperat că acest Parlament ales democratic la 20 mai '90 va rămîne o piatră de hotar în istoria neamului românesc, prin faptul că poate exprima interesul naţiunii, unitatea sa spirituală, prin vocea raţiunii.

Decizia unui parlament este cu adevărat istorică atunci cînd este luată într-un moment crucial în viaţa unui popor. Ea poate consacra aspiraţia profundă de libertate şi independenţă. Ceea ce s-a întîmplat cu românii de dincolo de Prut este cu totul altceva. Constituirea Republicii Sovietice Socialiste Moldova pe trupul României, în imperiul rus, este un fapt accidental, constituind voinţa celor ce au dictat pentru această parte a Europei. Ce s-a petrecut în acest sfîrşit de mileniu este datorat faptului că imperiul, constituit prin forţă şi dictat, nu mai poate dăinui.

Pactul Ribbentrop-Molotov, prin însăşi litera lui contravenind normelor de drept internaţional, a fost nul şi neavenit de la încheierea sa între cele două superputeri ale vremii. Datoria morală a celor ce l-au semnat este să recunoască, prin urmaşii lor, în faţa lumii că au hotărît soarta semenilor noştri fără să-i consulte. Ca atare, cei implicaţi trebuie să-şi recunoască greşeala şi s-o repare, în numele sufletelor iertate de Dumnezeu, cerîndu-şi scuze în faţa celor pe care i-au condamnat.

Moldovenii de dincolo de Prut şi-au recăpătat drepturile pe care le-au avut, ei fiind fraţii noştri — urmaşi ai dacilor, iar ţărîna ce le-a înghiţit martirii şi pe care

Scanned with OKEN Scanner

astăzi trăiesc urmaşii lor este a lui Burebista. Nimic nu-i deosebeşte de noi, locuitorii acestor meleaguri carpato-danubiano-pontice. Sînt convins că moldovenii, dar şi alţii, nu au uitat versurile bardului de la Mircești, care spunea că : „...Latina gintă e regină într-ale lumii ginte mari". În sufletul şi cugetul meu moldovenii nu formează un popor aparte de noi, românii, ci sînt trupul lui Burebista şi Decebal, al lui Ştefan cel Mare, şi Mihai Viteazul. Ei sînt moldovenii ce au ştiut ca, alături de ardeleni şi munteni, să-şi valorifice minţile, săvîrşind Unirea cea mare.

Recunosc din adîncul fiinţei mele că eforturile făcute de moldovenii din stînga Prutului sînt fapte măreţe, dar ele trebuie şi recunoscute de lumea întreagă, prin eforturile diplomaţiei române. Nu spun un adevăr original cînd afirm că astăzi este, poate mai mult ca oricînd, în interesul naţiei române stabilirea unor relaţii diplomatice în contextul geopolitic în care ne aflăm.

Marele interes comun nu va întîrzia restabilirea bunelor raporturi pe care beligeranţii în ale ideologiei de azi sînt dornici să le aibă pe care eu însumi le doresc cu toată sinceritatea sufletului meu de român. Dacă vrem să intrăm în istorie, nu să ne strecurăm, să-l ascultăm pe muritorul de rînd, creîndu-i posibilitatea să-şi ridice necesitatea fizică la rang de necesitate morală, fiind convinşi că ascuţimea minţii este mai tăioasă decît o sabie.

Aflaţi la răscruce de vînturi, urmaşii dacilor nu se vor lăsa ademeniţi într-un joc ce le va aduce pieirea, chiar dacă cei ce nu recunosc faptul că de la Carpaţii pădurоşi pînă la Balcani, sau Marea cea mare, de la Nistru pîn-la Tisa, numai rîul şi ramul le-au fost şi le sînt astăzi fraţi, încă limpede şi verde.

Claudiu Iordache

Evenimentele de la Moscova au demonstrat care este diferenţa dintre oamenii de stat aleşi şi oamenii de stat numiţi, între instituţiile statului de drept şi instituţiile care simulează statul de drept. La Moscova, la Leningrad, în ţările baltice, în Basarabia, oamenii s-au adu-

Scanned with OKEN Scanner

nat în jurul parlamentelor, ca instituție supremă de putere și le-au apărat.

Am avut sentimentul ieri că dumneavoastră nu înțelegeți cît de important este ca acest Parlament să-și asume puterea în acest stat. Sigur că s-a pus problema dacă între 19 și 27 august, în România, au existat condiții care să pună sub semnul riscului siguranța acestui stat. Eu vă garantez că au existat. Încă din ziua de 20 s-au creat liste cu persoane care trebuiau reprimate.

Una din aceste liste, care conține 12 nume, a fost predată Guvernului și conține chiar persoane din actualul Guvern al României. A fost o situație extraordinară, pe care noi n-am putut să o preîntîmpinăm decît prin niște decizii extrem de limitate de putere, prin Declarația Președintelui, prin intervenția Guvernului, prin Declarația Consiliului Suprem de Apărare. Parlamentul României nu a fost de găsit și dac-ar fi fost nevoie ca acest popor să se adune în jurul Parlamentului, s-ar fi adunat în jurul unor săli aproximativ goale, în care niște Birouri permanente ar fi luat o decizie în numele nostru.

Eu nu voi vota cu rezoluția celor două Birouri permanente, pentru că în acel text este vorba de existența a două state române.

Vreau să spun, să reamintesc de fapt, în pofida faptului că, iată, se dovedește că pînă și într-un moment ca acesta nu poți să ai o replică în liniște și pace în același Parlament și vă rog să luați act de situația pe care o constatăm împreună —, că am întrevăzut și v-am propus ieri o soluție : ideea de a acorda cetățenie română tuturor cetățenilor Basarabiei ar fi deschis, la alegerile legislative din primăvara anului viitor, posibilitatea ca bărbați ai Moldovei să participe la alegerile românești și să putem obține, poate, printr-o voință comună, o soluție de unificare a celor două state, care deocamdată stau în fragilitatea condițiilor actuale.

Am avut ocazia să vorbesc, domnilor deputați, sînt în fața mea domnii senatori și reiterez această propunere, să încercăm să analizăm posibilitatea de a acorda cetățenie română tuturor cetățenilor Basarabiei.

Scanned with OKEN Scanner

Eu consider că reacția scrisă a Președintelui nostru și a Parlamentului României a fost făcută la timp. În problemele acestea mari, orice precipitare poate să aducă după ea mici retușări, care nu sînt bune. A fost făcută la timp, să întărească o situație deja existentă și, în același timp, să fim alături de cei de dincolo de Prut.

E pentru noi, totuși, o mirare și-o senzație amară poziția apusenilor și americanilor, care au dus și ei război cu cei doi tîlhari, că, în fond, ce-a fost pactul Ribbentrop-Molotov ? Hitler și Stalin, ei l-au decis, nu ? Și țările baltice n-au pierdut atîta sînge cît au pierdut românii, luptîndu-se într-un război sîngeros și cu unul și cu altul. Și America s-a luptat, sîngeros, însă numai cu unul. Cu celălalt a fost un război rece. Românii însă au vărsat sînge destul și atunci, chiar și pentru faptul ăsta, trebuia, odată ce-i caduc acest Pact Ribbentrop-Molotov, să se recunoască, nu-i așa, faptul că a fost făcut tîlhărește și că trebuie îndreptată această greșeală.

Și aș merge mai departe : nu e vorba numai de cît se întinde acum Republica Moldova. Întreaga Basarabie a fost a României, și nu în ultima vreme, ci de atîta timp. Ștefan cel Mare a avut cetăți și la Hotin, și la Chilia, și la Cetatea Albă. De la Ceremuș pînă la Cetatea Albă este pămînt românesc. Așa trebuie considerat și Apusul ar trebui să recunoască sacrificiul, marele sacrificiu pe care l-au făcut românii luptînd cu amîndoi tîlharii Europei.

Și treaba asta ar trebui s-o recunoască și Președintele Rusiei și Președintele Uniunii Sovietice, considerînd c-a fost o mare nedreptate făcută de alții înaintea lor, pe care astăzi, nu-i așa, îi consideră ca niște oameni care au făcut în primul rînd rău Rusiei. De aceea mă gîndesc că mai avem încă pînă s-o elibera toată Basarabia.

În ceea ce privește problema cealaltă, am de dat un răspuns, bazat pe adevărul istoric, domnului Lăzărescu. Fanarul cu siguranță c-a adus și necazuri, dar să nu uităm că însuși marele nostru istoric Nicolae Iorga îi

Scanned with OKEN Scanner

numește, nu-i așa, „reformatori" ; „reformatori" într-un anumit sens ; să luăm doar cîteva cazuri : să luăm faptul că Ioan Vodă Caragea l-a adus pe Gheorghe Lazăr ca să înlocuiască limba elină și franceză cu cea română și Asachi dincolo (sic !).

Aș fi vrut atîta să-i amintesc domnului Lăzărescu : că, dacă la căderea Bucovinei, adică la cedarea Bucovinei, de către Turcia, așa cum știm toți, Grigore Ghica al III-lea a fost împușcat, la cedarea Basarabiei, (tot de către turci) lui Dumitrache Moruzzi, tot fanariot, i s-a tăiat capul și capul lui a stat 10 zile la poarta Seraiului. Aș fi vrut ca lucrul ăsta să fie știut, fiindcă, într-adevăr, fanarioții au fost așa cum au fost, cu păcatele lor, dar e un adevăr că au putut să facă și bine.

Iar în ceea ce privește problema cealaltă consider, așa cum am spus și la început, că reacția noastră, reacția Președintelui și Parlamentului României au fost făcute la timp, ca să fie într-adevăr de nediscutat, iar problema să nu rămînă chiar la mijlocul ei.

Ioan Timiș

Momentul solemn pe care-l creăm astăzi, aici, în Parlamentul democratic ales al României, va putea primi, prin voința poporului român semnificații politice adînci pentru însuși prezentul și viitorul neamului românesc.

După cele cîteva zile din august, care au zguduit și surprins lumea, speriată din nou de amenințarea apocaliptică a comunismului muribund, stafia comunismului nu mai umblă prin Europa. Orizonturile roșii au fost ucise de înșiși arhanghelii săi, iar idealurile libertății, independenței și autodeterminării se conturează viguros și ireversibil în chiar cea mai mare temniță roșie a popoarelor — imperiul rus.

Un puternic vînt al libertății cutremură din temelii cea mai mare citadelă a comunismului și unul după altul popoarele înglobate în U.R.S.S. își declară independența. Declarația de independență a Moldovei, întîmpinată cu răceală, tăcere sau indiferență de către cancelariile lumii la 27 august și după aceea vibrează însă

Scanned with OKEN Scanner

prelung și înălțător lîngă inima noastră fierbinte. Răceala și tăcerea statelor lumii față de Declarația de independență a Moldovei este un fapt pe care-l constatăm acut și-l simțim ca atare, dar aceasta constituie, totodată, și sfidarea și amenințarea făcută împotriva visului nostru cel mai scump, acela al împlinirii definitive a hotarelor milenare ale României Mari.

Regret profund că această dorință unanimă este distorsionată mereu de comportamentul unor partide politice, care practică, în continuare, politicianismul mărunt, incoerența logică și tactică, discursul demagogic, nesecondat de faptă și acțiuni concrete, tendința tot mai mare și uneori nejustificată de a turna cenușa în capul guvernanților, goana după profit politic facil, chiar și în perimetrul spiritual și politic al celei mai sfinte năzuințe a întregii suflări românești.

Mă refer în principal la declarațiile Alianței Civice și la acei vorbitori, care ieri și astăzi, în Cameră, au făcut speculații pe această temă. Eu cred că onorații domni, reprezentanți ai opoziției politice, trebuie să înțeleagă, acum sau mai tîrziu, că țara și sentimentele naționale sînt unice. Ele nu constituie capitalul privat al nimănui, ele sînt ale tuturor și că aici și în acest sens nu încap separații și delimitări.

Sînt convins că a sosit momentul în care putem să afirmăm cu tărie că Basarabia, că Moldova este a noastră, că a fost a noastră și că, cu certitudine, va deveni a noastră. Nu cred că acest fapt mai trebuie să fie un gînd abia murmurat, o dorință la care avem doar dreptul să sperăm. Acest lucru este o realitate pe care va trebui însă să o creăm, să o construim, pînă în ziua în care vom putea spune : „Bine ai venit acasă Basarabia ! Bine ai venit acasă Bucovina !“. Va trebui să ne măsurăm pașii, corecți și lucizi, fără teamă și fără ezitare, cu curaj și responsabilitate, animați de un singur ideal, acela al reîntregirii neamului românesc.

În această acțiune comună, ușurința, sentimentalismul primar, stările psihologice afective superficiale n-au ce căuta. Avem nevoie de acțiune, de acțiune concretă, echilibrată și înțelept dirijată, dar care nu trebuie să

Scanned with OKEN Scanner

neglijeze realităţile europene, general recunoscute, consacrate prin Acordul de la Helsinki şi Charta de la Paris.

Pentru realizarea acestor obiective propun negocieri şi tratative pentru înfiinţarea unei comisii mixte parlamentare româno-moldoveneşti, care să studieze în comun : stadiul relaţiilor cu Moldova, şi respectiv cu România, evoluţia şi perspectiva lor, pe domenii ; identificarea căilor de cooperare şi apropiere, spre unificarea culturală, vamală, fiscală, economică şi aşa mai departe ; inventarul acţiunilor diplomatice, care gradat, pe etape, trebuie să fie desfăşurate pe lîngă statele lumii şi guvernul de la Moscova ; evidenţierea, în general a oricăror acţiuni pe care Guvernul Român şi Guvernul Republicii Moldova să le întreprindă în vederea întregirii, în timp, a Moldovei cu România.

Acestea sînt măsurile pe care le propun şi momentul nu este de pierdut, pentru că istoria ne-a acordat o şansă. Avem şansa înţelepciunii şi a gloriei sau şansa risipei în pulberea uitării.

Gheorghe Dumitraşcu

Nu credeam că voi trăi vreodată împlinirea acestui vis, pentru că, trebuie s-o spunem, mulţi dintre noi n-am descoperit problema Basarabiei alaltăieri sau ieri pe stradă, ci această problemă a stat în sufletele noastre. Există un plîns, care nu dă lacrimile pe dinafară, ci pe dinăuntru, un plîns care poate să te-nece. Basarabia a fost un asemenea plîns, iar faptul că nişte istorici, nişte editori, nişte profesori de istorie sau de română, de douăzeci, de treizeci de ani menţin şi susţin în faţa copiilor, tinerilor şi oamenilor cu care au stat de vorbă problema Basarabiei şi drepturile noastre asupra Basarabiei, constituie un afront, la urma urmei, la adresa acelora care fac din „problema Basarabiei“, descoperită de ei recent, o problemă de mare politică demagogică.

Este o notă bună pentru neamul nostru românesc, care n-a uitat niciodată Basarabia. E o notă bună pentru intelectualitatea sa, indiferent de coloratura politică pe care o are azi, intelectualitatea care a susţinut a-

Scanned with OKEN Scanner

ceastă idee. Independenţa Moldovei e opera ei însăşi, a poporului român. Oamenii politici ai Moldovei bine-merită de la naţiune şi de la istorie.

Toate luările de cuvînt de aici sînt expresia unei simţiri unice. Eu, sufleteşte, le aprob şi le aplaud, atît ale puterii, cît şi ale opoziţiei. În ceea ce va urma încolo nu trebuie să omitem, în primul rînd, că evenimentul pe care l-am trăit nu este un eveniment accidental. Este expresia unei procesualităţi.

Oricît de puternic a fost impactul şi de mare bucuria, noi nu trebuie să uităm că imperiile, deşi nu sînt fireşti, indiferent pe ce se bazează ele, pe ideologie, sînt sortite pieirii. Nu trebuie să uităm că, în privinţa imperiilor, cu cît construcţiile sînt mai false, mai masive şi mai alambicate, cu atît sorbul pe care-l fac în momentul scufundării lor în neantul istoriei e mai adînc şi mai primejdios pentru cei mici, care se află în preajma lor. Permiteţi-mi să spun că lupul, ursul de pildă, răniţi mortal, mai au puterea să lovească cu o labă pe cei imprudenţi.

Am auzit aici cum „Cotidianul“ anunţa că U.R.S.S. nu mai este. Am auzit aici că Moscova, nesilită de nimeni, recunoaşte drepturile tuturor. Să dea Dumnezeu să fie aşa, dar Dumnezeu nu ştie politică... Politica este altceva. Permiteţi-mi să spun că, indiferent cum e ea, Uniunea Sovietică, sau indiferent cum o numim, ea există şi a omite acest lucru înseamnă o sinucidere. Niciodată poporul român nu trebuie să uite pe cei puternici din jurul lui, în calculele sale. Dimpotrivă, trebuie să fie mai abil, trebuie să fie mai subtil, mai inteligent decît cei mari, pentru că e singura noastră şansă şi singura noastră armă.

De la acest pupitru, de la care vorbesc eu acum, respectînd proporţiile — şi-mi cer scuze de la început pentru această afirmaţie — în 1936 vorbea ministrul de externe al României, care spunea următorul lucru : „E necesar să încheiem un tratat cu acel mare şi extraordinar vecin al nostru“. Atunci noi eram mai puţin izolaţi decît astăzi. Atunci exista Mica Înţelegere, exista Înţelegerea Balcanică, exista prietenia cu Franţa.

Scanned with OKEN Scanner

Nu fac în momentul acesta o demonstrație a unei necesități care nu face obiectul discuției de astăzi, ci mă refer numai la capitolul „ce nu trebuie să omitem". Nu trebuie să omitem că în concepția politică a tuturor celorlalte mari puteri, Moldova are un statut aparte, adică n-are nici un statut. Deci, nu trebuie să uităm că numai două țări au recunoscut independența Moldovei.

Este drept, marile puteri și cei mari nici n-au nevoie să se justifice. Întrebări retorice de felul : „Cum vor justifica ei în fața cetățenilor lor sau în fața istoriei ?" sînt lucruri cuminți, care nici nu le mai interesează.

Mai trebuie să nu omitem că o parte a pămîntului românesc de dincolo de Prut se găsește în componența unui stat puternic, mai incomod decît Uniunea Sovietică, mai încomod pentru România decît Uniunea Sovietică. În afara raporturilor dintre România și U.R.S.S., noi va trebui să gîndim la modul cel mai serios raporturile noastre cu Ucraina. Repet : este un vecin mai incomod decît Uniunea Sovietică.

Ce trebuie făcut ? Trebuie făcut pe linia a ceea ce am început aici, și aprob declarațiile politice ale Președintelui, ale Guvernului, ale Birourilor permanente ale celor două Camere și, în mare parte, în cea mai mare parte, declarațiile politice ale partidelor politice din România. Fără Alianța Civică. Asta să se știe...

Trebuie să nu-i lăsăm singuri pe frații noștri din Republica Moldova. Ei trebuie să știe că se pot bizui pe noi în totul și în toate, adică pînă la capăt și pînă în finalul finalului, să știe că nu sînt singuri. Acesta este izvorul unei teorii. Să fim lucizi și să nu forțăm lucrurile.

Fruntașul Partidului Național Liberal și primul-ministru al Guvernului Român, în 1914—1916, Ionel Brătianu, a trebuit să nu țină cont de toată opoziția, și de opoziția din interiorul partidului lui, și de toată strada, care aveau dreptate. Toți aveau dreptate, dar el avea mai multă dreptate, pentru că intrarea României în

Scanned with OKEN Scanner

război în 1914 însemna distrugerea, în timp ce intrarea în război în 1916, indiferent cum, ne-a mai oferit şansa pe care o cunoaştem.

Luciditatea nu e laşitate, este responsabilitate.

Să nu facem din Basarabia un tîrg, un bîlci politicianist şi demagogic. Aceasta este cea mai mare crimă pe care o putem face în faţa istoriei. Să-i ajutăm pe fraţii din Moldova independentă ajutîndu-ne pe noi în acelaşi timp şi să realizăm o Românie, o unitate culturală înainte de cealaltă unitate la care visăm.

Oare Iuliu Maniu, oare toţi fruntaşii români din Transilvania, începînd cu Şaguna, au greşit militînd pentru realizarea unei uniuni culturale a României? Oare oamenii politici de dincoace de Carpaţi, în frunte cu Iorga, cu Take Ionescu şi cu ceilalţi, care au militat pentru Liga Culturală, nu ne pot da o lecţie astăzi, cînd situaţia noastră este chiar mai grea decît atunci, pentru că Imperiul Habsburgic era mai slab decît imperiul ăsta, căruia noi îi cîntăm prohodul şi poate el mîine dimineaţă îşi cîntă : „Bună dimineaţa la Moş Ajun !“

Aceasta este soluţia : o luptă comună, de o parte şi de alta a Prutului, pentru crearea unei unităţi culturale, pentru că trebuie să ţinem cont de faptul că românii nu constituie totalitatea Basarabiei. În 1817, 87 % 67 % în 1918 ; 66 sau 64 % acum. Să nu omitem din calculele noastre existenţa unei treimi din populaţie de altă limbă, de altă naţionalitate şi, uneori, „inspirată“ — este cel mai cuminte cuvînt pe care-l pot găsi — din afară. Evenimentele de dincolo de Nistru ne sînt martore că noi n-avem dreptul să omitem lucrul acesta.

Să fim lucizi. Capul este aşezat deasupra inimii tocmai pentru ca raţiunea să dicteze sentimentului.

Preşedintele ţării, Guvernul, Parlamentul, parlamentarii, pe orice cale, trebuie să sensibilizăm, indiferent cum, opinia publică internaţională, care poate să facă presiuni asupra opiniei politice într-o lume în care democraţia, inclusiv partidele politice, sînt aşa cum sînt. Este ceea ce am făcut între 1853 şi 1859, cînd am cucerit mai întîi opinia publică, într-o perioadă în care democraţia era foarte departe de ceea ce este astăzi, şi opinia publică nu avea, fără îndoială, puterea de azi.

Scanned with OKEN Scanner

Eu cer respectuos tuturor partidelor politice din România ca, în raporturile lor cu partide similare sau cu orice partide din afară, să facă publică această idee și să încerce să obțină sprijin.

Mai trebuie să fim perseverenți. Mai trebuie să luăm lecții și din afară. Cunosc un stat care persevează din 1918 pînă azi în dobîndirea unui pămînt care nu era a lui. Eu nu-i apreciez în nici un caz intențiile, dar reținmijloacele, reținperseverența acestui stat, de la care noi trebuie să luăm o lecție, mai ales că pămîntul acela de dincolo de Prut este al nostru.

Să fim lucizi, pentru că cele mai mari greșeli se fac nu sub imperiul tristeții, ci sub imperiul bucuriei excesive. Acestea sînt cele mai mari greșeli pe care noi trebuie să le evităm.

În sfîrșit, să nu uităm că evenimentele se produc în procesualitate. Referindu-mă chiar la pămîntul de care vorbim acum, voi reaminti că mai întîi, în 1917, intră într-o Federație Rusă — R.S.F.S.R. — apoi își declară independența și apoi unirea. Să nu ardem etape, să nu sărim etape. Dacă Dumnezeu este bun și ne ordonă lucrul ăsta, să o facem. Dar să știm întîi că Dumnezeu vrea lucrul ăsta.

Știm ce va fi. Istoria nu cunoaște cale de întoarcere. Istoria care va veni este lumea entităților statale. În lupta între cele două principii — al menținerii unui imperiu sau creării de alte imperii, indiferent pe ce bază, și celălalt principiu al dreptului la existență și al voinței ferme la existență al entităților statale — fără îndoială că victoria va fi de partea acestui din urmă principiu. Deci, noi știm ce va fi. Nu poate fi altceva. Știm că va fi ! Avem certitudinea. Nu știm cum va fi.

Trebuie ca prin tot ceea ce facem să încercăm să dictăm viitorului măcar cîteva răspunsuri minore în lumea atît de majoră pentru noi și îmbătrînită la urma urmei, să dictăm acestui viitor cîteva dintre răspunsurile la întrebarea cum va fi ? Pentru că, repet : sîntem siguri că ceea ce trebuie să fie va fi și nu este nevoie să o spunem aici — o simțim fiecare în sufletele noas-

Scanned with OKEN Scanner

tre. Dar acesta este un răspuns al viitorului la care noi putem contribui, ca să mă exprim așa, într-o lozincă, numai uniți !

Aurelian Gulea

Frații noștri de sînge dintre Prut și Nistru — moldoveni, români și latini totodată — au dat pe apa sîmbetei Pactul Ribbentrop-Molotov, cu actul adițional secret, acel — cum am mai spus altădată — „avorton juridic al istoriei într-un moment de alienare", acea rușine care a împins un gulag de neînchipuit de suferință, de la Dunărea bătrînă și pînă la adîncul Siberiei cu zăpezi eterne, unde frații noștri dorm și astăzi în cimitire anonime, fără cruci, sub viscol și ger. Dormiți în pace, martiri ai neamului românesc ! Jertfa voastră nu a fost în zadar și a dat roade minunate.

Din voința lui Dumnezeu, istoria — acest tribunal sublim — a rostit sentința definitivă la 27 august 1991. Republica Moldova își declară independența față de Uniunea Sovietică. Cum era firesc, România, prin vocea Președintelui, prin vocea Guvernului său, a fost prima țară care a recunoscut independența Republicii Moldova. Dar celelalte țări ale lumii ? Iată de ce, Parlamentul României, ajutînd pe cel al Republicii Moldova, trebuie să activeze mecanismul legislativ mondial al unei recunoașteri legitime imperios necesară. Să ratificăm, deci, astăzi, într-un gest măreț și restaurator, declarația Birourilor permanente ale celor două Camere ale Parlamentului României, în care în primul rînd recunoaștem independența Republicii Moldova și în al doilea rînd, tot fundamental, practic, facem un apel către corpurile legiuitoare ale tuturor țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru a recunoaște de drept independența Moldovei, a Republicii Moldova.

Pentru întregirea adevărului și anticipînd evoluția istorică doresc, însă, să menționez în mod expres următoarele : anularea — fie mai recentă, fie *ab initio*, de către cele patru mari puteri învingătoare în al doilea război mondial — a Pactului Molotov-Ribbentrop, cu actul adițional secret, statuează Bucovina de Nord și ținutul Herța alături de Republica Moldova.

Scanned with OKEN Scanner

L-am admirat și l-am prețuit pe președintele Mircea Ion Snegur cînd a sărutat Biblia în fața întregului popor, la numai cîteva zile după ce căzuse conjurația ateilor din Kremlin.

La Președintele Republicii Moldova privea, de pe soclul nemuririi, Ștefan cel Mare și Sfînt. El știa, însă, că Prutul a devenit acum un al doilea Milcov. Am credința neclintită că românii de la dreapta și de la stînga Prutului, cu rapiditate și cu toată înțelepciunea, vor înlătura toate barierele, știind să-și împlinească visul înfrățirii veșnice.

Închei, șoptind, dar cu o șoaptă de foc, o întrebare al cărei răspuns va veni cu certitudine din valurile zilei de mîne : găsi-vor ei oare și un al doilea Alexandru Ioan Cuza ?

Vasile Diacon

Am fost cu toții, cu puțin timp în urmă, martorii unor evenimente care au marcat cu o îngrijorare deosebită viața politică internațională, dar mai ales aceea a estului și a sud-estului european. După ce, mai întîi, știrile care veneau de la Moscova, începînd cu dimineața zilei de 19 august, ne-au întretăiat respirația datorită șocului provocat de pericolul potențial pe care îl prezenta lovitura de stat din capitala sovietică, pentru destinderea internațională și pentru tinerele democrații din țările eliberate nu de mult, de dictatura comunistă, inclusiv pentru frageda democrație din U.R.S.S., dar mai ales pentru frații noștri moldoveni și pentru popoarele țărilor baltice, emoțiile ne-au fost atentuate de poziția fermă, categorică, a acestui bărbat de excepție, acest român de aleasă ținută care este Mircea Ion Snegur — Președintele Republicii Moldova, precum și aceea a celorlalte personalități din Guvernul și Parlamentul moldav, alături de întreaga populație a republicii, care nu s-au temut de sutele de mii de cătușe care se fabricau la comandă specială, de mandatele de arestare, de lagărele care se pregăteau să-i aștepte.

Căderea puciștilor, a acestor comuniști netrebnici, care au încercat să comită o crimă nu numai împotriva U.R.S.S.-ului ci — am putea spune — împotriva întregii

Europe, a provocat satisfacţie mai ales prin perspectivele pe care le deschidea declarării independenţei şi afirmării pe plan internaţional a republicilor unionale încorporate fără voia lor în imperiul sovietic, prin forţa armelor şi prin înţelegeri odioase între personalităţi de tristă amintire, precum şi posibilitatea declanşării fenomenului de demolare a comunismului în chiar ţara în care s-a născut.

Iată că, imediat după arestarea autorilor loviturii de stat, Moldova şi-a chemat fiii să se constituie în cea de-a treia Mare Adunare Naţională şi să se pronunţe prin votul lor asupra independenţei Republicii. Sute şi sute de mii de români din spaţiul est-moldav s-au revărsat în ziua de 27 august 1991 spre Piaţa centrală a Chişinăului, spre a fi martorii şi făuritorii unui moment de răscruce în istoria prezentă şi viitoare a poporului român : declararea independenţei Republicii Moldova.

Despre importanţa acestui măreţ eveniment s-au spus multe şi frumoase cuvinte. Ar fi superfluă orice subliniere. Doresc doar să arăt că noi, românii din dreapta Prutului, din dreapta acestei false şi blestemate graniţe, am urmărit cu atenţie deosebită, dar şi cu satisfacţie modul cum fraţii noştri au clădit, bucată cu bucată, istoria pe care o trăim. Adoptarea alfabetului latin şi a limbii române ca limbă de stat, a sfîntului tricolor ca drapel al republicii, a Declaraţiei de suveranitate, a stemei de stat, a Declaraţiei de la Chişinău — document de referinţă pentru statele victime ale Pactului Ribbentrop-Molotov, chiar şi schimbarea denumirii de *Soviet Suprem* în *Parlament* şi scoaterea celor doi „S“ din titulatura Republicii sînt, consider eu, tot atîtea etape în realizarea rotundului firesc al României Mari.

Personal, nu am putut depăşi acest moment al istoriei contemporane fără a fi prezent la Chişinău, nu în calitate de coordonator al Grupului de Studii „Basarabia“, de parlamentar, ci de român. Din păcate, clipele de înălţătoare bucurie pe care le-am trăit la Chişinău aveau să fie umbrite de vălul de tăcere care s-a lăsat în legătură cu recunoaşterea independenţei Republicii Moldova. Unde sînt surorile noastre latine ? Unde sînt marile democraţii ale lumii ? Tăcerea lor jigneşte profund sentimentele oricărui român, indiferent unde trăieşte el.

Scanned with OKEN Scanner

Consider că Ministerul Afacerilor Externe va trebui să folosească toate canalele diplomatice și să depună eforturi susținute în vederea recunoașterii internaționale a independenței Moldovei, combătînd în același timp prin toate mijloacele așa-zisa independență declarată la Tiraspol, ieri, de către mancurții și rusofonii din inexistenta Republică Nistreană.

O dată cu declararea independenței Republicii Moldova, se pune, mai acut ca oricînd, problema românilor din satele maramureșene, din nordul Bucovinei, din Ținutul Herței, din Bugeac, precum și a teritoriilor respective la care se adaugă Insula Șerpilor.

Am mai spus-o și o repet : România trebuie să-și arate disponibilitatea de a discuta problema astăzi cu Moscova, care se face vinovată de această crimă istorică, de a fi rupt din trupul Moldovei însemnate teritorii înstrăinîndu-le, oferindu-le Ucrainei. Deci, Moscova este cea chemată să pună pe toți românii — moldoveni și maramureșeni — din spațiul sovietic, precum și teritoriile respective, sub jurisdicția Chișinăului.

Cer Guvernului României să acționeze în consecință.

Luările noastre de poziție în cadrul dezbaterilor Parlamentare, cu privire la problematica basarabeană, s-au alăturat susținerii luptei moldovenilor pentru libertate și independență de către românii din Țara Mamă. Sînt convins că și această susținere a avut rolul său în luarea hotărîrii de a proclama independența Moldovei.

Istoricul eveniment de la 27 august 1991 nu poate constitui decît penultima etapă în realizarea acestui deziderat al românilor de pretutindeni — reîntregirea țării.

Fiți convinși, este momentul istoric al generațiilor noastre ! Să ne conjugăm eforturile și să ne ajute bunul Dumnezeu pe toți, și pe noi și pe frații noștri de peste Prut, ca să ne vedem visul realizat cît mai repede posibil.

Gheorghe Voinea

Îmi pare rău că trebuie să încep cu o observație. Aș fi dorit ca în sală, datorită momentului pe care îl

Scanned with OKEN Scanner

trăim, să fie mai multă lume, mai mulţi deputaţi. În orice caz, felicit pe deputaţii prezenţi pentru rezistenţa şi eleganţa parlamentară de care au dat dovadă şi îmi cer scuze faţă de cei de afară că vorbesc în lipsa dumnealor, practic, cu faţa la spatele dumnealor. Am redus o parte din cele ce aveam de spus întrucît tirul antevorbitorilor mei a fost atît de lung încît au bombardat şi suprafeţele pe care vream să le acopăr eu.

Mă refer numai la două probleme scurte. Întîi, salut cu emoţie şi ader cu toată fiinţa la declaraţiile făcute pînă acum, precum şi la Declaraţia Birourilor permanente. Încă un punct, pe care îl consider de importanţă, salut din inimă, şi cu deplină satisfacţie, faptul că poate pentru prima oară în Parlamentul României s-au creat punţi de înţelegere care ne-au făcut să vibrăm la unison, indiferent de opţiunea politică. Deci, se poate.

Consider că noi, astăzi, am făcut istorie. Consider că în munca noastră de zi cu zi facem istorie, pentru că sîntem primul parlament real după aproape o jumătate de secol de maimuţăreală parlamentară, cînd legile erau votate prin aplauze prelungite şi ridicare în picioare.

Doresc, şi depinde de noi, ca aceste punţi să se prelungească şi de acum înainte spre binele nostru şi al istoriei noastre. Propun să întreprindem de urgenţă toţi paşii diplomatici, economici şi politici spre împlinirea actului istoric pe care îl dorim cu toţii. Legat de împlinirea acestui destin, propun ca România să fie prima ţară care să trimită un reprezentant diplomatic în Moldova liberă. Aşa să ne ajute Dumnezeu !

Octavian Dan Căpăţînă

Iată că este pentru a doua oară în acest secol cînd istoria se repetă. S-a mai întîmplat o dată, la 24 ianuarie 1918. Tocmai de aceea mă gîndesc că drumul care se deschide astăzi are o particularitate : este ireversibil. Dacă vom pierde această şansă, ea nu se va mai repeta niciodată.

Revoluţia română a început puţin înainte decît ne-am obişnuit noi să recunoaştem. A început în vara anului 1989 la Chişinău. A început prin oameni deosebiţi ; i-am

Scanned with OKEN Scanner

numi pe Vieru, pe Lari, pe Dabija, pe Matkovschi, pe Matei.

Acești oameni, în condiții mult mai grele, mult mai primejdioase, fără nici o asemănare cu ce a fost la noi, au reușit să fie în fruntea poporului din Basarabia. De aceea, noi, așa cum spunea Iorga la începutul primului război mondial, că avem nevoie de ardeleni, așa putem noi spune astăzi că avem nevoie de moldoveni.

Avem nevoie de acești intelectuali care au sublimat suferința de veacuri în demnitate și s-au pus în fruntea poporului. Ne putem întreba, desigur, cam ce au făcut intelectualii noștri în această noapte neagră a comunismului.

Dar, domnilor, trebuie să privim lucrurile în primul rînd practic, să vedem ce putem face ca noi, românii de dincoace de Prut, să fim la înălțimea momentului. Și de aceea, ar trebui să folosim acest prilej pentru a ne purifica, dacă vreți, pentru a ne supune propria noastră conștiință la o analiză fizică. Și ce constatăm ? Înregistrăm cu amărăciune, pe de o parte, o anumită intoleranță a formației majoritare și cu aceeași amărăciune înregistrăm, pe de altă parte, și o anumită demagogie din partea formațiilor de opoziție.

Probabil că dacă ne vom analiza mai în străfund și mai puternic vom reuși să depășim aceste două neajunsuri. Am mai făcut și alte greșeli. Multe partide politice, în momentul cînd s-au dus în Moldova, s-au grăbit să creeze acolo filiale.

Moldovenii nu au nevoie de partide și de filiale. Ei au nevoie să rămînă uniți și asta trebuia să o știe fiecare din cei care s-au dus acolo. Și au fost unii care s-au dus și nu au încercat să facă filiale ci au îndemnat la unitate. Ei trebuie să rămînă, atîta timp cît pericolul se menține, uniți. Acesta este mesajul care trebuia transmis tot timpul.

Noi nu vom reuși doar prin vorbe, declarații, luări de poziții, să facem decît foarte puțin sau aproape nimic. Vom reuși să-i susținem pe moldoveni dacă ne vom susține pe noi, dacă vom avea curajul să declarăm săptămîna de lucru de 6 zile. Numai în acest fel — și nu este momentul aici să intru în amănunte economice — dar

Scanned with OKEN Scanner

numai în acest fel noi vom fi puternici, numai în acest fel declarațiile noastre de intenții vor avea ceva substanțial.

Viorel Găină

Ședința comună de astăzi a celor două Camere ale Parlamentului României, consacrată marelui act istoric ce a fost proclamarea independenței Republicii Moldova, constituie un nou semn de solidaritate al nostru, al românilor de dincoace de Prut, cu frații noștri dintre Prut și Nistru în înfăptuirea acestui mare act de dreptate și justiție socială și națională.

Este adevărat că procesele pentru democrație, independență și libertate ce au loc în Europa și în lume au facilitat mersul Moldovei spre autodeterminare, dar moldovenii au demonstrat ceea ce marele nostru patriot Nicolae Bălcescu afirma : „Patriotismul unui popor este mult mai puternic decît orice geniu individual. Cînd inima lui va fi aprinsă de acea mare idee a regenerării naționale și cînd el va fi hotărît să o apere cu sîngele lui, nici o putere din lume nu-l va putea birui".

Înfruntînd seismele istoriei, mișcarea democratică de eliberare națională a Moldovei, construită cu sîrg și înțelepciune, avea să se concretizeze într-un șir de acte și documente edificatoare, precum : decretarea limbii române ca limbă de stat, introducerea alfabetului latin, a drapelului tricolor, schimbarea denumirii oficiale a statului în Republica Moldova.

Toate acestea aveau să culmineze în ziua de 27 august 1991 cu proclamarea independenței Republicii, prin aceasta acest colț de latinitate ridicîndu-se falnic din „cenușa imperiului".

Dacă pentru noi, românii recunoașterea și sprijinirea independenței Basarabiei este un act de conștiință națională și de sînge, dar și de justiție, consider că pentru celelalte state ale lumii recunoașterea independenței Moldovei este nu numai o datorie morală, dar și un act de mare justiție internațională, o dovadă că spiritul rațiunii trebuie să primeze în balanța cu pasiunea.

Scanned with OKEN Scanner

De aceea, în văzul lumii întregi, noi, românii, sprijinim marea izbîndă a neamului românesc dintre Prut și Nistru și îi recunoaștem legitimitatea obținută cu atîta suferință și sacrificiu, apelînd și pe această cale la toate statele lumii prin a evalua și a recunoaște actul renașterii Basarabiei la adevărata lui dimensiune.

Conștienți și convinși de destinul ascendent al marelui neam românesc, relansat prin Declarația de independență a Republicii Moldova, sperăm ca un nou ceas al istoriei să împlinească aspirațiile conștiinței naționale de unitate a tuturor românilor.

Constantin Topliceanu

Permiteți-mi ca de la tribuna Parlamentului român să cer domnului Mihail Gorbaciov, în dubla sa calitate, dar mai ales în aceea de deținător al Premiului Nobel pentru pace, următoarele :

„Domnule Gorbaciov,

Cînd înaltul forum mondial v-a acordat acest premiu — pe drept — a constatat în activitatea dumneavoastră dorința pentru pace și înțelegere între popoare.

Dumneavoastră știți tot atît de bine ca și noi că numai state independente, autentic democratice, pot exista indefinit în pace, în înțelegere și bună vecinătate.

Folosiți-vă de prestigiul dumneavoastră ca laureat al premiului amintit și susțineți independența Republicii Moldova. Veți avea stima poporului român și a tuturor laureaților premiului Nobel".

Ioan Alexandru

După Unirea din 1918 a transilvanilor, deci, sau după 1918, imediat, în primele zile după acea Declarație Solemnă, a început o campanie de convingere de plecare din țară a celor mai luminați oameni către cabinetele și către guvernele din Europa.

Atunci a plecat Ioan Lupaș, atunci a plecat Onisifor Ghibu, atunci au plecat Octavian Goga, Luca Vasile Lucaciu, atunci au fost trezite toate marile conștiințe ro-

Scanned with OKEN Scanner

mânești din străinătate, pe de o parte să vină să întărească și să întemeieze, să reîntemeieze universitatea clujeană, să o întărească, pe de altă parte să bată la ușile cabinetelor europene pentru a convinge țările care aveau știință și simpatie față de poporul român ca să ne ajute să putem fi recunoscuți. Țările mici, cum știți, mai mici sau mai mari, au nevoie de această îmbrățișare a țărilor din jur.

Cu acest prilej, dați-mi voie să citesc un Apel, care vine și din partea Partidului Național Țărănesc — creștin și democrat și din partea Solidarității Internaționale Creștine, al cărui președinte, cu filiala în România, sînt eu pînă în toamna asta.

A P E L

1. „Ca deputat în Grupul parlamentar al Partidului Național Țărănesc-creștin și democrat, în numele tuturor creștinilor din România, și ca președinte al Solidarității Internaționale Creștine, filiala România, cerem tuturor partidelor creștin-democrate din lume, în unele țări partide de guvernămînt, să recunoască independența și aspirațiile de unire pentru Unirea cu Țara a Republicii Moldova, care coboară de pe crucea istoriei, iese din catacombele atee anticreștine la viața libertății, să făurească pe mai departe istoria poporului român, istorie de dreptate și adevăr cu care trebuie să ne prezentăm și noi ca seminție la județul neamurilor.

2. Cerem Sfîntului Pontif, Papei Ioan Paul al II-lea, prin cardinalul și episcopii săi din țară și toți creștinii greco-catolici din România, să sprijine independența și aspirațiile spre Unirea cu Țara, ale Moldovei.

De asemenea, cerem tuturor pastorilor neoprotestanți, luterani sau calvini din țară și altor confesiuni să intervină unde au frați de credință, pe lîngă guvernele țărilor respective, să recunoască același lucru. De asemenea, celorlalte grupări religioase : mozaicilor, mahomedanilor să sprijine cu puterile dumnealor, în lumea ebraică și arabă, independența și aspirațiile Moldovei.

Scanned with OKEN Scanner

Cît mai grabnic ar fi de adăugat că nu s-a făcut, după cîte știu, imediatul schimb de ambasadori între România și Cetatea Vaticanului. Dacă noi am tot tărăgănat — domnul Lăzărescu trebuia să plece — dacă noi am avea acolo, în inima lumii în fond — pentru că este poate cea mai influentă putere spirituală a omenirii, am avea un om de relație imediată... — nu-l avem, trebuie imediat să se trimită ambasador acolo.

Vă rog să credeți că țările străine nu ne recunosc, în mare parte, pentru că mergem cu jumătăți de măsură. Ei știu foarte bine, toată lumea știe, aspirația poporului Moldovei, că sîntem același popor. Ia gîndiți-vă dumneavoastră ce ar însemna acum să ridicăm încă zeci de ambasade, de trimiși speciali, pe o fărîmă de lacrimă care într-o zi tot trebuie să se unească cu țara, pentru că este mersul firesc al națiunii și, la urma urmei, vreau să vă spun, biblic, ce a unit Dumnezeu, oamenii nu pot despărți decît vremelnic, iar popoarele sînt aceste monolite unite de Dumnezeu să dăinuiască veșnic. Proorocul Isaiia zice : „Bros cara Iahve Idorot". „Din începuturile lumii a strigat Dumnezeu la existență popoarele", iar Apocalipsa Sfîntului Ioan : „Sărbătorește popoarele la sfîrșitul vremurilor". Chiar dacă nu au dăinuit miliardele de ani cît Dumnezeu va ține pe planeta aceasta, noi ne vom duce la picioarele Mielului, la judecata de apoi ca națiune. Sîntem latinitatea răsăriteană aici a marelui popor latin, am dus greul și am fost scutul de eliberare și de păstrare a creștinătății aici și am dat valuri de sînge. Dacă se face stratul de sînge... de două mii de ani, în ciuda tuturor nemerniciilor care au venit peste noi, ne-am bătut cu toți să apărăm Europa, am fost scut și soare al creștinătății și al civilizației europene. Europa trebuie să recunoască... și o recunoaște, dar fragilitatea recunoașterii după 50 de ani de ateism este în noi înșine, slăbiciunea noastră este și nu sîntem capabili să ne spunem drepturile întregi : „Fraților europeni, acesta este adevărul !" Vor înțelege și frații ruși, că la urma urmei și ei se eliberează, noi după 40 de ani, ca și eliberarea din Babilon, ei după 70 de ani. A lăsat Dumnezeu să fie această eliberare împreună, și ei aspiră — că și ei sînt un mare popor creștin — la aceleași

Scanned with OKEN Scanner

lucruri, dar cred că trebuie să înțeleagă nejumătățile de măsură și trebuie să fim foarte fermi, cu toată blîndețea, nu sînt țipete acestea, nu sînt disperări, e clarviziune, să vedem ce vor celelalte popoare de la noi. Eu cred că ei mult mai degrabă vor recunoaște — așa cum i-au recunoscut pe germani — întoarcerea lor firească în neamul lor, decît să recunoască încă un pas istoric, căci la urma urmei este numai un pas, sigur că da, și înțeleg toate aceste demersuri, le-am înțeles la Chișinău și am tremurat și eu acolo, ca o frunză bătută de copacii pădurii, înlăcrimat între sutele de mii de oameni, dar trebuie să avem curajul să ne mărturisim interesul foarte clar și datoria pe care o avem față de Dumnezeu și de popoarele Europei.

3. Cerem Internaționalei Creștin Democrate, Solidarității Internaționale Creștine să facă intervenții pe lîngă toate grupările creștin-democrate din toate țările lumii, din Europa pînă în America Latină, Asia și Africa, să recunoască un popor creștin, care și-a adus prinosul de jertfă, fără violență, întru propășirea umanității, pe calea toleranței, democrației și iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele. Fac un apel, așadar, la aceste forțe, pentru că asta mă limitează și facem parte din Internaționala Creștin Democrată, cum este și Internaționala Socialistă, una din marile forțe ale lumii.

De asemenea, fac un apel, cu toată dragostea fraților români de pretitundeni. La ora de față și ei sînt dezbinați. Am fost în America și am văzut cîte dezbinări sînt. Ziceau ei : „Voi sînteți în țară dezbinați, sîntem și noi aici în exil, ducem oglinda de acasă și ne vedem și noi". Să fie uniți și ei și să se bată. Unii sînt mai bogați, domnul Rațiu îi știe. Dînsul de asemenea trebuie să pornească într-o campanie, cum porneau ardelenii. Acum, să lase comoditatea fotoliului parlamentar și să se ducă să bată la ușile unde are deschideri. Cunoaște români bogați în America și în alte părți, nu mai trebuie să stea acasă, să se ridice și să plece la lucru !

Așadar, români de pretutindeni, scriitori, diplomați, oameni bogați care sînteți — că sînt unii milionari — luați bănuții dumneavoastră din buzunare și bateți la ușile minunatelor cabinete, care poate se vor deschide !

Scanned with OKEN Scanner

De asemenea, un lucru foarte important, să ducem și daruri. Vă rog să credeți, ar trebui să scoatem inelele de pe deget, să facem o colectă națională, dacă nu avem miliarde, cum au avut germanii să plătească, să facem un efort din fundul pămîntului și să fim generoși, să ne îmbrăcăm în haine minunate și să plecăm să convingem lumea.

Avem academii, ce face Uniunea Scriitorilor acum, cu scriitorii, ce face Academia Română ? Toate instituțiile trebuie să fie pe picior de alertă pentru a vesti această naștere din nou a poporului român. Vă rog să credeți că aceasta este o problemă esențială !

4. Cerem Guvernului României — deci acestea au fost mai mult afară adresate, acum punctul 4, înăuntru — să sprijine tipărirea, începînd din această toamnă, a acelorași manuale în toate școlile, pentru toți românii.

Am vorbit la Chișinău și au spus că este mai ieftină hîrtia la ei, au tipografii și pot să tipărească aceleași manuale. Ar fi un prim semn că din toamna aceasta deja lucrăm pe aceleași cărți, mintea copiilor noștri, a generațiilor de mîine va fi pe aceleași litere latinești, pe aceeași carte și pe același plan. Se va face o comisie mixtă de pedagogi și de oameni luminați să facă niște cărți ca lumea.

5. Cerem Patriarhului României și Sfîntului Sinod, care se adună mîine (ei sînt aici, toți ierarhii, nu știu ce vor face și ce vor hotărî) să intervină pe lîngă toți patriarhii Răsăritului ortodox, (inclusiv Patriarhul Moscovei, care a trimis felicitare la Chișinău), este o forță colosală, sînt două mari forțe : este forța Apusului, forța Răsăritului ; avem legături în Grecia, avem legături în toate părțile acestea, cu patriarhii, pînă în Egipt, avem legături cu Constantinopolul, trebuie să ia hotărîre Patriarhul Constantinopolului și, fraților, trebuie să știți că nu stăm pe picior mai fragil decît înainte de război. Noi am plătit jertfă un milion de oameni, și în răsărit, și în apus, cum spunea domnul Nicolau ! Noi stăm pe o jertfă uriașă, pînă în bolnițele cele mai înghețate ale Siberiei fumegă încă sînge românesc ! Pînă în toate imperiile soldați morți, români împrăștiați și înșirați pe tot acest

Scanned with OKEN Scanner

uriaș continent ! Am murit în toate părțile și trebuie să avem curajul, că sîngele, cum spune Biblia, iese din pămînt și cere dreptate neamului nostru. Trebuie să ascultăm acest strigăt la urechile Dumnezeului Savaot, și el va auzi toată smerenia și ne va face dreptate. Așadar, cerem Patriarhului să recunoască toate aceste aspirații și să convingă, să trimită scrisoare mîine, din partea Sfîntului Sinod, către toate patriarhiile din lumea răsăritului și în apus, că sînt patriarhi ortodocși și în Moscova, și la Varșovia, după cîte știu, și trebuie să fie această dublă legătură a Sfîntului Părinte și a Bisericii Autocefale.

6. Cerem Parlamentului României să accepte — am vorbit și la Chișinău cu poeții lucrul acesta, chiar în tumultul acela, cînd străbăteam kilometrul acela — cerem Parlamentului României și dumneavoastră, președinți care lucrați la Constituție, toți sînt de acord și vă aducem sute de mii de scrisori, să accepte articolul din Constituție care cere ca religia în școli, din această toamnă, să fie materie de studiu și manualele de religie ale tuturor copiilor români să fie aceleași. Vă rugăm foarte mult să acceptați acest lucru pentru că, dacă ați observat dumneavoastră, acești oameni nu și-au ținut unul un discurs — aici a fost foarte sporadic adus cuvîntul lui Dumnezeu... Am fost acolo și am văzut toți cum veneau cu busuiocul și cu icoanele Maicii Domnului, pentru o credință creștină. Icoanele, această forță extraordinară a creștinismului, ne-au salvat. Și toți liderii lor, iertați-mă, sînt mai creștini decît mine. Sînt mai creștini decît mine acești frați ai mei care sărută Scripturile și au avut în centrul lor un sobor de preoți și au reușit să pună, uitați aici, crucea aceasta în piscul acestei păsări de aur a neamului românesc, cum noi nu avem încă curajul și ezităm. Am pus pe chipiele soldaților noștri vulturul fără cruce și o să mergem în continuare să zacă aici golul acela care strigă la Dumnezeu după simbolurile pe care le-am avut din toate veacurile pe stindardele naționale ! Așadar, cer și ei, cerem și noi ca acești copii și această generație care vine și sîntem în consensul Rusiei, și că și ea o vrea, am fost la Leningrad și rușii m-au aplaudat întîi cînd am cerut reli-

Scanned with OKEN Scanner

gia în școli după atîta dezastru de ateism, și să fie materie de studiu, fraților ! Să vă spun ce fac : îi bat pe preoți și îi scot afară ! Directori neocomuniști sau necurățați de comunism : „Ce caută popa în biserică, ce caută în școli ?“ Ați văzut ce lozinci stupide erau scrise de curînd ? Pe mine însumi m-au agasat, că eu am cerut lucrurile acestea aici, în mare parte. Nu vor religie în școli ! Adică, vor violență ! Nu vor iubire, nu vor nonviolență, nu vor să fim un popor, ca alte neamuri, între popoarele lumii, și din această pricină se întîmplă aceste nenorociri !

Eu vă rog să mă credeți că voi fi cel care va părăsi acest parlament dacă religia în școli — nu amenințe pe nimeni — dacă religia în școli nu are dreptul din nou să fie o materie de studiu, ca și celelalte, ca și geometria, ca și fizica, ca și toate celelalte care ne dau apă și pămînt să trăim, dar nu ne pot da suflet, decît cuvîntul lui Dumnezeu !

Și, în încheiere, am făcut un legămînt cu bieții frați din Basarabia, cu poeții. Vreau să le aduc un omagiu poeților români din acest parlament, le-am spus și la Chișinău și am fost cu ei de braț, mari generații de poeți din Basarabia, această generație de aur care a îmbogățit istoria sufletului românesc, istoria literaturii române cu pagini nemuritoare. Vă rog să credeți că în aceeași perioadă cînd limbile clopotelor erau smulse din turlă, cînd rugineau săbiile nepurtate de o oștire care nu era națională, într-o perioadă cînd nici săbiile nu aveau limbă, nici clopotele nu aveau limbă ei, poeții, s-au prefăcut în vulturi cu limbi duble, strigînd la Dumnezeu cel viu dorul după libertate al marelui popor român.

Așa să ne ajute Dumnezeu, fraților din Basarabia !“

Nicolae Mischie

Îmi permit să încep cuvîntul meu prin ceea ce spunea Ion I. C. Brătianu atunci cînd se întîlnea la București cu delegația Consiliului dirigent din Transilvania : „Sînt în istoria unui popor momente atît de înălțătoare încît ele acoperă și anulează secole de suferință“. Fie ca acest moment înălțător din istoria poporului nostru, proclama-

Scanned with OKEN Scanner

rea independenţei Republicii Moldova, să însemne anularea tuturor nedreptăţilor, a tuturor vicisitudinilor istorice care au făcut ca poporul român să trăiască dezmembrat mai multe secole de-a rîndul. De fapt, istoria Basarabiei este parte integrantă a istoriei poporului român. Basarabia înseamnă civilizaţia geto-dacică, civilizaţia materială şi spirituală geto-dacică, găsită în absolut toate localităţile din această zonă, din acest ţinut dintre Prut şi Nistru, fie că ne referim la cetatea Orheiul Vechi, fie că ne referim la cetatea Chişinăului, fie că vorbim de Cetatea Albă sau Tighina, acolo stau mărturie descoperiri arheologice care scot în evidenţă că poporul român a fost dintotdeauna statornic în această zonă, în acest spaţiu dintre Carpaţi, Dunăre şi Marea Neagră. Basarabia înseamnă relaţiile comerciale din această zonă cu bizantinii şi cu genovezii, înseamnă Lycostomos, înseamnă Tiraspol, Basarabia înseamnă „ţinuturile tătăreşti" amintite în Titlul lui Mircea cel Bătrîn, Basarabia înseamnă eforturile lui Alexandru cel Bun sau ale lui Ştefan cel Mare. Basarabia înseamnă de fapt tratatele diplomatice din Evul Mediu, este vorba de documentele încheiate între Mircea cel Bătrîn, între Vlad Ţepeş şi Bogdan al III-lea, cu Imperiul Otoman. Este vorba de acele „Capitulaţii" conform cărora Poarta Otomană nu avea dreptul să cedeze nici o palmă din pămîntul românesc absolut nici unei alte puteri. Nu înţelegem şi nu înţeleg nici alţii astăzi în baza cărui temei legislativ, în 1812, Poarta Otomană şi-a permis să cedeze Rusiei, Basarabia ca şi cînd ar fi fost proprietate otomană ! Iată de unde încep să decurgă toate neajunsurile care au generat despărţirea acestui ţinut de patria mamă.

Sînt întru totul de acord cu poziţia adoptată de Parlament, Guvern şi Preşedintele României faţă de marele eveniment, proclamarea independenţei Republicii Moldova, independenţă ce trebuie recunoscută, consolidată, în primul rînd prin efortul politic ce trebuie să-l facă România în aceste momente. Şi îmi permit să amintesc colegilor de ceea ce spunea poetul Grigore Vieru : „Moldovenii din republica independentă nu sînt săraci pentru că nu au ceea ce le trebuie, sînt săraci pentru că nu gă-

Scanned with OKEN Scanner

sesc înțelegerea necesară, atît cît se cuvine, pentru a realiza ceea ce și-au propus. Au nevoie de mîngîiere, au nevoie în primul rînd de sprijin și de acțiune pe plan politic pentru recunoașterea a ceea ce ei au înfăptuit cu foarte mare trudă. Consolidarea independenței cere eforturi, cere răbdare, impune o acțiune concertată și pentru românii de dincolo de Nistru, care și acum, ca și în timpul Marii Uniri, s-au arătat a fi trup și suflet cu întregul popor român".

Vă rog să-mi permiteți să citez numai cîteva cuvinte ale soldatului Soma Jalobă rostite în Sfatul Țării, care spunea atunci următoarele : „Și așa, fraților, din ale dumneavoastră cuvinte am înțeles că v-ați hotărît să vă luați ce vi se cuvine, drepturi și autonomie. Fiii neamului moldovenesc au sărit ca șoimii de prin munți să scape scumpa noastră Basarabie din mîna vrăjmașilor, precum scoate ciobanul oaia din gura lupului, dar eu acum vă întreb pe dumneavoastră, fraților : Frații noștri și neamurile noastre, care sîntem moldoveni dintr-un sînge, cui ne lăsați pe noi, moldovenii, cei ce sîntem rupți din coasta Basarabiei și trăim pe celălalt mai al Nistrului ? Noi rămînem ca șoarecii în gura motanului ? Fraților, nu ne uitați, nu ne lăsați ! Iar de ne veți uita, noi vom săpa malul Nistrului și vom îndrepta apa pe dincolo de pămîntul nostru, căci mai bine să-și schimbe rîul mersul, decît să rămînem moldoveni despărțiți unii de alții !"

Situația pare că se repetă și în acest moment, în urma discuției purtate cu domnul Petru Solcan, care este transnistrean. Îmi evidenția greutățile cu care se confruntă acești români din Transnistria. Este vorba de cele 86 de sate de români din această zonă și în urma discuțiilor domnia-sa spunea așa : „Cele 86 de sate de români de dincolo de Nistru sînt gata oricînd să treacă pentru totdeauna Nistrul sau poate chiar Prutul, în situația în care nu sînt sprijiniți, decît să rămînă sub influența Uniunii."

Nu pot să înțeleg de ce Apusul nu adoptă o poziție corectă față de Moldova independentă, sau mai bine zis *nu vrea* să adopte o poziție corectă. Nu cumva — și aici sînt întru totul de acord cu cuvintele spuse de domnul deputat Topliceanu — nu cumva conducătorii actuali

Scanned with OKEN Scanner

ai Uniunii au ajuns din nou la înţelegere cu Apusul să jertfească interesele Moldovei independente pentru independenţa Estoniei, Letoniei şi Lituaniei ?

În octombrie 1920, guvernul britanic şi guvernul francez îi motivau lui Cicerin, comisarul cu probleme de politică externă al Uniunii Sovietice, că : „Tratatul încheiat de Anglia, Franţa, Italia şi Japonia cu România a fost semnat ţinîndu-se cont de : tradiţia istorică, de structura economică şi etnografică, de cultura românească unitară". Îmi permit să întreb Parlamentul european, guvernele marilor state europene : au dispărut oare pentru români aceste considerente, valabile atunci ? De ce aceste guverne caută să pună în drepturi legitime numai anumite state, iar pe altele le vitregesc, omiţînd din politica pe care o promovează tocmai argumentele de care s-au folosit pentru a fi generoşi cu ceilalţi ?

Toată stima şi recunoştinţa pentru pleiada de intelectuali din Moldova, care au cîştigat independenţa acestei republici. Nu puteam să-mi imaginez eforturile depuse de pleiada de intelectuali români la 1848. Mircea Snegur, Alexandru Moşanu şi toţi ceilalţi au depăşit pe aceşti intelectuali români de la 1848, au dovedit că sînt mai fermi, mai activi, mai hotărîţi să cîştige independenţa acestui stat pe care o vor consolidată şi întărită cu orice preţ.

Pentru aceste motive, domnilor preşedinţi, permiteţi-mi să fac propunerea ca Guvernul Român să intensifice acţiunile, prin corpul diplomatic român, intervenind pe lîngă guvernele celorlalte state în vederea recunoaşterii independenţei Moldovei.

Ion Itu

Deşi s-au rostit multe adevăruri astăzi, îmi pare că au mai rămas de spus cîteva cuvinte, cu reverberaţii adînci în doctrina politică naţională. Un învăţat francez explica Europei, în „Mercur du France", pe la sfîrşitul veacului trecut, că românii sînt un neam asuprit, care îşi duce viaţa sfărîmat sub cizma unor imperii străine şi hrăpăreţe. În căutarea de sine, spunea învăţatul francez, românilor din Ardeal li se spune : «Sînteţi austro-ungari

Scanned with OKEN Scanner

și dacă vreți să dobîndiți drepturile voastre trebuie să le exprimați în limba maghiară.» În aceeași situație, românilor din Basarabia li se spunea : «Sînteți ruși și dacă țineți la drepturile voastre trebuie să vă exprimați în limba rusă.» Iar românii din Transilvania, din Basarabia și de pretutindeni nu cer altceva decît să fie români și să se poată exprima ca atare, oriunde le-ar fi fost dat să trăiască.

De altfel, un mare cărturar român din Ardeal, care s-a refugiat pe jos în Cernăuții Bucovinei, Aron Pumnul, spunea că „de la Cerănuți pînă la Roma poți merge desculț pe căile limbii române și ai să găsești ospeție și înțelegere dacă vorbești românește". Nu e o întîmplare că tocmai elevul său cel mai strălucit, Mihai Eminescu, a reluat acest calvar blînd, bătînd cu pasul, desculț, ca să ne spună cît de uniți sîntem ca români, „de la Nistru pîn' la Tisa".

Acum a bătut ceasul reafirmării idealului sfînt de unitate națională pentru care s-au jertfit atîtea generații și atîtea batalioane de români. Este cazul să ne întrebăm, în acest moment solar, asupra fundamentului juridic al unității neamului românesc și să spunem că el se întemeiază pe principiul autodeterminării popoarelor pe baza realității naționale.

Avem de observat două lucruri. Întîi, că problema autodeterminării pe principiul de naționalitate a constituit o creație politică și o cauză a luptei neamului românesc pentru independență și libertate, ideal cristalizat cu deosebire în secolul al XIX-lea. Și doi, că acest principiu a dus la victoria arhitecturii politice europene postimperiale, după ce a fost asumat ca normă a politicii wilsoniene în Europa (mă refer la conceptul „self determination") și ca normă a politicii externe rusești, cu care ducea tratative intense Ionel Brătianu (mă refer la conceptul „samo opredelenie").

Putem conchide că unitatea neamului românesc este un proces european integrator, care conduce la sfărîmarea imperiilor ce întemnițează popoarele și că el este un fundament al echilibrului politic european de mîine.

Revoluția română este considerată ca un proces semnificativ în prăbușirea imperiului comunist, căci ea nu a

Scanned with OKEN Scanner

început la 21 decembrie 1989, la București, și nici la 16 decembrie la Timișoara. Ea a început în vara anului 1989 în Basarabia, ca revoluție a renașterii naționale, dimensiune stelară pe care va trebui să o recuperăm de aici înainte. Această revoluție esențială continuă cu proclamarea independenței Republicii Moldova, ca act de voință al neamului românesc de peste Prut, exprimat pentru a doua oară în acest veac.

Ca cetățeni ai României, în fața acestui act de supremă exercitare a dreptului de autodeterminare, nu putem spune decît că vă îmbrățișăm ca frați, la sînul maicii noastre România ! Vă îmbrățișăm încredințați că vorbele lui Alexandru Aldea, domnul Țării Românești de la 1432, adresate ardelenilor erau adevărate și sînt și astăzi așa, chiar citite pe dos : „Căci dacă vouă vă va fi greu, nouă are să ne fie și mai greu.“ Ca ardelean, unde am dus amar de vremi jugul robiei imperiale, și ca deputat de Brașov, unde s-a plămădit imnul redeșteptării naționale pentru toți românii, am a vă spune că aclam chemarea președintelui Mircea Ioan Snegur, adresată de sub cupola acestui parlament : „Să ne ținem de neamuri.“ Și să fim tari în fața vremilor ce vin, deoarece cîntărețul pătimirii noastre, Octavian Goga, avea dreptate să spună că pînă la urmă nu este decît o singură condiție pentru îndeplinirea idealurilor noastre de unitate națională : să existe români !

Alexandru Birlădeanu

Nu vreau să țin nici un discurs, nici măcar să fac o încheiere la dezbaterile care au avut loc în această sală, dar întrucît m-am întors acum două zile din Basarabia, unde am avut posibilitatea să iau contact cu cei care au purtat răspunderea actului din 27 august, cei care l-au inițiat și cei care, cu riscul vieții, l-au realizat, dați-mi voie să vă spun cîteva cuvinte.

Sigur că m-am întors cu sentimentul de admirație față de această generație de basarabeni care au știut, neașteptat pentru mulți dintre noi, să aducă acum alfabetul latin, limba română ca limbă de stat, stema nouă și steagul tricolor, lucruri pe care unii dintre noi cel

Scanned with OKEN Scanner

puţin le credeau realizabile cîndva, în viitorul îndepărtat ; am admiraţie faţă de aceşti oameni care au dovedit curajul de a proclama independenţa stînd cu mîinile goale în faţa unor unităţi militare, ce se adunau din regiunea Odessei spre Chişinău, oameni cărora un general le-a comunicat că din ordinul Moscovei, al puciştilor din Moscova, are sarcina de a comanda trupele din Basarabia şi de a introduce „ordine".

În faţa acestor pericole, acestor riscuri, cu mîinile goale, fără armată, fără nimic, aceşti fraţi ai noştri au ştiut totuşi să facă să triumfe idealurile noastre comune.

Dar nu este vorba numai de admiraţie. Cred că trebuie să aducem recunoştinţa şi prinosul nostru înţelepciunii lor politice, care s-a manifestat în două lucruri fundamentale : în primul rînd, în faptul că în această situaţie au ştiut să folosească arma fundamentală — poporul ; ei s-au adresat poporului moldovean, care a stat zile şi nopţi în faţa Parlamentului, în faţa sediului Guvernului, gata să apere cu piepturile aceste instituţii ale poporului din Basarabia.

Altă dovadă de înţelepciune este aceea că au ştiut să transforme acest moment de mare pericol într-o mare victorie a sentimentului naţional — în independenţă. Aceasta este o dovadă nu numai de curaj, ci şi de mare înţelepciune.

Trebuie, totodată, să ştim că greutăţile mari ale fraţilor noştri abia acuma încep. Republica Moldova este deocamdată recunoscută numai de noi, de România, iar problema recunoaşterii şi de către alte state va fi o sarcină grea, cred chiar şi de durată. Ei au greutăţi economice ; ştiţi, probabil, că nistrenii — poate că au şi pus în aplicare — au ameninţat că vor tăia conductele de gaze, vor opri transporturile pe calea ferată ce leagă Moldova de centrele care o aprovizionează cu unele materii prime şi materiale necesare vieţii economice. Greutăţile lor de-abia acuma încep.

Într-adevăr, sarcina noastră fundamentală este să-i sprijinim cu tot ce putem. Eu aş repeta cuvintele unui cronicar, pe care le-a redat la un moment dat şi Iorga : „să ne blesteme să ne mănînce cîinii acestui pămînt, dacă

Scanned with OKEN Scanner

nu vom sprijini cu tot ce putem acest act pe care l-au îndeplinit fraţii noştri basarabeni".

Dar acest sprijin trebuie să fie aşa cum îl înţeleg ei, nu cum îl concep poate unii dintre noi, care ştim să ne batem cu pumnii în piept, sărind peste cal.

Putem noi, oare, să-i ajutăm altfel decît ceea ce cer ei în ajutorul lor ? Dacă ei şi-au proclamat independenţa, dacă şi-au proclamat un stat nou, independent, românesc, de ce să spunem noi că nu sîntem de acord cu acest stat şi să vrem să fie un singur stat şi să cerem unirea imediată ? Nu ne gîndim, oare, că le stricăm cu acest lucru, nu ne gîndim că în acest fel le creăm greutăţi ? Situaţia nu este foarte simplă acolo. Ei sînt jertfa sau victima unor atacuri care spun : nu independenţă vor românii din Basarabia, ei vor să se unească cu România numaidecît.

Chiar în satele moldoveneşti propaganda rusofonă, propaganda adversarilor independenţei Moldovei se bazează pe următoarea lozincă — românii sînt gata să moară de foame, au ajuns să moară de foame şi vor să ocupe Basarabia ca să aibă ce mînca. Dacă acum noi am veni să spunem că nu recunoaştem două state şi vrem un singur stat, ar fi o mare greşeală politică pe care am face-o. Să lăsăm istoria să curgă conform legilor ei, aşa cum curge un rîu conform legilor gravitaţiei. Nu să ne opunem acestor legi, ci să dăm sprijinul necesar aşa cum îl cer înşişi basarabenii, aşa cum îl cere şi Republica Moldova.

Cu tristeţe şi chiar cu ruşine am auzit pe un singur deputat spunînd aici că nu va vota rezoluţiile propuse pentru că sînt două state şi că trebuie să cerem recunoaşterea cetăţeniei româneşti pentru basarabenii de dincolo de Prut.

Domnilor, gîndiţi-vă, dacă am adopta o asemenea atitudine ar însemna încălcarea tratatelor internaţionale, încălcarea principiului respectării graniţelor care au fost declarate de Conferinţa pentru securitate şi cooperare de la Helsinki. Cum îi putem noi sprijini pe basarabeni, cum putem sprijini noua republică dacă vrem de pe acuma unirea într-un singur stat ? Istoria ne va da acest drept, ne va realiza acest vis al nostru, dar să lăsăm

Scanned with OKEN Scanner

să curgă istoria așa cum este și să nu o împiedicăm, să nu creăm greutăți fraților din Republica Moldova.

Aici s-au făcut o serie întreagă de propuneri. Toate sînt juste ; cele ale colegului Ioan Alexandru și ale altora între care : înființarea unei comisii mixte româno-moldovene a Parlamentelor noastre, realizarea unei serii întregi de ajutoare, de colaborări economice. Trebuie să însărcinăm Guvernul să îndeplinească toate aceste lucruri, iar noi să le urmărim, la nevoie să dăm sugestii, să ajutăm cu sfaturi. Toate aceste lucruri Parlamentul nostru trebuie să le realizeze.

Sper că veți avea atîta încredere în Birourile permanente ale celor două Camere, încît să le însărcinați să elaboreze un program, un plan de măsuri în acest sens.

Eu aș mai propune să trimitem stenograma dezbaterilor de astăzi Parlamentului Moldovei. Cred că citirea acestei stenograme va dovedi unitatea noastră cu care am întîmpinat independența declarată la Chișinău.

Eu sper, domnilor, sînt convins, că, așa cum am dat dovadă de unitate de vederi în momentul cînd s-a petrecut puciul de la Moscova, așa cum dăm dovadă de unitate acum în ce privește atitudinea noastră față de Basarabia, vom păstra aceeași unitate tot timpul. Frații noștri din Republica Moldova au nevoie de sprijinul românilor, nu de sprijinul unor partide, au nevoie de triumful ideilor românismului și nu de triumful unui partid sau altul. Acest lucru să ne fie ca o învățătură permanentă, să ne ferim de greșeala de a muta, eventual, unele divergențe ale noastre la ei acasă. Ei au nevoie de unitate, fără unitate ei nu pot învinge, iar noi trebuie să le sprijinim această unitate cu unitatea noastră ; nu trebuie să mutăm dihonia neînțelegerilor dintre noi pe celălalt mal al Prutului.

Aș încheia — v-am promis că nu țin un discurs, nu vreau să țin un discurs — exprimînd credința că ceea ce Parlamentul hotărăște astăzi prin adoptarea rezoluției propuse, a sarcinilor pentru realizarea recomandărilor făcute de colegii care au luat cuvîntul, constituie într-adevăr un moment, o etapă hotărîtoare în istoria neamului nostru, pe care am trăit-o cu toții astăzi.

Scanned with OKEN Scanner

Marţian Dan

Ne apropiem de finalizarea şedinţei celor două Camere consacrată unui eveniment de excepţie. Eu aş spune embematic, anume proclamarea independenţei Republicii Moldova.

Noi nu facem altceva prin această şedinţă decît să ne aplecăm cu toată atenţia asupra semnificaţiei profunde pe care o are acest eveniment. Nu facem altceva decît să aducem sentimentele noastre de entuziasm, de profundă gratitudine şi de apreciere faţă de modul în care actorii acestui eveniment — moldovenii, locuitorii Basarabiei de origine română de dincolo de Prut şi locuitorii cîtorva etnii care s-au alăturat acestei acţiuni — au ştiut cu înţelepciune, cu cumpătare, cu mare abilitate politică să înfăptuiască acest act istoric. Proclamarea independenţei nu este nici un act conjunctural, nici unul întîmplător. El materializează o luptă grea, îndelungată, materializează gîndirea oamenilor politici din republică, de a explora căile şi modalităţile care, în condiţiile date, sînt cele mai apte să asigure victoria, trimful cauzei naţionale a moldovenilor din Basarabia.

Apoi acest eveniment este remarcabil prin aceea că plasează Republica Moldova într-o fază nouă, îi schimbă condiţia, îi deschide noi perspective. De aici încolo vor apărea, aşa cum s-a subliniat pe bună dreptate în cadrul dezbaterii noastre, multe greutăţi, care vor trebui surmontate, învinse. Sînt convins că acei bărbaţi, acele femei, acei oameni care au înfăptuit acest minunat act cu tenacitatea, cu răbdarea şi cu metoda şi conştiinţa de care au dat dovadă, dar, în acelaşi timp, şi cu sprijinul, în primul rînd al nostru, al românilor, al locuitorilor acestei ţări, vor reuşi să depăşească aceste dificultăţi, iar această minunată cucerire — proclamarea independenţei — să fie consolidată, să fie transformată într-un act trainic, într-un act creator de istorie nouă şi de satisfacţie pentru românii de pretutindeni.

În mod firesc, în cadrul dezbaterilor noastre s-a reliefat faptul că acest eveniment fericit deschide noi perspective favorabile pentru colaborarea noastră, pentru apropierea dintre noi şi fraţii noştri de dincolo de

Scanned with OKEN Scanner

Prut, date fiind originea noastră comună, comunitatea noastră de neam, destinul nostru comun ; în înfăptuirea acestei colaborări, toate forţele responsabile ale acestei ţări vor trebui să se angajeze cu fermitate şi înaltă dăruire.

Sînt convins că acestui efort îi va corespunde şi activitatea noastră. În cursul dezbaterilor s-au făcut numeroase sugestii interesante în legătură cu ceea ce trebuie să întreprindem, în legătură cu felul în care trebuie să angajăm răspunderile noastre.

Cred că noi ar trebui să finalizăm această dezbatere din Parlamentul României procedînd în felul următor : să ne pronunţăm asupra unui proiect de hotărîre pe care o să vi-l supunem atenţiei imediat, prin care să exprimăm poziţia faţă de Declaraţia adoptată de Birourile permanente ale celor două Camere şi, de asemenea, sentimentele, gîndurile şi speranţele care au dominat dezbaterea noastră de astăzi. Asta ar fi o primă măsură în vederea finalizării lucrărilor. Apoi, aşa cum s-au exprimat diferiţi vorbitori — deputaţi şi senatori —, aşa cum vorbea şi domnul Bîrlădeanu, cred că ar trebui să ne gîndim, şi fac în acest sens o sugestie Comisiei de politică externă, să instituim un grup de lucru care, procedînd la o sistematizare a tuturor ideilor, sugestiilor şi propunerilor făcute în cursul acestei şedinţe comune a celor două Camere, să identifice căile şi modalităţile cele mai adecvate pentru îndeplinirea lor. De asemenea, cele două Birouri permanente trebuie să sprijine această activitate pentru a fi în măsură să întocmim un program de acţiune bine articulat pentru viitor, pe care să-l dezvoltăm şi să-l adîncim prin contactele ce le vom stabili cu Parlamentul Republicii Moldova.

Vasile Diacon
(21. 11. 1991)

Cu ocazia unei întîlniri neoficiale cu parlamentari din diferite ţări europene care au avut loc la Zagreb în zilele de 31 octombrie — 3 noiembrie 1991, am cerut sprijinul acestora în recunoaşterea dreptului popo-

Scanned with OKEN Scanner

rului român asupra teritoriilor care au fost rupte din trupul țării, ca urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov, și care astăzi nu se găsesc sub jurisdicția Chișinăului, ele fiind înstrăinate prin voința criminală a Moscovei și făcute, în mod arbitrar parte componentă a Ucrainei. Este vorba de nordul Bucovinei, ținutul Herței, Bugeacul la care se adaugă Insula Șerpilor. Mi-a răspuns domnul deputat Vladimir Moskovka de la Kiev, care a precizat că țara sa are probleme teritoriale cu Rusia, dar nu a făcut nici o referire la problemele teritoriale cu România.

Din discuțiile pe care le-am avut cu diferiți parlamentari din diverse țări, s-a degajat ideea că a sosit momentul ca Guvernul român să acționeze pe lîngă Guvernul de la Kiev în sensul retrocedării teritoriilor care au făcut parte din România anului 1940 și care, în prezent, sînt încorporate la Ucraina.

După cum se știe, la 27 august a.c., Parlamentul moldovean și populația dintre Prut și Nistru au declarat, în baza principiului autodeterminării, independența Basarabiei, în granițele sale istorice și etnice.

Spațiul devenirii istorice și etnice este, domnilor o referire directă la întreg spațiul românesc pe care Guvernul român a fost nevoit, sub presiunea Armatei Roșii, să-l evacueze după 27 august 1940, adică actualul teritoriu al Republicii Moldova la care se adaugă nordul Bucovinei, ținutul Herței, partea de sud a Basarabiei, adică Bugeacul, cu delta Nistrului și Insula Șerpilor.

Am apreciat cu toții momentul istoric al proclamării independenței Republicii Moldova, pe care eu, ca român, o văd deschizînd calea unirii, a unirii cu patria mamă. Este de neînțeles, în acest context istoric, tendința Ucrainei, care ea însăși a avut parte de împilarea seculară a Moscovei și care acum traversează același drum ca și vecinii săi, drumul emancipării naționale și etnice. Este de neînțeles, cum am spus, domnilor, ca o fostă victimă să se erijeze în stăpîn peste ceea ce nu-i aparține și procedînd ca fostul împilator să refuze cu încăpățînare nu numai să retrocedeze, dar chiar să și discute problematica teritoriilor incluse cu

Scanned with OKEN Scanner

forța în componența Ucrainei, dar care aparțin de drept României, Poloniei, Cehoslovaciei.

Mai rău, de curînd Ucraina a pus în aplicare o lege draconică, care pedepsește cu ani grei de temniță orice activitate politică care tinde spre dezlipirea vreunei zone din Ucraina. Aceasta ne determină să ne punem întrebarea : care va fi soarta teritoriilor românești aflate în componența Ucrainei, ca urmare a politicii de forță din anul 1940 ?

Componența etnică a regiunilor respective este din nefericire schimbată ca urmare a politicii de desnaționalizare a elementului național, practicată de Moscova, situația însăși a Ucrainei se prezintă în termeni similari, ceea ce ne determină să precizăm că respectivele ținuturi românești se află într-o situație cu mult mai grea decît a Basarabiei de pînă la proclamarea independenței.

În actualele condiții, ca urmare a politicii naționale de forță a Moscovei, despre care am amintit mai sus, s-a modificat complet componența etnică a nordului Bucovinei și a Bugeacului. Iată de ce cred că nu se mai poate aștepta, nu mai putem să ne complacem într-o situație de espectativă.

Ce rămîne așadar de făcut ? Considerăm că este cazul să intervină urgent guvernul de la București pentru a obține reglementarea apartenenței teritoriilor respective, pentru că acest guvern, în iunie 1940, a acceptat evacuarea acestor teritorii în urma presiunilor U.R.S.S., iar, în contextul prăbușirii imperiului sovietic, situația trebuie soluționată pe cale oficială, de la stat la stat, între București și Moscova, sau între București și succesorii Moscovei, în speță Ucraina.

Avînd în vedere aceste considerente, cerem guvernului român să procedeze la inițierea tuturor acțiunilor cerute de imperativul acestui timp istoric, a tuturor acelor demersuri diplomatice de natură să-i facă pe partenerii Ucrainei să înțeleagă că Bucureștiul nu va renunța la teritoriile evacuate în iunie 1940 de către România sub presiunea baionetelor rusești.

Este de datoria guvernului român să-i facă, totodată, să înțeleagă pe guvernanții de la Kiev că stabilirea unor

Scanned with OKEN Scanner

relații de bună vecinătate, durabile, între țările noastre nu se poate concepe fără repararea nedreptății istorice săvîrșite în iunie 1940 de care, desigur, nu se face vinovat poporul ucrainean.

Permanentizarea acestei situații de către conducerea actuală a Ucrainei nu ar putea fi înțeleasă de către poporul român și ar putea să compromită, în mod inutil, cursul istoric al relațiilor dintre cele două țări, altminteri cu interese și perspective comune.

O asemenea acțiune a României ar trebui să fie dezvoltată și la alte nivele cu folosirea corespunzătoare a tuturor mijloacelor : diplomatice, — O.N.U., Curtea de Justiție de la Haga — economice și desigur, propagandistice, care să faciliteze în actualele condiții de prăbușire a imperiului sovietic, România Mare a tuturor românilor și să dovedească lumii întregi că Bucureștiul este ferm atașat concluziei categorice afirmată în iunie 1991 cum că pactul Hitler-Stalin este nul și neavenit *ab inițio*.

Pentru a obține acest rezultat, dați-mi voie, ca personal, să consider că din acest moment, noi Parlamentul României, guvernul acestei țări, toți liderii săi politici nu trebuie să mai aibă o clipă de răgaz și nici alte momente de satisfacție. Cînd vom avea România Mare vom putea rezolva mai repede și mai bine multiplele și gravele probleme interne și internaționale cu care ne confruntăm. România numai în felul acesta va redeveni ceea ce a fost înainte de Pactul Hitler-Stalin, o forță medie de acțiune pe plan est și central european, iar nicidecum, cum sîntem tentați să observăm acum, obiectivul diverselor politici și pofte.

Vasile Diacon
(27. 11. 1991)

Săptămîna trecută, cu ocazia timpului afectat interpelărilor și întrebărilor, mai exact pe data de 20 noiembrie, am spus, în puține cuvinte, cîteva gînduri care mă frămîntau și mă frămîntă în legătură cu soarta teritoriilor românești aflate sub jurisdicția Kievului. Am rostit respectivele cuvinte mai întîi ca român și apoi

Scanned with OKEN Scanner

ca bucovinean născut pe o minunat de frumoasă vale numită Suha Bucovineană, situată undeva între poalele Rarăului şi umbra Voroneţului, le-am rostit ca bucovinean care am sacrificat anii tinereţii pentru a scrie, cu inima aş putea spune, o carte despre o parte din mirificul pămînt al Bucovinei, fără ca cineva să mă fi finanţat cu cinci bani, nu cum se întîmplă în cazul cercetătorilor care sînt plătiţi pentru a-şi clădi propria lor glorie.

Erau gînduri născute dintr-un curat sentiment de dragoste faţă de pămîntul natal şi care, închegate într-un text, au convins un număr de 175 de colegi care m-au susţinut moral prin semnătura lor. Printre semnatarii textului meu se numără Marian Enache şi Ionel Roman, vicepreşedinţi ai Camerei, precum şi reprezentanţi ai tuturor formaţiunilor politice : I. Raţiu, Vasile Gionea, Dan Lăzărescu, René Radu Policrat, Liviu Mureşan, Dumitru Teaci şi mulţi, mulţi alţii. Nu lipsesc reprezentanţii ai U.D.M.R.-ului şi ai altor minorităţi naţionale. Tuturor le mulţumesc din inimă !

Dar, iată că, după prezentarea textului, întîmplător în prezenţa delegaţiei Parlamentului de la Chişinău, care se află la balcon, un pseudopolitician, ca să nu zic demagog, copilul minune al Parlamentului, pe care nu doresc să-l numesc căci *nomina oribilis*, ar spune înţelepţii Romei antice, afirmă despre acesta, în faţa aceleaşi asistenţe, că ar fi „un text mai mult de propagandă“ şi că domnia-sa crede că „ar fi cazul să terminăm cu propaganda în faţa Parlamentului şi, mai ales, să trecem la măsuri practice.“

Cu privire la text, aţi judecat cu toţii. Se impune numai o precizare asupra momentului prezentării lui. Ştiţi cu toţii că pe data de 1 decembrie are loc în Ucraina referendumul menit să valideze declararea independenţei acestei republici. Acest act va declanşa procesul de recunoaştere internaţională a independenţei Ucrainei. Recunoaşterea fără rezerve a independenţei acestei republici ar însemna implicit şi recunoaşterea aparteneţei la această republică a teritoriilor româneşti pe care astăzi le are în componenţă Ucraina. Statele care vor recunoaşte această independenţă vor trebui să o

Scanned with OKEN Scanner

facă în cunoștință de cauză, sub rezerva recunoașterii de către Ucraina a nulității nu numai a Pactului Ribbentrop-Molotov, dar și a efectelor sale și deci să fie de acord cu apartenența acestor teritorii la România. Or, textul meu se voia un semnal de alarmă în atenția tuturor celor care trebuiau să audă acest lucru încă înainte de 1 decembrie 1991. Dar, din păcate și spre rușinea lui, un bucovinean, reprezentant al formațiunii majoritare, neînțelegînd nimic din ceea ce voia textul, îl numește *propagandistic*. Oricum, istoria va judeca valoarea afirmațiilor domniei sale. Am satisfacția că discursul meu, susținut de semnăturile dumneavoastră a provocat o dezbatere specială pe această temă în cadrul Comisiei de Politică Externă, astăzi la ora 16,00, în prezența conducerii Ministerului Afacerilor Externe.

Mircea Druc
(28. 12. 1991)

Cred că nu putem admite la infinit ca o parte din națiunea română să constate cu amărăciune, așa cum o făcea marele poet al tuturor românilor înstrăinați, ardeleanul Octavian Goga, înainte de Marea Unire din 1918 pe care o celebrăm astăzi, zicînd „căci vai de cel ce-și pierde țara ca să și-o ceară de la voi". Cred că un român fără țară, purtînd blesteme în cerul gurii drept moștenire din părinți, nu poate fi oricum fericit tot așteptînd o viață de om, ca abia la 50 de ani să-i fie permis să treacă Prutul ca să ajungă să-și vadă capitala țării. Nu cred că cineva fie de la Moscova, fie de la Kiev, fie de la Chișinău, fie de la București a reușit să mă convingă că n-ar fi fost cazul să vorbesc acum aici și anume așa. În acest context, n-aș admite nici un reproș la adresa mea, decît unul singur : „anticiparea". Da, recunosc, eu simt și acționez ca și acum reunirea s-ar fi produs deja. Și mă gîndesc ce am putea face mai departe pentru această țară reîntregită. Cred că e timpul ca o lume întreagă să se deprindă cu ideea că în curînd vor fi prezenți aici în Parlamentul Țării,

Scanned with OKEN Scanner

toţi deputaţii din toate teritoriile strămoşeşti înstrăinate odinioară.

Cred, sau mai bine-zis, n-aş vrea ca vorbele mele să vă facă să bănuiţi că aveţi în faţă un populist puţin cam exaltat şi melodramatic. Nu. Nicidecum. Cu toate că vă întreb retoric : de ce Mircea Druc, de exemplu, feciorul lui Gheorghe şi Ileana Druc, ţărani români dintr-un judeţ din nordul Basarabiei, fiind ales deputat ca şi dumeavoastră de alegători români într-o circumscripţie pe pămînt românesc nu poate lua cuvîntul în Parlamentul României decît aşa, ocazional, ca acum, la o sărbătoare ? Da. Sărbătorim astăzi ziua de 1 Decembrie. Dar nu de dragul retrospectivei, cred eu. Sărbătorim pentru a transforma trecutul în prezent, şi prezentul în viitor. Trecutul nostru şi tragic şi glorios nu e decît o cale istorică spre ziua de azi, iar prezentul nu e altceva decît un scurt popas în drumul nostru spre viitor. Cred că adevărul şi libertatea fără de care ar fi imposibil să ieşim din criză nu ne pot fi servite pe tavă de cineva din afară, nici obţinute sub formă de credit nu pot fi, căci nu există o bancă mondială care ar împrumuta libertate şi adevăr celor captivi, celor rătăciţi, celor induşi în eroare. Adevărul se cere trăit, iar libertatea cucerită prin luptă şi menţinută cu preţul unei vigilenţe eterne. Ştiu, cineva îmi reproşează chiar în momentul de faţă : „Sîntem un popor dezamăgit, domnule Druc, ne-am epuizat, nu mai putem lupta, am sacrificat destul". Nu, nu este adevărat. Niciodată, timpul n-a fost mai indulgent şi mai favorizat pentru România ca în prezent. Şi mai avem de dat o luptă : ultima şi decisivă. Va fi mai curînd o încercare, un test la scară naţională — ca un proces de selecţie naturală. Produsul acestui proces, acestei selecţii, vom fi chiar noi, generaţia de români în viaţă. Şi ne vom împărţi treptat în două seminţii. Una de români care se vor lamenta mereu, cedînd în faţa răului ca şi ciobanul moldovean din balada *Miorița*. Pe aceştia îi vom numi *români mioritici* şi vom încerca să-i recuperăm. Cea de a doua seminţie va fi a românilor încrezători în neam şi în Dumnezeu. Aceştia nu vor ceda niciodată, nici chiar în faţa îngerului

Scanned with OKEN Scanner

ceresc care ar putea veni să-i anunțe că nu mai este loc și pentru ei în Paradis. Acești români vor protesta, cerîndu-și dreptul căci urmează calea adevărului. Am cedat destul noi, românii. Explicațiile și justificările nu au acum nici un rost, nu merită prea mare atenție nici insinuările unor străini ce vor să ne țină în captivitate la propriu și la figurat. Nici frica patologică din oasele românilor mioritici nu o putem scoate rapid. Noi, românii credincioși, spunem : *vrem reîntregirea patriei.* Străinii și mioriticii vehiculează fel de fel de argumente. De exemplu : Moscova nu o să ne dea gaz și petrol, Occidentul preferă acest statut-quo, la Kiev nici nu vor să audă, la Budapesta se inventează niște simetrii, la Chișinău tactica pașilor mărunți, unul înainte, doi înapoi, iar unii, vorba Leonidei Lari, se vor domnitori peste o stînă și trei județe. La București mai stau la cumpănă : ce cîștigă cu ideea națională fiecare partid sau fiecare lider politic în parte ? Toate acestea sînt premise false, stimați colegi, ușor de combătut. Argumente de ordin istoric, economic, geopolitic, cu silogisme, statistici și fapte. Și o vom face, ori de cîte ori vom avea ocazia. Acuma vă amintesc doar că avem un singur obiectiv strategic : *Reunirea.* Iată liantul care ne lipsește, pornind pe calea reîntregii patriei face să dispară o bună parte din actualele animozități care ne macină pe noi românii de pretutindeni. Vom crea premisele concilierii, vom tempera egocentrismul și politicul din noi. Reunirea — altă soluție nu există. Medicii și psihologii cunosc anumite cazuri cînd oamenii schilodiți se plîng după mulți ani că-i doare cumplit mîna sau piciorul amputat. Psihoterapia decurge anevoios și suferința nu se mai termină. Exact așa se va întîmpla și cu națiunea română dacă va abandona idealul unirii. Sindromul amputării nu va dispare niciodată.

De aceea consider necesar și de urgență :

1. Astăzi, mîine, Parlamentul și Guvernul României să ia poziție față de referendumul din Ucraina : recunoașterea statului ucrainian în devenire este posibilă numai după soluționarea problemelor legate de consecințele pactului Molotov-Ribbentrop, adică după retro-

Scanned with OKEN Scanner

cedarea teritoriilor româneşti anexate de către Imperiul Sovietic.

2. Parlamentul României pînă la finele acestui an să adopte o lege vizînd cetăţenia românilor din fostele colonii sovietice dînd curs astfel apelului celor zece organizaţii ce formează Alianţa naţională „16 Decembrie", apel susţinut şi de Grupul parlamentar al Frontului Popular din Moldova.

Reunirea, altfel între Ucraina şi România va apărea o nouă Irlandă de Nord, un nou Liban, un nou Cipru. Nu putem admite libanizarea teritoriilor strămoşeşti răpite odinioară. Vor avea de pierdut nu numai românii, nu numai Europa de Est, ci şi occidentalii atît de nereceptivi la problemele româneşti, ale României neîndreptăţite.

Reîntregirea patriei se va face, fiindcă aşa vrea Dumnezeu. Sînt deja semne că toate neamurile se cam adună, căutîndu-şi rădăcinile. Instinctul autoconservării ne sugerează tuturor că cea de a doua venire trebuie să ne găsească pe fiecare la vatra strămoşească.

Iată de ce tot mai mulţi dintre acei care ne-au despărţit pe noi, românii, se vor retrage cu încetul, lăsîndu-ne să fim din nou împreună, în casa noastră, în credinţa noastră, pe pămîntul nostru hărăzit de Dumnezeu. Iată de ce, vin cu o rugăminte către toţi românii. Să răbdăm măcar şase luni fără acte de violenţă şi eschibiţionism. Să se facă alegerile necesare respectîndu-se legea şi regula, democraţia şi bunul simţ. Să spunem clar, cu fermitate : vrem reîntregirea patriei. Numai aşa vom reuşi. Pentru început o altă ieşire din impas nu există şi o garanţie că vom supraveţui în cea de a treia conflagraţie mondială, de data aceasta economică, nimeni nu ne poate da. Aşa să ne ajute Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIA

Parlamentului României privind Referendumul din Ucraina, din 1 decembrie 1991

1. Parlamentul României a luat cunoștință de hotărîrea autorităților de la Kiev de a organiza la 1 decembrie 1991 un referendum asupra independenței Republicii Ucraina.

Profund atașat principiilor fundamentale ale respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și ale popoarelor de a-și hotărî soarta, Parlamentul României salută hotărîrea autorităților ucrainene de la Kiev de a organiza un referendum privitor la independența Republicii Ucraina.

Avînd în vedere că acest referendum ar urma să se desfășoare și pe teritoriile românești — Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Ținutul Hotin, precum și județele din sudul Basarabiei —, Parlamentul României declară solemn că aceste teritorii au fost rupte din trupul țării, iar Pactul Ribbentrop-Molotov a fost declarat nul și neavenit, *ab initio*, de U.R.S.S. la 24 decembrie 1989 și de Parlamentul României la 24 iunie 1991.

Desigur, este dreptul Ucrainei să organizeze un referendum pentru independența sa, dar acest referendum nu poate avea valabilitate în privința teritoriilor românești anexate abuziv de fosta U.R.S.S., teritorii care nu au aparținut niciodată Ucrainei și sînt de drept ale României.

Scanned with OKEN Scanner

2. Parlamentul României reiterează atașamentul față de prevederile Actului final al Conferinței C.S.C.E. de la Helsinki, care admite posibilitatea modificării frontierelor pe căi pașnice, diplomatice.

3. Parlamentul României declară solemn că referendumul organizat de autoritățile de la Kiev în teritoriile românești încorporate cu forța în cadrul fostei U.R.S.S. — respectiv în Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Ținutul Hotin, precum și în județele din sudul Basarabiei — este nul și neavenit, precum și consecințele acestuia.

4. Parlamentul României cere parlamentelor și guvernelor tuturor statelor care vor recunoaște independența Ucrainei să declare expres că această recunoaștere nu se extinde asupra teritoriilor românești menționate.

5. Parlamentul României se pronunță pentru începerea unui dialog cu Parlamentului de la Kiev în vederea examinăriii împreună, a problemelor stabilirii unor relații de bună vecinătate și colaborare între România și Ucraina și invită, în acest scop, o delegație parlamentară ucraineană să efectueze o vizită la București, cît mai curînd posibil.

6. Parlamentul României solicită Guvernului țării să înceapă de urgență negocieri cu autoritățile de la Kiev în problema teritoriilor românești anexate cu forța de U.R.S.S.

Această declarație a fost adoptată de Parlamentul României în ședința din 28 noiembrie 1991, cu unanimitate de voturi.

PREȘEDINTELE SENATULUI,
academician ALEXANDRU BÎRLĂDEANU

PREȘEDINTELE ADUNĂRII DEPUTAȚILOR,
MARȚIAN DAN

Scanned with OKEN Scanner

Alin Mihai Dumitru Drugă
(16. 03. 1992)

După cum se știe, Insula Șerpilor — singura insulă a Mării Negre, aflată la circa 42 km de litoralul românesc a urmat, de regulă soarta Gurilor Dunării. Din anul 1878, Congresul de la Berlin a recunoscut că Insula Șerpilor, ca și întreaga Dobroge sînt teritorii românești și aparțin definitiv României.

Problema Insulei Șerpilor nu a fost pusă în discuție nici la sfîrșitul primului război mondial, nici în ultimatumul defunctei URSS din 28 iunie 1940, prin care în urma pactului sovieto-german s-a răpit României Basarabia și Bucovina de Nord, ea fiind unanim recunoscută ca teritoriu românesc. Ca urmare, Insula Șerpilor nu a constituit obiect de discuție nici la Conferința de pace de la Paris, din anul 1947.

Cu toate acestea, printr-un protocol semnat la 4 februarie 1948 de Petru Groza, primul ministru al guvernului marionetă de la București, și Viaceslav Molotov, ministrul de externe din acea vreme al puternicului stat bolșevic de la răsărit, urmat de un proces-verbal, semnat la 23 mai 1948, Insula Șerpilor a fost cedată, în mod abuziv, fostei URSS.

Domnule Ministru de Externe, avînd în vedere aceste considerente, faptul că acest teritoriu românesc, care deși măsoară doar cîteva hectare, 17 mai precis, deși nu are o valoare economică în sine, este deosebit de important pentru securitatea maritimă a României, avînd în vedere și dispariția celeilalte părți contractante — URSS — cu care guvernanții comuniști ai României au pus la cale ciuntirea teritoriului național, vă rog să informați Camera Deputaților, sau eventual să-mi comunicați în scris ce demersuri a făcut în ultimul timp Ministerul de Externe pentru ca acest teritoriu răpit din trupul țării, prin amenințare, dictat pe de o parte și trădare pe de alta, să revină la România ?

Constantin Soreșcu
(16. 03. 1992)

În últimele zile, personalități politice și culturale din Republica Moldova și-au exprimat speranța într-o ati-

Scanned with OKEN Scanner

tudine fermă și fără echivoc din partea Parlamentului, Președinției și Guvernului din România față de evenimentele dramatice care se consumă pe malul stîng al Nistrului. Iată, de ce, vă rog să-mi dați voie să vă propun un punct distinct pe ordinea de zi din această săptămînă. Poziția Camerei Deputaților față de evenimentele din Republica Moldova.

Noi, cetățeni și parlamentari ai României, nu putem privi la rece, ca la teatru, ceea ce se întîmplă astăzi într-un colț de atîtea ori greu încercat al pămîntului românesc. Dacă ne pune pe gînduri oricare conflict sîngeros care se petrece în preajma fruntariilor noastre, cu atît mai mult ne îngrijorează un conflict similar, care afectează chiar conturul identității noastre. Dacă ne întristează uciderea oricărui om pașnic în chiar vatra lui părintească, încă mai adînc ne întristează moartea fraților noștri din stînga Nistrului.

Drama Republicii Moldova este și drama României. Un pumnal înfipt într-o cetate făcută nemuritoare de Ștefan cel Mare induce o durere acută în întreg organismul național.

Or, Parlamentul României trebuie să dea expresie acestei dureri. În tăcerea noastră, agresorul ar putea citi cel mult o neputință disperată, iar Televiziunea moscovită, care a insinuat, difuzînd știrea mincinoasă a repatrierii unor rămășițe pămîntești, că la conflict ar participa și români din România, ar lua expectativa noastră ca pe o confirmare a diversiunii sale. Dimpotrivă, o atitudine limpede și intransigentă adusă la cunoștința organismelor internaționale, ar putea descuraja orice agresiune și contracara orice diversiune.

Iată de ce, domnule președinte, domnilor colegi, sînt convins că veți accepta propunerea de a adopta, într-una din ședințele din această săptămînă, declarația pe care frații noștri din Republica Moldova o așteaptă de la noi, cu o speranță nerăbdătoare.

Procedural, noi putem încredința unei comisii, alcătuită din reprezentanți ai tuturor grupurilor parlamentare și deputaților independenți, mandatul de a ne propune un text care ar urma să fie prezentat și adoptat în plen.

Scanned with OKEN Scanner

Ședința omagială a celor două Camere ale Parlamentului din data de 26 martie 1992

Alexandru Bîrlădeanu

Ne întrunim în cele două Camere reunite pentru a omagia împlinirea a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România, a acelui moment de bucurie care începea sfîrșitul unei tragice și lungi suferințe a țării. Ne întrunim în această sesiune solemnă, la un ceas cînd sufletul românesc este zguduit de faptul că, dincolo de Prut, sîngele fraților noștri se varsă, iar pămîntul patriei lor este amenințat.

Unirea Basarabiei a fost primul act înfăptuit pe drumul reîntregirii României în 1918, revenirea la harta ei rotundă moștenită de la Dacia originară. Nu putem să nu subliniem că acest act a avut loc în condițiile cînd o mare parte a României se afla sub ocupație germană, iar țara era redusă doar la o bucățică din Moldova. Unirea de atunci a prefigurat viitorul ce avea să se împlinească.

Orice istoric și om politic de bună credință care ar cerceta istoria Europei din cele mai străvechi timpuri și pînă azi va afla adevărul că existența poporului nostru are drept componentă fundamentală și caracteristică voința reîntregirii, demersul secular pentru unire.

Dacă este adevărat că au și locurile, ca și oamenii, soarta lor, destinul Basarabiei a fost, ca și al tuturor provinciilor noastre, de cele mai adeseori tragic, dar spiritul național a menținut credința și a alimentat speranța, a mobilizat lupta pentru unitate.

Scanned with OKEN Scanner

Destinul a fost din nou tragic cu noi și după cel de-al doilea război mondial. Țară „învinsă în victorie", cum s-a titrat atît de real recent o carte, țară cu un aport substanțial la scurtarea războiului și înfrîngerea Germaniei naziste, rol nerecunoscut de Marile Puteri învingătoare, am fost împinși în sfera de influență a imperiului sovietic și nu s-a anulat — conform tratatelor și convențiilor internaționale de după Armistițiu — Pactul Ribbentrop-Molotov.

Noi, Parlamentul de azi al României, am salutat actul de independență al Moldovei și era cel mai înțelept și drept gest față de frații noștri de dincolo de Prut.

Sîntem gata, așa cum am mai exprimat-o de cîteva ori, să le acordăm sprijinul nostru neprecupețit, în consolidarea independenței lor. Relațiile noastre trebuie să urmeze o strategie complexă de cooperare și ajutor, în plan multilateral — economic, cultural, spiritual, în structurarea instituțiilor democratice, în sprijin diplomatic reciproc.

Ne îngrijorează profund tensiunile ce au ajuns la conflict armat în Transnistria, unde sate românești din stînga Nistrului au ajuns să fie teatru de război, unde s-a ajuns să fie omorîtă fără nici o vină populația românească pașnică, condamnăm tendințele separatiste ale unor minorități care au ajuns la acte agresive, ce sînt în contradicție flagrantă cu normele internaționale actuale, cu Actul final de la Helsinki la care sînt semnatare și țările Comunității Statelor Independente, cu Carta de la Paris în cadrul CSCE.

Trupele mercenare venite împotriva moldovenilor, împotriva cetățenilor unui stat independent și membru al Organizației Națiunilor Unite, încalcă statutul acesteia.

Salutăm poziția Ucrainei față de agresiunile armate ce ascund scenarii politice, salutăm măsurile luate de conducerea acestei țări pentru a bara traversarea teritoriului său de către trupele mercenare.

Prin Declarația ce vi se va supune astăzi spre aprobare, Parlamentul României susține drepturile legitime ale Republicii Moldova de a-și orîndui treburile interne,

Scanned with OKEN Scanner

inclusiv problemele minorităților, prin instituțiile ei democrate și în conformitate cu politica ei de stat.

Socot că este necesar să subliniem că noi sprijinim rezolvarea pașnică, pe cale politică a diferendelor ivite pe teritoriul din stînga Nistrului.

Azi, omagiind un moment istoric, nutrim nădejdea că adresăm un mesaj către viitor.

Radu Ciuceanu

Aniversăm împlinirea a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România, primul din cele trei acte fundamentale care au făcut din anul 1918 monumentul reîntregii patriei, al reîntîlnirii tuturor provinciilor românești după ce, secole de-a rîndul, trupul țării a fost sfîșiat de cele trei imperii care ne-au înconjurat marginile, Căci, așa cum afirma Nicolae Iorga, poporul român nu a avut prieteni nici la miazănoapte, nici la miazăzi, nici la răsărit, nici la apus, ci numai Marea Neagră i-a împrietenit destinul. Provincie românească cuprinsă între apele sinuase ale Nistrului și unda Prutului, Basarabia a străjuit secole de-a rîndul frontiera de răsărit, spre acele teritorii dominate de o politică pe care Mihai Eminescu o definea atît de bine : „Răsărită din rase mongolice, de natura lor cuceritoare, așezate pe stepe întinse a căror monotonie are înrîurire asupra inteligenței omenești, lipsind-o de mlădoșenie și dîndu-i instincte fanatice pentru idei de o vagă măreție, Rusia e în mod egal muma mîndriei, a fanatismului și a despoției. Frumosul e înlocuit prin măreț, precum colinele undoiate și munții cu dumbrăvi a țărilor apusene sînt acolo înlocuite prin șesuri fără de capăt. În tendințele de cucerire, în așa numitele misiuni istorice, care-și caută marginile naturale, nu e nimic dedesubt decît pur și simplu neștiința și gustul de spoliere. În zadar caută un un popor în întinderi teritoriale, în cuceriri, în războaie ceea ce-i lipsește în chiar sufletul lui : sub nici o zonă din lume nu va găsi ceea ce Dumnezeu i-a refuzat".

Istoria cunoaște numeroase cazuri în care numele unei țări este dat de numele întemeietorului ei. Astfel, o serie de documente de la jumătatea secolului al XIV-

Scanned with OKEN Scanner

lea, referindu-se la Țara Românească o denumesc Țara lui Basarabă, Basarabia sau Țara Basarabească după numele lui Basarab I. Acesta cucerește teritoriile din nordul gurilor Dunării în urma luptelor purtate cu tătarii. Cu timpul, aceste teritorii cucerite de la tătari vor rămîne în istorie sub numele de Basarabia. Mircea cel Bătrîn vorbește în titulatura sa de stăpînirea asupra „părților tătărești".

Din secolul al XIV-lea istoria teritoriului dintre Prut și Nistru face parte integrantă din istoria Moldovei, iar secolul următor aduce prin Ștefan cel Mare o salbă de cetăți metereze strajă la Răsărit.

Întreg secolul al XVIII-lea este marcat de permanenta expansiune spre vest a Imperiului Rus, care se apropie treptat de granițele Moldovei, ajungînd în 1792 la Nistru.

În anul 1806, țarul Alexandru I al Rusiei dorind să înfăptuiască testamentul lui Petru cel Mare care viza cucerirea Constantinopolului ocupă Țările Române declanșînd astfel un nou război cu Turcia.

Prin tratatul de pace de la Tilsit, încheiat în 1807 între Napoleon și Alexandru I, Rusia se obligă să-și retragă trupele din Muntenia și Moldova. Cu toate acestea, Rusia stăruie totuși să i se atribuie măcar Basarabia și, în acest scop, induce în eroare diplomația europeană afirmînd că Basarabia nu este numai micul teritoriu de la nordul gurilor Dunării, ci întreaga zonă dintre Prut și Nistru ce mergea în nord pînă la granița austriacă, negîndu-se astfel existența statului românesc Moldova și în stînga Prutului.

Se produce de fapt o mîrșavă substituire menită a masca răpirea unui teritoriu străin de către imperiul țarist.

Prin pacea de la București, încheiată la 16 mai 1812, Turcia ceda Rusiei un teritoriu asupra căruia nu avea nici drepturi politice și nici istorice.

Nu a existat nici un moment în istoria Basarabiei cînd populația românească să nu fi fost majoritară. La cîțiva ani după ce Basarabia a fost smulsă din trupul Moldovei, procentul populației românești era de 86 %. Datele aparțin unui recensămînt țarist efectuat

Scanned with OKEN Scanner

în 1817 și merită a fi redate aici. Din 96 526 familii, 83 848 erau românești, 6 000 rutene, 3 826 evreiești, 1 200 lipovenești, 640 grecești 530 armenești, 241 bulgărești, 241 găgăuze. Din 482 630 locuitori, 419 240 erau români.

Analiza demografică a Basarabiei după 1812 reflectă o creștere masivă a elementului rusofon, ca efect al extinderii aparatului administrativ și al colonizărilor intense. Pe de altă parte, s-a încurajat pătrunderea și fixarea pe teritoriul Basarabiei a populației germane, rutene, ucrainene, găgăuze. Modificările demografice se datorează exodului peste Nistru, ca și celui din dreapta Prutului. Pentru a opri această fugă, împăratul Alexandru I a fost obligat să dea un rescript valabil numai pentru Basarabia, prin care se recunoștea dreptul țăranilor de a rămîne liberi, adică de a nu mai fi *krepastnoi* (iobagi). Pentru a atrage vechea boierime autohtonă, acesteia i s-au recunoscut vechile privilegii. Pentru încurajarea activităților comerciale, aceleași autorități imperiale îi vor scuti pe moldovenii din stînga Prutului de plata impozitelor și de efectuarea stagiului militar. În 1818, țarul Alexandru I acorda Basarabiei o autonomie locală, constituindu-se un Sfat Superior Local în care majoritatea consilierilor, după lege, o aveau boierii autohtoni, supravegheați însă de înalte oficialități imperiale numite de Petersburg. În primul deceniu, în acest Sfat hotărîrile se luau în limbile română și rusă ; se poate spune că, pînă în deceniul al III-lea, toate organele locale din această provincie fiind net românești, nu cunoșteau limba ocupantului. Primul guvernator al provinciei a fost Scarlat Sturza, recrutat din boierimea basarabeană unde se vorbea numai românește și ceva elinește. Mai tîrziu, fiii nobililor au început să vorbească limba germană și franceză. Începînd cu deceniul al treilea situația se schimbă radical. În locul guvernatorului român vor fi numiți guvernatori generali ruși, care nu cunoșteau limba localnicilor și, mai grav, nici legile și obiceiurile pămîntului. Guvernatorii Harting, Bachmetev, Inzov și, mai ales, guvernatorul general Viegel, își manifestă oprobiul față de ad-

Scanned with OKEN Scanner

ministrația basarabeană unde, cum era și firesc, toți vorbeau numai românește și, în consecință, erau considerați țărani inculți. Guvernul din Petersburg ordonă anchete care duc la aceeași constatare : toate abuzurile provenind dintr-o proastă și venală administrare sînt de sorginte rusească, iar moldovenii n-au nici o vină. Astfel, anchetatorul Svinin, sosit la fața locului, raportează la Petersburg : „Greșelile în administrația Basarabiei se explică nu prin vina boierilor moldoveni, ci prin vina guvernanților ruși". Din rapoartele aceluiași delegat se notează că, într-un singur an, din județul de hotar Tighina au fugit 900 de familii, din județul Codrilor 290 de familii, iar din județul Hotin 3359 de familii de români. Nici generalul Kiseleff nu-i scapă din vedere această fugă în masă. Într-un raport înaintat Petersburgului, el subliniază : „Aș dori ca majestatea voastră să binevoiască a da ordin să se constate cîți locuitori au fost în 1812 cînd s-a încheiat pacea și cîți din ei au fugit spre apus, preferînd jugul turcesc, fiind foarte grea pentru ei administrația noastră".

De jafurile și fărădelegile inițiate de noua administrație imperială rămîne impresionat chiar și împăratul Alexandru II care, în rescriptul său către mitropolitul Gavril, cu ocazia numirii noului conducător al Basarabiei, cu titlul de viceregе, generalul Bahmetev scria următoarele : „Sînt profund nemulțumit că toate intențiile mele bune nu s-au realizat și neregulile, mai ales în unele părți, au ajuns la apogeu, din care cauză oamenii nevinovați lasă căsuțele lor și tot avutul și fug de la noi căutînd adăpost peste hotar". Un alt anchetator rus, Storojenko, consemna, făcînd o paralelă între Basarabia din 1806 și cea ocupată de ruși : „Nu se vede că populația din Basarabia ar fi progresat. Dimpotrivă cînd în anul 1806 au venit armatele noastre rusești, starea populației era înfloritoare. Pe cînd acum guvernatorii nu fac nimic decît abuzuri.

Ce a însemnat ocupația rusească și folosirea locuitorilor ca vite la transportul carelor — au fost folosiți peste 30.000 de oameni (bărbați și femei) flămînzi și desculți, la aprovizionarea armatei imperiale — consti-

Scanned with OKEN Scanner

tuie o întrebare care l-a făcut pe însuși țarul Alexandru I într-o scrisoare către amiralul Ciciagov să declare : „Nu mai pot să permit mai departe asemenea grozăvii". Situația populației românești din această provincie se înrăutățește an după an, încît, în 4 august 1824, contele Voronțov, guvernatorul Basarabiei, mărturisește : „Situația economică a Basarabiei era mult mai bună sub conducerea moldovenilor decît sub conducere rusească, aici în regiunea Basarabiei, unde încă e barbarism, oamenii fără vină sînt băgați în închisori, bătuți, jefuiți și arși".

Sub țarul Nicolae I, situația se înrăutățește și mai mult, odată cu desființarea autonomiei de care se bucurase Basarabia pînă atunci. Dînd regiunii între Prut și Nistru denumirea de Basarabia și, mai tîrziu, de gubernia Basarabia, Moscova se va folosi de acum încolo de administrația rusească, excluzîndu-se limba română din toate instituțiile. Urmează o epocă de crunte silnicii la care localnicii răspund cu exodul în masă peste Prut. De data aceasta printre fugari se găsesc și boieri de frunte cum ar fi mareșalul nobilimii Bașotă, familia Rosetti, Bușeneanu, Hîrjeu și alții. O parte din rîndurile clasei avute se lasă ademeniți de administrația rusească alăturîndu-se conducerii de stat. Obținînd titluri de nobili, moșii și posturi în administrație ei se rusifică încetul cu încetul. Dar, marea masă țărănească, ca și un mănunchi de familii de boieri, și aici enumăr familia Hasdeu care îl va zămisli mai tîrziu pe Bogdan Petriceicu Hasdeu, vor rămîne credincioase marilor idealuri naționale.

Înfrîntă în războiul Crimeii, Rusia este nevoită să retrocedeze Moldovei, prin Tratatul de pace de la Paris din 1856, cele trei județe din sudul Basarabiei : Ismail, Cahul și Bolgrad, care vor fi din nou răpite de Rusia în calitate de aliat al României în războiul de Independență din 1877—1878. Procesul rusificării elementului autohton dintre Prut și Nistru se intensifică și mai mult, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

După înfrîngerea revoluției din 1905, țarul Nicolae al II-lea este constrîns să introducă o serie de reforme democratice. Alegerile pentru Dumă au constituit sem-

Scanned with OKEN Scanner

nalul trezirii Basarabiei la viaţa politică, studenţii români publică în această perioadă gazeta „Basarabia", primul ziar naţional şi democratic din teritoriile de la răsărit de Prut. În fruntea mişcării de renaştere naţională s-au aflat Pelinov şi Pantelimon Halippa, împreună cu Theodor Niculeţ şi Alexe Mateevici, colaboratori apropiaţi. Dar la scurt timp după alegerile pentru Dumă ziarele româneşti au fost suspendate, mişcarea naţionalistă studenţească intrînd într-o perioadă de regres.

În anul 1912, oficialităţile ruse au sărbătorit cu mare fast centenarul încorporării Basarabiei în imperiul ţarist. La aceste manifestări nu a participat însă populaţia locală.

O dată cu declanşarea primului război mondial, peste 200.000 de români din Basarabia au fost încorporaţi în armata rusă. Mulţi dintre aceştia, venind pe frontul românesc au intrat în contact cu realităţile din regat. De asemenea, studenţii basarabeni aflaţi la Kiev au avut posibilitatea să se întîlnească cu prizonierii români din Ardeal şi Bucovina, fapt ce a avut un rol hotărîtor în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor. Gazetele „Cuvîntul moldovenesc" şi „Luminătorul" şi-au reluat cu şi mai multă intensitate activitatea întreruptă după 1906. Treptat, ei se vor grupa într-un partid naţional care va avea ca scop dobîndirea autonomiei.

Învăţătorii din Basarabia devin acum apostolii redeşteptării conştiinţei naţionale, iar izbucnirea revoluţiei ruse în primăvara anului 1917 marchează o etapă nouă în procesul de pregătire a unirii cu România.

La 1 mai 1917, peste 10.000 de soldaţi, ofiţeri, studenţi, preoţi şi profesori români aflaţi la Odesa participă la un mare miting unde revendicările de ordin naţional se afirmă programat.

La 2—3 mai 1917 se desfăşoară, la Chişinău, congresul preoţilor, iar la 28 mai 1917 cel al învăţătorilor, unde se va hotărî înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin. La ambele congrese se demonstrează cu tărie faptul că basarabenii sînt români.

Cele mai importante schimbări se petrec însă în armată unde românii încep să se constituie în unităţi naţionale. Prima unitate de acest fel este batalionul ro-

Scanned with OKEN Scanner

mânesc din regimentul 40 de la Odesa. Situația internă din Basarabia se înrăutățește datorită descompunerii armatei ruse de pe frontul din Moldova care, în retragere, s-a dedat la jafuri și crime în satele și orașele întîlnite în drum. La insistențele românilor din armata rusă, generalul Scerbacev a autorizat formarea a 16 cohorte de români pentru paza celor opt județe din Basarabia. Conducerea lor este concentrată în mîna unui Comitet Central Moldovenesc al Soldaților și Ofițerilor avînd în frunte pe sublocotenentul Gherman Pintea.

În luna mai 1917 se înființează Partidul Țărănesc, cu un program de revendicări social-economice specifice țărănimii.

În vara anului 1917, Basarabia este în primejdie de a fi încorporată Ucrainei și numai fermitatea de care au dat dovadă reprezentanții ei au făcut ca acest plan să eșueze.

Treptat, forțele unioniste trec din faza pregătirilor în cea a realizărilor.

Pentru a smulge Basarabia din statul rus trebuia creat un organ independent de administrație. Se impunea tot mai mult ideea de a se convoca un congres al soldaților. Lucrările lui se desfășoară între 2 și 9 noiembrie 1917, la Chișinău, cu participarea a 989 deputați reprezentînd pe cei peste 300.000 soldați și ofițeri mobilizați. Congresul proclamă autonomia politică și teritorială a Basarabiei ca singur mijloc de a uni neamul românesc. Pentru moment se confirmă menținerea în cadrul unei republici federative democratice a Rusiei.

Un moment deosebit de emoționant l-a constituit sosirea în sala congresului a delegaților batalionului de voluntari ardeleni aflați în drumul de la Kiev spre Iași. Aceștia desfășoară steagurile tricolore pe care se afla scris „Trăiască România Mare", „Trăiască neamul românesc", „Trăiască regele". Se hotărăște crearea armatei locale și convocarea Sfatului Țării.

În acest timp, armata rusă aflată pe frontul românesc din Moldova se dezagregă rapid. Drumurile erau pline de cetele prădalnice care părăseau zona operațiilor militare și încercau să se retragă peste Prut. Pe mă-

Scanned with OKEN Scanner

sură ce ruşii părăseau frontul, armata română îşi subţia rîndurile, ocupînd zonele rămase descoperite, iar, în decembrie 1917, armata noastră intervine energic pentru a pune stavilă banditismului bolşevic. Se impunea o schimbare de atitudine : fostul prieten trebuia acum tratat ca duşman. Centrul agitaţiilor bolşevice era la Socola, la sud de Iaşi. În faţa acestei situaţii, precum şi în urma apelurilor făcute de generalul Scerbacev şi de reprezentanţii Antantei, primul ministru I. I. C. Brătianu ordonă, la 22 decembrie 1917, intervenţia celor două regimente de vînători menite să dezarmeze detaşamentele bolşevice de la Socola.

În numeroase locuri trupele ruseşti care voiau să părăsească linia frontului s-au izbit de împotrivirea armatei române. S-a ajuns astfel la o situaţie conflictuală care a generat uneori adevărate bătălii, cum au fost cele de la Galaţi, Paşcani, Spătăreşti sau Mihăileni. În urma acestor confruntări trupele ruseşti au fost dezarmate şi obligate să treacă Prutul, astfel încît, la începutul lunii ianuarie 1918 practic nu mai exista armată comunizată în Moldova.

În acest timp, în Basarabia se desfăşurau lucrările de pregătire a Sfatului Ţării care se va deschide la 4 decembrie 1917, la Chişinău. Participau 120 de delegaţi din care 84 erau români, iar 36 reprezentanţi ai ruşilor, ucrainenilor, bulgarilor, evreilor şi germanilor. După serviciul religios se intonează „Deşteaptă-te române“ şi se alege preşedintele în persoana lui Ion Inculeţ. Toţi delegaţii prezenţi recunosc Sfatul Ţării ca for suprem. La 15 decembrie 1918 se proclamă Republica Democratică Moldovenească. Puterea executivă este încredinţată unui consiliu de directori în frunte cu Erhan.

La 30 decembrie 1917, românii de peste Nistru se adună la Tiraspol şi cer alipirea la Republica Moldovenească a Basarabiei.

Proclamarea autonomiei a coincis cu armistiţiul de pe frontul românesc.

Izgonite din România, bandele din fosta armată rusă au început să jefuiască în Basarabia punînd astfel în primejdie atît vieţile şi avutul locuitorilor, cît şi depozi-

Scanned with OKEN Scanner

tele de alimente ale armatei române aflate peste Prut. Cohortele românești nu puteau ține piept valului de acte teroriste.

Sfatul Țării nu vede ieșirea din criză decît prin solicitarea sprijinului armatei române. Astfel, la 6 ianuarie 1918, guvernul basarabean solicită guvernului român ajutor militar pentru apărarea căilor ferate și a depozitelor. Au fost însărcinate cu această misiune cîteva batalioane de ardeleni. Cu toate acestea, anarhia a luat proporții. La Chișinău se instaurează comandamentul trupelor bolșevice care va dezlănțui teroarea comunistă. În urma unui nou apel al guvernului de la Chișinău, la 20 ianuarie 1918 Marele Cartier Român trimite în Basarabia două divizii de infanterie și două de cavalerie. Generalul Prezan, șeful Marelui Cartier Român, adresează locuitorilor Basarabiei un manifest în care se spunea că „Oastea română nu va obijdui pe nici un locuitor al Republicii Moldovenești ori cari i-ar fi neamul și credința. Va statornici rînduiala și liniștea, va fi chezășie că prădăciunile, tîlhăriile și omorurile nu vor mai începe".

Intrarea armatelor române în Basarabia, pe pămîntul strămoșesc, dorită și așteptată îndelung de popor, a fost primită cu entuziasm pe tot cuprinsul țării.

La 27 ianuarie 1918, Divizia a II-a condusă de generalul Broșteanu își făcea intrarea triumfală în Chișinăul părăsit în mare grabă de gărzile bolșevice.

În condițiile date, existența unui stat independent basarabean era privită cu scepticism atît de oamenii politici, cît și de opinia publică românească. Țara era devastată după patru ani de război, resursele ei erau limitate, iar puternicii vecini de la Răsărit ar fi încercat anexarea ei.

La 26 februarie 1918, o delegație condusă de Ion Inculeț, președinte al Republicii, și de dr. Daniel Ciugureanu, primul ministru a sosit la Iași. Într-un cadru festiv delegația basarabeană a mulțumit regelui Ferdinand pentru ajutorul militar, ducînd tratative în vederea unificării imediate. Primul ministru român, generalul Averescu, a căutat să temporizeze pentru moment problema unirii, deoarece la Buftea se purtau, în același timp, tratative pentru încheierea păcii cu Puterile Centrale.

Scanned with OKEN Scanner

Germania, simțind că se pregătea unirea cu Basarabia, vroia ca, în schimbul recunoașterii acestui fapt, România să cedeze Dobrogea. Viitorul mareșal al țării, Averescu, a replicat germanilor „vroiți să ne luați ceea ce este al nostru, adică Dobrogea, și să ne dați în schimb ceea ce nu e al vostru : Basarabia". În acest context, problema unirii se amînă pînă după semnarea preliminariilor păcii de la Buftea, la 5 martie 1918.

La începutul lunii martie, pe întreg cuprinsul Basarabiei au loc zeci de adunări în care locuitorii adoptă moțiuni cerînd înfăptuirea unirii cu țara. La 2 martie 1918 o delegație a Sfatului Țării condusă de Ion Inculeț, Pantelimon Halipa și dr. Ciugureanu sosește la Iași pentru noi contacte cu guvernul Marghiloman în vederea unirii imediate. Ion Inculeț, adept al unirii, a legat înfăptuirea acesteia de două condiții : poziția puterilor aliate față de realizarea unirii sub un guvern germanofil și acceptarea de România a reformelor democratice adoptate în Basarabia. Primind sprijin din partea aliaților și îndeosebi a Franței, precum și asigurări că guvernul român va trece și el la înfăptuirea de reforme, delegația participă în 5 martie 1918 la ședința Consiliului de miniștri unde se hotărăște înfăptuirea unirii imediate.

La 27 martie 1918, la Chișinău, Marele Sfat al Țării adoptă „Declarația de Unire".

Declarația era urmată de 11 puncte în baza cărora se prevedea asigurarea autonomiei legislative și administrative cu păstrarea instituțiilor regionale și a reformelor democratice înfăptuite.

Statul sovietic însă nu a recunoscut nici un moment unirea Basarabiei cu România și a căutat prin toate mijloacele să submineze acest stat, această unire.

Profitînd de prezența unor elemente ostile românilor recrutate din populația găgăuză, Moscova încearcă să-și motiveze o eventuală intervenție armată prin amorsarea răscoalei de la Tatar-Bunar, care este însă ușor înăbușită de forțele de ordine românești.

În anul 1924, tratativele purtate la Viena între guvernul român și cel sovietic pentru recunoașterea reciprocă a frontierelor eșuează datorită refuzului Moscovei de a accepta unirea.

Scanned with OKEN Scanner

La 3 iulie 1933, Rusia sovietică a aderat la Convenţia referitoare la definiţiile teritoriului unui stat şi a agresorului. Prin această convenţie se prevedea că teritoriul unui stat semnatar era acela care în momentul semnării se găsea sub autoritatea lui şi că invazia teritoriului unui stat semnatar constituie un act de agresiune. Prin adeziunea la aceste documente, Rusia sovietică recunoştea implicit că Basarabia aparţine României şi că frontiera ei cu România este Nistrul. Cînd a semnat această convenţie, Litvinov, ministrul afacerilor străine rus, a spus delegatului român — Titulescu — „Eu ştiu foarte bine că semnînd această convenţie fac cadou Basarabia".

În 1934, între România şi URSS se reiau relaţiile diplomatice, ambele state garantîndu-şi reciproc deplina şi întreaga respectare a suveranităţii şi abţinerea de la orice amestec în treburile interne.

Chestiunea frontierelor României va fi din nou pusă în cadrul tratativelor care au premers semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov, semnat la Moscova, la 23 august 1939. Obţinînd din partea Moscovei angajamentul de a nu interveni în conflictul pe care Germania se pregătea să-l declanşeze în Europa, Hitler va oferi în schimb ţările baltice, partea de răsărit a Poloniei şi Basarabia. Folosindu-se de clauzele secrete ale Pactului de neagresiune, Kremlinul a adresat un ultimatum guvernului României la 26 iunie 1940. Confruntată cu perspectiva unei invazii sovietice, România este constrînsă să accepte termenii ultimatumului, retrăgîndu-şi cu dificultate trupele şi administraţia din teritoriul Basarabiei. Depăşind condiţiile protocolului secret semnat la 23 august 1939, Rusia va ocupa în acelaşi timp, şi Bucovina de Nord şi ţinutul Herţei.

Declanşarea ofensivei armatei române la 22 iunie 1941 a constituit un act de justiţie istorică, teritoriul răpit de sovietici prin silnicie revenind la ţara mumă. Războiul de întregire a patriei început la 22 iunie 1941 a arătat dorinţa întregului popor român de a-şi apăra demnitatea şi fiinţa naţională.

În acest sfîrşit de mileniu am fost contemporani cu sfîrşitul imperiilor. Rînd pe rînd, inexorabil, ele au pără-

Scanned with OKEN Scanner

sit scena istoriei eliberînd popoarele din închisorile pe care le duraseră prin ideologii sau doctrine malefice. Orice revenire la barierele care au separat zeci și sute de ani pe frați între ei, pare și este imposibilă. Basarabia nu aparține nimănui, fiindcă ea a fost și este a poporului român, fiindcă pe teritoriul ei s-au născut moșii și străbunii noștri și se vor naște și vor trăi fiii aceluiași popor român.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIA SOLEMNĂ

a Parlamentului României cu ocazia împlinirii a 74 de ani de la unirea Basarabei cu țara

Camerele Parlamentului României, reunite în ședința solemnă din 26 martie 1992, cu ocazia aniversării a 74 de ani de la unirea Basarabiei cu țara, declară următoarele :

Se împlinesc 74 de ani de cînd Sfatul Țării, ca urmare a voinței românilor și a locuitorilor de altă naționalitate din Basarabia, a hotărît unirea cu România, pas istoric spre desăvîrșirea unirii tuturor românilor într-un stat național unitar, realizată la 1 Decembrie 1918.

„Basarabia — se spune în acest act istoric — în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și al dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România."

Anul 1940 a adus din nou norii negri asupra României. Ca urmare a Pactului Molotov-Ribbentrop, Basarabia a fost ruptă încă o dată din trupul țării, intrînd sub ocupație sovietică. Pentru frații noștri de dincolo de Prut a început „Golgota" suferințelor de tot felul,

Scanned with OKEN Scanner

calvarul deportărilor, al dislocărilor de populații și deznaționalizării românilor.

Pentru românii basarabeni, flacăra speranței, zeci de ani abia pîlpîind, a început să se înteţească o dată cu procesul de restructurare a fostei U.R.S.S., explodînd într-o corolă de lumină în ziua de 27 august 1991, cînd Republica Moldova și-a declarat independența de stat.

Vechile structuri, precum și forțele ostile, strîns legate de vechiul regim și de tendințele imperiale, nu au putut accepta ideea unui stat independent dar mai ales perspectiva reunirii acestuia cu țara, trecînd la organizarea unor acțiuni destabilizatoare prin înființarea așaziselor „republici independente".

În prezent asistăm la acțiuni sîngeroase îndreptate împotriva populației românești civile și pașnice, îndeosebi a celei din stînga Nistrului, precum și împotriva structurilor statale ale Republicii Moldova.

În aceste momente grele, în care se pune în cumpănă însăși ființa națională a Republicii Moldova, ne declarăm solidaritatea necondiționată cu frații noștri basarabeni și ne exprimăm credința că în viitorul cel mai apropiat dreptatea va birui și conflictele existente își vor găsi soluția politică adecvată.

În acest context, salutăm poziția cu privire la Moldova adoptată la Kiev de către șefii statelor din Comunitatea Statelor Independente, atitudine conformă spiritului Actului final de la Helsinki și procesului C.S.C.E., constituind un pas important pe drumul soluționării politice a situației dramatice din această republică.

Apreciem în mod deosebit măsurile energice întreprinse de Ucraina în vederea interzicerii tranzitării forțelor destabilizatoare peste teritoriul acesteia spre Republica Moldova și ne exprimăm convingerea că, prin eforturile reunite ale statelor succesoare ale U.R.S.S., se va bara calea spre escaladarea conflictelor interetnice și interstatale.

Ca reprezentant al voinței națiunii, Parlamentul României se adresează parlamentelor statelor europene și, în primul rînd, Parlamentului Rusiei, Organizației Națiunilor Unite, celorlalte organizații internaționale, cerîn-

Scanned with OKEN Scanner

du-le să sprijine Republica Moldova, stat independent și membru al O.N.U., în vederea soluționării gravelor probleme cu care se confruntă, garantării securității și a integrității teritoriale.

Declarația a fost adoptată în ședința solemnă a celor două Camere ale Parlamentului României din 26 martie 1992.

PREȘEDINTELE SENATULUI

academician ALEXANDRU BÎRLĂDEANU

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

MARȚIAN DAN

Scanned with OKEN Scanner

Intervenţii în Camera Deputaţilor şi în Senat
în şedinţele din 20 mai 1992

Petre Ţurlea

Cu mare îngrijorare şi revoltă am aflat aseară că partea de răsărit a Republicii Moldova a fost invadată de Armata a 14-a a Rusiei. Este o armată care nu are nici o legătură de suflet cu pământul acela şi care nu are nici un drept asupra lui. Este o armată care, prin acţiunea începută aseară, încalcă drepturile istorice şi etnice româneşti asupra Transnistriei.

Preşedintele celui de al doilea stat românesc, domnul Mircea Snegur, a cerut ajutor comunităţii internaţionale. Sîntem datori ca noi să fim primii care să răspundem acestei cereri de ajutor.

Propun Parlamentului României, să se întrunească într-o şedinţă comună, specială, pentru a lua în discuţie un răspuns adecvat şi rapid. Şi, să cerem, de asemenea, statelor C.S.C.E. să intervină rapid, iar parlamentelor lumii să-şi precizeze poziţia.

Doamnelor şi domnilor,

Vremuri grele trec peste pământul românesc !

Sîntem datori ca, în primul rînd noi — parlamentarii, să găsim metodele optime pentru a le face faţă. În jurul acestei probleme naţionale să acţionăm ca un singur partid — partidul naţiunii.

Ioan Alexandru

Citesc în faţa dumneavoastră o declaraţie în numele grupului parlamentar PNŢ-cd, care sună aşa :

Scanned with OKEN Scanner

Posturile de radio au anunțat că Armata a 14-a sovietică a atacat aseară cu tunuri și tancuri Transnistria ; parte din teritoriul Republicii Moldova, unde trăiește aproape un milion de români, unde se află industria și hambarele trudei moldovenilor, strînse prin munca lor vreme de 40 de ani, de cînd se află sub ocupația Armatei Roșii.

Cerem Parlamentului să ia o hotărîre imediată de protest.

1. Să proclamăm zi de doliu, ziua sfinților împărați Constantin și Elena de mîine.

2. Să trimitem azi tuturor parlamentelor lumii, protestul nostru față de acest act de injustiție internațională.

3. Președinția, Guvernul și celelalte instituții ale țării, pe linia lor, să facă la fel.

4. Rugăm biserica, toate cultele din țară, să trimită la Patriarhia Moscovei, a Constantinopolului, a Ucrainei, la Sfîntul Scaun la Roma, precum și la toți capii bisericilor lumii tristețea în care se află, rugîndu-i să apeleze pe lîngă Guvernul Rusiei să retragă imediat Armata a 14-a de pe teritoriul Republicii Moldova.

Așa să ne-ajute Dumnezeu !

Ioan Gavra

Sigur, începînd cu ziua de ieri, situația din Transnistria și Moldova a devenit deosebit de gravă și periculoasă.

Cred că cel mai înțelept lucru din partea noastră, a Parlamentului României, ar fi să adoptăm o declarație pe care să o adresăm tuturor parlamentelor lumii pentru a veni în sprijinul Republicii Moldova și a acelor români ce-și duc existența pe pămîntul Transnistriei.

Și, propun pentru a nu mai prelungi discuțiile în continuare, să ne întîlnim, șefii de grupuri parlamentare, să elaborăm o declarație pe care s-o prezentăm în plen împreună cu Senatul și s-o trimitem tuturor parlamentelor lumii pentru a cere sprijin în vederea retragerii trupelor Rusiei de pe teritoriul Moldovei.

Scanned with OKEN Scanner

Dumitru Rădăuceanu

Are o vorbă moldoveanul, cam de factura asta : „S-o umplut paharul !“

În numele Frontului Salvării Naţionale, propun ca la orele 11 să ne întîlnim în plen, deci Adunarea Constituantă, pînă atunci Comisia de Politică Externă să redacteze o moţiune către Parlamentul Rusiei, în primul rînd spre excelenţa sa domnul Boris Elţîn şi eventual, să hotărîm să meargă o delegaţie la Moscova, să ne lase în pace. Să ne adresăm lumii întregi. Pentru că îmi amintesc de Ştefan cel Mare care spunea : „Cu toată lumea este bine de încheiat tratate, numai cu unii nu !“ Mulţumesc de atenţie.

Aş vrea să vă spun că în 23 de luni de cînd au avut loc alegerile, foarte rar am ieşit la tribună ca vorbitor. De data asta, vă rog respectuos să daţi curs rugăminţii mele în primul rînd şi a Frontului Salvării Naţionale, grupului pe care îl reprezint în faţa dumneavoastră.

Anton Lintmaier

Problema Basarabiei, Ţinutul Herţei şi Bucovina mă frămîntă că face parte din fiinţa minorităţii poloneze care trăieşte în România şi este şi ea împărţită prin acest pact Ribbentrop-Molotov care ne-a rănit profund. Desigur, problema din Basarabia trebuie înţeleasă ca o diversiune şi diversiunea o constituie Transnistria.

Să ştiţi că este o ofensivă a fostei nomenclaturi, care provoacă diversiuni nu numai în Moldova, provoacă şi în Iugoslavia. Nu sînt conflicte interetnice, este ofensiva foştilor comunişti care vor să demonstreze că această parte a lumii nu este guvernabilă decît de către ei.

Fosta nomenclatură este mai periculoasă decît Mafia ! A deturnat mare parte din avuţia naţională a ţărilor respective — foste socialiste — le deţine în bănci străine, întreţine relaţii cu finanţele străine şi dictează politica lor faţă de România şi alte ţări. Aşa trebuie înţeleasă această problemă !

Problema Transnistriei este o diversiune ; de cîte ori se ridică pe plan internaţional problema Basarabiei ni

Scanned with OKEN Scanner

se „scot ochii" : ce căutăm noi în Transnistria că asta n-a fost niciodată a noastră ? Ale noastre au fost teritoriile pe care le revendicăm, care au fost furate prin pactul Ribbentrop-Molotov.

Eu consider că trebuie trecut imediat la o declarație prin care să cerem teritoriile răpite și strămutarea populației românești pe fostele teritorii istorice ale românilor. Iar rușii care nu vor să treacă la România și vor să trăiască în Transnistria, să trăiască acolo...

Eu aș ruga, pe domnul Druc, pe domnul Snegur, să înțeleagă astfel problemele românești. M-a neliniștit faptul că în momentul alegerii au făcut o propagandă profund antiromânească... se revendica Moldova pînă la Carpați.

România nu este de împărțit ! România a luptat de secole pentru unitatea națională și noi trebuie să punctăm niște probleme pe care le-am declarat și se află aproape la toate agențiile internaționale de presă și la ambasade.

Teritoriile românești, rupte de trupul țării prin pactul Ribbentrop-Molotov în 1940, Basarabia, Nordul Bucovinei, Ținutul Herței, unde cetățenii români au fost privați de cetățenia română, supuși unei stări de detenții, umilință, deportări. O parte din aceste teritorii și-au declarat independența.

De reținut că acolo au fost săvîrșite crime odioase în anul 1941, cînd celor ce nu acceptau regimul sovietic li s-a promis libera trecere spre România, iar la graniță, bătrîni, femei, copii nevinovați au fost seceraţi pînă la unu de gloanțe. Aici trebuie să completez că după aceea, a intrat KGB-ul prin sate și a acționat, a vrut să vadă cine a mai vrut să treacă în România, a înconjurat satele și a tras. Oamenii care au fost răniți au fost duși la spital, pe urmă condamnați la moarte și împușcați.

În anul 1944—1945, a fost masacrată toată intelectualitatea română, iar cadavrele profanate. În 1946—1947 a fost declanșată o foamete artificială cu pierderi de vieți omenești. S-a ajuns la acte de canibalism.

Scanned with OKEN Scanner

În 1949 s-a efectuat colectivizarea forțată cu numeroase pierderi de vieți omenești și masive deportări în Siberia. În 1961 începe pîngărirea și distrugerea bisericilor.

Prin denunțarea pactului Ribbentrop-Molotov de către Sovietul Suprem, era de așteptat ca aceste teritorii să urmeze regimul țărilor baltice, să revină de drept României. Dar acest lucru nu s-a întîmplat.

Fac apel, am făcut apel la toți delegații, la toate organele de presă prezente în Italia, la Roma, la conducerile statelor care au avut contribuție la înstrăinarea acestor teritorii după cel de al doilea război mondial, la toate statele iubitoare de libertate, să oprească vărsarea de sînge din Moldova.

Să se instituie — asta este arma cu care trebuie să lupte România ! — să se instituie o comisie internațională spre a pune în evidență numărul victimelor din perioadele mai sus menționate, ridicarea unor monumente în amintirea lor.

Acest rezultat va sensibiliza în mod sigur opinia publică și istituțiile politice, să contribuie la soluționarea acestui act de injustiție.

Acei oameni care au fost jertfiți merită măcar o cruce creștinească. Iar numărul acestor cruci, ce depășește cu mult pe cele de la Katin, va pleda pentru libertatea lor. Căci, așa cum spune un film polonez legat de epopeea Monte Cassino „libertatea în cruci se măsoară" ; numărul lor este suficient pentru revenirea acestor teritorii la patria mamă, România. Numai în aceste condiții, fiecare mamă, cu copiii săi, protejați corespunzător, va putea intra în Europa unită.

Deci, în concluzie, eu vă spun : numai la Fîntîna Albă, lîngă satul meu, cei din Suceava cunosc, în 1941 au fost împușcați 840 de inși la graniță. Dacă adunăm pe cei care au vrut să vină înapoi acasă, o să vedeți că depășesc multele zece mii de la Katin.

Ioan Ardelean

La ora cînd bat clopotele Moldovei, intervenția mea se vrea o lacrimă și în același timp un semnal de alarmă.

Scanned with OKEN Scanner

Deci, cu privire la situţia din Moldova, profund îngrijorat de intervenţia Armatei a 14-a, armată de ocupaţie, aflată sub jurisdicţia Federaţiei Ruse, în stînga Nistrului, în aşa-numita Republică Transnistreană, în favoarea separatiştilor, consternat că această Armată este scăpată de sub controlul comandantului ei, după cum singur o declara azi-noapte, Grupul Parlamentar format din deputaţi independenţi „Un viitor pentru România“ îşi exprimă solidaritatea cu Moldova, în eforturile sale de a-şi păstra suveranitatea şi independenţa, precum şi integritatea sa teritorială.

Cheamă guvernele Federaţiei Ruse, Moldovei, Ucrainei şi României să întreprindă de urgenţă măsuri pentru soluţionarea politică a conflictului prin negocieri.

Condamnă încercările forţelor conservatoare şi ale separatiştilor care încearcă refacerea vechilor structuri şi a Imperiului Sovietic.

Cheamă Guvernul Republicii Ruse la încetarea oricărui sprijin pentru separatişti şi la rechemarea Armatei a 14-a de pe teritoriul Moldovei.

Face apel la Parlamentul României, la toate forţele democratice ale ţării pentru a sprijini eforturilei Moldovei de a adopta măsurile necesare în vederea rezolvării situaţiei de criză şi conflict în conformitate cu normele internaţionale.

Constantin Andreescu

O rană dureroasă din timp în timp, de 2 ani, tot este zgîndărită şi desigur cu efecte dintre cele mai dureroase pentru poporul român şi anume ceea ce se întîmplă în Basarabia e vina celor care se erijează în conducători ai Basarabiei precum şi vina Guvernului român.

Trebuia la una, două săptămîni, la o lună după ce s-a declarat independenţa Basarabiei, conducătorii de acolo să fi urmat linia celor de la 1918, să se declare uniţi cu patria mumă. S-ar fi prevenit toate aceste nenorociri care se întîmplă acum şi se vor mai întîmpla.

E greu de înţeles pentru ce au procedat astfel şi basarabenii şi noi, cei de la Bucureşti. N-am fi avut această

Scanned with OKEN Scanner

situație. Iar acum, noi trebuie să privim lucrurile în modul cel mai realist.

Ne dăm seama că și conducătorul actual al Rusiei — președintele Elțîn — nu face altceva decît ceea ce a făcut Stalin. Pentru ca să poată avea acces la Ungaria fără să treacă peste România și Polonia, ne-a luat Basarabia și Bucovina de Nord, avînd culoar direct cu restul țărilor din Europa.

Ne-a luat, s-a spus dintr-o greșeală recunoscută public și diplomatic, ținutul Herța. A fost o eroare făcută de ofițerii ruși. Nu s-a auzit pînă acum ca o greșeală să nu se repare. De altfel, noi am și dat o sugestie deputaților de la Botoșani. Ar fi trebuit în mod automat să ocupăm Herța fiindcă ea nu mai are nici o explicație istorică și avem ca acoperire recunoașterea oficială că s-a luat printr-o greșeală.

În ceea ce privește situația Basarabiei, nu este cazul să ne mai tînguim mereu. Trebuie găsite niște soluții de care să se sesizeze adversarii noștri.

Elțîn, trecînd peste Ucraina, și-a creat un cap de pod la Nistru. Este ușor de înțeles din punct de vedere militar și strategic ce înseamnă aceasta.

De altfel, mi-am dat seama din ziare de atitudinea Americii, care a sesizat ce urmăresc rușii prin crearea acestui focar la hotarele României, între Ucraina și între România. Nouă nu ne rămîne decît să discutăm la alt nivel decît la această tînguire din Parlament pentru a patra, a cincea sau a șasea oară.

Consiliul Superior al Statului Militar, Comisia de apărare națională să se întrunească și să găsească niște soluții. Și sînt soluții. Alte popoare le-au găsit. Nu cu vorbe, să găsim alte mijloace pe care, dacă nu le spunem aici, le putem spune în altă parte...

E ușor de înțeles. Să înceteze aceste moțiuni, această jelanie... Lucrurile nu se repară... decît cu forță la forță !

György Tokay

În numele grupului parlamentar UDMR am trista ocazie de a reaminti declarația prezidiului UDMR cu privire la chestiunea reîntregirii țării.

Scanned with OKEN Scanner

Prezidiul UDMR încă de pe atunci a subliniat pericolul folosirii forței și a violenței de partea unor state în rezolvarea unei probleme care pentru noi sînt un deziderat național.

Astfel, am ajuns ca să ne aflăm în situația în care o forță străină a comis nu o diversiune, domnilor, ci o agresiune. Nu e vorba de nici o diversiune. E vorba de o agresiune comisă împotriva unui stat suveran, membru al Organizației Națiunilor Unite.

Pentru aceste motive noi nu putem ezita ; trebuie să formulăm propria noastră poziție în această chestiune. Motiv pentru care sîntem de acord cu antevorbitorii în ceea ce privește formularea acelei declarații în cursul zilei de azi.

Vasile Rădulescu

Situația este gravă. Se vrea ca România să fie atrasă într-un conflict armat internațional. Imperialismul rusesc nu se dezminte, indiferent de haina pe care o îmbracă —dacă e vorba de țarism, de comunism sau de democrație, cum se vrea în prezent. Scopul este foarte clar.

Trebuie să fim uniți, cel puțin în aceste momente grele. Sîntem de acord că o intervenție pe lîngă Guvernul rus, pe lîngă Guvernul Ucrainei și de asemenea pe lîngă forurile internaționale, în special la Organizația Națiunilor Unite, reprezentanții noștri să fie foarte activi.

De asemenea, sîntem de acord cu o declarație a Parlamentului, o declarație puternică, o declarație în care să se vadă clar hotărîrea noastră de a apăra ființa națională a poporului român.

Cerem ca Guvernul să ia toate măsurile ce se impun pe plan intern și internațional privind încălcarea drepturilor suverane ale unui stat cum este Moldova.

Fac apel la dumneavoastră să trecem cît mai repede

Scanned with OKEN Scanner

la treabă pentru această problemă gravă în care se află poporul român.

Nicolae Simescu

Această aniversare de doi ani de la înființarea, prin voința poporului, a primului Parlament liber al țării noastre după 50 și ceva de ani este umbrită, pe lîngă alte aspecte datorate mai mult sau mai puțin nouă, și de această gravă agresiune împotriva intereselor țării noastre, aș putea zice, sau ale țării frățești Moldova.

Vreau să vă reamintesc că noi am fost prima țară care am recunoscut independența și avem o calitate în plus față de toate celelalte țări care au recunoscut-o ulterior, și anume că sîntem garantul ei. De asemenea, condiția de frăție, de aceeași entitate, ne face să fim mult mai responsabili decît toate țările lumii.

Sigur că sub acest aspect consider că prin Camerele reunite ale Parlamentului, prin *Camerele reunite*, repet, trebuie să se ia o atitudine, atît din punct de vedere al Parlamentului ca declarație a sa, cît și de impulsionare a celorlalți factori de putere care trebuie să acționeze repede și eficient în această situație. Pentru că în fiecare oră se pierd vieți și se întîmplă lucruri ireversibile.

Dar aș vrea să vă reamintesc că în calitatea noastră de țară soră și de garant al Moldovei noi trebuie să devenim o țară foarte puternică sau să fim o țară foarte puternică. Aceasta impune o logică politică. (...).

Eu cred că interesele generale sînt prea puternice în ceea ce privește mișcări de graniță în Europa și că o atitudine absolut fermă, dar chibzuită, din partea României, conjugată cu una din partea Moldovei, vor reuși să aducă liniștea în această zbuciumată parte a lumii. Dar în același timp sînt convins că așa cum de sute de ani această zonă este zgîlțîită, probabil că vor mai fi sute de ani în care această zonă trebuie să fie „grijită". Din acest punct de vedere e bine să ne gîndim și să ne pregătim, să fim absolut pregătiți să trecem și peste acest moment acut, dar și pentru viitor. Numai o țară puternică este respectată.

Scanned with OKEN Scanner

Ion Vasile

Un grup de senatori, urmărind cu atenţie evoluţia situaţiei din Moldova, constată cu surprindere că eforturile făcute în ideea stopării escaladării conflictului, de reprezentanţii celor 4 state — România, Moldova, Rusia, Ucraina — la nivelul miniştrilor de externe cît şi a populaţiei paşnice agresate în mod samavolnic de separatiştii fără patrie şi conştiinţă, au rămas fără ecou. Şi în condiţii în care forţe armate aparţinînd altui stat acţionează pe teritoriul unui stat independent, încălcînd cu bună ştiinţă suveranitatea şi producînd victime omeneşti, consider că este de datoria Parlamentului României de a lua poziţie.

Solicităm pe această cale Biroului permanent şi Comisiei de Politică Externă elaborarea de urgenţă a unui proiect de declaraţie adresat Parlamentului Rusiei în care să se solicite măsuri pentru stoparea activităţii Armatei a 14-a, staţionate pe teritoriul Moldovei suverane şi independente, retragerea acesteia în cazărmi şi interzicerea implicării ei în activităţi armate care pot degenera şi escalada un conflict armat cu evoluţii imprevizibile.

Ne pronunţăm pentru realizarea pe cale paşnică, politică a conflictului atît timp cît acest deziderat este acceptat cu bună credinţă de toate părţile implicate, dar nu excludem nici posibilitatea unor acţiuni de masă în România care să provoace un conflict de proporţii pe care unele forţe politice interne şi externe îl doresc, cu intenţia clară de a crea destabilizarea situaţiei şi în această zonă în care de 2 ani, cu mari eforturi, s-a reuşit stoparea unor manifestări violente.

Senatul României nu poate să fie decît alături de fraţii noştri de peste Prut care după 50 de ani de stăpînire imperială, acum cînd idealurile lor de libertate încolţiseră, iată, îşi văd această libertate periclitată, libertate pe care noi considerăm că o pierde poporul român.

Scanned with OKEN Scanner

Dan Iosif

În contextul acestei declarații prezentate de domnul Ion Vasile, aș dori să vă rog ceva.

De mai mult timp urmăresc cu durere suferințele fraților noștri de dincolo de Prut. În situația în care se află, consider de datoria noastră obligativitatea ajutării în orice mod a familiilor lovite pe nedrept de urgia acestui război și a ostașilor care apără pământ românesc.

De aceea, vă propun, instituirea unui cont special la una din băncile României în care fiecare, cum îl îndeamnă cugetul, să depună o sumă de bani. Ei au nevoie în momentul acesta, mai mult ca oricînd, de alimente, medicamente și alte obiecte strict necesare. Consider că degeaba le vom trimite tot felul de ajutoare sub formă de pachețele. Ei vor fi în stare să-și guverneze într-un mod mult mai util suma de bani pe care le-o vom trimite.

Scanned with OKEN Scanner

DECLARAȚIE

Parlamentul României, luînd act de acțiunile militare, războinice, desfășurate în noaptea de 19—20 mai 1992 pe teritoriul de răsărit al Republicii Moldova de către unități ale Armatei a 14-a aparținînd fostei Armate Sovietice, își exprimă profunda îngrijorare și revolta față de încălcarea brutală și inadmisibilă a suveranității și independenței unui stat recunoscut de comunitatea internațională, membru al Organizației Națiunilor Unite.

Cu regret, constatăm că această Armată se comportă ca o adevărată forță de ocupație străină pe teritoriul unui stat suveran și independent, că nesocotește voința liber exprimată de independență și renaștere națională a românilor din Basarabia, iar comandanții acesteia își declară incapacitatea de a ține sub control unități ce le sînt subordonate, ceea ce echivalează, în fapt, cu stimularea acțiunilor agresive ale propriilor unități militare și ale extremiștilor separatiști din așa-zisa Republică Transnistreană.

Parlamentul României consideră că agresiunea unor unități ale Armatei a 14-a a Federației Ruse, care au pătruns pe teritoriul de răsărit al Republicii Moldova, reprezintă o încălcare flagrantă a normelor și principiilor dreptului internațional, a acordurilor intervenite între Republica Moldova și celelalte state ale Comunității Statelor Independente, precum și a declarațiilor de la Helsinki.

Parlamentul României,

Scanned with OKEN Scanner

consemnînd că toate aceste principii au fost recunoscute de Federaţia Rusă, iar acordurile menţionate sînt semnate şi de reprezentanţii acestei ţări ;

exprimîndu-şi profunda îngrijorare faţă de soarta fraţilor noştri de dincolo de Prut, se adresează :

1. Parlamentul Federaţiei Ruse, să adopte o atitudine în concordanţă cu normele recunoscute ale dreptului internaţional, ale respectării suveranităţii şi integrităţii teritoriale ale statelor independente, apărute pe ruinele fostei Uniuni Sovietice, şi să ceară încetarea imediată a acţiunilor agresive ale unităţilor din compunerea Armatei a 14-a, revenirea lor neîntîrziată în cazărmi, grăbirea aplicării acordurilor semnate cu autorităţile legitime ale Republicii Moldova privind retragerea acestei Armate de pe teritoriul său ;

2. Parlamentelor din ţările apropiate geografic de Republica Moldova, să-şi exprime atitudinea de dezaprobare faţă de escaladarea conflictului de pe malul stîng al Nistrului ;

3. Tuturor parlamentelor lumii, să examineze situaţia creată în partea de răsărit a Republicii Moldova, pericolele pe care această situaţie le comportă pentru stabilitatea politică din această zonă a Europei şi pentru însuşi procesul de democratizare şi reformă în fostul spaţiu geo-politic sovietic şi să-şi ridice glasul, în concordanţă cu principiile dreptului internaţional, în apărarea Republicii Moldova, a independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale a acesteia.

Parlamentul României cere Guvernului român să urmărească cu atenţie evoluţia situaţiei din Republica Moldova, să ia măsurile ce se impun de sprijinire a acesteia şi să întreprindă demersurile necesare pe plan internaţional pentru a se pune capăt acţiunilor militare agresive la care această ţară este supusă în prezent.

Adoptată în unanimitate la 21 mai 1992, de către cele două Camere ale Parlamentului.

Scanned with OKEN Scanner

VASILE DIACON

(Chişinău, 27.06.1991)

Domnule Președinte,

Doamnelor și domnilor,

În calitatea mea de membru al Parlamentului României, aș dori să încep prin a transmite salutul celui mai înalt for legislativ al țării din dreapta Prutului, dumneavoastră, domnule președinte, tuturor colegilor parlamentari din Republica Moldova, cît și celorlalți distinși reprezentanți ai parlamentelor care participă la această reuniune, ca și oamenilor de știință care onorează cu prezența lor prima conferință internațională cu tema „Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele sale pentru Basarabia".

Este un privilegiu pentru mine să prezint în fața dumneavoastră cîteva considerații în legătură cu problematica pe care ne-am propus să o abordăm, insistînd asupra *Protocolului adițional secret la Pactul Ribbentrop-Molotov în dezbaterea parlamentelor lumii.*

După mai bine de 50 de ani de la semnarea sa, Protocolul secret adițional Pactului de neagresiune sovieto-german din 23 august 1939 suscită un interes deosebit

din partea istoricilor, juriștilor, diplomaților, a oamenilor politici și a ziariștilor de pretutindeni. Situația este pe deplin explicabilă dat fiind că :

1) documentul respectiv a întărit în mod decisiv hotărîrea lui Hitler de a ataca Polonia la 1 septembrie 1939, fapt care a consemnat izbucnirea celui de al doilea război mondial cu toate derulările și consecințele sale încă sesizabile la nivel european și extraeuropean ;

2) documentul în discuție se află la originea cedării unei părți a continentului în așa numita „sferă de interese" a U.R.S.S., fapt cu consecințe catastrofale pentru o serie de state independente și suverane situate între Marea Baltică și Marea Neagră, și care, puse de către Hitler la discreția lui Stalin, aveau să fie înghițite de către Kremlin și comunizate pentru aproape o jumătate de veac.

Gravitatea hotărîrilor luate la Kremlin în noaptea de 23/24 august 1939 face explicabil interesul din start al opiniei publice internaționale față de documentele semnate.

O discuție, chiar și parțială, a unor aspecte privind modul în care problema Protocolului secret s-a aflat în atenția parlamentarilor din diverse țări este, desigur, în măsură să ne edifice în privința semnificației deosebite a acestui document. Este un prilej de a constata că, mai devreme sau mai tîrziu, istoria poate și știe să facă dreptate în cazul greșelilor capitale ale „eroilor" ei, că pe de altă parte, cu referire directă de această dată la Protocolul din 23 august 1939, survine realitatea implacabilă în sensul că actul semnat de către Ribbentrop și Molotov a fost atins de nulitate încă din momentul încheierii sale. Nici nu se putea să fie altfel, dat fiind că în judecata parlamentelor lumii se află actele nesecrete care guvernează raporturile dintre state.

În mod concret, Pactul de neagresiune sovieto-german stipula că el „urmează să fie ratificat într-un termen cît mai scurt" (art. 7). Or, după cum se desprinde

Scanned with OKEN Scanner

din examinarea documentelor timpului, Pactul a fost dezbătut și aprobat, atît de către Sovietul Suprem al U.R.S.S., cît și de către Reichstagul german la 31 august, și, respectiv, 1 septembrie 1939. Se păstrează pentru istorie documentele respective, se cunoaște declarația făcută de către Hitler personal despre faptul că el, Hitler, se raliază „la fiece cuvînt" al documentului ratificat. Se omite însă faptul că, cu acel prilej, Protocolul secret, din rațiuni care ne sînt bine cunoscute în prezent, era destinat să rămînă o mare taină a cabinetelor totalitare de la Moscova și Berlin, astfel că — natural am putea zice — el *nu a fost supus ratificării o dată cu Pactul.* Faptul este, indiscutabil în măsură să ridice, așa cum precizam, problema valabilității Protocolului încă dintru început. De altfel, starea de război ce se va instala între Germania și U.R.S.S. după 22 iunie 1941 va determina nulitatea nu numai a acestui document, ci a tuturor înțelegerilor sovieto-germane din anii 1939—1941.

În anii celui de-al doilea război mondial și în primii ani postbelici, problema Protocolului secret nu a avut cum veni în atenția parlamentelor lumii. Și pentru Germania și pentru U.R.S.S., Protocolul secret continua să fie o mare taină, iar dezvăluirile nu au fost posibile. Oricum, pentru U.R.S.S. orizontul apărea întunecat din momentul în care guvernele marilor puteri ale Națiunilor Unite (în speță S.U.A., Anglia, și chiar U.R.S.S. !) deciseseră la finele conflagrației să procedeze, după zdrobirea statelor Axei fasciste, în frunte cu Germania, la publicarea unor colecții de documente (inclusiv ori, în primul rînd, cele secrete) care se refereau la condițiile în care a fost posibilă pregătirea și declanșarea agresiunilor fasciste. În condițiile „războiului rece" intervenit între U.R.S.S., pe de o parte, S.U.A. și Marea Britanie, pe de altă parte, se înțelege că după 1945, publicarea documentelor secrete germane italiene, japoneze etc. a devenit o inițiativă unilaterală, implicînd Washington, Londra, Parisul, Bonnul, dar nu și Moscova. Grație acestui dezacord, dintre fostele capitale aliate, lumea a putut lua cunoștință, în 1948, în urma unei hotăriri a Con-

Scanned with OKEN Scanner

gresului S.U.A., de textul complet al Protocolului secret Ribbentrop-Molotov. Astfel, în acest fel, un document esențial al istoriei moderne ajungea la cunoștința opiniei publice și putea fi luat în considerație, în analiză de către istorici, de către parlamentele lumii. Din acel moment, atitudinea exprimată în privința Protocolului secret de către parlamentele lumii a avut în vedere :

— fie recunoașterea și condamnarea documentelor de acest gen de către forurile legislative ale majorității statelor lumii ;

— fie ignorarea sau, mai grav, încercarea de a afla o explicație convenabilă a condițiilor în care s-a încheiat în 1939 Pactul de neagresiune sovieto-german, cu respingerea categorică a oricărei afirmații referitoare la existența concomitentă a Protocolului secret.

Această realitate a influențat, din nefericire, nu doar politica puterilor și statelor interesate din ultimele decenii, ci, mai mult decît atît, a pus la grea încercare obiectivitatea istoricilor, în speță a totalității istoricilor sovietici și a unora din fostele țări socialiste.

Pentru țările care au fost lovite de rigorile Protocolului secret, așadar pentru statele devenite comuniste din răsăritul Europei, pentru U.R.S.S. în mod special, Protocolul secret a constituit decenii la rînd o problemă tabu. Abia la sfîrșitul anilor '80 sub impulsul realizărilor cercetărilor istorice și sub presiunea opiniei publice, al permutărilor petrecute în Europa de Est, problema Protocolului secret avea să fie, în sfîrșit, deschisă, și aceasta la nivelul parlamentelor țărilor respective.

În țările baltice sau la Chișinău, la Varșovia sau la București și nu în cele din urmă, la Moscova, Protocolul secret s-a instalat hotărît în atenția opiniei publice, iar, ca un reflex nemijlocit, în cea a parlamentelor acestor țări. Se impune să menționăm pentru început hotărîrea din 24 decembrie 1989 a Congresului Deputaților Poporului din U.R.S.S. relativ la semnificația Pactului Hitler-Stalin. Așa după cum este bine cunoscut, hotărîrea declară drept nule și neavenite, atît Pactul din 23 august

Scanned with OKEN Scanner

1939, cît și toate documentele secrete încheiate în spiritul acestui Pact atunci ori în anii următori între Berlin și Moscova, bineînțeles.

Această hotărîre a avut o importanță pe care trebuie să o evidențiem, dat fiind că, reprezentînd o recunoaștere oficială de către U.R.S.S. a existenței Protocolului secret, a dat forță, a dat argumente tuturor demonstrațiilor avansate de către parlamentele țărilor est-europene atît pentru anularea acordului Ribbentrop-Molotov, cît și a consecințelor sale.

Într-o succesiune pe care o considerăm logică și naturală, parlamentele țărilor baltice și cel de la Chișinău nu au întîrziat să-și precizeze atitudinea față de pactul de neagresiune și Protocolul adițional secret. Astfel, Parlamentul de la Chișinău în hotărîrea adoptată la 23 iunie 1990 își însușea concluziile Avizului Comisiei pentru aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune și a Protocolului adițional secret din 23 august 1939, precizînd că acest ultim document „contravenea principiilor fundamentale unanim recunoscute și normelor fundamentale ale dreptului internațional, întrucît decidea soarta unor state terțe fără participarea lor", motiv pentru care alianța Ribbentrop-Molotov este declarată nulă din momentul semnării ei.

Deciziile la care ne-am referit, de o importanță deosebită pentru soarta acestor republici suverane au fost salutate cu satisfacție de către Ministerul Afacerilor Externe al României, care, în decembrie 1990, aprecia : „Împărtășim pe deplin Hotărîrea Congresului Deputaților Poporului ai U.R.S.S. adoptată la 24 decembrie 1989, potrivit căreia Protocolul adițional secret la Pactul Ribbentrop-Molotov, referitor la împărțirea «sferelor de interese» în Europa de sud-est, din 23 august 1939 și alte înțelegeri secrete încheiate cu Germania, sînt lipsite de fundament juridic și de valabilitate din momentul semnării lor".

În ceea ce ne privește, ținem să relevăm că în Parlamentul României Pactul de neagresiune sovieto-ger-

Scanned with OKEN Scanner

man şi Protocolul adiţional au făcut în chip inevitabil obiectul a numeroase luări de poziţie, aceasta în scopul definirii unei atitudini univoce faţă de aceste acte de drept internaţional reprezentînd un triumf al forţei asupra dreptului în relaţii internaţionale şi care a afectat grav situaţia României în vara anului 1940, ca şi întreaga ei evoluţie ulterioară. Fără a pretinde că s-a realizat unanimitatea de dorit în privinţa tuturor aspectelor şi nuanţelor, trebuie însă să constatăm că repudierea odiosului protocol a ajuns să exprime voinţa tuturor. Subliniind tocmai aceste puncte de vedere, subsemnatul am considerat util să precizez că „acapararea de către U.R.S.S. a Basarabiei şi a nordului Bucovinei a constituit un act tipic de agresiune şi că la ora actuală aceste provincii au statut de teritorii ocupate", arătînd că „România trebuie să sublinieze clar că a fost, alături de Estonia, Letonia, Lituania şi Polonia, o victimă a înţelegerilor realizate între Stalin şi Hitler" şi că poziţia incriminatorie a României nu trebuie să se rezume doar la protocolul secret von Ribbentrop-Molotov, „ci trebuie să aibă în vedere şi actele ulterioare prin care semnatarii acestor documente au pus în aplicare înţelegerile respective".

Luările de poziţie în Parlamentul României cu referire la protocolul secret al pactului Ribbentrop-Molotov au fost numeroase şi au determinat adoptarea declaraţiei din 24 iunie 1991.

În legătură directă cu preparativele participării parlamentarilor români la conferinţa dv., pentru organizarea căreia vă prezentăm cele mai alese felicitări, am avut prilejul să constatăm de la tribuna Parlamentului României că dacă este vorba de precizarea unei atitudini exemplare faţă de politica Kremlinului nu se poate neglija faptul că a sosit momentul, după evenimentele survenite în Europa răsăriteană, ca guvernul sovietic să ţină seama, în privinţa politicii urmărite în raporturile cu România, că este necesar să manifeste o atitudine prietenoasă nu numai faţă de românii din România, ci şi faţă de românii din Republica Moldova. Cu alte cu-

Scanned with OKEN Scanner

vinte, dacă ești prieten cu mine, fii atunci, te rog, prieten și cu frații mei !

Permiteți-mi în încheiere să exprim un punct de vedere cu totul personal. Ne gîndim la faptul că satisfacția noastră va fi (trebuie să fie !) deplină atunci cînd, în toate aspectele privind problematica Protocolului secret din 23 august 1939, vom fi în măsură să împărtășim cu toții, mari și mici, aceeași părere cu Aristotel : „Mi-e prieten Platon, dar mai prieten îmi este Adevărul".

Scanned with OKEN Scanner

NOTE BIOGRAFICE*

IOAN ALEXANDRU, născut la 01.01.1942 în Topa Deșartă, județul Cluj. Absolvent al Facultății de Filologie, doctor în filologie (1973), studii în Germania (1968—1972). A publicat un număr mare de cărți de poezie. Este tradus în toate limbile europene, precum și în limbi de pe alte continente. Printre volumele de poezie se numără *Vămile Pustiei* (1969), *Imnele Bucuriei* (1973), *Imnele Transilvaniei* (1978). Ultima apariție este *Bat clopotele în Ardeal.* (1991) Este deputat PNȚ-cd. Este membru al Biroului Operativ al Consiliului Național al Unirii.

CONSTANTIN ANDREESCU, născut la 10.X. 1910 în localitatea Colanu, județul Dîmbovița. Este licențiat în teologie. A început și cursurile Facultăților de Litere și Filosofie, și de Drept pe care nu le-a terminat din cauza războiului în care a participat ca preot militar pînă la Cotul Donului, unde a fost rănit și decorat. Este deputat P.N.L.

IOAN ARDELEAN, născut la 14.01.1945, în Cisnădie, județul Sibiu ; are studii tehnice. Este autor al două volume de poezie. Este deputat FSN.

VERESTOY ATTILA, născut la 01. 03. 1954 în Odorheiul Secuiesc. Absolvent al Facultății de Inginerie Chimică din cadrul Institutului Politehnic București (1978). Are în jur de 60 de studii, articole și lucrări științifice publicate sau prezentate la diferite simpozioane științifice. Senator UDMR, este secretar al Senatului.

ALEXANDRU BIRLĂDEANU, născut la 25.01. 1925 în Comrat (Basarabia). Este absolvent al Facultății de Drept (1937),

---

* Datele biografice ne-au fost oferite de către fiecare parlamentar în parte. Apartenența la formațiunea politică este cea de la 20 mai 1990, începutul activității parlamentare din actuala legislatură.

Scanned with OKEN Scanner

doctor în economie (1940). A fost expert economic în delegația României la Conferința de pace de la Paris (1946). Profesor universitar la A.S.E. Între 1958—1968 a fost ministru și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. În 1955 devine membru al Academiei Române. Este senator F.S.N., președinte al Senatului și copreședinte al Adunării Constituante.

ION I. BRĂTIANU, născut la 19. 04. 1939 în București. În 1974 pleacă la Paris, unde, în 1980, se licențiază la Institutul Superior de Științe Economice și Comerciale. Este autor și coautor de brevete de invenție în domeniul electrotehnicii. A publicat în diverse periodice de limba română din Franța. A fost, pentru o scurtă perioadă, secretar de stat în guvernul Roman (1990). Este deputat din partea Uniunii Liberale „Brătianu".

ȘTEFAN CAZIMIR, născut la 10.11.1932, în Iași. Absolvent al Facultății de Filologie, doctor în filologie. Profesor la Universitatea din București. Membru titular al Uniunii Scriitorilor din România. Este autor al unui impresionant număr de articole și volume. Ultima apariție este *Pentru contra* (1990). Este secretar al Grupului parlamentar de prietenie România-Belgia și vicepreședinte al Grupului parlamentar de prietenie România-Israel. Este deputat P.L.S.

RADU CÂMPEANU, născut la 28.02.1924, în București, licențiat în științe economice și drept ; deținut politic între 1948—1956. În 1973 emigrează în Franța de unde revene în țară la 5.01.1990. A candidat la președinția țării, în mai 1990. Este senator P.N.L. și vicepreședinte al Senatului.

OCTAVIAN DAN CĂPĂȚÎNĂ, născut la 17.04.1948 în Sibiu. Absolvent al Facultății de Electronică din cadrul Institutului Politehnic București (1971). Autor al mai multor brevete de invenții, al diferitelor lucrări științifice și al volumului *Proiectarea cu microprocesoare* (1983). Deputat P.U.N.R.

EMANOIL MIHAIL CERNESCU, născut la 19.08.1943 în Drobeta Turnu-Severin, județul Mehedinți. Absolvent al Facultății de Biologie-Geografie, secția geografie a Universității din Iași. Autor de articole și studii de specialitate. Este senator FSN.

RADU CIUCEANU, născut la 16.04. 1928 în Arad. Arheolog de profesie, este autor al 37 de articole și al peste 60 de comunicări științifice. Este autor al unei monografii istorice *Pantelimon*. Este deputat P.N.L. și vicepreședinte al Camerei Deputaților.

SERGIU CUNESCU, născut la 06.03.1923 în București. Absolvent al Facultății de Electronică din cadrul Institutului

Scanned with OKEN Scanner

Politehnic București. A lucrat ca inginer șef la Uzinele „23 August" și la „Autobuzul"; conferențiar la Institutul Politehnic. Este deputat PSD.

MARȚIAN DAN, născut la 23.11.1935, în Remetea, județul Bihor. Este absolvent al Universității „M.V. Lermontov" din Moscova (1960). Cadru universitar și autor al unui număr mare de lucrări științifice. Ministru pentru problemele tineretului (1971—1972). Deputat FSN, este președintele Camerei Deputaților.

VASILE DIACON, născut la 25.09.1951, în comuna Stulpicani, județul Suceava. Absolvent al Facultății de Filologie (1974) și al Facultății de Drept (1982). Este autor al mai multor studii, articole și al volumului monografic *„Vechi așezări pe Suha Bucovineană"* apărut în colecția „România în istoria universală" a Institutului de Istorie „A.D. Xenopol" din Iași. Este coordonatorul Grupului de studii „Basarabia" din cadrul Comisiei de Politică Externă a Parlamentului României, este secretar al Grupului parlamentar de prietenie România-Republica Moldova, secretar al Comisiei parlamentare de audiere a persoanelor care, după 22 decembrie 1989, au fost nevoite să-și părăsească locul de muncă și domiciliul din județele Harghita și Covasna. Este membru al Biroului Operativ al Consiliului Național al Unirii. Este deputat F.S.N.

ION DIACONESCU, născut la 25.08.1917 în comuna Botești, județul Argeș. Este absolvent al Școlii Politehnice București (1942). A făcut 17 ani de detenție în regimul comunist. Este deputat PNȚ-cd.

MIRCEA DRUC, născut la 27.07.1941 în Pociumbăuți (Basarabia). Absolvent al Facultății de Limbi Străine a Universității din Sankt Petersburg (1964), al secției de economie a Institutului Americii Latine al Academiei de Științe a URSS (1969) și al Facultății de Psihologie a Universității de Psihologie (1980). Prim-ministru al Republicii Moldova (mai — 1980 — 1991). Deputat al F.P.M. în Parlamentul din Chișinău. Este președintele Consiliului Național al Unirii.

ALIN MIHAI DUMITRU DRUGA, născut la 17.03.1942 în Voila, județul Brașov. Absolvent al Facultății de Drept, ziarist, este deputat P.U.N.R.

GHEORGHE DUMITRAȘCU, născut la 25.09.1939, în comuna Castelu, județul Constanța. Absolvent al Facultății de Istorie a Universității din București (1961), doctor în istorie (1976). Este autor al circa 80 de studii și articole publicate în reviste de specialitate, al peste 200 de articole tipărite în presa de cultură, al unui număr mare de articole politice, precum și al mai multor cărți. Este senator FSN.

Scanned with OKEN Scanner

ANDREI ECHIM, născut la 07.04.1932 în Caracaliu, județul Tulcea; absolvent al Facultății de Drept, a lucrat în Ministerul Afacerilor Externe. A publicat diferite studii de specialitate în reviste cu profil juridic. În Parlament reprezintă comunitatea rușilor lipoveni din România și este vicepreședintele Comisici pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale.

MARIAN ENACHE, născut la 05.05. 1954 în Iași. Absolvent al Facultății de Drept a Universității din Iași (1977). Lector universitar. Are diferite studii și articole de specialitate. Este doctorand în drept constituțional și instituții politice. Este deputat FSN și vicepreședinte al Adunării Deputaților.

VIOREL FAUR, născut la 3.03. 1941 în comuna Buntești, județul Bihor. Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie (1965), doctor în științe istorice (1980), cadru universitar. Autor al unui mare număr de lucrări științifice în domeniul specializării, ultima apariție fiind volumul *Cultura românilor din Bihor 1849—1918*. Este senator independent pe lista FSN, președinte al Grupului Interparlamentar Român, secretar al Comisiei pentru învățămînt, știință, tineret, sport.

LEONARD FINȚESCU, născut la 27.05.1949, în Buzău, absolvent al Facultății de Electrotehnică. Senator FSN,, este secretar al Comisiei pentru apărare și asigurare a ordinei publice.

IOAN GAVRA, născut la 8.06.1950, în Băbeni, județul Sălaj. Absolvent al Facultății de Filosofie. Este deputat PUNR.

VIOREL GĂINĂ, născut la 01.02.1953 în Segarcea Vale, județul Teleorman. Absolvent al Facultății de Drept, este autor al unor articole, comunicări de specialitate. Este deputat FSN.

DOMOKOS GÉZA, născut la 18.05.1928 în Brașov. Este absolvent al Institutului de Literatură „Maxim Gorki" din Moscova. În perioada 196—1990 a lucrat ca director fondator la Editura „Kriterion". Este autor al unor cărți de proză, studii și eseuri de istorie și critică literară, traduceri de beletristică, scenarii de filme artistice și TV. Este deputat UDMR.

AURELIAN GULEA, născut la 07.11.1936, în comuna Mihăileni (Basarabia). În anul 1954 începe studiile la IMF Iași, dar în anul III, în 1957, este arestat și condamnat politic, executînd detenție în închisorile comuniste pînă în 1964. Nu i se aprobă reluarea studiilor la medicină. Se prezintă din nou la concurs și începe, ca student în anul I al aceleiași facultăți de medicină, pe care o absolvă în anul 1971. Este deputat FSN.

Scanned with OKEN Scanner

MIHAI IACOBESCU, născut la 5.08. 1938 în Sasca Mică, județul Suceava. Absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie a Universității din Iași; doctor în științe istorice (1975); cadru universitar. A publicat circa 65 de studii și articole de specialitate, precum și volumul *România și Societatea Națiunilor (1919—1929)*. Este senator F.S.N.

IOAN IEȚCU, născut în 1937, în comuna Pîrteștii de Jos, județul Suceava, absolvent al Facultății de Medicină Generală (1961), doctor în științe medicale. Membru titular al Societății științelor medicale din România, al Uniunii medicale balcanice, al Ligii europene antireumatismale, al Ligii internaționale antireumatismale, al Asociației medicale internaționale a medicinei de reabilitare (SUA), al Societății ceyloneze „Medicina alternativă", membru corespondent al Societății portugheze de reumatologie. Autor și coautor al 84 comunicări științifice medicale, coautor al tratatului *Medicina naturistă (1987)*. Deputat ecologist.

CLAUDIU IORDACHE, născut la 03.11.1942, București, studii neterminate la Facultatea de Construcții. A lucrat ca proiectant pînă în decembrie 1989, are două cărți de poezie publicate. A intrat în Parlament ca deputat din partea FSN.

DAN IOSIF, născut la 14.10.1950, în București. Senator FSN, este secretar al Senatului.

IOAN ITU, născut la 08.11.1935 în comuna Sălașul de Sus, județul Hunedoara. Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română. Critic de artă, autor de cărți și diverse articole și studii din care citâm: *Universul orfic eminescian, Aventurile artei moderne, Critică și strategie, Drumul Parnasului* etc. Este deputat FSN și secretar al Comisiei pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă.

LEONIDA LARI, cunoscută poetă basarabeană, deputată a Republicii Moldova.

DAN LĂZĂRESCU, născut la 30.11.1918 în București. Absolvent al Facultății de Drept din București (1941). Doctor în științe politico-economice (1946). Mobilizat între anii 1941—1944. Redactor șef al ziarului „Liberalul", funcție care îi aduce, în 1958, o condamnare de 20 ani muncă silnică. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, al *Société Jean Bodin* din Bruxelles, al *Historical Associattion for the History of Parliamentary Estates* și al *Associazione degli Storici Europei* din Roma. A publicat 75 de recenzii de lucrări de istorie, o serie de traduceri, este autor al numeroase cărți. Este deputat P.N.L. și președinte al Comisiei pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă a Adunării Deputaților.

Scanned with OKEN Scanner

ANTON LINȚMAIER, născut la 6.06.1933, în Vicșani, județul Suceava. Absolvent al Institutului de Petrol, Gaze și Geologie din București. Este deputat, reprezentantul minorității poloneze din România.

GHEORGHE MANOLE, născut la 21.08.1949 în București. Este absolvent al Facultății de Medicină Generală, secția medicină militară (1973). Doctor în medicină (1980); are 62 lucrări publicate sau comunicate în țară și străinătate. Deputat FSN.

PETRIȘOR MORAR, născut la 28.01.1957, în comuna Cernei, județul Arad. Absolvent al Facultății de Științe Economice din Timișoara. Este deputat din partea Frontului Democrat Român și secretar al Grupului parlamentar de prietenie România-Venezuela.

ADRIAN OVIDIU MOȚIU, născut la 7.08. 1930 în Cluj-Napoca. Absolvent al Facultății de Chimie, cadru didactic la Universitatea din Cluj-Napoca, doctor în chimie anorganică. Autor al 32 de lucrări publicate, al 85 comunicări, al unui brevet de invenție și al unui *Tratat elementar de fizică a globului*. Este senator P.U.N.R.

NICOLAE ALEXANDRU MISCHIE, născut la 02.03.1945, în comuna Godinești, județul Gorj. Absolvent al Facultății de Istorie. Autor de comunicări științifice și al unor lucrări tipărite, precum *Rolul formativ al istoriei patriei*. Deputat FSN, este secretar al Comisiei pentru învățământ știință și sport.

ADRIAN NĂSTASE, născut la 22.06.1950 în București; licențiat în drept și sociologie, doctor al Universității din București; a lucrat ca cercetător la Institutul de Cercetări Juridice din București, în domeniul dreptului internațional public; a fost vicepreședinte al Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale; expert în probleme de imunități diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe; a avut activitate didactică în cadrul Centrului pentru pregătirea personalului din cadrul Ministerului Comerțului Exterior, a activat ca cercetător-invitat la Institutul Internațional de Cercetări asupra Păcii din Oslo și alte organizații internaționale, a fost director de studii la Institutul Internațional pentru Drepturile Omului de la Strasbourg și alte activități în diferite instituții din țară și străinătate în pregătirea sa de specialitate; are peste 90 de articole științifice publicate în diferite reviste românești și străine și peste 100 de studii și comunicări. A intrat în Parlamentul României ca deputat FSN. Este ministru de externe în guvernele Roman și Stolojan.

CORNEL NICA, născut la 2. X. 1956 în comuna Crînguri, județul Dîmbovița. Absolvent al Facultății de Fizică a Universității din București (1982). A lucrat ca cercetător științific. Este deputat din partea partidului Socialist Democratic Român.

Scanned with OKEN Scanner

ANTON NICOLAU, născut la 13.01.1919, în Ploiești. Absolvent al Facultății de Medicină București (1944). După ce s-a întors de pe front (a fost prizonier la germani, în luptele din Cehoslovacia), s-a specializat în metrologie și psihiatrie. Are titlul de „Medic emerit" pentru profesionalism. Este deputat din partea Uniunii Elene din România.

RENÉ RADU POLICRAT, născut la 12.08.1910 în București, este doctor în drept și științe politico-economice. Autor de studii în domeniul dreptului, precum cel comparativ între *pax romana* și *pax sovietica* care îi aduce o condamnare de 25 de ani, din care face 17 în pușcăriile fostului regim comunist. A intrat în Parlament (este decanul de vîrstă al Camerei Deputaților) ca deputat PNL.

ION RAȚIU, născut la 06.06.1917, în Turda. Absolvent al Facultății de Drept la Universitatea din Cluj. Doctor în științe politice, ziarist și colaborator al posturilor de radio „Europa Liberă", BBC, „Vocea Americii", „Deutsche Welle". Este autor al mai multor cărți, dintre care reținem atenția *Moscova sfidează lumea* și *România de astăzi*. A fost candidat la președinția țării. Este deputat din partea PNȚ-cd.

DUMITRU RĂDĂUCEANU, născut la 10.01.1933, în Dumbrăveni, județul Suceava. Doctor în științe, profesor asociat la Institutul Politehnic Iași. Deputat FSN, este vicepreședinte al Grupului parlamentar de prietenie România — Republica Moldova.

VASILE RĂDULESCU, născut la 02.01.1945, în Corabia, județul Olt. Absolvent al Facultății de Drept (1970). Este deputat FSN.

NICOLAE SIMESCU, născut la 06.12.1933, comuna Novaci, județul Gorj ; absolvent al Facultății de Mașini și Utilaje pentru Industria Petroliferă din cadrul Institutului de Petrol și Gaze București, al Facultății Tehnico-Economice din cadrul Institutului Politehnic București și al École d'Application des Tehniques Gazieres din Paris. Doctor în știință, publică un număr mare de studii și lucrări științifice. Deputat din partea Partidului Reconstrucției Naționale din România. Este vicepreședinte al Comisiei economice.

MIRCEA SNEGUR, ex-președinte al Parlamentului de la Chișinău, președintele Republicii Moldova.

CONSTANTIN SORESCU, născut la 23 iulie 1953, în comuna Cireașov, județul Olt. Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română (1976). A lucrat ca redactor în presa literară, a tipărit, în diverse publicații, citeva mii de pagini

Scanned with OKEN Scanner

despre istoria, cultura și literatura română. Este deputat FSN și secretar al Comisiei pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă.

VICTOR SURDU, născut la 11.07.1947 în Iași, este absolvent al Facultății de Horticultură (1970), doctor în științe agricole (1984), are 32 de lucrări științifice publicate. A lucrat ca specialist în diferite CAP-uri din județul Iași și ca director la Direcția Agricolă Iași ; în perioada decembrie — iunie 1990 a fost ministru secretar de stat la Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare. Este deputat P.D.A.R.

VASILE ȘUTA, născut la 21. 07. 1938 în localitatea Dătășeni, județul Mureș. Absolvent al Facultății de Istorie a Universității din București (1964) ; cadru didactic și inspector școlar al județului Bihor. A publicat mai multe articole de istorie locală. Este deputat PUNR.

IOAN TIMIȘ, născut la 17.09.1951 în orașul Hațeg, județul Hunedoara ; absolvent al Facultăților de Filosofie și de Drept. A lucrat în învățămînt, cultură, turism. Este deputat FSN, vicepreședinte al Comisiei de Politică Externă.

EMIL TOKACS, născut la 23.12.1933 în București. Absolvent al Institutului Politehnic București, în specialitatea inginerie mecanică (1956), doctor în științe tehnice (1971). Autor al cinci cărți de specialitate mecanică rațională, clasică și relativistă). Decan al Facultății de Utilaj Petrolier din Ploiești, Senator PNL, secretar de stat la Ministerul Învățămîntului în guvernul Th. Stolojan.

GYÖRGY TOKAY, născut la 27.03. 1939, în Cluj. Este absolvent al Facultății de Drept. Este deputat UDMR.

CONSTANTIN TOPLICEANU, născut la 13.08.1935 în comuna Măgurele, județul Dîmbovița. Absolvent al Facultății de Fizică (1960). Doctor în fizica corpului solid, conferențiar la IIS Pitești. Autor de brevete de invenții, al 80 de comunicări științifice, de cursuri universitare ,de culegeri de probleme. Este deputat MER și vicepreședinte al Comisiei pentru administrația centrală și locală, amenajarea teritoriului și urbanism.

GABRIEL ȚEPELEA, născut la 06.02.1916 în comuna Borod, județul Bihor. Absolvent al Facultății de Litere și Filosofie și al Facultății de Drept. Doctor *Magna cum laudae* în litere și filosofie. Profesor universitar la Cluj, Timișoara și Pitești. Autor al numeroase studii, articole și volume. Posesor de premii literare. Printre ultimele cărți apărute se numără *Anii nimănui* și *Iuliu Maniu în fața istoriei*. Este deputat PNȚ-cd.

Scanned with OKEN Scanner

PETRE ȚURLEA, născut la 17.06.1947 în Filipeștii de Pădure, județul Prahova. Absolvent al Facultății de Istorie (1970), doctor în istorie (1979), cadru didactic, muzeograf și lector universitar, este autor al 30 de studii, articole, culegeri de documente și al monografiei *Nicolae Iorga în viața politică a României* (1991). Este deputat F.S.N.

ION VASILE, născut la 12.01.1950, în Blăjani, județul Buzău. Absolvent al Facultății de Medicină. Este senator FSN.

VASILE VĂCARU, născut la 19.09.1946, în comuna Godinești, județul Gorj. Absolvent al Facultății de Electronică și Telecomunicații din cadrul Institutului Politehnic București (1969). A lucrat ca redactor, redactor șef și director la Editura Științifică și Enciclopedică. Este autor al peste 200 de articole din domeniile electronicii, informaticii, istoriei, științei; al 12 cărți din aceleași domenii. A participat la coordonarea unor lucrări enciclopedice. Este senator FSN.

GHEORGHE VOINEA, născut la 15.05.1925 la Copari, județul Argeș. Absolvent al Facultății de Filologie, a publicat lucrări de analiză și sinteză pentru cadrele de conducere și concepție. Este deputat PNL și secretar al Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport.

VARUJAN VOSGANIAN, născut la 25.07.1958 la Craiova Absolvent al ASE-Facultatea de comerț și al Facultății de Matematică. Scriitor și ziarist. Doctorand în științe economice. Președinte al Uniunii Armenilor din România.

ROMULUS VULPESCU, născut la 5.04. 1933, în Oradea. Licențiat în litere la Universitatea din București. Este poet, prozator, dramaturg, eseist, traducător, editor, regizor de teatru și film, grafician de carte. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Colegiului de Patafizică din Paris. Din volumele originale menționăm: *Procesul Caragiale-Caion* (1973), *Arte & meserie, poezii vechi și noi* (1979). Piesele sale s-au jucat în S.U.A., Belgia, Franța, Jugoslavia, Polonia, Italia. Este senator F.S.N.

Scanned with OKEN Scanner

INDICE

ALEXANDRU IOAN, 174, 220
ANDREESCU CONSTANTIN, 55, 226
ARDELEAN IOAN, 225
ATTILA VERESTOI, 144
BÎRLĂDEANU ALEXANDRU, 36, 44, 120, 185, 203
BRĂTEANU ION I., 153
CAZIMIR ȘTEFAN, 51, 83, 149
CÂMPEANU RADU, 91
CĂPĂȚÎNĂ OCTAVIAN DAN, 49, 64, 66, 99, 171
CERNESCU EMANOIL, 156
CIUCEANU RADU, 205
CUNESCU SERGIU, 85, 147
DAN MARȚIAN, 189
Declarații și hotărîri ale Parlamentului, 30, 107, 115, 117, 199, 217, 232
DIACON VASILE, 45, 62, 65, 111, 168, 190, 193, 234
DIACONESCU ION, 53, 104
DRUC MIRCEA, 195
DRUGĂ ALIN MIHAI DUMITRU, 201
DUMITRAȘCU GHEORGHE, 101, 162
ECHIM ANDREI, 141
ENACHE MARIAN, 79, 121
FAUR VIOREL, 96
FINȚESCU LEONARD, 26
GAVRA IOAN, 222
GĂINĂ VIOREL, 173
GÉZA DOMOKOS, 98, 130
GULEA AURELIAN, 105, 167
IACOBESCU MIHAI, 24, 31, 57
IEȚCU IOAN, 132
IORDACHE CLAUDIU, 157
IOSIF DAN, 231

Scanned with OKEN Scanner

ITU ION, 183
LARI LEONIDA, 34
LĂZĂRESCU DAN, 54, 125
LINȚMAIER ANTON, 223
MANOLE GHEORGHE, 137
MISCHIE NICOLAE, 180
MORAR PETRIȘOR, 151
MOȚIU ADRIAN, 27, 153
NĂSTASE ADRIAN, 68
NICA CORNEL, 96, 150
NICOLAU ANTON, 159
POLICRAT RADU RENÉ, 87, 143
RAȚIU ION, 81, 154
RĂDĂUCEANU DUMITRU, 223
RĂDULESCU VASILE, 94, 228
SIMESCU NICOLAE, 145, 229
SNEGUR MIRCEA, 39
SORESCU CONSTANTIN, 59 201
SURDU VICTOR, 52, 92, 133
ȘUTA VASILE, 89, 139
TIMIȘ IOAN, 160
TOKACS EMIL, 136
TOKAY GYÖRGY, 227
TOPLICEANU CONSTANTIN, 174
ȚEPELEA GABRIEL, 127
ȚURLEA PETRE, 23, 48, 220
VASILE ION, 230
VĂCARU VASILE, 134
VOINEA GHEORGHE, 170
VOSGANIAN VARUJAN, 111
VULPESCU ROMULUS, 23, 25, 62

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Moldova — excurs istoric 5

Notă 22

Discursuri, intervenţii, acte ale Parlamentului . . . 23

Note biografice 241

Indice 251

Scanned with OKEN Scanner

Redactor : V. DIACON
Tehnoredactor : C. CLOȘCĂ
Lector : D. DIACON

Tiparul executat sub cd. 49,
la S.C. „Dosoftei“ S.A. Iași,
Str. Sf. Lazăr nr. 49

Scanned with OKEN Scanner

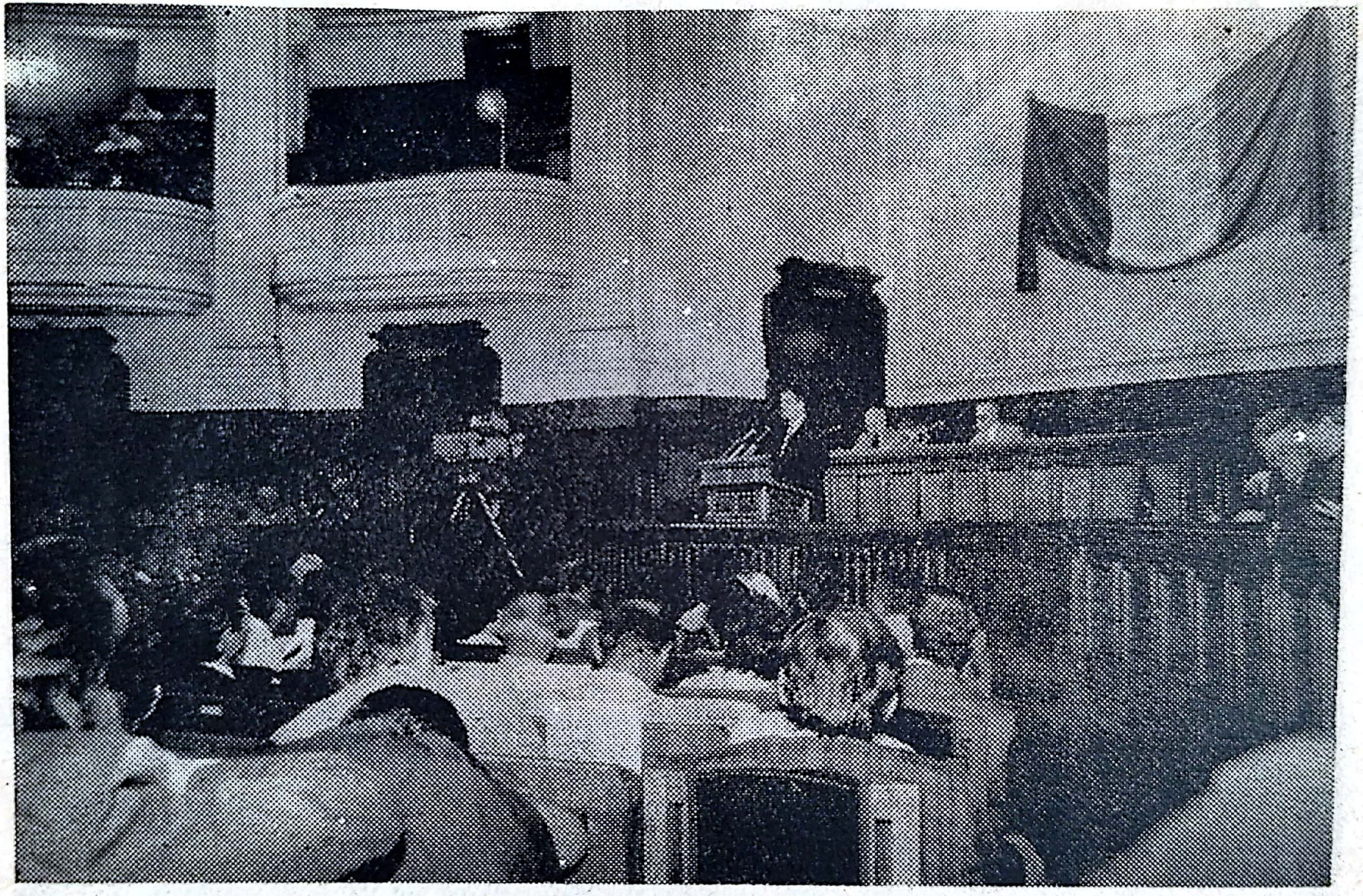

Adrian Năstase, ministrul afacerilor externe, vorbind la tribuna Parlamentului despre nulitatea Pactului Ribbentrop—Molotov (24.06.1991)

Scanned with OKEN Scanner

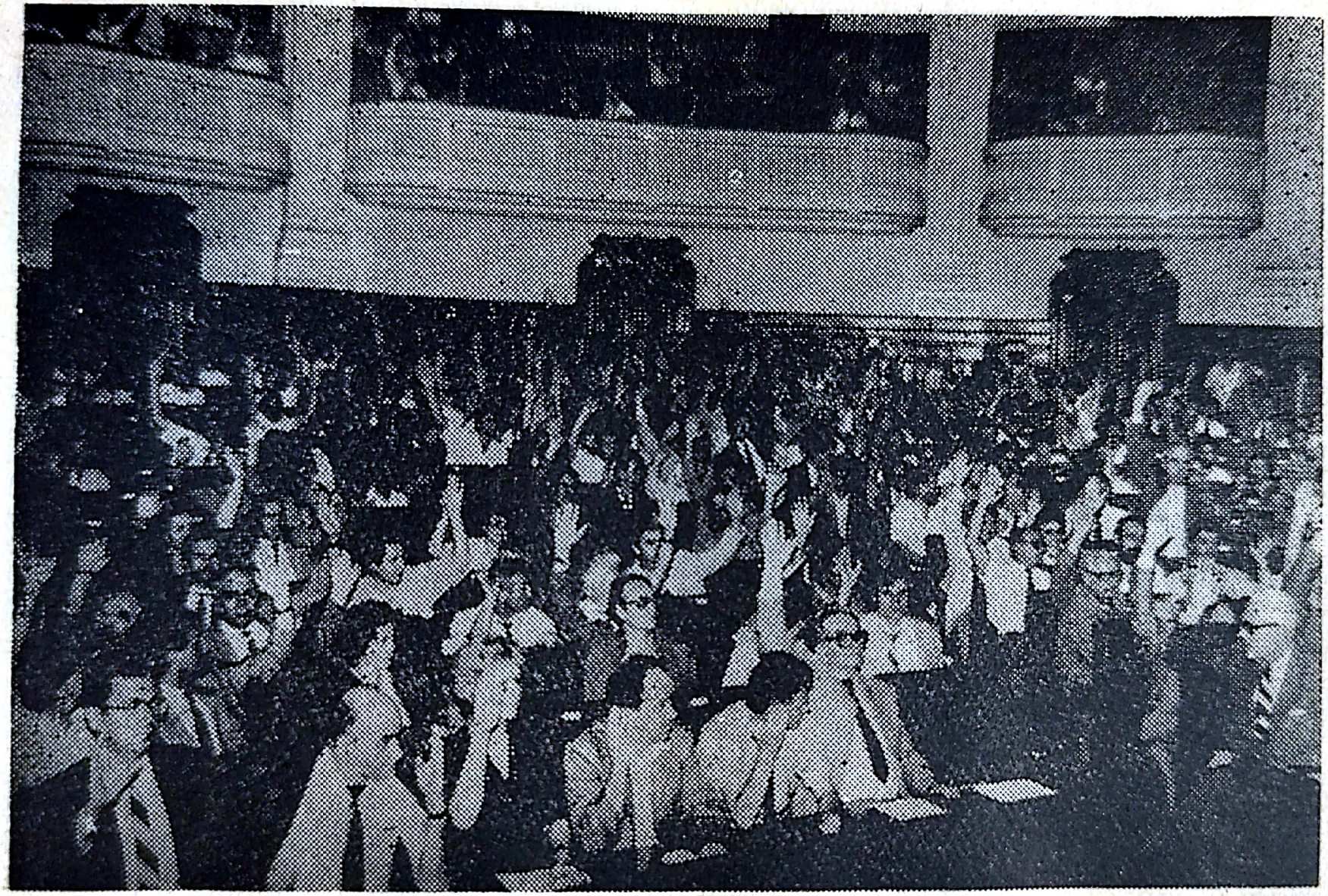

Momentul votării *Declarației Parlamentului României privind Pactul Ribbentrop—Molotov și consecințele acestuia pentru țara noastră* (24.06.1991).

Scanned with OKEN Scanner

Acad. Alexandru Bîrlădeanu, președintele Senatului, și Marțian Dan, președintele Camerei Deputaților, prezidînd ședința Parlamentului României consacrată proclamării independenței Republicii Moldova (3.09.1991).

Scanned with OKEN Scanner

Aspecte din Aula Parlamentului din timpul ședinței consacrate proclamării independenței Republicii Moldova (3.09.1991)

Scanned with OKEN Scanner

ERATĂ

Pag.	rîndul	în loc de	se va citi
13	2 de sus	Tur-	Turciei. Prin Tratatul de la San Ştefano, din timpul răz-
30	3 de sus	Sfatul	Sfatul Frontului
34	18 de jos	1992	1990
66	19—20 de jos	se inversează	
	4 de sus	României	României (24.06.1991)
135	4 de jos	să cerem	Să cerem
136	1 de sus	afla a	afla o
154	14 de sus	îşi poate	îşi pot
194	19 de sus	reprezentanţîi	reprezentanţi
195	5 de jos	acum	cum
200	17 de jos	Parlamentului	Parlamentul
208	14 de sus	generalul	generalului .
241	6 de jos	25.01.1925	25.01.1911

Scanned with OKEN Scanner

În numele Consiliului Național al Unirii, pentru sprijinul acordat în vederea tipăririi prezentei lucrări, autorul mulțumește și pe această cale următoarelor societăți comerciale din Iași : „Fortus“ S.A., „Antibiotice“ S. A., „Unirea“ S. A., „Nutrimold“ S.A., „Tomiris“ S.A., „P.P.“ S.A., „Moldomobila“ S.A., „Somaco-Ceramica“ S.A., „Zimbru“ S.A., „Alimentara“ S.A., „Confecții“ S.A., precum și Fabricii de Țigarete R.A., Iași și „Renel“ F.E. — R.A. Iași.

LEI 225

Scanned with OKEN Scanner